

קובץ גליונות

פרשת וארא

ממרחן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרחן הגאון רבי שמעון בעדני זצוק"ל

צולם לפני כשישים שנה. נשמח לקבל מידע על תמונות אלו היכן ובאיזה מקום צולמו.
פרטים ניתן להעביר למערכת "קובץ גליונות"

שהשמחה במעונם

ברכת מזל טוב לידידינו היקר והנכבד
הרב צבי קנול שליט"א
לרגל שמחת אירוסיו בנו היקר
הבה"ח אברהם יהודה ג"י
עב"ג בשעטו"מ
יהי רצון שיזכה להקים
בית נאמן בישראל
בברכה מרובה
מערכת "קובץ גליונות"

מצורף:

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:27	5:41	6:20
בני ברק	4:41	5:42	6:16
קרית ספר	4:35	5:42	6:18
בית שמש	4:26	5:42	6:19
אופקים	4:36	5:45	6:19
חיפה	4:32	5:41	6:15

שבת מברכין: המולד יהיה בליל ראשון בשעה 11, 56 דקות
10- חלקים. ראש חודש שבט יהיה ביום השני

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמה במעונם

ברכת מזל טוב לידידנו היקר
הר"ר **נתן מישור** שליט"א
אופקים-קרית מלאכי
לרגל שמחת **ארוסי הבנות** תחי' בשעטו"מ
בברכה מרובה
מערכת "קובץ גליונות"

שהשמה במעונם

ברכת מזל טוב לידידנו החשוב
הר"ר **אהרן סמיד** שליט"א
נציגינו היקר באזור הדרום בכלל ובאופקים בפרט
לרגל שמחת הכנס בנו הבה"ח **אברהם נ"י**
לעול תורה ומצוות
בברכה מרובה
מערכת "קובץ גליונות"

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• ו' שבט בא	• כ"ה אדר ויקהל	• קדושים	• כ"א סיון שלח	• י"א אב ואתחנן
• יג שבט בשלח	• פקודי	• ט"ו אייר אמור	• כ"ח סיון קרח	• ב' אלול שופטים
• כ' שבט יתרו	• ג' ניסן ויקרא	• כ"ב אייר בהר	• ה' תמוז חקת	• ט' אלול כי תצא
• כ"ז שבט משפטים	• חג הפסח	• בחוקותי	• י"ב תמוז בלק	• ט"ז אלול כי תבא
• ד' אדר תרומה	• כ"ד ניסן שמיני	• כ"ט אייר במדבר	• י"ט תמוז פינחס	• כ"ג אלול נצבים וילך
• י"א אדר תצוה	• א' אייר תזריע	• ז' סיון חג השבועות	• כ"ו תמוז מטות	• א' תשרי ר"ה ויו"כ
• י"ח אדר כי תשא	• ח' אייר אחרי	• נשא	• מסעי	• חג הסוכות
		• י"ד סיון בהעלתך	• ד' אב דברים	

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

שיח אמונה

בס"ד, עלון מספר 17 > ענייני המן והפרנסה ולימוד הירושלמי > טבת תשפ"ג

פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של רשכבה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

בפצותי שיח

דבר המערכת

עומדים אנו בתחילת חומש שמות, העוסק ביציאתם של עם השם מגלות מצרים, ותחילת לידתו והתהוותו של עם ישראל, הליכתם במדבר ארבעים שנה באמונה וביטחון בבורא העולם, מסוככים בענני הכבוד וניזונים מהמן שלקטו בכל יום.

והנה כבר אמרו חז"ל (שבת ל"א א'), 'אמונת - זה סדר זרעים'. ופירושו בתוס' (ד"ה אמונת וכו') בשם הירושלמי, משום שמאמין בחי העולמים וזורע. ופשיטא שלא דוקא הזרעים, אלא כל ענייני פרנסה מושגות על בטחון ואמונה בקב"ה, וכמשאחז"ל 'אין אדם נוגע במזון לחבירו ואפילו כמלא נימא' (יומא ל"ח ב'), 'ומזונותיו של אדם קצובים מראש השנה ועד יום הכיפורים' (ביצה ט"ו ב'), 'וכבר שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי, מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה, אמר להם אמשול לכם משל, למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה, עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום, אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים, היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר, ונמצאו כולן מתים ברעב, נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים' (יומא ע"ו א') נמצא שמטרת המן היתה כדי להחדיר אמונה ותלות מוחלטת בהקב"ה.

בגליון זה, פסענו בעקבות פרשת המן, ומלבד פנינים יקרים, תשובותיו של הרב זצ"ל והערותיו לספר 'דגן שמים' בענייני המן, הבאנו גם שביבי הוד, הוראות ועובדות בענייני פרנסה.

וכבר קבע החינוך (מצוה ת"ל): 'כך מקובל אני מרבתי, שכל זהיר בברכת המזון מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו', נפשנו הומה בעת אשר אנו נזכרים בהרב זיע"א, מקפיד לברך ברכה"ז, עם מעיל וכובע, ומברך כמונה מעות ממש, 'הזן את הכל'... 'על הארץ ועל המזון'... 'בונה ברחמי ירושלים אמן'... הרב מפסיק בכל קטע, עם מנגינה ידועה לבאי הבית, וכאשר יש זימון, מחכה למזמן בסבלנות שיפסוק את פסוקו. במדורים השונים, הבאנו ביאורים בנוסח ברכת המזון, בתוספת פסקי החזו"א כפי שנכתבו ע"י הרב זיע"א, בענייני ברכת המזון, ומזה יושפע שפע פרנסה לכולנו בס"ד.

'ואמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן' (שבת ק"ח ב'). שמחה גדולה שוררת בקרב תלמידי הרב זצ"ל, כאשר בשיעור היומי, הנמסר בשנת האבל לעלוי נשמתו הטהורה, ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א, מסיימים בימים אלו את 'תלמוד ירושלמי - סדר זרעים'. לרגל תחילת לימוד סדר מועד, ורצונו הטהור של הרב זיע"א, שישקיעו הלומדים בלימוד הירושלמי, הבאנו במדור מיוחד מדברי הרב אודות צורת לימוד הירושלמי, פירושי השונים, ועוד, למען רבות דעה כמים לים מכסים.

המערכת

תורת שיח

ליקושי בתר ליקושי מתורת הרב זצוק"ל בענייני המן וברכת המזון

ענייני ברכת המזון

לברך את בוראו שהשביע נפש שוקקה. נ' דר"ל ליהזר בבהמ"ז כמ"ש דברים ח' ואכלת ושבעת וברכת וברכה דמעין ג' ובורא נפשות כמבואר הכל בפ' כ"מ ובפ' ג' שאכלו.

השם אורחותיו, אות כ"ב (וע"ש אות י"ג ואות ל"ח)

פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. צ"ע הא חזינן דהרבה אין מרוצים ואין קאמר לכל חי. וי"ל ע"פ הגמ' בערכין ט"ז ב' איזהו יסורין כל שהכניס ידו לכיסו ליטול ב' ועלה בידו א' ומבואר דכל מי שלא נעשה רצונו הוי יסורין ומכפר עון, ולפ"ז כ"א באמת מקבל רצונו אלא שגובין אותו בחובו, משל למלך שהכריז ביום שמחתו שכ"א מבני המדינה

שיחת התלמידים

עדויות מהקודש פנימה, מבאי ביתו ותלמידיו של הרב זצוק"ל

מעשי רב, שביבים, פנינים ועובדות, שנכתבו לעלון 'שיח אמונה' על ידי תלמידו המובהק של הרב זצוק"ל, הגאון רבי בצלאל כהן שליט"א

רוח הקודש בבית מדרשו של הרב

רוח הקודש היתה רגילה להופיע בבית מדרשו של הרב, המעשה הבא הוא אחד העדויות לכך, שכאשר בא אל הרב יהודי ששמו אורן, ובדרך כלל היתה דרכו של הרב לשנות שמו לשם יהודי, אהרון וכד', ופעם אחת הגיע יהודי בשם זה, והרב אמר לו: 'תקרא אנטיכוס, אחשוורוש' השומעים בחדר תמהו מאוד, כאשר יצא מהרב, השואל שתמה גם הוא על התשובה, התקשר לאביו, וסיפר לו, אביו אמר שהרב צודק, כיון שאמו התגיירה בגיור רפורמי, ובאמת אינו יהודי (שמעתי זאת מהגר"מ סמוטני שליט"א).

כמה פעמים ראינו שהי' עונה תשובות שונות על שאלה זוהי ולפעמים היו המקורבים מעיזים ושואלים אתמול שאלו אותו שאלה והרב אמר תשובה הפוכה, ואמר הרב: 'אשר ישים ד' בפי אותו אדבר'.

שמירת הדיבור והמחשבות

ושמעתי שפעם שאלו הרב"ג ר' יואל מקלב שליט"א על סתירה כזו בדברים ואמר לו כנ"ל מה ששמים לי בפה זה מן השמים, ושאלו הנ"ל וכי גם מה ששמים לי בפה אפשר לסמוך שזה מהשמים שכך אענה?, וענה לו הרב אם תשמור את המחשבות שלך.

והי' הרב אומר כי אצל החזו"א והסטייפלר זצ"ל

כ"ד שיעור לראות אם הביאור ברור גם לתלמידים. הגר"ב שליט"א עם הרב וספריו.

המשך בעמוד 2

שיחת התלמידים

אנחנו מתפללים כל יום ושאל הרב איפה אתם מתפללים עלי, ואמר אחד מהמשלחת ב"על הצדיקים" ואמר הרב זה לא במקום הנכון, ושאלו רק איפה להתפלל ואמר הרב בענוה: "ב'ולמשינים'".

כשהיו באים אליו לומר שברכותיו עשו פרי ונושעו ה' אומר זה הרי גמ' מפורשת אל תה' ברכת הדיוט קלה בעיניך, ולפעמים ה' אומר כמה שיותר הדיוט כך יותר מתקיימת הברכה.

כשאמרו לו שהרב אברמסקי זצ"ל אמר שספר טעמא דקרא יכול לחבר רק חד בדרא אמר בענוה: 'הוא מתכוון לדברים שהבאתי בשם החזו"א ובשם אב"י'.

'ביתי כרה"ר'

פעם אמר שאלו שמצלמים אותו בביתו זה עזות פנים יתירה להכנס לבית של משהו אחר ולעשות שם נגד רצונו, ומ"מ כמעט שלא ה' מוחה ע"ז, לכל היותר לפעמים ה' מסתיר פניו במקום לגעור במחוצץ.

אמרו לי שפ"א נכנס לחדר הלימוד וראה אשה יושבת על כסא ויצא מיד מהחדר, ואמר לאדם שליווהו (בדרך צחות) ע"פ דין אין בבית איסור יחוד

הגר"ב שליט"א מביא להרב משלוח מנות, יממה נר אלוקים טרם יבנה.

מפני שביתי כרה"ר.

'אף פעם לא ישבתי במזרח'

אחר שעשו הגשר מביתו לבהכנ"ס (בערך בשנת תשע"ג) וכיון שהרב ה' קשה לו ההליכה הושיבוהו מיד במזרח בהכנ"ס סמוך לכניסה מהגשר לבהכנ"ס, והתפלל שם תפילה אחת, ואח"כ אמר לבנו הגר"ש שליט"א: 'מה עשית לי, אף פעם לא ישבתי במזרח', ואמר לו הגר"ש: 'סבא גם ישב במזרח', השיב הרב: 'סבא ה' ראש ישיבה', וכן בכולל חזו"א ה' יושב במערב בהמ"ד בספסל האחרון. ורק בסוף ימיו כשנחלש מאוד מאד הסכים לישב מיד בכניסה מהגשר לבהכנ"ס אע"פ שה' זה במזרח.

פעם הביא לו תלמידו הרב יעקב חלופסקי שליט"א כסא מרופד עם ידידות לימים נוראים (שיושבים בבהכנ"ס כמה שעות) ולא רצה לישב עליו: 'אמר סאי' צו רעביש' (זה יותר מידי כסא רבני).

הלך לבית הת"ח לפייסו

כשה' מקבל עליה לתורה כשהיה חוזר למקומו ה' מקיף הבימה (כמ"ש באו"ח קמ"א ס"ז), וכשהזקין וה' קשה לו ההליכה היו מפנים לו מקום מעבר מיד מאחורי הבימה כדי שלא יצטרך להקיף הרבה, ופעם ישב שם ת"ח אחד ואמר לו אחד מהיושבים בספסל: 'תקום הרב קניבסקי צריך לעבור', וכשהרב עבר שם לב לזה, ובאותו שבת אחה"צ הלך לבית הת"ח הזה (כעשר דק' הליכה) לפייסו על שהקימוהו בשבילו, וכבר ה' זה בזמנים שה' קשה לו מאוד ההליכה, וכמעט לא הלך ברגליו חוץ מאשר מביתו לבהכנ"ס, ולא דחה זאת אפ"י עד מוצ"ש שיוכל לנסוע במכונית.

'החזו"א זה ה' משהו אחר, לך תפייסו!'

להרב ה' יא"צ של אמו בער"ח ניסן וה' רגיל להתפלל לפני העמוד כנהוג במוצ"ש שלפני היא"צ, ואם ה' חיוב שה' באמצע שנה על אב ואם, ה' הרב מבקש בעדינות וה' אומר שע"פ דין אתה קודם כי אתה חיוב, ואני רק מוצ"ש לפני היא"צ, שהוא מנהג, ואינו חיוב גמור, בד"כ אנשים היו מוותרים מפני כבודו והיו הולכים למנין אחר (בלדרמן יש הרבה מנינים במוצ"ש), ופעם אחת ה' שם בעה"ב אחד, שהיה חיוב ואמר לו הרב כנ"ל, והוא ענה להרב: 'תעשה כהבנתך, והרב לא דיבר מאומה אלא יצא מבהכנ"ס ועלה לבהכנ"ס למעלה וקיבצו לו שם מנין למעריב, וה' שם בשעת מעשה אחד מתלמידיו של הרב וגער באותו בעה"ב, שמותר שיה' לך יותר ד"א, וכפה"נ שמע הרב הגערה

וכשגמר לשאול, וענה לו הרב, ביקש לשאול עוד שאלה, ולא רצה הרב לענות, ואמר: 'אמרת עוד שאלה אחת, וכבר שאלת'.

ענוותנותו של הרב

רבים תמהים על המתנה השמימית שקיבל הרב שהיתה התורה כולה עומדת מול עיניו, כל דברי חז"ל בתלמודים ובמסכתות קטנות ובברייתות ובמדרשים כל התורה כולה באופן מבהיל.

אבל היודעים גודל ענוותנותו ואפ"י לבני ביתו ויודעים מעלת הענוה ככלי לקבלת התורה כידוע אולי זה הביאור איך זכה הרב להיות שר התורה דכל רז לא אניס ליה באופן נורא (ע"י תענית ז' א' ונדרים ב"ה א', ועי' רוח חיים ריש אבות, חז"ל: והענין כי ע"י הענוה זוכה האדם הכל וכמו שמרע"ה שה' אדון הנביאים ואב החכמים לא נשתבח אלא בענוה וכל מה שזכה הוא בעבור ענוותו ואילו ה' עכשיו אדם עניו כמשה ה' ודאי זוכה לתורה בשלמות, עכ"ל).

ענוותנותו בחיבור ספריו

גם בספרו שקל הקודש, ניכרה היטב ענוותנותו של הרב, כשכתב הרב את ספר 'שקל הקודש' עשה כעשרה עותקים של פירושו על הרמב"ם, ונתן לת"ח ולבני משפחתו, כדי שיעברו לראות אם הביאור ברור גם למתחילים, גם אני זכיתי להיות מן הנמנים בדבר מצוה, ועברתי על חלקי הספר, ומסקרנותי לברר נושאים אלו, ביררתי את דברי החזו"א, בענין זה, שיש בהם חשבונות רבים, ובענוותנותו רבים, הרב הכניס, את כל הקונטרס שכתבתי לבאר את דברי החזו"א, בתוך ספרו, הרב לא שת ליבו, אם זה מכובד או לא, ולא ראה בכך פחיתות כבוד להכניס קונטרס המבאר את הענין, שכתב אדם פשוט.

פעם כשבא לטחון חטים למצות מצוה בבנין של חתנו הר"י צביון שליט"א, וכיבדו הר"י צביון לעשר החטים שהיו טבל ודאי, והיה שם איזה סיבה שהיו צריכים נוסח מיוחד להפרשה וכתב הרב נוסח על דף לפני שהפריש ונתנו לאברך שהיה שם שיעבור על הנוסח אם נכתב כראוי, בינו זאת!!! רב רבן גדול הדור מרא דכולא תלמודא בבלי וירושלמי וכו' המורה הגדול בזרעים לכל ישראל 'בעל הדרך אמונה' נתן לאברך שיבקרו אם עושה כהוגן הפרשת תרו"מ.

'מחפש דברים קצרים כדי לא להכביד על השומעים'

הקה"י זצ"ל ה' אומר שיעור בכולל חזו"א ביא"צ של החזו"א, ואחר פטירת הקה"י ביקש הגר"נ קרליץ ז"ל מהרב שימלא מקום אביו ויאמר את השיעור ביא"צ של החזו"א, וחשש הרב שיש ת"ח אחרים שרוצים לומר השיעור וה' להם חלישות הדעת ולא רצה לקבל עליו, והגר"נ קרליץ אמר השיעור בכולל אבל לא רצה לומר השיעור בהיכל הכולל כי סבר שהשיעור בהיכל הכולל שייך להרב, ועלה הגר"נ לומר השיעור בעזה"ב.

והרב אמר השיעור ביא"צ של החזו"א ושל הקה"י בבהכנ"ס לדרמן ואף שבדרך כלל, אדם שאומר שיעור ברבים מחפש שיעור טוב שיש בו להראות כוחו, הרב ה' אומר שיעור קצר מאוד, ואמר ש'הוא מחפש בכוונה לומר דברים קצרים שלא להכביד על השומעים'.

'ב"ולמשינים'

קודם שעשו הגשר מביתו לבהכנ"ס ה' תקופה של כמה שנים שה' קשה לו לבא לבהכנ"ס מפני המדרגות וה' מגיע רק למעריב בליל שבת. ופעם עשו משלחת של חשובי המתפללים בלדרמן במנין ותיקין שבאו לבקש שאולי יחזור לבהכנ"ס להתפלל שזה מאד חשוב למתפללים. וענה להם שקשה לו המדרגות, תתפללו שאני יוכל לבא ואמרו

3

לו שיבטל את הכרטיס, האברך חזר ואמר: 'מה אעשה עם שלום בית, יהיה מזה צער גדול לאשה', אמר לו הרב: 'תאמר לה שאם נגזר לכם ישועה יהי גם בלי הטיפול הזה', הרב סיים את המעשה בכך, שהאברך אכן ציית, ובא לומר היום שנושע ללא כל טיפול, הרב סיים בענוותנותו, שהישועה באה לו בזכות האמונה והמסירות לשמוע בקול דברי חכמים.

הרב קרא את השם בקול

דרכו של הרב בקריאת שמות שמסרו לו לברכה, שאינו קורא השמות בפיו, אלא עובר עליהם בעיניו בלבד, ועובדא הוה באחד שבא לפני הרב, והרב קרא את השם בקול, שלא כהרגלו, עוד הרב מדבר, והלה כשמעו, אמר שטעה בכתיבת השם (כעין מעשה זה יש מכתב מהגרעק"א שכתב לבנו שביקש ממנו שיתפלל על אחד, וכתב רע"א לבנו שנתפלל ולא נענה, ואולי יש טעות בשמות).

לפני הרב חיים שהיו טבל ודאי: הרב שליט"א עם הרב בטהוות חיים.

תמצא לו שידוך, ואני יבא לחתונה

באחת ההזדמנויות סיפר לי שא"ב, שהי' אצל הרב עם בנו, והרב אמר לו: מדוע אין אתה משיאו אשה, והוא השיב להרב שהוא רק בן י"ח, הרב אמר לו: 'תמצא לו שידוך, ואני יבא לחתונה', כאשר שמעתי זאת אמרתי לשא"ב הנ"ל, איני יכול לומר לך דבר אחר דבריו של הרב, אבל דע לך שהרב בשנים האחרונות כמעט ולא יוצא לחתונות, למעט בני משפחתו הקרובה, ומקורבים, בחתונות בנך, זה ממש רחוק שיבוא, ובכך סיימתי את דבריי, לאחר זמן מה, השתדך בנו הנ"ל, עם בת של אחיו של הרב, ואכן הרב השתתף בחתונה, ויהי לפלא!

מסיח לפי תומו על צביעת הקנים

באחד השנים, כאשר בנו את הסוכה בבית הרב, הסך בשנים של אז היה מעצי אקליפטוס, והעלים היו נושרים לתוך הסוכה, אחד מתלמידיו של הרב, החליט לעשות מעשה, ולהניח קנים דקים יותר בצפיפות, בכדי שהעלים לא ינשרו, לצורך שימור הקנים הללו, מרח צבע שקוף, על הקנים, כדי שבכך ישתמרו לאורך שנים, באותה שנה, נכנס הרב לסוכה, וכמסיח לפי תומו, פנה לאותו תלמיד ואמר לו: 'היה אחד מתלמידי החזו"א, שעשה צבע על הקנים, והחזו"א הסתפק בכשרותן (וחשש בזה משום מעמיד דבר המקב"ט) ולבסוף הכשיר' אמר ולא יסף, הרב כלל לא ראה את הצבע, כי לא היה ניתן להבחין בכך, וכמסיח לפי תומו סיפר את הענין, ויהי לפלא!

וכמסיח לפי תומו סיפר את הענין: הרב שליט"א מסייע לרב בהעלאת הסך לסוכה.

סדר לימודו עם התלמידים

כאשר למד הרב זע"א עם להבל"ח חתנו הגר"ד אפשטיין, למד עמו זרעים עם פי' הר"מ והר"ש וכן טהרות עם פי' הר"מ והר"ש ובדברים הנוהגים בזה"ז למד גם ההלכות, לדוגמא, בהלכות מקואות, אחר שלמדו המשניות עם פי' הר"מ והר"ש, למד עמו טור ב"י הל' מקואות ואח"כ שו"ע הל' מקואות עם ש"ך, וט"ז, וביאור הגר"א, ופתי תשובה, ואמר שהחזו"א אמר שהפ"ת אינו מלקט אלא פוסק שהביא רק מי שהוא פסק כמותו, וכשהי' לומד ביאור הגר"א הי' מפליא לראות בקיאותו שכמעט לא הי' צריך לפתוח ספרים אלא הי' מסביר בע"פ על פי הציון של הגר"א את כוונת הגר"א (ולפעמים הי' פותח את ספר 'דמשק אליעזר' המבאר את כונת הגר"א).

הרב שליט"א (ישב מימין) בתורת נדדים להרב.

ואח"כ למד עמו רוב ככל הש"ס, בבלי עם רש"י ותוס', וגם בזה כשלמדו ענין הנוגע למעשה, לאחר הלימוד גמ' רש"י ותוס', היה לומד רבינו את הרא"ש על הסוגיא (ואמר שאי"צ ללמוד את הרי"ף כי בד"כ הרא"ש כבר מביא את דעת הרי"ף), ואח"כ למד טור ב"י ואח"כ שו"ע ואם הי' זה ביו"ד כגון הל' מזוזה וס"ת למד ש"ך וט"ז וביאור הגר"א ופתי תשובה, ובאור"ח כגון בהל' נט"ו והל' ציצית ותפילין, למד כנ"ל הרא"ש ואח"כ טור ב"י ואח"כ שו"ע עם מ"א וט"ז, ובי' הגר"א, ומ"ב, ולא למד את השע"ת, כי אמר שהמ"ב מביא שאר דעות האחרונים.

שגער התלמיד באותו בעה"ב אבל לא הגיב, אחר איזה ימים בא התלמיד הנ"ל שהי' כהן לפני הרב ושאלו אם יכול לעשות ברכת כהנים בלדרמן, כי יש שם אחד מהמתפללים שיש לו קפידא עליו. ושאל הרב למה יש לו קפידא, והתבייש התלמיד לפרש ושתק, ושאל הרב שוב מה הי', וסיפר לו התלמיד שבמוצ"ש שהרב דיבר עם פלוני, ופלוני ענה כו"כ גערתו בו, ולכן הוא מקפיד עלי, אמר לו הרב: 'לך תפייסו', ושאל התלמיד את הרב: 'האם דינא הכי, והרי אם הוא הי' אומר כך לחזו"א וכי לא הי' צריך לגעור בו?', השיב הרב: 'החזו"א זה הי' משהו אחר, לך תפייסו!'.

לא לסמוך עלי להלכה

למרות שכל העולם סמכו על פסקיו בכל הענינים, וכ"ש בזרעים דהרב הוא מרא דשמעתא שלכאורה אין בדורנו מי שלמד זרעים בעיון כמותו וכל העוסקים בזרעים לומדים בד"א, מ"מ הרב בענוותנותו הי' מיראי הוראה ובהקדמות של ספריו כתב שלא יסמכו עליו להלכה, גם בשונה הלכות וגם בדרך אמונה ובעוד ספרים.

ואמר ע"ז הגאון ר' יעקב פוזן שליט"א (ד' ישלה לו רפ"ש) שגם הש"ך כתב בהקדמתו שלא יסמכו עליו להלכה, ולא הועיל לו כי מוציאים ממון ע"פ הש"ך.

הרב לא חס על כבודו לצורך מצוה ומפורסמת התמונה שנוסע ברחובות העיר עם סוס ועגלה מלאה סך ויושב ליד העגלון וכמזומה שראיתי תמונה שפ"א לא הי' מקום ליד העגלון וישב הרב על הסך וכך נסע ברחובות קרי'.

כשהיו שואלים אותו דבר שהי' מקורו בספרי קבלה הי' אומר: 'כתוב בספרים', ולא רצה לומר מקורו, כדי שלא ידעו בקיאותו בספרי קבלה, וכשהי' לומד קבלה הי' סוגר הדלת עם בריח שלא יוכלו להכנס.

להלביש את המופת

כמה פעמים ראינו, איך שאברכים צעירים שעדיין לא זכו להיפקד, ביקשו מהרב ברכה לזש"ק, והרב השיב להם שיגדלו זקן, וכששאלוהו מקור לזה, השיב: 'ראיתי בספר 'הדרת פנים זקן' בשם איזה אדמו"ר, שילד אוהב למשוך את הזקן של אביו, כמובן, כונת הרב היתה, להלביש את המופת, על איזה מקור, כביכול לא פעל כלום בברכתו.

אתה תתארס בכתובות

בשנה הראשונה לאחר פטירת אביו מרן בעל הקה"י צוקללה"ה, מסר הרב שיעור בירושלמי, לאחר גמר השנה, הפסיק הרב במסירת השיעור, והמשיך עם קבוצה קטנה ממש, עד לסיום לימוד הירושלמי כולו, ביום מן הימים, היה זה כאשר אחזו במסכת יבמות, אחד מן הלומדים נעשה חתן, הרב פנה אל תלמיד אחר באומרו, 'פלוני נעשה חתן ביבמות, אתה תהי' חתן בכתובות', והי' נראה דבר זה כעל מנת שתעלי לרקיע, כי לאותו בחור היתה עוד אחות מעליו, ומסכת כתובות בפתח, אך כאשר גזר הרב כך היה, במהירות פלאית, התארסה האחות, ומיד לאחריה אחיה המדובר, 'צדיק גזר והקב"ה מקיים!'.

ידוע לי באנשים שהרופאים אמרו שצריך לכרות להם את הרגל (מחמת נמק ר"ל), ואמר להם הרב שילמדו פרק כיצד הרגל ונתרפאו.

תאמר לה שאם נגזר לכם ישועה יהי גם בלי הטיפול הזה

באחד הימים, סיפר הרב, שהיה אברך שלא היו לו ילדים, ורצה לנסוע לחו"ל, כדי לעשות טיפול מסויים, ובא לבקש את ברכת הדרך מהרב, הרב השיב לו: 'ממני אתה בא לבקש ברכה לזה, והרי אני סבור שאסור לעשות את הטיפול הזה', אמר לו האברך: 'מה אעשה, הכל כבר מוכן ויש כרטיס טיסה', הרב אמר

היאך קיימו סעודת מלוה מלכה

ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' (ט"ז כ"ה)
שאלה: במה קיימו ישראל במדבר את סעודת מלוה מלכה, הלא עומר מספיק לב' סעודות וכן מתבאר מהמ"ב (סי' רצ"א ס"ד סק"ט) שנשאר להם לסעודה שלישית רק כבר אחד
תשובה א': ממה שהיו תגרי גוים מוכרים להם⁷
תשובה ב': עי' רש"י שבת ק"ח א' [ד"ה אכליה בשבתא]⁸
תשובה ג': הכרות הספיקו והשביעו ונשאר למלוה מלכה⁹

מדוע לא ירד המן ביו"ט

וביום השביעי שבת לא יהיה בו (ט"ז כ"ז)
שאלה: איתא במכילתא (הובא ברש"י) דביו"ט לא ירד מן וירד מעיו"ט לחם משנה, וצ"ב הא מותר ביו"ט טלטול לצורך ואמאי לא ירד ביו"ט מן
תשובה: שלא לטרוח¹⁰

מהיכן היה קמח למנחות, לחה"פ ומצה

הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה (ט"ז ט"ו)
שאלה: מהיכן היה קמח למנחות וללחם הפנים ולמצה?
תשובה א': עי' חולין פ"ח ב' תוד"ה אלא, וכ"ה במדרש¹, ועי' שהש"ר פ"ד י"ג
תשובה ב': עי' יומא ע"ה ב', מנחות מ"ה ב' תוד"ה קרבו²

אב רשע ובנו צדיק, היכן ירד להם המן

איש לפי אכלו עומר לגלגלת וגו' לאשר באהלו תקחו (ט"ז ט"ו)
שאלה: מבואר שכל אחד לקח למשפחתו ויל"ע אם האב היה רשע והשפחה צדיקים היכן נמצא המן קרוב או רחוק
תשובה א': תלוי במי שהלך להביא, הרשעים שיצאו לא ראוהו³
תשובה ב': כל אחד כראוי לו [לכולם] קרוב ושלו רחוק⁶

הרב זצ"ל בברכת המזון

- 1 בריט"ב א' קידושין (ל"ז ב' ד"ה אלמא) מבואר שא"א לצאת במן ידי חובת מצה, אמנם בנחל קדומים (מקורו כ"ג ה') הביא מהרב אפרים שהמן נעשה כנרעני חיטה מגובל בעיסה שיש בה הרבה מים וזהו משי"כ וזמן שמים נתן למו והיו מקריבים ממנו מנחות ולחם הפנים עכ"ל, ולפי"ז ה"ה שאפשר לצאת ידי חובת מצה ג"כ, וכאן השאלה לפי הריט"ב א' הנ"ל והתוס' במנחות (מ"ה ב' ד"ה קרבו) שכתבו דא"א לצאת בזה ידי ח' (ובענין הריט"ב א' ראה מקראי קדוש פסח (ח"ב סי' י"ב) ובמנחות אשר פר' בהעלותך (סי' כ"א סק"ג) ובדגן שמים (סי' כ"ז פר' ראה) שדנו בדעתו אם אזיל רק למ"ד שהמן השתנה בטעמו ולא בממשו או אף למ"ד שהשתנה אף במשנו ובכ"ז לא יוצאים ידי חובה, ואם החסרון מצד שאינו מחמשת המינים או מחמת שאינו גידול"ק או שאינו בר חימוץ או דהוי מצה שאינה ראויה לשבעה עי' במ"ר י"ט כ"ו, תנחומא קדושים ז'
- 2 (יש דפוסים שהמדרש בשהש"ר הוא פ"ד כ"ז) בהנ"ל איתא שהבאר העלתה כל מיני צמחים ואילנות ועי' חת"ס בהגהות לחולין שם שכתב לפרש התוס' שהבאר הצמיחה רק מאכל בהמה והוכיח זה מהמג' יומא ועוד, אבל במדרשים הנ"ל מבואר להדיא שהצמיח אף פירות ומאכל אדם, ולחת"ס י"ל כמו חת"י השני
- 3 דאיתא שם שקנו מתגרי גוים כל מיני מאכל וכתבו התוס' במנחות שמהם לקחו קמח למנחות וללחם הפנים (וה"ה למצה)
- 4 באילת השחר כתב שכיון שעליו מוטל לפרנסם לכן החלק של בני ביתו היה רחוק עם חלקו, וכן כתב בדגן שמים (סי' ח') ונראה שאף הרב לא פליג בזה דגם הוא יסבור שעל האב מוטל לצאת וללקוח, ובמק"א כתב הרב שגם מי שהתבייש לא יכל לשלוח אחר במקומו שכל אחד יצא בעצמו וא"כ האבא יצא ומצא רחוק אמנם אם מחמת איזה סיבה לא יצא ויצא בנו הצדיק אין לו לסבול על כן מצא מיד ולכן כתב הרב שתלמי מי יצא להביא
- 5 להנ"ל צריך לומר שגם בבית קרה הנס שאין אדם יכול ליטול מהמן השייך לבנו וכד' דאל"ה מה הועיל ששלו רחוק הא יטול ממה ששייך לבנו
- 6 עי' יומא ע"ה ב'
- 7 דאיתא בגמ' שם שמי שמקבל מהקופה יש לו מזון עד סעודה שלישית, והקשה רש"י שם מהא דאמרינן (נש"ק י"ט ב') לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת, ות"י ה"מ למאן דאפשר
- 8 עי' אגלה בתמו (עמ' ל"ד) שכתב כע"ז, ועי' במנחות יהודה (נד' שס"ט) שהביא מרש"י שכתב שלעבר חזרו לשאול למרע"ה אם ירד מן, והקשה למאי הוצרכו מן לערב הא אסור להותיר למחר, ות"י שגמרו כל המן בסעודה שלישית ובאו לשאול אם ירד מן למלוה מלכה וענה להם משה שבת היום לה' ולא ירד מן, וכ"כ בצידה לדרך, ואפשר דלא פליגי על מש"כ הרב הכא ששיירו מהמן למלוה מלכה ד"ל שהם מיירי בשבת ראשונה שחשבו שירד מן במשך היום אבל משקבלו על עצמם להותיר למלוה מלכה נתן ה' ברכה ושבעו והותירו
- 9 כ"כ בבנה"ג (א"ח סי' תר"ח) הנהגות הטור סק"ז שאפשר שבי"ט לא היה יורד מן מן שמונת י"ט שמונת שמונת י"ט שלא היו טורדים באספות המן אמנם יל"ע בעצם מה שלא ירד המן בשבתות ויו"ט אם זה מחמת איסורי מלאכות או משום מעלת וקדושת היום, ולכא"ו מהמדרש ב"ר (י"א ב' עי' ברש"י בראשית ב' ג') ויברך ויקדש שקדשו במן שלא ירד בו משמע שזה מצד מעלת קדושת היום ולא מחמת איסור מלאכה ואפשר שבשבת אה"נ לא ירד מן מצד מעלתו ואפילו כלא טעם איסורי מלאכה, אמנם ביו"ט שקדושתו פחותה נצרכים לטעמים אחרים למה לא ירד בו אמנם מהתוס' (ביצה ב' ב' ד"ה והיה) שהקשו מהמדרש הנ"ל שמשמע שרק בשבת לא ירד על המדרשים שנקטו שלא ירד מן ביו"ט וביה"כ מבואר שהבינו שחזר טעמא לכולהו ועי' פני יהושע (ביצה שם) כתב דלמדרש שלא ירד מן ביו"ט הטעם משום איסור הכנה, וכן כתב בשו"ת חת"ס (א"ח סי' קמ"ט)

שמות הזוכים בהגרלות 'שיח התורה'

מתפרסמים מידי שבוע
בעמדות 'נדרים פלוס'

← ניתן לקבל את הזכיות בבית מרן זצוק"ל →

מילה בסלע

כל הזהיר בכרכת המזון מזונותיו מצויין לו

כתב בספר החינוך מצוה ת"ל: 'כך מקובל אני מרבתי שכל הזהיר בכרכת המזון מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו ומקור לכך כתב הרב שיש בדברי חז"ל אוכלי עמי אכלו לחם זה ישראל שהיו מברכין להקב"ה על הלחם ולכן אכלו לחם ילקוט תהלים רמז תש"ע ועי' בעלי התוספות ריש פ' וירא שכתבו והיה ברכה לשון צווי שצויהו שכל מקום שייך שילמד בני אדם להכיר בוראם ולברכו וכן עשה וכו' והם לא הכירוהו ולכן ויהי רעב בארץ.

זמן שימושה של כל מכה

ש. פרק ז' פסוק כ"ה, וימלא שבעת ימים אחר הכות ה' את היאור, פרש"י שהיתה המכה משמשת רביע חודש, ושלושה חלקים ה' מעיד ומתרה בהם. ובמדרש רבה (ט, י"ב) איתא דה"ה כל המכות היו משמשות שבעה ימים. וצ"ב הא מכת דבר לא היתה אלא יום אחד בלבד, כדכתיב ויהי ממחרת וימת כל מקנה מצרים, וכן מכת חושך מפורש דלא היתה אלא ששה ימים, ומכת בכורות ודאי דלא היתה אלא רגע אחד בחצות הלילה.

ת. מכת דבר נהגה ז' ימים שאם קנו עוד בהמה מהחיות ממוידי כל ז' ימים, ומכת חושך התחיל מבע"י ומקצת היום ככולו, ומכת בכורות קברום ז' ימים.¹

מכת צפרדע

ש. פרק ז' פסוק כ"ח, ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך וגו' ובתנורך ובמשארותיך. ובפסחים דף נ"ג ע"ב איתא עוד זו דרש תודוס איש רומי, מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש [שלא דרשו וחי בהם ולא שימות בהם - רש"י] נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצוין על קדושת השם כתיב בהו ועלו ובאו בביתך וגו' ובתנורך ובמשארותיך, אימתי משארות מצויות אצל תנור הוא אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצוין על קדושת השם על אחת כמה וכמה. וצ"ב למה הוצרכו ללמוד ק"ו מצפרדעים, והלא היו יכולים ללמוד מהנהגת אברהם, שאף שלא נצטוו מסר עצמו לכבשן האש על קדושת ה'.

ת. אפי' אם יכלו להשתמט ולא לבוא לשם כדאי בגמ', וזה למדו מצפרדעים שכל א' יכלה להשתמט וללכת למק"א (כן שמענו בשם גדולי א').²

מכת כינים

ש. פרק ח' פסוק י"ב, אמר אל אהרן וגו'. ופרש"י דלא ה' העפר כדאי ללקות ע"י משה לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול. וצ"ע הלא לבסוף לא הועיל לו העפר כלום שהרי הלשינו עליו דתן ואבירם שהרג את המצר, וא"כ למעשה לא קיבל שום טובה מהעפר.

ת. הועיל לפי שעה³.

ש. פרק ח' פסוק י"ג, ותהי הכנם באדם ובבהמה. צ"ב וכי איכפת למצרים מצער בהמותיהם מאחר שלא מתו ולא ניזוקו מזה.

ת. א"כ ירכבו על בהמותיהם ויברחו מהכנים.⁴

ש. פרק ח' פסוק י"ד ויעשו כן החרטומים בלטיהם להוציא את הכנים ולא יכלו. פרש"י ולא יכלו, לפי שאין השד שולט על בריה פחותה מכשעורה. וקשה דאיתא במדרש (ילקוט שמעוני רמז קפ"ב) י"ד מיני כנים הביא עליהם, קטנה שבהם כביצה של תרנגולת כו'. ומבואר בזה שלא היו במכת כנים שעשה הקב"ה, כנים פחותים מכשעורה.

ת. המין הוא פחות מכשעורה ואין להם שליטה על כל המין.⁵

מכת ערוב

ש. פרק ח' פסוק י"ז, כי אם אינך משלח את עמי הנני משליח בך ובעבדיך ובעמך ובביתך את הערב. ופרש"י את הערב, כל מיני חיות רעות ונחשים ועקרבם בערבוביא, והיו משחיתים בהם. עכ"ל. ויל"ע למה נקראת מכת ערוב ע"ש הערבוב, הא לכא' זהו דבר צדדי, ורק פרט ותיאור, ואין זה מפרש את עצם המכה, ולכא' ה' ראוי לקרוא למכה זו משלחת חיות וכיו"ב, וכמו שאר ט' מכות שכולם מפרשים את עצם המכה.

ת. כי כשחיה באה אפשר ליזהר ממנה, משא"כ כשבאו כל המינים יחד.⁶

מכת דבר

ש. פרק ט' פסוק ג', הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה. ומבואר דלבהמות שהיו בבית לא ה' מכת דבר, וצ"ב דא"כ למה לא הזהיר את פרעה להכניס בהמותיו הביתה כמו במכת ברד.

ת. אדרבה רצה שימותו כי זה ה' עיקר המכה, משא"כ בברד עיקר המכה ה' הברד.⁷

מכת שחין

ש. פרק ט' פסוק ח', קחו לכם מלא חפניכם פיה כבשן וגו'. יש לדקדק מהו לכם, האם ר"ל שיהי הפיה כבשן שייך להם, וכמו שמצינו בד' מינים ביום הראשון של סוכות דכתיב ולקחתם לכם, וילפי

שיהא שלכם.

ת. החזיקו חזק⁸.

מכת ברד

ש. פרק ט' פסוק י"ד, כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי אל לבך. צ"ב מה נשתנה מכה זו שנאמר בה "אל לבך" יותר מבשאר מכות.

ת. מפני הרעש שהי'⁹.

ש. פרק ט' פסוק כ"ז, וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן וגו'. צ"ב איך יצאו השליחים בחוץ בזמן מכת ברד ולא מתו.

ת. הוא שלח ישראל שהיו אצלו.¹⁰

ש. פרק ט' פסוק ל"ג, ויחדלו הקולות והברד ומטר לא ניתן ארצה. ובפסוק י' כתיב וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקולות ויוסף לחטוא. וצ"ב למה בשעת מעשה כתיב קולות ואח"כ הברד ואח"כ המטר, ובפרעה כתיב מטר ברד קולות.

ת. כי הקולות לא היו כל הזמן רצופין ולא הרגיש מיד.¹¹

מכת חושך

ש. פרק י' פסוק כ"ב, ויהי חושך אפלה שלשת ימים. ופרש"י וז"ל ולמה הביא עליהם חושך וכו' ועוד שחפשו ישראל וראו את כליהם, וכשיצאו והיו שואלים מהם, והיו אומרים אין בידינו כלים, אומר לו אני ראיתי בביתך ובמקום פלוני הוא, עכ"ל. ומבואר דלא רצו המצרים ליתן מעצמם. וצ"ע דברש"י לקמן (פרק י"ב פסוק ל"ו) דכתיב וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלו, פרש"י וז"ל אף מה שלא היו שואלים מהם היו נותנים להם, אתה אומר אחד, טול שנים ולך, עכ"ל. הרי מצרים ליתן ליתן להם.

ת. יש מצרים שאמרו שאין להם והוכיח ישראל שראו, ואז ניתן חנם¹² ונתנו.¹³

ש. פרק י' פסוק כ"ב, ויהי חושך אפלה שלשת ימים וגו', ופרש"י ולמה הביא עליהם חושך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים ולא היו רוצים לצאת, ומתו בשלשת ימי אפלה כדי שלא יראו מצרים במפלתם ויאמרו אף הם לוקין כמונו, עכ"ל. למה לא מתו דתן ואבירם בג' ימי החושך.

ת. בזכות שהיו שוטרים, והוכו עובר ישראל.¹⁴

1 בשאלה זו עמד הר"ד בר"ח בשו"ת (ח"ב תת"ק) והובא בספר פרדס יוסף כאן, ותיירץ באופן אחר עיי"ש.

2 מה שכתב הרב שליט"א שכלו חנניה מישאל ועזריה להשתמט כדאי בגמ', כוונתו להגמי בסנהדרין דף צ"א א'. אמנם עיקר תשובת הרב שליט"א לכא' א"ש רק לפי תירוצי השני שבתוס' בפסחים נ"ג ב' ד"ה מה ראו, עיי"ש. עוד צ"ב מנ"ל לתודוס איש רומי שכן ה' שלא נצטוו הצפרדעים בפירוש מי מהם יכנס לתנור.

3 ר"ל דגם על מה שהעפר הועיל באותו יום למשה שלא ידעו שהרג את המצר, כגי בזה להכרת טובה.

4 ר"ל דאי לא היו כנים בבהמות היו המצרים רוכבים על בהמותיהם ובורחים מהכנים (ולכא' י"ל עוד דהא דנעשו בהמות משום שהיו עובדים להם וכשהקב"ה נפרע מאומה, נפרע מאלהיה. וכמו שפי' רש"י לקמן (יא ר) במכת בכורות, אמנם לפ"ז ה' לו לרש"י לפרש כן גם במכת כינים. וצ"ב).

5 כוונת הרב שליט"א, דבמין שיש בו גם בריות פחות מכשעורה, כבר אין להם שליטה על כל אותו המין. ולכן אף שבמכת כנים גופא לא באו אותן כנים שהם פחות מכשעורה, אבל מאחר שבאו כנים כאלו שיש במין פחות מכשעורה, לא יכלו החרטומים לעשות גם אותן שהם יותר משעורה. ובספר טעמא דקרא כתב הרב שליט"א שנשאל בשאלה זו, וע"ש שתיירץ באופן אחר.

6 ר"ל ששם עירוב מבטא את עוצם ועיקר המכה, דע"י שבאו תערובות של מיני חיות לא ה' אפשר ליזהר מהם, כי כל חיה יש לה אופן מסוים איך שהיא מזיקה את האדם, ואם ימצא תחבולה שמועילה לו ליגאל מחיה זו, לא תועיל להאחרות, ובעיקר שאלה זו כבר עמד בה בספר באר יוסף (להגרי"צ סלט צ"ל) וע"ש בדבריו הנפלאים. ועיין עוד בספר אמרות משה על התורה (משנת תשע"ה) עוד דברים בענין זה.

7 כעין דברי הרב שליט"א כתב הרמב"ן (ט, י"ט) וז"ל והיתה העצה הזאת בחמלת ה', כי מכת הברד לא שלחו רק להשחית יבול הארץ ולא על האדם, על כן יורה חטאים בדרך להצילם ממנה. עכ"ל.

8 בספר מושב זקנים לבעלי התוס' עמד בשאלה זו וכתב וז"ל קשה למה אמר במכת שחין קחו לכם, מה שלא עשה בשום מכה. נ"ל כי שאר מכות היו בעולם, ולא הוצרך כי אם להביאם למצרים. אבל שחין שלחם לא ה' בעולם, כי לא רצה ליקח שחין אחרים שנגזר עליהם וליתנם לאלה. עכ"ל.

9 לכא' כוונת הרב שליט"א כמו שכתב כאן בספר צידה לדרך עפ"י הגמ' בברכות דף נ"ט ע"א שלא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומיות שבלב, וכיון שהיתה מכה זו עם קולות שהם הרעמים, וגם פרעה נבהל מזה מאד דכתיב להלן פסוק כ"ח העתירו אל ה' ורב מהיות קולות אלקים, לכן נאמר כאן אל לבך. ועיין עוד בחזקוני מה שביאר בזה.

10 בספר טעמא דקרא עמד הרב שליט"א על הא דבכל המכות כתיב ויקרא למשה ולאהרן חוץ ממכת ברד דכתיב וישלח פרעה, משום שבכל המכות קרא להם ע"י עבדיו, ויד עבד רבו, ולכן כתיב וירא, אבל בברד ששום מצרי לא ה' יכול לצאת החוצה, ה' מוכרח לשלוח ע"י ישראל שהיו אצלו, ולכן כתיב וישלח.

11 בפירוש הטור על התורה כתב וז"ל וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקולות, ובפסוק שלפניו כתיב בהיפך ויחדלו הקולות והברד ומטר לא ניתן ארצה. לפי שמשה בקול תפלתו חדלו הקולות, ובפרוש כפיו חדל המטר והברד, אבל פרעה ראה תחילה הפסק המטר והברד ואח"כ ידע בקולות עכ"ל. ולא ביאר הטור למה באמת ראה פרעה תחילה הפסק המטר והברד, ובדברי הרב שליט"א נתבאר שזה משום שהקולות לא היו רצופין (אמנם בדברי הטור וגם בדברי הרב שליט"א לא נתבאר למה הקדים בתחילה מטר לפני ברד ואח"כ הקדים ברד לפני מטר וצ"ב).

12 חנים, מלשון "חן", שניתן חן לישראל בעיני המצרים.

13 כוונת הרב שליט"א דלא ה' הגם של נתינת החן בכולם שוה, דיש מהם דבתחילה כשביקשו לא רצו לתת, דחששו שמא י' יחזירו להם מה ששאלו. אבל כשגזע להם שראו ישראל את כליהם בימי החושך והבינו שהיו יכולים לסיטול ולא נטלו, קבלו בזה חן בעיניהם וסמכו עליהם שיחזירו וכן מבואר במכילתא ח"ל רבי יוסי תלילי אומר האמינו בשם שהיו אומרים ומה באפלה לא עשו, עכשיו חן נחשירין עכ"ל ואז נתנו יותר ממה שביקשו להם. והיו עוד סוג שמתחילה ה' לישראל חן רב בעיניהם, נתנו יותר ממה שביקשו.

14 בסוף פרשת שמות מבואר שהוכו השוטרים. ועיין מדרש רבה שמות (ה' כ) דמשמע שדתי ואבירם היו מן השוטרים. וכן תירץ בחידושי מהר"ל דיסקין על התורה. אמנם בתוס' השלם כתב וז"ל פרש"י שאז מתו כל פושעי ישראל, וא"ת והלא דתן ואבירם לא מתו וז"ל דהכי קאמר כל שאין מאמינים ביציאת מצרים מתו, ודתי ואבירם לא מתו כי היו מאמינים ביציאת מצרים, עכ"ל. (אמנם העיר דבשלון רש"י לגי' שאז שלפניו כתב "היו רוצים לצאת" ומבואר דכל שלא רצו לצאת מתו במכת חושך, ואין לומר דדתי ואבירם אי' שהיו רשעים מ"מ רצו לצאת, דבתרגום יונתן להלן (פרק י"ד פסוק ג) כתב וז"ל וימר פרעה לדתן ולאבירם בני ישראל דמשתתיון במצרים עכ"ל ומבואר מדבריו שדתי ואבירם לא רצו לצאת ממצרים, ולפ"ז יקשה למה לא מתו במכת חושך).

הוראות והנהגות מרן החזו"א זללה"ה כפי שנרשמו בכתבי הרב זצוק"ל

- [ז] מי שמצא אחר ברהמ"ז שיירי אוכל בין שינוי יכול לבולען בלא ברכה (מפני שבטל מאוכל, ר' זרח שפירא נ"י ועי' חולין ק"ג א')
- [ח] כמדומה שלא ה' אומר ברוך הוא וברוך שמו כשהוא מזמן (כד' הגר"א במ"ב סי' קצ"ב סק"ד)
- [ט] בחור ישיבה שאל כשגמר לאכל בשיבה ורוצה לילך ללמוד אם חייב להמתין לעשרה בשביל ברכת זימון והשיב שיהא בדעתו בשעת נט"י שלא להצטרף עמהן רק עם ג' ולזמן בג' ושאל א"כ גם עם ג' יכול לבטל ע"י עצה זו והשיב זימון בג' אין כדאי לבטל (ועי' במ"ב סי' קצ"ג סק"ט ובשה"צ אות י"ז)
- [טו] אכל והקיא אע"ג שנראה לו שהקיא הכל מברך ברהמ"ז (ר' יעקב אדלשטין נ"י בשם מרן דלא כשע"ת סי' ר"ח ס"א)
- [טז] אמרו בשמו שהכיפה הגבוהה זקופה על ראשו הוי ככובע ומותר לברך עם זה ברהמ"ז (עי' במ"ב סי' קפ"ג סק"א)

קונטרס הזכרונות - ענייני ברכת המזון וברכה אחרונה

- [א] העידו שאפי' סכין עם מכסה הנסגר כסה בשעת ברהמ"ז (ועי' סי' ק"פ ס"ה)
- [ב] ברהמ"ז צריך כוונה כמו ש"ע (ועי' שו"ע סי' קפ"ג ס"ח)
- [ג] נוסחתו בברהמ"ז, בונה ירושלים, בלי ברחמיו, (רמ"ג וכד' הגר"א במעש"ד סי' פ"ז ועי' במ"ב סי' קפ"ח סק"א)
- [ד] שמעתי שהורה למעשה דמותר לענות באמצע ברהמ"ז קדושה וקדיש כדין באמצע ברכות ק"ש (וכמו דמצדד בספרו חזו"א או"ח סי' כ"ח סק"ג)
- [ה] פ"א ביקש שיוציאוהו בברהמ"ז (כנראה ה' לו איזה ספק)
- [ו] אמרתי לו שרב א' הורה שהאוכל בער"ח ביה"ש א"צ לומר יעו"י בברהמ"ז ובמוצאי ר"ח ביה"ש צ"ל דאוקי אחזקת יום ואמר שלא טוב הורה דל"ש בזה חזקה (ועי' בה"ל בסי' שמ"ב ד"ה בין)

תגיד ליעקב

מכתבי מרן רבנו הקהלות יעקב זללה"ה בעניני פרנסה

... ואמנם אם כל כוונת לימודו הוא בשביל פרנסה בלבד ולא לשם מצוה ח"ו כלל כמעט שאין לו זכות של מרבין תורה אבל אם כוונתו ג"כ לשם מצוה וכש"כ מע"כ שיכול לבחור בפרנסה אחרת שאולי מרוויחים מזה יותר ובוחר בפרנסה זו בשביל שיקיים בזה מצות ת"ת ודאי דינו כמו עומק בתורה לשמה ושכרו הרבה מאוד וכמבואר במ"ב סי' ל"ח סעיף ח' בביאור הלכה ד"ה הם ותגריהם.

קריינא דאיגרתא א' קכ"ו

לענ"ד כבודו מחוייב ע"פ דין ללמוד אחר החתונה שכל ההיתר להפסיק מלימודו הוא מחמת הכרח הפרנסה אבל מכיון שכ' כותב שהוא ר"מ בשיבה הלא כ"ז הוא פרנסה וכש"כ שהכולל ג"כ מסייע וכל שאינו מוכרח בשביל פרנסתו ודאי איסור גמור וחמור הוא להפסיק ממשנתו.

קריינא דאיגרתא א' ל"ו

...ואודות פרנסתם אין לדאוג כלל כי הש"ת זן ומפרנס ורק אחר הנשואין יראה לחפש איזו פרנסה לצאצאיו וכך נהגו בכל דורות שעברו ותורתם נתקיימה בידם.

קריינא דאיגרתא א' ס"ו

המשך מעמוד 1

תורת שיח

ענייני המן

לקטו ממנו איש לפי אכלו עומר לגלגלת. במנחות ל"ז ב' מבואר דכל היכא דכתיב לגלגלת מי שיש לו ב' ראשים מקבל כפול, וא"כ כאן שה' אוכל כפול וקבל מן המן כפול, ומוכח דאכילה נשבע לפי הנאת גרונו ולא לפי הנאת מעיו דהא חד מעי אית לי, וכן מוכח בחולין ק"ג ב' דמסיק לענין מאכלות אסורות דבתר הנאת גרונו אזלי ולא בתר הנאת מעיו, ויל"ע דבכתובות ק"ג א' אמרה חד כריסא אית לה תרי כריסתא לית לה, והול"ל חד גרונא אית לה ולא תרי, שהרי אין תלוי במעיו אלא בגרונו וצ"ע.

טעמא דקרא בשלח

גדרי תכונת המן ושעמו

הוא הלחם אשר נתן ה'. בברכות מ"ח ב' מבואר שהיו מברכין אחריו ברהמ"ז והיינו משום שהיו לו תכונות של לחם והי' מזין כלחם וקבעו עליו הסעודה ולהכי קרי לי' לחם. ויל"ע אם זה דוקא כשנתכוונו לטעם לחם (שהרי ה' המן משתנה לכל הטעמים שכוונו) ואז ה' לו כל תכונת לחם, אבל אם כיוונו לטעם פירות ה' לו תכונת פירות, ולא היו צריכים לברך אחריו ברהמ"ז כי אז לא ה' מזין כפת, א"ד תמיד ה' מזין כפת רק הנ"מ לענין הטעם איזה טעם הרגישו בו. ויש להביא ראי' ממש"כ רש"י בפ' בהעלתך (והוא מספרי) שהמין ה' משתנה לכל הטעמים חוץ מה' מינים הקשואין והאבטיחים כ' מפני שקשה למניקות ואם נימא שהתכונה לא נשתנה והי' לו תמיד תכונת לחם רק בטעם הרגישו טעם אחר א"כ למה ה' קשה למניקות (ודוחק לומר דהרגשות טעם לבד מזיק למניקות) ועי' יומא ע"ה א' ולכן נראה דכל מין שחשבו ה' לו תכונת מין ההוא ולכן לא

נתלוננו אלא על הראי' בלתי אל המן עינינו, ובזה י"ל קושיית מרן החזו"א או"ח סי' כ"ח סק"ד אין ברכו על המן ברהמ"ז הא נבלע באיברים והו"ל כנתעכל מיד דיל"ל דבאמת ה' לו כל תכונת לחם ולא נבלע מיד באיברים עד שיעור עיכול ואז נבלע באיברים ולכן יכלו שפיר לברך עליו

טעמא דקרא שם

... וכן יש להסתפק על חרוב דרשב"י בשבת ל"ג ב' שנהפך כל ע"ש לתמור (עי' בירו' שביעית פ"ט ה"א ומ"ש שם בביאור והוא ממדרש תלפיות ערך חרוב בשם מהר"ם גלנטי) אם היו מברכין עליו בפה"ע כיון שהעץ יצא בנס וצ"ע. וחטים שירדו בעבים (מנחות ס"ט ב') פירשו התוס' שם שהי' ע"י נס. ובס' חסידים החדש סי' תתת"מ כתב דעל המן ה' מברכין המוציא לחם מן השמים, ושמא גם על זה היו מברכין כן.

טעמא דקרא קרח

הרב זצ"ל באוניברסיטת פריז ביום שלישי בשלח

גליוני שיח

שבבים ופנינים שכתם הרב בגליונותיו בענייני המן

גליונות לספר 'דגן שמים' להגר"א פאלי שליט"א

בחדושי הרי"ם עה"ת הקשה כיון שהיו טועמים במן כל מה שרוצים ולא היה חסר לאחד מהם דבר וא"כ איך היה שייך לקיים גמ"ח במדבר*, ותירץ שהעשיר היה אומר לעני דע שיש טעם פלוני שטוב הוא ותחשוב שאתה רוצה להרגיש טעם זה ויטב לך, ויש להעיר דלכאורה כל הקושיא היא איך קיימו צדקה דחסד ודאי שייך לעזור בגופו בהרבה ענינים, ורק צדקה בממונו קשה דלא שייך, וא"כ התירוץ לא אתי שפיר דלומר לחברו איזה טעם זהו בכלל חסד ולא צדקה, ועיין. אמנם בעיקר קושיתו יש ליישב באופן שאחד לא לקט מן ואז היה צדקה כפשוטה לתת לו מן לאכול, וכמו שכתב הרב בחיי

* עי' בספרי ברכה פ' צדקת ה' עשה ובג' הגר"א שם ועי' תוס' ב"ב ט' ב' ד"ה גדול

היו טועמים צמן כל מה שני

היה חסר לאחד מהם דבר

היה שייך לקיים גמ"ח, אלא
היה אומר לעני דע שיש טעם
פלוני שטוב הוא ותחשוב שאתה רוצה
להרגיש טעם זה ויטב לך.

בעיקר הנידון אם החושב טעם איסור במן עובר איסור או לא לכאורה היה נראה דזה תלוי בפלוגתא (יומא ע"ה א') אם טעם כל המינים טעמו ולא ממשן או גם ממשן דלמ"ד דהיה טעם בעלמא א"כ אין בזה איסור וכמש"כ החיד"א (פתח עניים, חולין) מהא דילתא בחולין (ק"ט ב') שמותר לטעום טעם איסורים כיון דאליבא דאמת מילתא דהתירא הוא, אבל למ"ד דגם ממשן היה במן א"כ נהפך ממשן לדבר שחושב עליו וא"כ כשחושב לדבר איסור יש כאן ממשות של דבר האסור ועובר באכילתו איסור, וכן נקט בגליוני הש"ס ביומא ע"ה א' דלמ"ד ממשן היה עובר איסור אם חשב לדבר האסור.

ונמ"ד שייך
שאין בזה איסור כלל דטעם בעלמא
הוא ולא חלב ולא בשר, אלא למ"ד
ממשן יש להסתפק אולי הוי כבשר וחלב
או דמוק סוף לא היה באמת בשר וחלב
ועיין בנתיב צפ"י לספרי פ' בהעלותך
שכתב דגם למ"ד ממשן הוי חלב
ואם ממשן לא הוי חלב

ונידון זה הוא לאו דוקא לענין איסור, אלא נוגע לכמה דינים כמו בן סורר שחשב טעם בשר ואכלו אם מתחייב עליו, וכן לענין חובת מצה האם באכילת המן היה שייך לצאת בזה, ודעת הגליוני הש"ס דתלוי אי הוי טעמן בלבד אינו יוצא ולמ"ד ממשן יוצא בזה.

וכעין זה יש לדון לענין הבאר שהיו טועמין בו טעם כל המשקין כמבואר במכילתא פרשת יתרו בפסוק ויחד יתרו, ויש לעיין אם היה מקבל ממש דין כמו משקה שחישב עליו ונ"מ לענין בן סורר שצריך לשנות יין ואם שתה וחשב שיהיה יין אם נעשה בן סורר, או לענין חשב לטעום טעם בשר אם היה איסור לחשוב באותו זמן גם טעם חלב משום איסור בשר בחלב או דזה לא היה בשר וחלב ממש, ולמ"ד טעמן ולא ממשן מסתברא שמותר ולמ"ד ממשן יש לעיין

בזה* (ועי' גליוני הש"ס ברכות מ"ה)

* טעם בו"ח לא אסור כמ"ש בחולין ק"ט ב' ובב"ח אין כאן שלא נתבשל יחד ולא אסרה תורה אלא דרך בישול

במדרש רבה (ריש במדבר) איתא: ז"ש"ה הדור אתם ראו דבר ה' המדבר הייתי לישראל וגו', ופסוק זה נאמר כשהוציא ירמיהו את צנצנת המן והוכיח לישראל ואמר המדבר הייתי לישראל כלום נדמה לישראל שהולכים במדבר כשהלכו בו שהורדתי להם לחם דבר יום ביומו (לשון רש"י שם), ועל זה המדרש מאריך כאן בטובות שעשה עמהם הקב"ה במדבר, ובתוך הדברים מזכיר המדרש דמלך ב"ו שיש לו מדינה והוא משלח בני אדם גדולים לתוכה שיהיו עושים משפטיהם מי צריך להיות זקוק למזונותיהם לא בני מדינה, אבל הקב"ה לא עשה כן אלא שלח למשה ואהרן ומרים ואעפ"כ בזכותן היו מתנהגין המן בזכות משה תדע לך שכיון שנסתלק משה וישבת המן ממחרת, וכו'. והנה עיקר דבר זה מבואר גם בתענית ט' א' דמן בזכות משה וכשמת משה פסק ירידת המן, ובס' ב' כתבנו דאע"פ שנסתפקו ממנו שבכליהם ארבעים יום מ"מ ירידת המן הופסקה, ומה שנסתפקו זה היה זכות נוספת יעו"ש, אמנם כאן במדרש קשה טובא דהביא קרא דוישבת המן ממחרת והנה פסוק זה הוא ביהושע וקאי על ט"ז ניסן

הפך שהמן לא בזכות משה שהרי
נשך לאחר מיתתו ועכ"פ ראינו ליכא,
איתי צפ"י תפארת ציון על המדרש
אן שביאר באור מחודש ח"ל מפני
משה לא נקרא לישראל בשם נזמלן
הם רק אחרי מ"ס יום לפטירתו
בארבעים יום ראשונים לא נסתלק

* עי' תוספתא סוטה פ"א ה"ב ולא שהמן היה תלוה להן בחייו אלא אף במיתתו שמן המן שלקטו ביום שמת משה היו מסתפקין ממנו עד ט"ז בניסן

רשימות תלמידים בענייני פרנסה

• כיוצא בזה תשובה חכמה לפני שש שנים. מאת
יש להם בעיות קשות בפרנסה, ושאלו האם להוסיף
ס.ס. אמר הרב: 'ס.ס. מוסיפים, רק כשיש סכנה'.

• בדבר אברק שקנה כרטיס פיס להשתדלות לפרנסה
אמר הרב: 'הניח מעותיו על קרן הצבי, העיקר
להתפלל'.

• פעם שבא להרב אינסטלטור הביתה לתקן, לאחר
שתיקן, הרב מיד יצא אליו ואמר לו 'ביומו תתן שכר'
ושיעם לו מיד. אח"כ הוסיף לו הרב: 'אשאל אותך
משהו, איך אתה מתפלל בימים נוראים על פרנסה,
וכי אתה מבקש שיהיה סתיו וסתיו וסתיו וסתיו וסתיו,
הנה שתק, אמר לו הרב: 'אציג לך כיצד תתפלל,
התפילה שלך צריכה להיות כך, שמי שנאמר עליו צער
ויסורים, שמה לא יהיה באף או ברוחניות, אלא ילך
רק על פי צוץ בצניור, וכך כולם ירוחו, הם ירוחו שלא
ינפקו באופם, ואתה תרוח את פרנסתך'.

• תלמיד חכם התלונן על בעיות בפרנסה. אמר הרב:
'הלא כתוב בחמ"ל (ע"י כע"י בתנא דבי אליהו רבא,
פרק כ"א) משחרר ביהמ"ק נאמר על ת"ח שילמדו
תורה מתוך הדחק'.

• כמה אנשים שאלו ובקשו עצה לפרנסה, אמר להם
הרב: 'לקבוע עיתים לתורה, ומה ברכה לפרנסה, כמו
שכתוב במסכת אבות (פרק ט' משנה ה') 'כל המקבל
על עצמו עול תורה מעבירים ממנו עול מלכות ועול
דרך ארץ'.

• אחד ביקש מהרב ברכה על

פרנסה בשפע ולעזר עניים,
ורוצה לקבל דבר על עצמו, ושאל
מה לקבל, שאלו הרב: 'מה אתה
לומד?', והנה השיב שלומד מסכת בבא
קמא, אמר לו הרב: 'תלמד חזי שעה ביום
קדשים, החפץ חיים היה מייצל כן' [הרב הסביר
בהפחדנות את הטעם שמה דבר שלא למדו עדיין].

• אחד שאל עצה לפרנסה, השיב הרב, ההשתדלות
הכי טובה היא 'תשב ותלמד'.

• אחד בא להרב שחושש שלא יהיה לו לפרנסת ילדיו
שיוולדו לו בעתיד, אמר הרב הרי אמרו חמ"ל 'מאן
דיהיב בני יהיב מכוני' [א"ה. ע"י תענית ח' ב'].

• הרב היה רציני לומר: 'אם נאמר על אדם פרנסה, הוא
ימכור נוצות ויתעשר, ואם לא נאמר אפילו אם ימכור
מטלי פה, יהיה עני'.

• יהודי ביקש סיוע לפרנסה, אמר לו הרב: 'הסיוע
הכי טובה מה להתפלל, ומה מועיל יותר מהכל'.

• עוד היה אומר הרב כסיוע לפרנסה: 'ללמוד שו"ע
הלכות נחך וממכר'.

• כתב בספר 'תפילה ורפואה' (לרב ד"ר משה הר
שלי"א), בשם הרב: 'סיוע לפרנסתו קשה,
אמר הרב, שיקבע וילמד מסניות סדר פרעם במחן
שיכור, לכל הפחות חזי שעה בכל יום' [א"ה. ראה
שבת ל"א א' אמונת מה סדר פרעם' ובתו"ה אמונת
וכו' סס]

שיח היראה

מתוך ספר "אורחות יושר" להרב זצוק"ל

מקנאה כנ"ל וכ"כ בבה"ל ר"ס תקכ"ט ע"ש שהאריך ואשרי מי שמכלכל
דבריו במשפט ואינו מתפתה מפיתוי הנשים ואינו מוציא רק כפי היכולת
ואינו הולך אחר המוד"ה הארורה שזה בא מגוים ויושבי קרנות ובעוה"ר
הרבה משלנו ג"כ נתפסים בזה ואשרי מי שענינו בראשו.

ויש לברוח מחובות כבורח מן האש כמש"כ מרן בקובץ אגרות (ח"א סי' כ)
ליזהר מאוד שלא ללוות כסף משום אדם, ושם (ח"ב סי' י"ב) לפלא בעיני שהנך
מחזיק במדת הפזיזות כ"כ שבשביל יום א' כבר הוכרחת לבטל ולפרוץ
בגדר לשלוח יד בהלוואות המשחית את אצילות הנפש וגורם בושה לעצמך
ולאחרים מוטב לנהוג בדרכה של תורה יום או יומים ולקיים כל המרעבי
עצמו כדי שתשרה עליו רוח טהרה כו' ע"ש ועי' בס' שם עולם להרב בעל
החפץ חיים זצ"ל בקונטרס נפוצות ישראל פ"ו שהאריך בזה ע"ש כל דבריו
הנחמדים.

אורחות יושר ערך קנאה, וע"ש בריש דבריו

... והנה בחולין (פ"ד ב') אמרו מאי דכתיב טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו
במשפט לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה במה
שיש לו ופירש"י טוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכולת הוא עומד על
צרכיו ולא בכל תאות לבו עכ"ל וז"ל הרמב"ם פ"ה מדעות ה"י ת"ח מכלכל
דבריו במשפט אוכל ושותה וזן את אנשי ביתו כפי ממונו והצלחתו ולא
יטריח על עצמו יותר מדאי עכ"ל.

ויש הרבה אנשים בדורנו בעוה"ר שחיים בלי חשבון וכל מה שרואים אצל
אחרים מוכרח להיות גם אצלם (ואמרו בשם החתם סופר מש"כ מתוקה שנת העובד אם
מעט ואם הרבה יאכל רק השבע לעשיר ר"ל מה שיש לעשיר שבע זה אינו מניח לו לעני לישון זה
מה שאיכפת לו) ועי"ז נכנסין לחובות בלי חשבון עד שבסוף נתקעים באלפי
חובות ונאלצים למכור את ביתם או לנסוע לחו"ל וכו' ויש מהם שסופם רע
ומר כידוע ר"ל וכ"ז בא ע"י שלא כלכלו את ביתם במשפט ההוצאה ע"פ
ההכנסה ולא יותר ובדרך כלל זה נגרם ע"י הנשים שדעתן קלה וכל מה
שרואים אצל אחרים רוצים והבעל אין יכול לעמוד בהלחץ כו' והכל בא

ליקושי בתר ליקושי מדברי הרב זצוק"ל בענייני לימוד הירושלמי

לרגל תחילת לימוד סדר מועד, בשיעור הירושלמי הנמסר מידי יום לטובת נשמתו הטהורה של הרב זיע"א, ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א, הבאנו מדברי הרב זצ"ל בענין חובת לימוד הירושלמי, צורת הלימוד, מפרשי ועוד, בתוספת מימרות מן הירושלמי שהיו שגורים על לשונו

ש"רוב התוספתא ישנו בירושלמי.

לימוד הירושלמי

לימוד הירושלמי היה חשוב מאוד אצל הרב זצ"ל, והיה לומד הירושלמי בכל סדרי לימודיו, במקביל לבבלי. סדר הלימוד היה, שכאשר היה מגיע למשנה בבלי, גומר כנגד זה את ההלכה גם בירושלמי, ותמיד כך זה היה. אלא הימים הקשים היו כשלמד זרעים, הוא היה לומד משניות זרעים [בדפוס עם הר"ש] וכנגדם היה צריך להספיק כמעט בכל יום מסכת שלמה, במשך שבוע ימים, זה היה השבוע הכי קשה, הרב כמעט ולא היה מקבל קהל, והיה מאוד לחוץ על החובות האלו, כי בזרעים אין בבלי, הרב התבטא פעם: 'סדר קדשים זה יותר קל בסדר החובות, כי אין ירושלמי'.

שיעור הרב על ירושלמי

בשנה שנפטר הקה"י, הרב מסר שלושה שיעורים בשלושה סדרים שונים, כולם היו בתלמוד ירושלמי, בחלק מן השיעורים סיים את כל התלמוד ירושלמי וחלק הפסיק אחרי השנה, הוא היה מחפש בכל סוגיא בירושלמי את הפירוש הכי קל וכך היה מפרשו, לבקשת הרב זיע"א, דאג וטרח חתנו הגר"ז ברוורמן שליט"א להוציא לאור עולם, את הפירוש, והרב מאוד שמח בזה. כשחתנו הגר"ז שליט"א ממשיך במלאכת הקודש וכעת אוחזים בסדר נשים. הרב זצ"ל היה טורח מאוד לבאר בקלות את הירושלמי, וגם ה' אומר שהרמב"ם דרכו לפסוק אחרי הירושלמי בזרעים, וגם אמר הרב לרמב"ם היה לפניו ירושלמי על סדר קדשים כן כתב בהקדמה לפירוש המשניות, והביאו הרב בהקדמה לספר 'דרך חכמה', וכמו כן ה' אומר שהר"ש בטהרות מביא (בפרק ט"ו מ"ו) גמרא על טהרות שהיה לפניו.

היתה גם הוצאה של ירושלמי בהוצאת 'תבונה' שהרב טרח הרבה עם המו"ל, על כל גירסא וגירסא. כמו"כ בכל ספריו הרב מביא תמידין כסדרן ירושלמי על כל צעד ושעל, ובפרט בזרעים - ב'דרך אמונה'.

לימוד ירושלמי - חלק מהלימוד כמו בבלי

כאשר הרב היה מייעץ לבחורים ללמוד קידושין כזיווג או כיצד הרגל כרפואה לרגליים או שביעית כסגולה לכל ענין, היו אומרים האנשים סיימו ולא נושענו, פעמים שהרב היה שואל: 'ירושלמי כבר למדת? תלמוד גם ירושלמי', ואם השואל לא היה מרוצה הרב היה מוסיף 'תלמוד גם תוספתא'.

ירושלמי קדשים המזוייף

בענין הירושלמי המזוייף על קדשים, אמר הרב שאף אלו שנתנו הסכמות חזרו בהם וכתבו שהתברר להם שרימו אותם, ואומרים שגם המהרש"ם שנתן הסכמה חזר בו אח"כ ופירסם זאת, אבל מ"מ מוסכם שזה זיוף, רק שהמחבר היה בעל כשרון וזיפן טוב, והוסיף הרב: 'אני פעם ראיתי את זה בבית הכנסת וולאזין ברחוב נחמיה', והמחבר עצמו בסוף ימיו היה בירושלים ופעם אמרו למחבר שהולכים להדפיס את הירושלמי המזויף, אמר להם למה אתם קוראים לזה מזויף, והרי רק הכנסתי שם את הרמב"ם הקשים, [שהוא היה מכניס כל מיני דברים שהיו מוקשים ברמב"ם וכתב שהנה המקור הוא בירושלמי מפורש], ומספרים שכששלחו להגר"ח מברסק עיין בזה ומיד אמר שזה מזויף כיון שבכל גמרא יש אמורא שהוא הרוב במסכת, ובמזוייף אינו כן.

צורת הדף בירושלמי

נשאל הרב שהרי ידוע שאין לשנות צורת הדף של הש"ס בבלי, וא"כ למה הוא שינה צורת הדף של ש"ס ירושלמי [הכונה היתה למה שהוציא הרב ביחד עם הוצאת 'תבונה' מאי שנא? והשיב, שלבבלי יש צורת הדף, ע"י מספר העמוד לכן א"א לשנות אבל בירושלמי הצורה היא לפי פרקים והלכות לכן אפשר לשנות.

צריך לחזור על כל ירושלמי זרעים

אחד מהנכדים שאל להרב האם מה שכתוב אין מעבירין על האוכלין זהו

דוקא בכזית או אפי' בפחות, הרב השיב לו זה ירושלמי מפורש, שאל איפה, והשיב הרב: 'בדמאי', והביאו ירושלמי דמאי שיראה בפנים, הרב עיין כמה רגעים ולא מצא, חיפש שוב ואמר זה צריך להיות כאן בירושלמי בפרק ג', חיפש הרב, חיפש וחיפש, אחר כרבע שעה נאנח הרב ואמר: 'אני לא מבין איפה זה נעלם, למדתי זרעים הרבה פעמים, ואני זוכר

אבל היושב ובטל יש לו שכר כעושי מלוא והכא ליכא לשנויי דהטוב עבירה אחת יתר על זולתה וזויתו דהא חפילו בשוין אין עולה קיי מביין כדדייקי מרישא: מי רבי שבת לידו ספק עבירה ולא בעצתא אעשה. שכרו כעושה מלוא שהלך והפורס מספק עבירה שכרו באימנותה הכרה: מי חתמה לו מלוא

אחת מהנהגות הרב זצ"ל על גיליונות הירושלמי

ירושלמי מועד קשה יותר

אמר הרב: הלימוד בירושלמי מועד קשה יותר, משום שיש פחות מפרשים, מאשר בסדר זרעים. עוד אמר הרב: כאשר מגיעים ללימוד ירושלמי פסחים, שם כבר 'מט'פט אווענט' [מטפסים על קירות], כיון שיש שם הרבה עניינים מקדשים וטהרות.

המסכת הקטנה והגדולה, ומנין המסכתות

אמר הרב: 'המסכת הקטנה בירושלמי היא 'מכות', והגדולה ביותר היא 'ברכות', ובירושלמי יש ל"ט מסכתות, לעומת הבבלי שיש בו ל"ו מסכתות.

איזה שורה זה צריך להיות, ולמה פתאום אני לא מוצא, צריך לחזור שוב על כל זרעים', ולאחמ"כ מצא זאת במסכת דמאי (פרק א', סוף ה"ב).

פירושי הירושלמי

בענין ביאור 'פני משה', ה' נוהג הרב לומר, הוא ה' מפרש דברי הירושלמי, ע"פ פסקי הרמב"ם, בנוגע לפירוש ה'קרבן העדה' אמר הרב ש'הוא פירוש קל יותר בירושלמי', כפי שכבר נכתב, ה' בורר ובוחר את הפירוש המתירש בפשטות בכל סוגיא.

ירושלמי שקלים

הרב היה סבור שבשביל לעשות סיום הש"ס, 'מסתבר שיש ללמוד ירושלמי שקלים, כפי שהודפס בש"ס וילנא עם הבבלי'.

פנינים ומימרות שהיה הרב זצ"ל רגיל להביא מדברי הירושלמי

במשך שנות חייו, היה רגיל הרב לצטט, דברים מעניינים שמקורם בירושלמי,

[ולפעמים היה מבאר עפ"י מימרא אחרת, או הנהגה מסויימת] ולתועלת הרבים לקטנו כאן כמה מהם:

עמוק הוא הגיהנום, והוא נורא למתבונן.

ו. עכברים שבאים לבית הוא סימן שלא מעשרים (ירושלמי דמאי פ"א ה"ג).

הרב היה אומר זאת לפעמים, כסגולה למי שיש לו עכברים, שיעשר, ויקפיד בהלכות מעשרות.

ז. כל המקבל פני רבו כאילו קיבל פני שכינה (ירושלמי עירובין פ"ה ה"א).

הרב ביאר עפ"י מזה דאיתא בזוה"ק ג' פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' - זה רשב"ל ותמיהו מאד ע"ז, אבל זה פשוט כי הכונה לשכינה שנמצאת עמו כמוש"כ בירושלמי הנ"ל, שכשמקבל פני רבו כאילו קיבל פני שכינה.

ח. לוי בן סיסי באו הגייסות לעירו נטל ס"ת ועלה לראש הגג אמר רבון העולמים אין בטלית חדא מילה מן הדין ספר אורייתא [אם בטלית דבר אחד ממה שכתוב בתורה] עליו לון ואין לא ייזלון לון [יכנסו האויבים ואם לא יילכו להם] מיד איתבעון [ביקשו אחריהן] ולא אשתכחון, תלמידיה של לוי עבד כן יבשת ידיה ואזלון לון [כיון שלא היה צריך לעשות כן יבשה ידן] תלמיד תלמידיה עבד לא יבשת ידיה ולא אזלון לון לומר שאין שוטה נפגע ולא בשר המת מרגיש באיזמל [כיון שלא הרגיש בחטאו לא נענש] (ירושלמי תענית פ"ג ה"ח).

וביאר הרב, והנה הדבר פשוט שגם תלמיד תלמידיה היה לו ברור שקיים כל התורה שאל"כ לא היה עושה ליצנות מעצמו, ואפ"ה קרי ליה הירושלמי שוטה, שהיה נדמה לו שקיים כל התורה, ורואים מכאן שאדם יכול לדמות לעצמו 'איירעדען' שהוא 'טהר לבנו לעבדך' אבל מבקשים שזה לא יהיה דמיון אלא 'באמת' - ולכן מבקשים 'טהר ליבנו לעבדך באמת'.

הרב זצ"ל בלימוד הירושלמי בחודשים האחרונים לחיי חיותו

א. לעת"ל עשיו ישב עם הצדיקים עד שיבוא הקב"ה ויוציא אותו משם (ירושלמי נדרים פ"ג ה"ח)

ב. מקלו של ר"מ בידי והיא מלמדת לי דעה (ירושלמי נדרים פ"ט ה"ג).

מזה היה מביא הרב מקור שיש ענין בחפצי צדיקים.

ג. שמואל אמר שמכיר את המילדת שלו, וריב"ל אמר שמכיר את המוהל שמל אותו, ור' יוחנן אמר שמכיר את נשים שנקבצו לבוא בעת לידתו (ירושלמי כתובות פ"ה ה"ו).

ד. ר' יוחנן הוה עלי לכנישתא בצפרא ומלקט פירורין ואכיל אמר יהא חלקי עם מאן דקדש

ירחא הכא [ר"י היה מלקט מהנשאר מסעודת קידוש החודש שאכלו אמש בביהכנ"ס, כדי לחבב ולייקר המתאספים בחבורת סעודת מצוה זו] (ירושלמי סנהדרין פ"ה ה"ב).

מזה היה מביא הרב מקור לשיריים, שהחסידים נוהגים בהם, ושח הרב: 'היה זקן חסיד אחד, בבית הכנסת של החזו"א, שהיה אומר 'חק לישראל', ומובא שם המאמר הזה, וכשראה זאת אמר: 'נו, האם עוד אפשר לצחוק על החסידים שלוקחים שיריים?'.

ה. כך היתה עדתו של קורח שוקעת ויורדת בגיהנום עד שעמדה חנה ונתפללה עליהן (ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ד).

אמר הרב זיע"א: שמעתי מהגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל בועד שאמר בישיבה בפ"ת, בא וראה עד כמה נורא הוא עומק הגיהנום כי הנה מזמן קורח ועדתו ועד חנה עברו כמה מאות שנים ובכל זאת ירדו וירדו עמוק עמוק ואם לא שבאה חנה והתפללה עליהם היו ממשיכים לירד עמוק יותר ויותר הרי לנו מכאן עד כמה

מילות הרב על ירושלמי מסכת כלאים עם ציורים לחבנת הדיונים

מנהל תלמוד תורה שעשה כנס מיוחד למלמדים שאל מה לומר דבר חיזוק למלמדים השיב הרב שיאמר את הגמרא הזו, וזה דבר חיזוק למלמדים עצמם וגם לתלמידים.

י"ב. ר' עקיבה בעון ממניתיה פרנס אמר לון נמלך גו ביתיה, הלכון בתריה שמעון קליה דיימר על מנת מתקל על מנת מבזייה.

ר"ע, רצו למנותו פרנס על הציבור, והלך להימלך באשתו, שמעו כיצד שאומר לה, דעי לך שהמינוי הזה זה על מנת שיבזו אותי ויקללו אותי (ירושלמי פאה פ"ח ה"ז). ומנהל גמ"ח גדול, היה אצל הרב, שאלו הרב אם גם מקללים אותו, כיון שעל זה עיקר קבלת השכר והראה לו את הירושלמי זה.

מעמד לחיים אצל הרב זצ"ל בעת הוצאת מהדורה חדשה מביאורו על הירושלמי

שיעור הירושלמי לע"נ הרב זצ"ל הנמסר מידי יום בבית המדרש 'לדרמן' ע"י בנו הגר"ש שליט"א

הרב זצ"ל בלימוד הירושלמי

ט. יהודה ברבי עאל לכנישתא שבק סנדלוי ואזלין [נכנס לביהכ"ס, והשאיר נעליו בחוץ, והם נלקחו]. **אמר אילו לא לא אזלית לכנישתא לא אזלון סנדליי** [אמר אילו לא הייתי הולך לבית הכנסת לא היו הולכים סנדליי]. (ירושלמי ב"מ פ"ב ה"ח).

ובמפרשים פירשו דאילו לא הלכתי לבית הכנסת לא היו הולכין ממנו סנדלי, ולמדך בזה שלא לסמוך על אלו שהולכין תמיד לבה"כ, ועושין עצמן כמתפללין ואינם אלא צבועים ורמאים, וצריך להזהר מהן, ואפי' בביהכ"ס צריך לשמור על הנעליים, אמנם אמר הרב שגראה לו שהפשט הוא בלשון שאלה 'אילו לא אזלית לכנישתא לא אזלון סנדליי' פירוש, וכי אילו לא הייתי הולך לביהכ"ס זה לא היה נאבד, אלא שכך נגזר שהסנדליי שלי יאבדו, וזה היה יכול לקרות בכל מקום שיהיה.

י. תלת עשר שנין עבד עליל קומי רביה דלא צריך רבי שמואל בשם רבי זעירא אילולא דיי אלא שהיה מקבל פני רבו שכל המקבל פני רבו כאילו מקבל פני שכינה [אפילו אם תלמיד כבר ל"צ לרבו יבוא לשיעור כמו שעשה ר"י שהגיע י"ג שנה לשיעור של ר' הושעיה, כיון שהמקבל פני רבו וכו'] (ירושלמי עירובין פ"ה ה"א).

הרי דמבואר הכא דאף שגמר ללמוד ממנו עדיין נשאר מה להיות תלמיד לרב, ועפ"ז ביאר הרב דברי הגמרא בתמורה (ט"ז א') אמר רב יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה הרב לגן עדן אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך אמר לו רבי כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקום אחר לא כך כתבת בי 'ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל', מיד תשש כחו של משה ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות ונולדו לו שבע מאות ספיקות, והעירו אמאי חלשה דעתו של משה, הרי אדרבא יהושע ניצל אותו כמה שיכל עד שלא נחסר כלום ואין עוד מה ללמוד, ולפי הנ"ל אפשר לומר שאולי היה נשמע מדבריו של יהושע, כאילו כבר אין צריך את משה לרב, ומזה חלשה דעתו של משה.

י"א. בית המקדש נחרב על עון ביטול תורה (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז, והגר"ש שליט"א צ"ע: ע"י בבלי שבת ק"ט ב' בעון שבטלו תנוקות של בית רבן תורה).

כל מסכת שלומדים בבבלי
צריך ללמוד גם בירושלמי
ולא לחכות עד שיסיים את הש"ס

שיעורי הירושלמי

נמסרים לטובת נשמת רבינו מרן זצוק"ל
ע"י בנו הגאון
רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

בכל יום בשעה 13:30
לאחר תפילת מנחה בבית המדרש לדרמן

בימים אלו מסיימים את הלימוד בסדר זרעים לע"נ הרב זצ"ל
ומתחילים את הלימוד בסדר מועד, כשאיתנו ולטובת נשמתו

ניתן גם לשמוע את השיעורים במערכת 'קול הלשון'
ובמספר ישיב 073-321-2004

המעשה והמתחדש בעניני דיומא

מעמד רוחני נעלה בביתו ולעילוי נשמתו של הרב זצוק"ל בפתיחת תכנית "מדובבי שיח" לבני ישיבת 'ארחות תורה', בעת שהתקבצו ובאו לקודש פנימה לבית הרב זיע"א להקים ישיבה על קברו, בפתיחת תכנית 'מדובבי שיח' במסגרת מכון שיח אמונה, לקביעת לימוד יומי ע"י תלמידי ישיבת 'ארחות תורה' בספר 'ארחות יושר' לע"נ השהורה של הרב זע"א.

המעמד הנעלה התקיים במעמד ראשי ישיבת 'ארחות תורה' הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א הגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א, הגאון רבי יחיאל קלרמן שליט"א, ובמעמד הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א בנו של הרב זע"א, ובהשתתפות קבוצה מנבחרת לומדי התכנית בישיבה.

דברי פתיחה נשמעו מהרה"ג רבי משה מרדכי כהן שליט"א מרבני הישיבה, כשבמרכז המעמד האזינו בני החבורה בחדרת קודש לדברי ראשי ישיבת 'ארחות תורה' הגאונים שליט"א.

ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א אמר בדבריו במעמד: "על המעלה של הספר ארחות יושר לא צריך לדבר, זה התקבל בכל תפוצות ישראל כמו ספר מהדורות הקודמים, מה שאנחנו צריכים לדבר על מה שזה חשוב לנו".

"אין ספק שמי שילמד את הספר ויזכה גם לדעת מה שכתוב בו, הרי זה גם מעורר, וגם יש לו ידיעות בכל החלקים של המידות, של תורה, ושל תפילה, כל הדברים שהוא מביא מבבלי ירושלמי מדרשים זה קנין לנצח, ובאמת זכות גדולה למכון 'שיח אמונה' שמעודדים את הענין הזה. הם מזכים אותנו, שיהיה לנו את הזכות הזאת ללמוד, אבל כמובן כשלומדים בקבוצה ולפי סדר מסוים זה יותר "מחייב", כמו כל דבר שעושים בתבורה וודאי שיש לזה יותר קיום, הקב"ה יעזור שיהיה לתועלת, ושיזכו באמת לדעת את כל מה שכתוב פה וגם לקיים את הדברים".

ראש הישיבה הגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א אמר בדבריו במעמד: "ספר ארחות יושר זה ספר מופלא, ורואים את הגדלות של הספר ושל המחבר שהוא היה קדוש ד', וכמעט לא ראינו ספר שהתקבל בכזו מהירות בתפוצות ישראל, וודאי כל בחור שיהיה לו קביעות בספר יהיה לו תועלת לעצמו".

"וכן בספר הזה שכיון שחיברו את זה לדורינו אפשר למצוא בזה הרבה תועלת, וכמו שהוא אמר שהוא חיבר את הספר לפי הדברים שבאו אליו שעי"ז הוא ידע את המצב של הדור, אי"כ נעשה במיוחד לדורינו, ובודאי יהיה סיעתא דשמיא וזכותו יגן על כל מי שילמד בספר הזה, אמן".

ראש הישיבה הגאון רבי יחיאל קלרמן שליט"א אמר בדבריו במעמד: "צריך לדעת שגם כשיש קביעות לפעמים זה מלומדה, שלומדים כל יום כמה סעיפים בלי להפנים, ואפי' שבעצם הדברים פועלים את מה שהם פועלים, מ"מ צריך לרצות להכניס ללב את מה שהוא צריך לקבל, ואפי' שיש בזה את זכות המחבר מ"מ צריך לפתוח את הלב".

"ובאמת כל מה שכתוב שם זהו דברי רבותינו שכל דבריהם כגחלי אש, ואם נקבע בזה לימוד ע"מ לעשות אז נזכה ללכת בדרכים שהוא קבע ב"ארחות יושר" - "ארחות ישרים", ושהקב"ה יעזור שבאמת נהיה ישרים ונזכה למה שכתוב ולשרי לב שמחה, אמן".

בנו של הרב זיע"א, הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א אמר בדברי ברכה קצרים לייסוד התכנית: "שנזכה לעשות לעילוי נשמתו, שהוא ימליץ טוב בעד כולנו".

כסיום המעמד שתו ראשי הישיבה והרבנים שליט"א "לחיים" לרגל שמחה של מצווה בפתיחת נדבך בחיזוק לימוד המוסר לע"נ רביה"ק זיע"א.

כס"ד מעת מעמד היסוד של 'מדובבי שיח', החלו השבוע ביום א' בני ישיבת 'ארחות תורה' בלימוד הספק יומי בארחות יושר, ו'בודאי יש בזה נחת רוח לנשמת הרב זצוק"ל בגנזי מרומים, וימליץ טוב על כל המתחזקים", כפי שכתב רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א למעמד סיום ארחות יושר ע"י מדובבי שיח שנערך בישיבת ביהמ"ד עליון.

מראות הוד משולחנו של הרב זצוק"ל בימים אלו

במוצש"ק פרשת ויגש הגיע הגאון רבי דוד אהרן גרוס שליט"א, רב קהילת "בית דניאל" בקליוולנד לבית הרב זצ"ל, וקיבל את ברכת בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א ששיבח אותו על הזכות לסייע לכולל "שיח ישראל" שבראשות הגאון רבי ישראל תנחום דרדק שליט"א תלמידו הקרוב של הרב זצ"ל

תלמידי תלמוד תורה 'אילת השחר' בבני ברק נכנסו בימים האחרונים לבחינה בבית הרב זצוק"ל ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

מכון 'שיח אמונה'

למארחות ספרי מן רשכבה"ג הנ"ל קניבסקי זצוק"ל

טל: 03-30-77700 < פקס 072-2606425

שלמסר לשמיעת שיעורי הירושלמי

מהגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

ולהשתתפות בסדרי 'שיח התורה'

03-308-5000

להרשמה לקבלת העלון se3077700@gmail.com

העלון נדבת

אחד מתלמידי הרב זצ"ל

לברכה והצלחה ברוח ובגשם

בברכה מרובה
ובברכת שבת שלום
יצחק גולדשטוף

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

קדיש

בקדיש שאחר פסד"ז מותר ששם אינו כהפסק, וכן בקדיש של ערבית קודם שמו"ע.

א. אם אומר קדיש בבית כנסת חסידי שמתפללים נוסח ספרד יכול לומר ויצמח פורקני' שמותר להוסיף תפילות, וכן יש לענות שם אמן שמותר להוסיף תפילות בקדיש. ז. מה שנהגו העולם להטות אנה ואנה כשאומרים בקדושה וקרא זא"ז, וכן בקדיש כשאומרים בחייכון וביומכון הוא מנהג טעות ואין לזה מקור, וכן ראיתי במכתב כת"י: **אצלנו לא נהגו כן**. ובד"נ תפילה סי' ש"א: **אצלנו לא נהגו זה וא"י מי המציא זה**.

ח. האבל על אביו ובא א' לבקש ממנו הקדיש מפני יא"צ של סבו וכי"ב א"צ ליתן לו הקדיש, ואם נתן לו מטין משמי' דהגרי"ס זללה"ה דמצוות חסד עדיפא מאמירת קדיש

ט. אם אומר קדיש על א' ורוצה לאמר על אחר ג"כ אין עולה הקדיש שכבר אומר ממילא, אלא יאמר קדיש שאינו מחויב לאמרו כגון שש"י ויזה אף אם ה' אומר תמיד עולה לנשמתו כיון שלא ה' מחויב לאמרו.

י. אין ראוי לקבל שכר מחילוני לאמירת קדיש על אביו, אפי' ה' אביו שומר תו"מ ודוקא ממומר להכעיס, (וגדר מומר להכעיס כל שאינו בוש לעבור על דת לפני אדם גדול, וא' ששנה ופירש מיקרי להכעיס) אבל ממומר לתיאבון אפשר להקל.

יא. כתב בס' אלא ד"א (פ"א סי"ט) שמנהג רבינו שאם מסיים שמונה עשרה כשהחזן אוחז בקדיש, ממתין שיגיע החזן לעושה שלום ופוסע יחד איתו. ואמר טעמו כי באמצע קדיש הלא אי אפשר לדבר לכן ממתין שיגיע הש"ץ לעושה שלום ואז אומר ומתפלל יחד עם הש"ץ, עכת"ד וכן ראיתי מנהג רבינו שאם התחיל הש"ץ בליל שבת ברכת מגן אבות והיה מתפלל מאחורי רבינו, היה מקפיד שלא לפסוע עד אחר הקדיש בעת אמירת עושה שלום. ושמעתי ממנו הטעם שאין לדבר באמצע חזרת הש"ץ וגם אין זה ד"א לשהות במקומו אחר שסיים תפילתו ויש לפסוע מיד, ולכן בחזרת הש"ץ רגילה אם יש מתפלל מאחוריו וסיים באמצע החזרה פוסע מיד כיון שהשהות ארוכה ואינה ראויה, אבל במגן אבות שהחזרה קצרה ממתין עד לסיומה.

יב. אמר לי גיסי הגר"ש ברמן זצ"ל שראה כתוב שכאשר אומרים קדיש ואח"כ ברכו אין לערב את הברכה עם הפסיעות דעושה שלום, וחוזר ג' פסיעות של עושה שלום דקדיש ואח"כ אומר ברכו. (דרך שיחה ח"ב עמ' ר"נ).

א. לפני כעשרים שנה פ"א שהה רבינו בבית החולים והתפלל שם שחרית ביחידות, וכשחזר התפללו מנחה בביתו, ואחר התפילה ביקש מא' שיאמר קדיש אחר עלינו אע"פ שלא ה' חיוב. וכן בשנים מאוחרות יותר כשנחלש והחלו לקבוע מניין בביתו, ראיתי שביקש שיאמרו קדיש אחר עלינו, וכשענו לו שאין חיוב אמר שאם אין מי שיאמר אז הוא יאמר, ומאז הקפידו תמיד לומר בביתו קדיש אחר התפילה, וכנראה טעמו מחמת עניין צ' אמנים המבואר במ"ב סי' ו' סק"ג, ובמחצית השקל שם מהאר"י שצריך י' קדישים.

ב. שמעתי מבן רבינו הגר"ש שליט"א שכשרבינו היה בשנת האבל על אביו ואמו, בימים בהם לא היה ניגוש כש"ץ [כשלא אומרים למנצח], היה עומד באמירת הקדיש יתום סמוך לש"צ כדי שישמעו כולם, ובדעת נוטה ציצית (סי' תר"מ) נשאל רבינו למקור מנהגו והשיב: **כמזומה שכן הוא בשו"ע**. ובהערה שם שהוא מדברי המ"ב (סי' י"ח סק"ד) האומר קדיש יתום לפני התיבה, וע"ש שהביא כמה מקורות שכן היה המנהג הקדום בזה.

ג. שמעתי מרבינו זללה"ה שנסתפק אם צריך לעמוד כשאומר 'תתקבל' או 'על ישראל', דל"ל דאינו מעניין הקדיש, או"ד כיון דאומר בסופו עושה שלום דהוא שייך לקדיש, א"כ הכל מענין הקדיש אלא דמוסיפין תפילות. [ובד"נ כת"י נשאל רבינו אם יש ענין לעמוד גם לאחר אמירת האמן של דאמירן בעלמא, והשיב: **טוב לנהוג כן, כיון שנשפך לקדיש י"ל דהוי כקדיש**] אבל לגבי מש"כ השע"ת (סי' נ"ו) שאין לעבור לפני האומר קדיש, ויש בזה גם הטעם של עומד לפני המלך. אמר רבינו שמותר לעבור לפני האומר קדיש כשמגיע לתתקבל שאינו אלא פיוט.

ד. מנהגי רבינו בנוסח הקדיש: יתגדל - בצירה, (מ"ב סי' נ"ו סק"ב, וכן"נ החזו"א) כרעותיה - הכ"ף בלא דגש (שמעתי מהגר"י אפשטיין שכן היה אומר - ודלא כמנהג החזו"א בזה). יהא לן ולהון - ולא להון ולכון. (וכ"ה בד"נ כת"י: **אנחנו אומרים לן ולהון**. ובהערות הביא שכ"כ בא"א מבוטשאטש סי' קל"ב) די באתרא קדישא. בעש"ת ה' אומר לעילא ולעילא כמש"כ במ"ב סי' נ"ו וכן ציין רבינו בשיח השדה ח"ג בסופו. בעש"ת: עושה השלו' (וכמש"כ במט"א סי' תקפ"א).

ה. שמעתי מרבינו שברך הוא שעונין בקדיש אחר איש"ר אין דינו כאמן, אבל בני ספרד הנוהגים לענות שם אמן דינו כאמן. ואין לענות בריך הוא באמצע פסד"ז, אבל

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"

הגרש"ד מונק-חיפה בעל 'פאת שדך' (ג' שבט)

הגאון הצדיק רבי דוד פרנקל (ז' שבט) הגאון הגדול רבי אריה פומרנצ'ק בעל 'עמק ברכה' (ח' שבט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

מרן הגאון מהר"ל דיסקין זיע"א

לו בשם הגר"א, שמצץ בערב יום כיפור כל היום, מיני מתיקה, לקיים מצות אכילה, והשיב: הגר"א בודאי לא עשה כן עכ"ל. וזה מנהג מהר"ל דיסקין, עין אורחות רבינו חלק ב' עמוד קצ"ט, ועין רש"י ראש השנה ז' א' דיבור המתחיל כל האוכל כו' כל דמפי' שו'.

אתרוגי מהר"ל

רבינו סיפר שאביו היה קונה שנים רבות אתרוג לסוכות מ"חצר ברוורמן" בפתח תקוה, שהם היו על פי מסורת אתרוגים שמהר"ל דיסקין בירך עליהם.

זמן השקיעה

אומרים בשם מהר"ל דיסקין לענין מקום שיש בו בנינים גבוהים ונמוכים ובכל מקום השקיעה נראית בזמן אחר, שפסק שבתוך תחום ההר נדון כההר, ובעמק נדון כעמק עכ"ד, אבל מסתבר שבאותו העיר (אם יש בנינים גבוהים ונמוכים) בודאי הכל נדון כאותו מקום.

משקין מכוס מגולה

סיפר ששמע שפעם אלמנתו של הגאון מהר"ל דיסקין, אחר שנפטר בעלה זיע"א, שאלה את הגר"ש סלנט זיע"א, אם צריך לנגב המים מכוס שהיה בו משקה מגולה, והגרש"ס עיין בשאלה (וסיים רבינו - אך איני זוכר כעת מה השיב)

הגה"ק מהר"ל דיסקין זיע"א

שמועות שמסר רבינו בשם מהר"ל דיסקין על פרשיות שמות - וארא

טעם שמתו דתן ואבירם דווקא במחלוקת

חביב על רבינו לחזור על הדברים בשם הגאון מהר"ל דיסקין:

כי הנה, דתן ואבירם היו מאנשי המחלוקת כמפורש בפסוקים בתחילת פרשת קרח ולבסוף מתו במחלוקת. ויש להתבונן כי הלא הם היו רשעים כבר מהתחלה, עוד בהיותם במצרים, שהם אלו שצעקו על משה ואהרן בצאתם מפרעה (שמות ה' כ' וברש"י), וכשבני ישראל יצאו ממצרים הם לא יצאו עמם אלא רדפו עם פרעה אחרי בני ישראל (תרגום יונתן שמות י"ד ג'), ואחרי זה כשירד המן ונצטוו לא להותיר ממנו עד בוקר, הם היחידים שהעזו להותיר (רש"י שמות ט"ז כ'). ורק כשהתעסקו במחלוקת של קורח ומשה רבינו קיבלו עונש ומתו.

ותמוה, מדוע עד היום לא באו על עונשם, ולמה לא מתו במצרים כבר עם הרשעים בשלושת ימי אפילה (רש"י שמות י"ב ב').

וביאר בזה המהר"ל דיסקין, שלדתן ואבירם היו זכות כי הם היו מהשוטרים שהוכו על ידי נוגשי פרעה, וכיון שזכו לקבל מכות בגלל יהודים זכו ולא מתו, אבל כל זה לא עזר להם אלא עד... עד שהגיעו למחלוקת. כשהגיעו לידי מחלוקת עם משה רבינו, כבר לא עמד להם שום זכות ונבלעו באדמה. כי זה כוחה הנוראה של מחלוקת (שבענו מטובך).

לסבול עבור יהודי הוא ענין גדול

שמעתי בשם הגאון ר' יהושע לייב דיסקין זצ"ל, הרי דתן ואבירם רשעים היו ולא רצו לצאת ממצרים, והנה כל הרשעים מתו בשלושת ימי אפילה שהיה במכת חושך, וחלקם מתו בזמן חטא העגל וכו', ואיך דתן ואבירם נשארו חיים מכולם?

אלא ביאר, כי כתוב (שמות ה' י"ד) "ויכו שוטרי בני ישראל", ואמרו חז"ל זה דתן ואבירם, כנראה לקבל מכות ["בשביל ישראל"] הוא ענין גדול!... (דרך שיחה)

הופיע רוח הקודש

כתב רבינו בעל הקהילות יעקב זי"ע בספרו חיי עולם פרק ל': ובכל הדורות נמצאים קדושי עליון אשר רוח הקודש שורה עליהם, כמו שאמרו חז"ל בסוכה דף מ"ה, לא פחות עלמא מל"ו צדיקי דמקבלי אפי שכינתא בכל יום וכו', וכן ראינו בחוש בכל הדורות, קדושים וטהורים שזכו לרוח הקודש, וגם בדורות שלפנינו, כגון הגר"ל דיסקין בירושלים עיר הקודש, אשר זקני תלמידי חכמים שבירושלים מספרים כמה מדרגות גדולות מעוזו קדושתו.

מרבה להזכירו ולהביאו

ורבינו זצ"ל היה מזכיר הרבה מתורתו, הן בעל פה ממה שראה בספרי תלמידיו או שמע בעל פה והן בכתב מספריו שנדפסו. וכן רבינו בספריו מרבה להביא מפסקיו של מהר"ל דיסקין. ודרכו - שכאשר מביאו משמועה שבעל פה מכנהו 'הגר"ל דיסקין', וכשמביא מאחד מספריו מצטט לפי שם הספר.

ונציין אחדים. בספר דרך אמונה מביאו רבינו בהלכות מתנות עניים פ"י בצה"ל אות ק"א, בענין פועל שעובד אצל בעל הבית עני לענין מעשר כספים.

ובהלכות שביעית מביא בהרבה מקומות מ'הלכות שביעית למהר"ל דיסקין', ובכמה מקומות רבינו מכנה את החיבור בשם 'פסקי הגר"ל דיסקין'. וכן מביא מגדולי ירושלים שהביאו שמועות משמו של מהר"ל, עין צה"ל פ"ו מביכורים אות שנ"ט "עין מלא העומר... בשם הגר"ל דיסקין" ובפרק ז' משביעית אות רכ"ב "בספר ציץ הקודש... בשם מהר"ל דיסקין".

וראה בבאור ההלכה פ"ג מתרומות ה"ג ד"ה חרש, בענין חרש המדבר ואינו שומע אם יכול לתרום ורבינו דן בדברי מהר"ל שם. ובספר טעמא דקרא על התורה מביא רבינו כמה פעמים ממהר"ל דיסקין ומעיר בדבריו.

החיבור של מהר"ל שרבינו מרבה להביאו בדרך אמונה

שמועות שמוסר רבינו בשם מהר"ל דיסקין בעניני הלכה ומנהג

אחיזת ציצית ב'ברוך שאמר'

שמעתי שדעתו ה' שבאמירת 'ברוך שאמר' בשחרית, אוחזין ב' ציצית אבל לא מנשקין אח"כ.

לחלוץ תפילין חוץ לבית הכנסת

שמעתי משמו שאין לחלוץ תפילין בבית הכנסת (וכ"ה בסידור 'איש ישראל', וראה גם באורחות יושר סימן ל' אות ל"ז).

מחילת חוב לעני

בשם מהר"ל דיסקין, שהמוחל חוב לעני, יצא ידי מצות צדקה.

לישן אחרי עלות השחר

בשם מהר"ל דיסקין אמרו שאם מתעורר חצי שעה קודם עלות השחר, אסור לו להמשיך לישן, אבל החזון איש לא הסכים לזה, וסבר שאף אם יצא לצרכיו וחזר לישן, הדבר מותר, כי זה המשך השינה (מעשה איש חלק ב' עמוד קל"ו).

למצוץ מיני מתיקה בערב יו"כ

כתב רבינו בקונטרס הזכרונות שלו, מהנהגות רבו מרן החזון איש: אמרו

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

מצות האמונה מחייבת תפילה

יש מצות עשה של אמונה, והיא הדיברה הראשונה מעשרת הדיברות "אנכי השם אלוקיך", והרמב"ם מנה י"ג עיקרים של אמונה, ומצות אנכי השם אלוקיך כוללת את כולם, להאמין בכל עיקרי האמונה.

והנה האמונה היא בלב, אבל זה גם נוגע למעשה, ומה האמונה מחייבת למעשה? אחד החיובים הוא תפילה.

תפילה היא אמונה, שאנו מאמינים שיש מי שיכול לעזור לנו, ובתפילה אנו מדברים אליו, וזוהי עבודה שבלב, כמו שאמרו חז"ל (ריש תענית) עבודה שבלב זו תפילה, וזה בא מאמונה.

ובתפילה יש הרבה חלקים: שבחים, בקשות, והודאה, וכך הוא סדר תפילת שמונה עשרה, תחילה שבחים, ואחר כך בקשות, ואחר כך הודאה, ושלושת הברכות הראשונות הם כולם שבחים, ברכת אבות, אתה גיבור, ואתה קדוש, הם רק שבחים.

שפתי תפתח – הכרה שכוח הדיבור מהקב"ה

אכן לפני שלושת הברכות הראשונות יש עוד הקדמה, שמקדימים ואומרים: **השם שפתי תפתח**. והכוונה בזה על כוח הדיבור, שאנו מאמינים ויודעים שכל כוח הדיבור שיש לנו הוא מהשם ית', שהוא הנותן לנו את כוח הדיבור, וכל הכוח שיש לנו לדבר – 'שפתי תפתח' – זה חסד השם, ואין זה ממילא בדרך הטבע, אלא יש השגחה פרטית על כל אחד ואחד שיוכל לדבר, ומי נותן לנו את הכוח לדבר? השם! **שפתי תפתח**, בלשון נוכח, אתה! השם יתברך.

וגם זה ממצות האמונה, שצריכים להאמין בזה, ובדרך הטבע אדם אינו מאמין כל כך, ואין זו אמונה טבעית באדם, להאמין ולזכור שכל כוח הדיבור שלו זה חסד השם, ואין זה בכוחו, אלא כל רגע ורגע השם נותן לו את הכוח, זה לא אמונה טבעית, אלא מדרגה באמונה.

ולכך אנו מקדימים **'השם' שפתי תפתח**, וכאן כתוב השם **באותיות אל"ף דל"ת**, והוא שם אדנות, שפירושו אדון הכל, שהקב"ה אדון הכל וכל הבריאה כולה עבדים, עבדים כאלה שהאדון מחיה אותנו ומהווה אותנו, והוא אדון כזה שלא רק נותן לנו את המזון, אלא גם כל החיות של העבד וכל הכוחות של העבד הם ממנו, והוא הנותן לעבד את הכוחות, ובכללם כוח הדיבור, בכל רגע ורגע! ובאמת גם שם הוי"ה בקריאתו הוא כמו שם אדנות, שהוא אדון הכל, אבל לפי הכתיב פירושו היה הווה ויהיה, ואדנות זה הכינוי.

ההכרה מחייבת להגיד תהלת השם

וזהו שאנו מקדימים בתחילת שמונה עשרה 'השם שפתי תפתח', שאנחנו מכירים ומאמינים שהוא אדון הכל, וכל העולם כולו עבדים, ולא סתם עבדים, אלא עבדים כאלה שהוא מחיה אותם, ונותן להם את הכוחות בכל רגע ורגע, **וכמה זה מחייב את העבד!** כשהאדון נותן לעבד את כוח הדיבור למשל, ולא רק כוח הדיבור, אלא גם כל הכוחות הם מהקב"ה, אבל הדיבור הוא פרט אחד בזה, שכל כוח הדיבור שיש לעבד הוא מן האדון.

ומה זה מחייב? מאחר שהאדון הוא הנותן לעבד את הכוח לדבר, מה הוא צריך לדבר ומה זה מחייב אותו לדבר? **ופי יגיד תהלתך!** להלל ולשבח את האדון! כיון שהאדון הוא הנותן לו את כוח הדיבור, הדבר הראשון שצריך לדבר הוא 'תהלת השם ידבר פי', וזוהי חובתו.

ואם העבד לא עושה כך, הרי הוא כפוי טובה, כי האדון נותן לו כוח לדבר, והוא לא מחזיר לו כלום עם הכוח הזה, והוא כפוי טובה! שהאדון נותן לו טובה והוא מתעלם, כאילו שלא מגיע לאדון כלום, וכי לא מגיע לאדון משחו עבור הטובה שהוא עושה לך? הרי עליך לתת לו משהו, שהוא האדון שלך, ואתה העבד, וגם סתם עבד חייב לעבוד את האדון,

ובפרט עבד כזה שהאדון נותן ועושה לו טובות כאלה, כמה זה מחייב אותו לעבוד. ולכן זה מחייב **'פי יגיד תהלתך'**, כי אם האדון נותן לי את הכוח לדבר, אני צריך לעבוד אותו עם כוח הדיבור, ולהגיד תהלתו.

להגיד כי ישר השם – פרסום האמונה

והנה מוזכר כאן ופי **'יגיד'** תהלתך, לשון הגדה, לא אמירה אלא הגדה, והגדה פירושה לאחרים, כמו 'הגדתי היום להשם אלוקיך' (דברים כו, ג), 'ונגד לו' (בראשית מז, כד), וכך גם ופי יגיד תהלתך – היינו שצריך להגיד תהלת השם לאחרים.

ולמי? ראשית לאדון עצמו, להכיר טובה ולהודות לאדון, שאני מודה ומכיר בזה שאתה נותן לי את הכוחות שלי. אבל גם לכל העולם, כיון שהאדון נותן לי כוח לדבר ואני חייב להחזיר לו ולכבד אותו, זה מחייב אותי להגיד ולפרסם האמונה לכל העולם, 'להגיד כי ישר השם' (תהלים צב, טז), להגיד! לאחרים.

וכאמור לאדון עצמו זו הודאה, שאנו מודים ומכירים בזה שכל הכוחות שיש לנו הם ממנו, אבל צריכים גם להגיד לאחרים, ופי יגיד תהלתך, להלל אותו ולשבחו.

הקל הגדול הגיבור והנורא

ובשלושת הברכות הראשונות של שמונה עשרה מזכירים הרבה שבחים, אלוקינו, ואלוקי אבותינו, אברהם יצחק ויעקב, הקל הגדול הגיבור והנורא וכו', **'הקל'** זו מידת הרחמים, **'והגדול'** זו גם כן מידת ההטבה, כמו שפירש רש"י על הפסוק (דברים ג, כד) את גדלך – זו מידת טובך, **'והגיבור'** זה מידת הדין.

'והנורא' כמו שאמרו חז"ל (יומא סט, ב) ואלו הן נוראותיו, שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות, שיש השגחה מיוחדת על עם ישראל, כמו שאמרו (אסתר רבה י, יא) שה אחת בין שבעים זאבים, שעם ישראל קיים כבר אלפי שנים, בלי מדינה, מפוזר ומפורד בין העמים, ומחזיק מעמד בהשגחת השי"ת.

ועל כל זה 'תהלת השם ידבר פי', ופי יגיד תהלתך!

תפילה על רוחניות – בפה ובלב

ועוד בענין תפילה, יש תפילה על רוחניות, וכבר הזכרתי מה ששמעתי ממו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל בשם רבי ישראל סלנטר שאמר כי **בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת**.

ובאמת זו גמרא מפורשת (ברכות נ, א) הרחב פיה ואמלאהו – בדברי תורה כתיב, והיינו שעל ענייני רוחניות אין הגבלה, ורק צריך לבקש, עם בקשה אמיתית, שהוא רוצה באמת, ואכפת לו מזה, ואם זה באמת כואב לו והוא מאד רוצה את זה ומבקש על זה, אזי הקב"ה עוזר ותפילתו נענית.

ותפילה שייכת לא רק בדיבור, אלא גם בלב, ואמנם לגבי הלכות תפילה 'רהורר לאו כדיבור דמי', וצריך להתפלל בדיבור, אבל בנוסף לתפילות הקבועות שייך גם תפילה בלב, להתפלל שהשם יעזור, והתפילה עוזרת גם בלב! וזה דבר ידוע, ומעשים שהיו, שאדם חושב ומבקש בלב סייעתא דשמיא על רוחניות, והוא מיד מקבל.

וכבר סיפרתי את המעשה שהיה באחד שהגיע מחוץ לארץ אל הכותל המערבי, והוא לא היה בעל אמונה, אבל כשהגיע לכותל התעורר קצת והתחיל לחשוב שאם באמת האמונה זה דבר אמיתי, הוא היה רוצה לראות את זה ולהיות בעל אמונה. ומן השמים סייעהו, שבאותו הרגע שחשב כך, ניגש אליו אחד מהפעילים העוסקים להחזיר בתשובה, ושאל אותו אם הוא רוצה לדעת מה זה יהדות, מיד ברגע שחשב! הגיע אליו סייעתא דשמיא על רוחניות, בלי שביקש בדיבור, רק על ידי שאיפה בלב, הרצון בלב על רוחניות הביא לסייעתא דשמיא.

תפילה על רוחניות של אחרים

וזה גם בנוגע לרוחניות של אחרים, אם אדם מבקש ומתפלל להצלחת אחרים ברוחניות יש סייעתא דשמיא, וכן ידוע (ועין אור ישראל מכתב י"ד) שרבי ישראל סלנטר ביקש מתלמידיו שיתפללו עליו, על הרוחניות, כי על ידי תפילה יש סייעתא דשמיא ברוחניות, גם על אחרים!

ובאיגרות החזון איש (קו"א ח"א עד) יש נוסח תפילה שסידר החזון איש לאמא בשביל בנה שהיה צריך איזה חיזוק ברוחניות, ונתן לה נוסח מיוחד שתבקש בברכת שמע קולנו: "יהי רצון מלפניך השם אלוהי ואלוהי אבותי שתרחם על בני... ותהפוך את לבבו לאהבה וליראה שמך ולשקוד בתורתך הקדושה ותסיר מלפני כל הסיבות המונעות אותו משקידת תורתך הקדושה ותכין את כל הסיבות המביאות לתורתך הקדושה" כי אתה שומע וכו'.

התפילה פועלת יותר מכל השתדלות

ובאמת החזון איש כתב עוד באיגרת אחרת (ח"ג סב) "צריך לזכור שאין בכוחו לעשות מאומה, רק במעשינו אנו מעוררים שערי רחמים שמעשה ידינו יכונו את המבוקש, ומי שמתפלל ומרבה תחנונים הוא פועל יותר מהמשתדל", והיינו שתפילה היא יותר מכל השתדלות, וכל השתדלות היא פחות מתפילה!

ולכן אם רוצים רוחניות, בשביל עצמו או בשביל מישהו אחר, העיקר הוא להתפלל, שהתפילה פועלת יותר מכל השתדלות.

תפילה על אמונה ותורה של הצאצאים

וכן כתב במשנה ברורה (סימן מ"ז ס"ק י') "תמיד תהיה תפילת האב והאם שגורה בניהם להתפלל על בניהם שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובעלי מידות טובות ויכוון מאד בברכת אהבה רבה ובברכת התורה בשעה שאומרים אנחנו וצאצאנו וכן כשאומר בובה לציון למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה". והיינו שצריכים ההורים להתפלל על הרוחניות של הילדים, וכשאומרים בברכות התורה ונהיה אנחנו וצאצאנו, יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה, יש לכוון בזה על הצאצאים שיצליחו ברוחניות, ואם זה בכונה – זה עוזר!

ומבקשים להיות יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה, ובפשטות יודעי שמך זה אמונה, לזכות לידעת השם, דהיינו אמונה, ושייך בזה תפילה גם על הצאצאים, שיהיו בעלי אמונה.

וכאמור גם תפילה בלב מועילה בזה, על תורה וגם על אמונה, וכן תפילת האמא על הרוחניות של הבן שייכת גם בלב, להתפלל ולבקש מהקב"ה על הצאצאים, על אמונה ועל תורה, וכמו שכתב החזון איש כי התפילה פועלת יותר מכל השתדלות! על עצמו ועל אחרים.

מי שלא מבקש למה שיתנו לו

אם כן יש לנו הרבה אפשרויות לזכות לרוחניות, על ידי תפילה, אבל התפילה צריכה להיות תפילה אמיתית, תפילה בכונה, שזה באמת אכפת, ואכן זה אכפת! אך לא מספיק מה שאכפת, וצריך גם להתפלל, כי אם אינו מבקש למה שיתנו לו, הרי הוא יודע שיש מי שיכול לתת לו, ואם אינו מבקש ממי שיכול לתת – לא מגיע לו.

ומצינו גם בגמרא (נדה ע, ב) ששאלו את רבי יהושע בן חנניה מה יעשה אדם ויחכם, היינו כיצד יזכה אדם לחכמת התורה, והשיב רבי יהושע כי צריך שני דברים: ירבה בישיבה, ויבקש רחמים ממי שהחכמה שלו. היינו לעסוק בתורה וגם לבקש רחמים. ושאלו בגמרא שם מאי קא

משמע לך, ותירצו דהא בלא הא לא סגי, היינו שצריך גם להרבות בישיבה וגם לבקש רחמים, ולא מספיק רק אחד משניהם.

וברש"י שם פירש "מאי קא משמע לך – למה ליה למימר להו ירבה בישיבה הואיל וברחמים הדבר תלוי", ע"כ. ומבואר כי זה ודאי שצריך לבקש רחמים, ומטעם הנ"ל, שאם אינו מבקש לא מגיע לו, כי יש מי שזה תלוי בו וצריך לבקש ממנו! ואם אינו מבקש, למה שיתנו לו?

אבל אחרי שאדם כבר מבקש, היה אפשר לחשוב, אולי כבר לא צריך גם להרבות בישיבה, כי הרי ברחמים הדבר תלוי, ומאחר שביקש רחמים כבר יש סייעתא דשמיא, ולשם מה צריך עוד להתאמץ ולהרבות בישיבה. וחדש רבי יהושע בן חנניה שאין הדבר כן, אלא צריך גם להתאמץ ולהרבות בישיבה, והא בלא הא לא סגי.

אך על כל פנים רואים כי הדבר הראשון שהוא העיקר, ובלעדי לא שייך הצלחה, זה תפילה, ואולי שייך איזה הצלחה משהו, אבל כדי שתהיה הצלחה אמיתית, הצלחה בשלמות, הצלחה גדולה, זה רק על ידי תפילה ובקשת רחמים.

עם התפילה צריך השתדלות לפי כוחו

וכאמור יחד עם זה צריך גם השתדלות, להתאמץ, וכמה? כל אחד לפי כוחו, ואזי יש סייעתא דשמיא, ואמנם התפילה על רוחניות עוזרת, אבל אם אפשר לעשות גם השתדלות – צריך להשתדל!

ורק אם לא שייך השתדלות או מספיק תפילה, אבל אם אפשר גם השתדלות צריכים להשתדל, ומי שאינו משתדל כפי כוחו ניש עליו תביעה! למה אינו משתדל, אך גם כששייך השתדלות וצריך השתדלות, יש לזכור שהעיקר זה התפילה, וכמו שכתב החזון איש כי התפילה פועלת יותר מכל השתדלות.

וזהו הדרך והעצה הטובה, שיש לנו אפשרויות לרוחניות על ידי תפילה, עם השתדלות לפי הכוחות, כל אחד לפי המצב שלו, ובמסילת ישרים בסוף הספר כתב "וכבר יכול להיות חסיד גמור איש שמפני צרכו הוא בעל מלאכה פחותה כמו מי אשר לא יפסוק מפיו הלימוד", היינו שיכול להיות גם אדם שכל היום עוסק בפרנסה, ויש לו רק מעט זמן על רוחניות, והוא אדם השלם, כי השלמות תלויה כל אחד לפי מצבו, ואם הוא עושה כל מה שבכוחו הוא אדם השלם.

האדם השלם – מקודש בקדושתו יתברך

ויש לשון של המסילת ישרים בפרק א' "האדם השלם המקודש בקדושתו יתברך", והיינו מה הוא האדם השלם? המקודש בקדושתו! הוא מקודש! מי שעוסק בתורה מתקדש, בכל רגע שעוסק בתורה הוא מקודש, וגם עכשיו שאנו עוסקים בדברי תורה אנו מתקדשים! וזהו ההרגשה הכי טובה שצריכה להיות, הרגשה אמיתית, שבכל רגע שאנו עושים מעשים טובים אנו מתקדשים, וזה נותן חיזוק להמשיך.

אך כמובן צריך לפי הכוחות, ולא יותר מהכוחות, ומי שעושה כל מה שבכוחו ואינו יכול יותר, הוא כבר בשלמות, ואינו חייב יותר. ואם אדם יכול לעשות יותר ואינו עושה, אפילו אם הוא עושה הרבה, אבל אפשר משהו יותר ואינו עושה, זה לא השלמות! אבל אם עושה כל מה שהוא יכול, אפילו אם זה רק מעט, הוא כבר בשלמות, כיון שעושה כל מה שהוא יכול, והוא כבר אדם השלם המקודש בקדושתו יתברך. הקב"ה יעזור שנזכה כל כלל ישראל להיות מקודשים בקדושתו יתברך!

דברי רבינו שליט"א בשיעור היומי לאחר פטירת הגר"ש בעדני זצ"ל

הגיעה הידיעה על פטירתו של הגאון הרב בעדני זצ"ל. אדם גדול שהשפיע על הציבור השפעה טובה מאד, של תורה, יראת שמים, ומידות טובות. השפעה גדולה מאד. ועכשיו זה חסר. חבל על דאבדין. חסרה ההשפעה של אדם גדול, וצריכים סייעתא דשמיא שההשפעה תימשך הלאה, מן השמים ירחמו על הציבור שההשפעה תימשך בעזרת השם.

אבל הציבור צריך להתחזק, אם אין אני לי מי לי! אם אין משפיע, כל אחד צריך להשפיע על עצמו! ויש ספרי מוסר, יש הרבה ספרים שאם לומדים אותם מושפעים, ומן השמים ירחמו.

לעילוי נשמת האשה הצדקנית מרת **מנוחה פייגל זיבלד** ע"ה בת הגה"ח רבי **משה ברים** זצ"ל, נלב"ע כ"ב כסלו תשפ"ג נדבית נכדה ידידנו רבי **שמואל יצחק זיבלד** לרגל השלושים לפטירתה

לעילוי נשמת הגאון רבי **אברהם ישעיהו ברמן** זצ"ל בן מרן ראש הישיבה הגאון רבי **מרדכי שלמה זצוק** ל" לרגל מלאות עשרים שנה לפטירתו כ"ג טבת תשס"ג - תנצב"ה

מנחת דבר פרשת וארא

מרכיני מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב ושמי ד' לא נודעתי להם (ו' ג')

כתב הרמב"ן (לעיל פסוק ב') בשמי ה' לא נראיתי להם אבל הוא יתקן בזה, כי מפני היות נבואת האבות במראות הלילה אמר בהם וארא, ובעבור היות של משה פנים אל פנים אמר לא נודעתי להם, כאשר נודעתי לך. ויעוי' ברמב"ן בראשית ט"ו א', היה דבר ה' אל אברהם במחזה - זכה עתה אברהם להיות לו דבר ה' במחזה ביום, כי מתחילה היתה נבואתו במראות הלילה. וי"ל.

ויקח עמרם את יוכבד דודתו לו לאשה (ו' כ')

יש להקשות איך נשא עמרם בן קהת את אחות אביו לאשה וקעבר על איסור דודתו, ואפשר משום שהי' בחוץ לארץ (עי' רמב"ן על יעקב שנשא ב' אחיות), ועוד יש לומר עפ"י מש"כ הנפש החיים שער א' פרק כ"א שקודם מתן תורה יכלו לנהוג על פי הסוד, ובאמת יש לומר דשם הי' לו הוראה משמים על כך.

ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים (ז' ג')

כתב הרמב"ן דהנה פירשו בשאלה אשר ישאלו הכל, אם השם הקשה את לבו מה פשעו, ויש בו שני טעמים ושניהם אמת - האחד, כי פרעה ברשעו אשר עשה לישראל רעות גדולות חנם, נתחייב למנוע ממנו דרכי תשובה, כאשר באו בזה פסוקים רבים בתורה ובכתובים, ולפי מעשיו הראשונים נדון.

ועי' פי' רבינו יונה לאבות פ"ד מ"ב שכתב וז"ל ושכר עבירה עבירה ואם בחר את המות ואת הרע ועשה עבירה אחת הקדוש ברוך הוא מתרחק ממנו ומניחו ומוסר אותו ביד טבעו הרע. וזהו הפרי היוצא מן העבירה שמניחין אותו לעשות אחרת ואין בידו יכולת לסור מן הדרך ההיא. כי לא לאדם דרכו בשכר בחר לו הדרך וזהו שאמר אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו, עכ"ל, ודו"ק. [ואולי האחרונים לא הי' בהם עברה אלא הכל עונש גם ההתראה והסירוב ואינו ענין לדברי הרבינו יונה]. ולע"ה.

והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם (ז' ו')

פירש הרמב"ן כי יעשה בהם שפטים עד שיאמרו המצרים הנה לך ישראל בפדיון נפשנו, כי טעם גאולה כענין מכר. ומצאנו שעבוד לגויים בלשון מכירה, וימכרם ביד כושן רשעים ועוד [ע' רד"ק שרשים] ודו"ק לפי"ז. - ויל"ע רמב"ן ויקרא כ"ה כ"ד שכתב והנכון בעיני שיאמר ובכל ארץ אחזתכם, הארץ אשר אני נותן לכם לאחוזתה, תתנו הגאולה הזאת של היובל. ואמר "גאולה" כמו גאל ה' עבדו יעקב (ישעיה מח כ), שהוציא עבדו מיד המחזיקים בו, וכן וגאלתי אתכם בזרוע נטויה, אף זה תתנו גאולה לארץ וכו', ולכאז' צ"ע.

ויקרא גם פרעה להכמרים ולמכשפים ויעשו גם הם חרטמי מצרים בלהטיהם כן (ז' י"א)

בסנהדרין י"ז א' אמר רבי יוחנן אין מושיבין בסנהדרי אלא בעלי קומה, ובעלי חכמה, ובעלי מראה, ובעלי זקנה, ובעלי כשפים, ופירש רש"י ובעלי כשפים - להמית מכשפים הבוטחים בכשפיהם להנצל מידי בית דין, ולגלות על המכשפין המסיתין ומדיחין בכשפיהן, כגון המצרים.

ונראה ביאור דבריו שמותר לבטל כשפיהם ע"י פעולת כישוף מנגדת ולהרגם אח"כ בדין. אך צ"ב היכי שרי ול"ד לענין להתלמד שהתיר הכתוב, כדאיתא שבת ע"ה ב' לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות.

וימלא שבעת ימים אחרי הכות ד' את היאר (ז' כ"ה)

פירש רש"י, וימלא - מנין שבעת ימים וכו' שהיתה המכה משמשת רביע חדש ושלישה חלקים היה מעיד וכו'. ועי' רמב"ן לקמן י' ד' דשם מבואר ברמב"ן לכאז' שלא הי' הפסק של ג' שבועות בין מכה למכה וז"ל שם, אמרו

המפרשים שהיו ימים רבים בין מכת הברד למכת הארבה בעבור הצומח לכם מן השדה. ועל דעתי לא היו ימים רבים ביניהם, רק מעט, כי בידוע הוא שלא נמשך דין המצריים יותר משנה, כי משנות משה רבינו יודע זה, כמו ששנינו במסכת עדיות (ב' י') משפט המצרים במצרים שנים עשר חדש, וכן אמר יתר הפליטה הנשאת לכם מן הברד. וכתוב אשר השאיר הברד, כי היתה השנה ההיא בעצמה, אם כן היה הברד בחדש אדר בשנה ההיא, לא מקודם לכן, וכו' ואחרי כן בחדש ימים בניסן צמחה החטה והכוסמת, והיא הפליטה הנשאת להם מן הברד, והתחילו העצים להוציא פרח והנצנים נראו. וזה טעם הצומח, כי בא הארבה ואכל פרחיהם והשחית הכל אשר לא השאיר להם פרח או ציץ, ובחדש הזה עצמו נגאלו.

באיסור ללמוד תורה בשכר

כתב הרמ"א יו"ד סי' רמ"ו ס"ה דכל חידושי סופרים דהיינו מה שנתקן מדרבנן מותר ליטול שכר ללמוד. וא"כ מותר ללמוד מסכת ידים ומגילה ודמאי בשכר [ומיהו עירובין אית בה דיני דאורייתא ועי' לרמב"ם דתחום י"ב מילין מן התורה, ולענין מגילה יל"ע דהוה דברי קבלה, ודו"ק, ועי' עוד דיני קדושת בית הכנסת שם אי הוה מן התורה], וכן מסכתות אחרות מותר ליטול שכר עבור לימוד דיני הדרבנן שם [מיהו ללמוד אם דין זה הוה דרבנן או דאורייתא לא שייך] ועי' בכל זה. ועיין בשו"ת מהר"ם פדאוה סי' מ' בשם הג' מרדכי ארוך [והוא דבר הנוגע ג"כ למעשה בענין לימוד בשכר] יש לעיין מחנ"א סוף ה' שכירות פועלים ע"כ.

עוד באיסור נטילת שכר דלימוד תורה

יל"ד אם מותר ללמוד תורה לאשה בשכר כיון שאינה מצווה ללמוד תורה. ובגוי ללמוד תורה בשכר ודאי שרי. והיכי דמי שיהי' מותר ללמוד תורה לגוי, הרי אסור ללמוד תורה לגוי, י"ל למש"כ בתשו' הרמב"ם דמותר ללמד מקרא לגוי, יעו"ש דלנוצרים ולא לישמעעלים. והמהרש"ל לא ראה דברי הרמב"ם ולכן כתב ביש"ש ב"ק ספ"ד דאסור ללמד יעו"ש.

בחזו"א פרה כתב גבי נטילת שכר על מעשה פרה שאסור אפי' שאר טובת הנאה ליטול, וה"ה גבי לימוד תורה בשכר אסור, חדא דגם זה חשיב שכר שנותן לו טובה וכו"ב, ועוד שזה שווה ממון ואפשר לקדש אשה בהיה הנאה. – אע"פ שאסור ליטול שכר על לימוד תורה, מ"מ אם פסק שכר על לימוד חל החיוב ולא אמרינן אי עביד לא מהני, אלא דאפשר שיש איסור אח"כ ליטול את השכר.

חיוב תשלומין במלמד תורה לבנו

בשו"ע חו"מ סי' פ"א ברמ"א דמי שאמר לחתנו העשיר (שאי"צ לפרנסו מדין צדקה) תלמוד עם בנך ואני משלם לך פטור דיכול לומר משטה אני בך, ובנתיבות שם סק"ב הביא דבתומים וקצוה"ח כתבו דחייב לו מדין שכירות וליתא כיון שהוא מחויב בעצמו ללמד בנו אי"ז שכירות דהוי כאומר לו עשה לך סוכה ותפילין לעצמך דלית בי' שכירות. ולכאור' לא דמי כ"כ דבמלמד את בנו עושה לטובת אחר נמי, וכל שיש לתלות שבלא הבטחת שכר לא הי' עושה מה שנתחייב לעשות לטובת האחר הו"ל שכירות ונתחייב לשלם. ויעוי' בשו"ת מהרי"ל דיסקין (בפסקים הקצרים בחו"מ סי' רל"ב) שנסתפק במי שאמר לחבירו קנה לך חפץ זה ואני אתן לך כך וכך והלך וקנה, אם נתחייב הלה בכך, מי מצי א"ל לקונה מאי אפסדתיך או מצי א"ל הקונה לא הי' רצוני לסחור בזה, וכן אם הי' טובה להמצוה בקנין זה מהו שיתחייב לו בתורת פועל או יאמר לו משטה אני בך. [ובזה נראה דודאי חייב אבל בגוונא דלעיל צ"ע], עכ"ד. ויל"ע בנתיבות של"ב ט"ו ובחזו"א ב"ב כ"ג ע"ב ועי' נוב"י תנינא דאייתי הפ"ת סי' קנ"ח לענין פסיקה על הנאה דתרוויהו, וצע"ש.

ובקרא דכתיב הילכי [שלך] וכו' והינקוהו לי ואתן שכרך, יל"ע בחיוב לשלם שכר על הנקתו שהרי הי' זה בנה שמוטל עלי' בלא"ה להניקו בחינם, ומבואר כהתומים והקצוה"ח דאיכא חיוב תשלומין בכה"ג ודלא כהנתיבות.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת וארא תשפ"ג

הלכות ברכת התורה חלק ב' (נערך מתוך כתבי וספרי מרן רבינו שליט"א)

נוסח ברכות התורה

[א] נחלקו גדולי הראשונים אם לברך "וצונונו על דברי תורה", או "וציונונו לעסוק בדברי תורה".

ונראה דמחלוקת זו תלוי בעיקר גדר ברכת התורה, דאם זהו כברכת המצוות אז הנוסח "לעסוק בדברי תורה", אבל אם זה בגדר ברכת השבח שזכינו לתורה, הנוסח "על דברי תורה" שזכינו לדברי תורה.

שלוש טעמים באחרונים בטעם הדבר שנשים מברכות ברכת התורה

[ב] מצאנו שלש טעמים באחרונים בטעם הדבר שנשים מברכות ברכת התורה.

(א) המג"א כתב הטעם משום שהם חייבות בתלמוד תורה כלפי המצוות שלהם.

(ב) הגר"א כתב דכשם שנשים מברכות על כל מ"ע שהזמן גרמא אשר קדשנו במצותיו, אף גם כאן מברכות מהאי טעמא.

(ג) הגר"ח מבריסק פירש הטעם לפי שברכת התורה היא ברכת השבח ולא ברכת המצוות, ונשים ראוי להן ג"כ לברך על זה שמסר לנו הקדוש ברוך הוא את התורה.

ונראה שיש נפק"מ להלכה בזה, דלדעת המג"א שהטעם הוא משום מצוות דידה, א"כ צריכה ללמוד אחר ברכת התורה דווקא דברים הנוגעים לאשה, אבל לטעם הגר"א שמברכת על מ"ע שהזמן גרמא, א"כ כל מה שלומדת מקיימת בזה המצוה, ואין צריך ללמוד דווקא המצוות דידה.

ומיהו יש לומר שמשנת 'אלו דברים' שייכת גם בנשים, שהרי משנה זאת מזרז אותם להכנסת כלה ולויית המת וכו', ולכן הוסיפו והסמיכו אותה לברכה"ת.

נוסח הברכה לנשים

[ג] ולעניין הנוסח בברכת התורה בנשים: נראה שראוי לנשים לברך

'על דברי תורה' ולא 'לעסוק בדברי תורה', שהרי 'לעסוק בדברי תורה' הוא על הלימוד בעיון, ונשים אינם שייכות בלימוד התורה בעיון.

ומה עוד, דלדעת הגר"ח שהטעם שנשים מברכות הוא משום 'ברכת השבח', א"כ בוודאי ראוי להם לברך 'על דברי תורה', שהרי הסוברים דזהו ברכת השבח - ס"ל דנוסח הברכה הוא 'על דברי תורה', [דהלשון "לעסוק בדברי תורה" הוא כדעת הסוברים דהוי ברכת המצוות], ולפיכך נלע"ד שראוי לנשים לברך בנוסח "על דברי תורה".

עמידה בברכת התורה

[ד] לכתחילה צריך לעמוד בברכת התורה, שהרי פסקו הפוסקים שברכת המצוות בעמידה.

הן אמת שבחכמת שלמה כתב דכיון שמצוות תלמוד תורה עצמה היא בישיבה, כך גם ברכת התורה על המצוה היא בישיבה,

אבל מ"מ נראה דכיון שמעיקר הדין היה ראוי לעמוד גם בלימוד התורה, ורק מפני חולשה או צורך הלימוד מותר לישיב כדאיתא בגמ' בסוף סוטה, לכן ראוי לברך מעומד - לכבוד התורה.

הישן ביום אם צריך לברך

[ה] נחלקו הראשונים במי שישן ביום אם צריך לברך לאחר שיעור משינתו, ונראה דהדבר תלוי אם ברכת התורה הוי ברכת השבח או ברכת המצוות, דאם הוי ברכת השבח א"כ לא תיקנו הברכה אלא פעם ביום, אבל אם הוי ברכת המצוות א"כ היכי שישן והסיח דעתו חייב לברך.

ולעניין הלכה כתב המשנ"ב דהמברך לא הפסיד, ונראה דגם אם אינו מברך, מ"מ במעריב כשאומר אהבת עולם יכוון שיועיל גם לברכת התורה, ואחרי התפלה דשמונה עשרה מיד יאמר ברכת כהנים ואלו דברים שאין להם שיעור לשם לימוד התורה ויוצא בזה [וכמבואר בהגהות הגרע"א (מ"ז) שבערבית יוצאין באהבת עולם], ונאה הדבר ויאה לצאת חובת ברכת התורה שחז"ל החמירו מאד בעונש מי שאינו מברך לצאת עכ"פ היכא דאפשר כראוי.

אודות הפסיכולוגים דהיום

נשאל רבינו אודות טיפולים אצל פסיכולוגים אם אריך למעבד הכי, והשיב כי האמת היא שההולך לפסיכולוג נהפך לחולה עוד יותר, שהלא על בעלי התאווה נאמר "משביעו רעב ומרעיבו שבע", וכל יסוד שיטת הפסיכולוגים הוא לתת לילד את כל מבוקשו, ולשחרר לו את כל המעצורים מתוך שיטה שזהו רפואת הנפש להכיר בתאווה ולרצותם וכו', וזהו ממש ההפך מדעת תורה, שיש לעצור התאווה, ועל כן אין לשלוח לפסיכולוגים אלא רק למטפלים מסוימים ההולכים על פי דרך התורה.

אריכות בהספדים תחת חום השמש

כשהיה בהלוויית הגאון .... העיר על אריכות ההספדים תחת חום השמש, ואמר שפוסע בזה על ראשי עם קודש, ובאמת הספדים בהלוויה אינם צריכים לארוך יותר זמן רב, ואם רוצים להאריך בהספדים יש עוד זמן רב לאחר הלוויה במשך ימי השבעה והשלשים שאפשר להאריך באופן שלא יהא תחת חום השמש ולא יעכב את הנפטר מקבורתו.

זהירות מכל צד קללה

ניגש יהודי לשאול שאלה מעניינת: מר נפש אחד שהתגורר בשכנותו היה מצדיק לו רבות ומפריע לו בחיי היום יום. פעם אחת לאחר שסבל תמרורים מאותו מר נפש, התבטא מתוך צער ואמר "הלוואי שימות", והנה למרבה הפלא מת הלה לאחר זמן קצר, ועתה נפשו בשאלתו, אם צריך הוא כפרה ותיקון על מה שקילל את פלוני, או דילמא לא נחשב כקללה, דלא אמר שימות אלא אמר "הלוואי שימות".

ואמר רבינו דפשיטא שנחשב כקללה, והזדעזע מאוד היאך יתכן שאצל יהודי ימצא כזאת שיקלל האחד את השני, וסיפר בעניין זה עובדא שהיה נוכח לה אצל הבית ישראל מגור, שאחד מרודפיו מת בקיצור ימים באורח פלא, ומקורביו אמרו שהלה מת מהקפידא של הרבי, והרבי הזדעזע ואמר חלילה וחס, לא מת בגללי, אינני מקפיד על יהודי ח"ו.

ההלוואות מאוסות לפני הקב"ה

דיבר רבינו פעם בפני תלמידיו על הפירצה שנפרצה בזמן האחרון בעיקר, לחיות חיי מותרות על סמך הלוואות, והרחיב בזה שההלוואות מאוסות לפני הקב"ה, כי כשמתרגל לכך ממשיך להעמיס על עצמו עול חובות ואינו יודע היאך יוכל לשלם.

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

שקיעות בלימוד חלק ב'

שינוי צבועות בצבע תכלת

[ד] סיפר הרה"ג ר' ועוועל סגל שליט"א בנו של הרה"ג ר' חיים שלום סגל שהיה רגיל לשמוע מרבינו שיעור פעם בשבועיים בישיבת המתמידים, שבכל יום שישי היה לו קביעות ללמוד עם רבינו קצות החושן יחד עם הרה"ג ר' אברהם אטיק זצ"ל, ולפלא היה בעיניו שבכל פעם שנכנס היה רבינו שקוע מאוד בלימודו, והשיניים שלו צבועות בצבע תכלת כחול - כצבע העט שרגיל לכתוב בו, מפני שבתוך שקיעותו היה מכניס העט לפיו, ולא היה מרגיש בכך שצובע את כל שיניו. וסיפר על דרך לימודו של רבינו בקצות החושן, שהיה מזכיר כסדר את קושיות האחרונים על דברי הקצה"ח ומתרגם, אך לא היה מזכיר שמותיהם של האחרונים בעלי הקושיות, אלא רק היה אומר "שואלים".... ומתרגם את קושיותיהם.

לא הכיר את דירתו

[ה] סיפר נכדו של רבינו הרה"ג ר' ד.ש: מיד כאשר עבר רבינו דירה, בא לדירתו החדשה עם ספריו בידיו וצלל במעמקי התלמוד, והכיר במשך תקופה גדולה רק את חדר הלימוד וחדר השינה, ולא הכיר את שאר חדרי דירתו שעבר אליה.

ומתי התחיל להכיר את החלק הנוסף בדירתו? - בחג הסוכות, בשעה ששאל רבינו היכן הוא הסוכה, והראו לו שיש חדר נוסף עם מרפסת, ומאז והלאה הכיר חלק זה בבית.

נכנס לדירה אחרת הסמוכה לדירתו מתוך שקיעותו בלימוד

[ו] סיפר הרה"ג ר' א.ס. שכנו של רבינו מהשנים שרבינו התגורר ברחוב שאולזון 66 בהר נוף, כי בתקופה הראשונה למגורי רבינו בדירתו, התבלבל פעם ונכנס לדירה סמוכה לדירתו, מתוך מחשבה כי זהו דירתו, ולא שם ליבו מאומה כי אין זה דירתו, - אלא ניגש לארון הספרים והוציא גמרא והתחיל לשקוע בה. אך לפתע שם לב כי אין זה הדירה שלו, וביקש סליחה ויצא מיד מהבית.

לאחר שבשבוע שעבר הבאנו במדור זה עובדות והנהגות ממרן רבינו שליט"א אודות 'שקיעות בלימוד', הנונו להביא גם השבוע עובדות נוספות בעניין הנ"ל לחזק ולהלחיץ הלבבות לשקיעות בלימוד עם רוממות המושגים של גדולי התורה.

למד תורה וזב ממנו דם

[א] להלן ציטוט מספר "ממונטרה לירושלים" על הרב בוצ'קו זצ"ל ריש פרק כ"א: יצחק אנגלהרד זוכר את הרב משה שטרנבוך ששהה אז לפרק זמן בישיבה, ובאחת הפעמים כשהתנדנד בדבקות תוך כדי לימוד פגע אפו בסטנדר ושתת דם, [ועי' בגמ' בשבת פ"ח ע"א העובדא בהווא צדוקי עם רבא, "ההוא מינא דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא ויתבה אצבעתא ידיה תותי כרעא וקא מייץ בהו וקא מבען אצבעתיה דמא" וכו'].

הלך במסילת הרכבת תוך כדי שקיעותו בלימוד

[ב] סיפר הרה"ג ר' מאיר רפאל ביער זצ"ל מלונדון (אביו של הרה"ג ר' בן ציון שליט"א מראשי וועד השחיטה דהעדה החרדית) שרבינו היה רגיל ללכת בצעירותו ברחובות העיר בלונדון כשספר בידו והוא מעיין בספר ולומד תוך כדי הילוכו. ופעם אחת אירע שמרוב שקיעותו ירד בטעות למקום מסילת הרכבת בשעה שהרכבת נסעה שם, ואך בנס בלמה הרכבת ברגע האחרון, ורבינו ניצל בנס ממש. [ואכן הרבנית ע"ה סיפרה שלא פעם היא ראתה את רבינו מתגנב בעמודי חשמל ברחוב מרוב שקיעות בלימוד].

שקיעות בלימוד בתוך כדי סכנה נוראה של זריקת טילים לפניו ולאחריו

[ג] סיפר הגאון רבי זאב קופמן מאנגליה ראש ישיבת סונרלנד, שבזכרוננו איך בשעת המלחמה יצא יחד עם רבינו להביא אוכל לישיבה, ורבינו דיבר עמו בלימוד ופתאום נפל טיל כמה מטרים לפניו, ורבינו המשיך לדבר בלימודו ושוב נפל עוד אחד, ולאחר כמה רגעים נפל עוד טיל מאחוריהם, ורבינו לא איבד שלוות הנפש והמשיך לדבר עמו בתורה.

לע"נ הגאון רבי יחיאל יעקב ב"ר משה ויינברג ז"ל בעל ה"שרידי אש", נלב"ע ד' שבט, תנצ"ב.

נדבת תלמידו ומעתיק שמועתו של הגאון בעל ה"שרידי אש", שזכה להוציא מחדש את שו"ת "שרידי אש" ב' חלקים, ולהו"ל חידושי בעל "שרידי אש" על הש"ס ג' חלקים עם פירוש נרחב "גחלי אש", ה"ה ידידיו רבי אברהם אבא ויינגרט שליט"א, אשר השרידי אש קירבו במיוחד מקטנותו ופתח לפניו מאוצרות תורתו, וראה בו כהמשך ששולתא דדהבא של אביו - ה"ה הגאון רבי שאול ויינגרט זצ"ל שהביא את רבו ה"שרידי אש" למונטרי בשוויץ לאחר המלחמה, (אלא שלדאבון לב נהרג הגאון רבי שאול זצ"ל באופן טראגי ה"ה כמה חודשים לאחר שהביא את רבו למונטרי), תנצ"ב.

ובנותן טעם לציין מכתבו של הגאון בעל השרידי אש למרן רבינו שליט"א בערך בשנת תש"ו: "לכבוד ידידי חביבי הרה"ג חו"ב סוע"ה עדין לגאון ולתפארת צעיר לימים ואב גדול בתורה ענף עץ פרי גזע קודש מחצבתו כש"ת מר משה שטרנבוך נ"ו. במקרה נזדמנה לידי חוברת "קול תורה" שיצאה בלונדון, בה נדפסו חז"ת להשתעשע דמו ותיכף ומיד עברתי עלי' ושמתחי לראות כי לא אלמן ישראל גם בדורנו מצעירים לימים גדולי תורה שוחים בים התלמוד לארכו ולרחבו וצוללים במים אדירים ומעלים פנינים ומרגליות טובים משמחים לב ונפש, ואמרת אשרי יולדו ויהי ה' עמו ויעלה מעלה מעלה והי' לתפארת ולברכה, ומרוב חביבות אמרתי בלבי לכתוב לו איזו הערות וכבר גליתי דעתי לקרוביו, אלא שבינתיים נטרדתי בענינים אחרים ולא נפנית עד היום וגם עכשיו אין ביכולתי להשתעשע עמו בארוכה כי קשה עלי הכתיבה ולכן אסתפק בהערות אחדות".

מערכי תורה

וארא

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצי ובאבנים

במכת דם כתוב (ז', י"ט) ונטה ידך על מימי מצרים על נהרותם וגו' ויהיו דם והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים וגו'. איתא במדרש (ט', י"א) דכשהיו המצרים יושבים על גבי המיטה או ע"ג האבן היו מפסידים את בגדיהם בדם. ועוד איתא בחז"ל דכשהיתה אשה לשה עיסתה ומכניסתה לתנור היה הדם מבצבץ ויורד מן העצים ומן האבנים ומכבה את האור ומתים ברעב. וכשהיה פרעה נכנס לפלטיץ שלו היה הדם מבצבץ מעצי הבנין, ונפשו מטרפת עליו, ואפילו ע"ז שלהם מעצים ואבנים היו מבצבצים דם. הרי דמלבד המכה שכל המים נהפכו לדם, עוד היה מכה בפ"ע שהיה דם מבצבץ מהעצים והאבנים.

מעתה יש לומר דזהו ביאור הפסוק דנקט הכא תרתי, חדא 'נטה ידך על מימי מצרים ויהיו דם', שזהו המכה על המים, ועוד 'והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים' שזה דבר בפ"ע שיהיה דם מבצבץ מעצים ואבנים בלא שייכות להמכה על המים. והנה להלן בפסוק כ' כתוב 'וירם במטה ויך את המים', וכתב הרמב"ן שהיה כאן שתי דברים, חדא שהרים ונטה ידו על ארץ מצרים כנגד כל הרוחות, ואח"כ הכה המים אשר ביאור. ולפי המבואר יש לומר דהא דהוצרך להרים ידו על כל ארץ מצרים, זהו על המכה המיוחדת שהיה בעצים ובאבנים, מלבד המכה על המים, ע"כ היה צריך נטיה מיוחדת כנגד כל הרוחות.

'ותעל הצפרדע'

במכת צפרדע מבואר בגמ' בסנהדרין דף ס"ז ע"ב שנחלקו בזה תנאים, רבי עקיבא אומר, צפרדע אחת היתה, והשריצה ומלאה את ארץ מצרים, אמר לו רבי אלעזר בן עזריה, עקיבא, מה לך אצל הגדה וכו', צפרדע אחת היתה שרקו להם והם באו.

ויש לבאר במה דהמכה הייתה באופן זה שמהצפרדע עצמה הוא דנתמלאה כל מצרים, ולא שמשה רבנו יביא את כל הצפרדעים, על פי המבואר בגמ' שם, גבי מעשה שדים, אם יש בכוח השדים לברוא בריה, דרבי אלעזר סובר דבריה גדולה אפשר, אבל בריה קטנה אי אפשר, ואמר רב פפא עלה, האלוקים אפילו כגמלא נמי לא מצי, האי מיכניף והאי לא מיכניף, ופירש רש"י, דבריות גדולות נוחים להתאסף יחד אליו, אבל בריה קטנה אינה נאספת, שאין בה כח לבוא ממקום רחוק, וכל כח השדים הוא רק לאוספן.

ולפי"ז יש לומר, דמשום הכי לא נעשתה המכה באופן שמשה רבנו יביא את כל הצפרדעים, דאז היה מקום ופתח לטענה דמשה רבנו עשה זאת ע"י מעשה שדים שמכניף להם והם באים, אבל כשהיה זה צפרדע אחת, והיא זו שהשריצה או ששרקה והם באו מאליהן, ע"ז לא שייך שיטענו ויאמרו שמעשה שדים הוא זה.

ויש להוסיף דכן הוא מדוקדק בכתוב, דבמעשה החרטומים כתוב 'ויעשו כן החרטומים בלטיהם ויעלו את הצפרדעים על ארץ מצרים', דהעלו צפרדעים לשון רבים, דהם עשו כן ע"י דמיכניפי להו, אבל אצל משה כתוב ותעל הצפרדע, לשון יחיד, וזה לא יכלו החרטומים לעשות.

'והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן'

במכת ערוב כתוב (ח', י"ח) 'והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן אשר עמי עומד עליה לבלתי היות בה ערוב'. צריך להבין אמאי לא נאמרה הפלאה זו רק במכת ערוב ולא בשאר המכות קודם לכן, והרי במדרש איתא דכל המכות לא היו בישראל.

ונראה לומר על פי דברי הגמ' בתענית דף כב. ת"ר על אלו מתריעין בכל מקום על השדפון וכו' על חיה רעה. ובמשנה שם תנן דחיה רעה מתריעין עליה, מפני שהיא מכה מהלכת. והיינו דמכה זו מחמת טבעה יכולה היא להגיע לכל מקום, ועל כן צריך להתריע עליה בכל מקום.

ולפי"ז יש לומר דכל המכות שקודם לכן, לא היה מחוייב מטבע המכה שיהיה כן אף לישראל, ועל כן לא היה בזה שינוי טבע והפלאה, אבל במכת ערוב שהיא מכה המהלכת, א"כ מצד טבעה ראויה היא להלך גם אצל ישראל, הרי שיש בזה שינוי טבע והפלאה במה שאינה אצל ישראל.

ויש להוסיף בזה עוד, דבפסוק כתיב 'הנני משליח בך' והיינו דהיא מכה משולחת, וזה הוא כמו דאמרינן שם בגמ' חיה רעה שאמרו בזמן שהיא משולחת, איזהו משולחת נראית בעיר משולחת, בשדה אינה משולחת מן השמים. והיינו דאיכא אופנים שעל ידי זה ניכר שהיא משולחת מן השמים. ויש לבאר דזהו שאמר הכתוב הנני משליח בך, כלומר דיהא זה באופן שהיא משולחת, שעל כהאי גונא אמרינן דמתריעין עליה בכל מקום, ומשו"ה נאמרה הפלאה זו, דאף דהיה זה מכה המשולחת, מ"מ היה פדות והפלאה בישראל.

והנה במכת דבר גם כתוב בה הפלאה, ויש לבאר משום דבגמ' שם דף כב: איתא דשמעון התימני אומר דמתריעין אף על הדבר, והיינו דגם בזה שייך שתהא מכה מהלכת, ולזה בעיא הפלאה מיוחדת להצלת ישראל.

ויוציאנו ה' ממצרים באותות - זה המטה

ענין המטה נזכר בפרשה כמה פעמים לעשות בו את האותות והמכות. ובהגדה של פסח דרשו חז"ל את המקרא בפר' כי תבא ויוציאנו ה' ממצרים וגו' ובאותות, ד'באותות זה המטה', כמו שנאמר ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות, והיינו דפירוש הפסוק הוא דה' הוציאנו ממצרים ע"י המטה. ולכאורה אינו מובן דבפשטות המטה לא היה אלא היכי תימצא לעשות בו את המכות, אבל היציאה עצמה הייתה ע"י המכות, אכן בפסוק מבואר דהיציאה עצמה נחשבת שהייתה ע"י המטה.

ונראה בביאור הדברים דהנה איתא בחז"ל (פרקי דר"א פ"מ, ובת"י בשלח י"ד, כ"א) דעל המטה היו כתובים עשר המכות, ולרבי יהודה היה כתוב דצ"ך עד"ש באח"ב, וביאור הענין דהמכות היו כתובים על המטה, היינו שכח המכות מונח ונמצא במטה. אשר לפי"ז מבואר דמה שהמכות נעשו ע"י המטה, לא היה זה רק היכא תימצא בעלמא שעל ידי המטה תהא ההכאה, אלא כל כח המכות באו מכח המטה, דכח המכות עצמם היה מונח במטה, ולכן הוא דהיה צריך את ההכאה במטה, שרק ע"י ההכאה במטה שבה מונח כח המכות, היה אפשר שיבואו המכות. והנה איתא בחז"ל (פרקי דר"א שם ועוד, ונרמז בדברי הת"י דלהלן) שהמטה היה בגינתו של יתרו, ולא הצליח שום אדם להוציאו, עד שמסרו הקב"ה למשה רבנו. וביאור הדברים דכיון דהמטה היה מטה מיוחד שיש בו כח לעשות את המכות, על כן לא שייך ליטלו זולת מי שנתחד לזה שבידו ימסר כח ההכאה.

המטה - שרביטו של מלך

ונראה לבאר בזה עוד, דהנה באבות (פ"ה מ"ו) תנן עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואחד מהם הוא המטה. וכלל בדינו דכל הנבראים בערב שבת בין השמשות, הם בריאות ודברים רוחניים, [וכידוע שגם השדים המזיקים נבראו אז], וכמובן בענין הלוחות והמכתב. ויש ללמוד מזה שהמטה מלבד היותו מטה כפשוטו, היה בו ענין רוחני.

והנה בתרגום יונתן עה"פ בפר' שמות ויקח משה את מטה האלוקים בידו' כתב ונסיב משה ית חוטרא דנסב מן גנוניתא דחמוי והוא מספיר כורסי יקרא וכו' ועלו חקוק ומפרש שמא רבא ויקירא וביה אתעבידו ניסין מן קדם ה'. מבואר דשם המפורש היה חקוק במטה. עוד איתא במדרש דהים לא רצה ליבקע, ואמר הקב"ה למשה ואתה הרם את מטהך ונטה את ירך, שהראה לו שם המפורש החקוק במטה, ואז ניאות ליבקע. ואיתא במדרש דהמטה הוא שרביטו של הקב"ה שנמסר למשה. והביאור הוא דכיון דשם המפורש חקוק בו הרי זה ממש כשרביט המלך.

הכאה במטה - הכאה ע"י הקב"ה

וכיון דנתבאר דהמטה היה מטה מיוחד שיש בו כח ההכאה והוא בריאה רוחנית שחקוק בו שם המפורש, ונחשב שרביטו של הקב"ה, והקב"ה מסרו למשה רבנו, אז יש לומר דבהכאה ע"י המטה נחשב זאת שהקב"ה בעצמו הוא המכה את מצרים ע"י המטה, דבזה שמכה במטה שהוא שרביטו של הקב"ה, חשיב שהקב"ה בעצמו הוא המכה.

ולשבר את האוזן אפשר לדמות ענין זה דכשחותמים בטבעת המלך הרי זה כדבר המלך ממש, כן עד"ז הוא ג"כ ענין המטה שהוא שרביטו של מלך ושם המפורש בו לעשות את המכות, שע"י זה חשיב שהמכות נעשות ע"י הקב"ה.

וסמך לדברים דע"י דשם המפורש חקוק על המטה, הרי זה נחשב שהקב"ה בכבודו ובעצמו הוא המכה את מצרים, נראה ללמוד מדברי מרן הגרי"ז זצ"ל בהא דמשה הרג את האיש המכה את רעהו בשם המפורש כדאיתא ברש"י בפר' שמות, וביאר דהיה זה דין מיתה בידי שמים. למדנו מדבריו דהריגה בשם המפורש, חשיב מיתה בידי שמים, וא"כ ה"נ בענין המטה י"ל דע"י דשם המפורש חקוק בו, חשיב זה הכאה בידי שמים.

יציאת מצרים ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו

והא דהוצרך להיות שההכאה תחשב שנעשית ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, ולכן הוצרך שההכאה תיעשה ע"י המטה דווקא, נראה לבאר עפ"י המבואר בחידושי מרן רי"ז הלוי בפרשת שמות שכתב דיציאת מצרים היתה צריכה להעשות דוקא ע"י הקב"ה בעצמו, והביא כן מדברי המדרש (מ"ר פט"ו) דמשה אמר להקב"ה וכי כך הבטחת לאבותם שביד בשר ודם אתה מוציא את בניהם. ובזה ביאר דברי רבנו הגר"ח זיע"א דפירש הפסוק ד'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה וגו' לכל האותות והמופתים וגו' לעשות בארץ מצרים', והקשה הגר"ח דאע"פ דלעתיד לבא גם יהיו נעשים אותות ומופתים כמו שנעשו במצרים, וכדכתיב 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות', וביאר הגר"ח דאמנם כן דלעתיד לבא יהיו נעשים אותות ומופתים כמו שהיה במצרים, אבל במצרים היה זה ע"י נבואת משה, ולעתיד לבא יהיו נעשים ע"י נבואה סתם. וביאר מרן הגרי"ז זצ"ל דבמצרים היה זה ע"י נבואת משה דשכינה מדברת מתוך גרונו, והיו צריכין לזה דע"י"ז יא נחשב שזה נעשה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, אבל לעתיד לבא אין צריך שהנפלאות יהיו נעשים ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, וע"כ אפשר להעשות גם ע"י נבואת שאר נביאים.

ועפ"י נראה לבאר הא דהוצרך שהמכות יהיו ע"י המטה בדווקא, דלפי מה שנתבאר שבמסירת המטה שהוא שרביטו וחקוק בו שם המפורש והמכות כתובין בו שמסר הקב"ה למשה רבנו, חשוב שהקב"ה בכבודו ובעצמו הוא המכה את מצרים, הרי נמצא דההכאה עצמה נמי חשיב שנעשה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, וממילא חשיב דגאולת מצרים נעשתה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכמש"כ מרן הגרי"ז זצ"ל דמוכרח הוא להיות כן דהגאולה תיעשה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, ולכן צריך דההכאה תיעשה ע"י המטה דווקא, דע"י זה חשיב שזה נעשה ע"י הקב"ה בעצמו, ומבואר היטב הא דחשיב דהקב"ה בכבודו ובעצמו הוציאנו ממצרים.

שיחת מרן המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א –

תורה מתקנת את האדם

עסק התורה הוא התיקון המעולה

נמצאים כעת בהתחדשות של תחילת חומש שמות וכל התחדשות חשובה מאוד, אך יש עוד התחדשות שנכנסו עכשיו לימי השובבי"ם, וידוע שמרן המשגיח רבי יוחנן זצוק"ל עורר בימים אלו את בני הישיבה, וכן המשגיח הקדוש רבי אלי' לופיאן זצוק"ל הרבה חיזוקים בימים אלו, אנחנו רוצים רק להציע איזה חיזוק לתיקון, כל תשובה יש לה את התועלת שלה בכל זמן, אבל האריז"ל אומר שבתקופה הזאת התשובה יותר מועילה, ואם אנחנו שומעים דבר כזה אנחנו צריכים ל'תפוס' והעיקר יותר שטייגן יותר עמל ויגיעה ואת ההזדמנות פז הזאת צריך לתפוס, אם כי בשנה מעוברת זה עיקר התיקון אבל גם שנה פשוטה זה הזדמנות של עמל ויגיעה, ואחרי הששה שבועות מגיע המרבים בשמחה של אדר וזה שמחה אחרת של עמל התורה ויגיעת התורה.

מה היא העבודה המיוחדת לזמן זה

העבודה שלנו היא ללמוד תורה בקדושה וטהרה, מי אני שידבר הלוואי שאזכה לגעת בקדושה אבל כולנו רוצים להיות שייכים לזה, כתוב בזוהר שיש חטאים חמורים שלא מועיל עליהם תשובה, ודבר זה נורא מאוד איך יכול להיות שלא תועיל תשובה, והלא ידוע וכך פסק הרמב"ם שאין לך דבר שעומד בפני התשובה.

אלא **ביאר האבני נזר** בהקדמה **לאגלי טל** (הלמדנות והעמקות של האגלי טל זה נורא הוא למד אצל אביו ואח"כ אצל הרב'ה מקוצק שלימד אותו דרכי הלימוד והעיון, יש לנו קשר נפשי לאגלי טל אנחנו לומדים בישיבה הקדושה וראש הישיבה מרן רבי אליעזר יהודה זצ"ל למד אצל האבני נזר - שהוא בעל האגלי טל וידוע שמרן החזו"א התפעל יותר מהאגלי טל - ומה עושה רבי אליעזר יהודה מליטא אצל האבני נזר מסוכוטשוב וכמדומני שהוא שמע על הגדלות שלו אצל הרב'ה שלו רבי חיים בריסקער והוא הלך ללמוד אצלו ולאחר חודש הוא עב והסיבה לכך כי היה לו קשה להתרגל לסגנון של האבני נזר, ולפני שהגרא"י עב הוא נכנס להיפרד ממנו והאבני נזר בירך אותו, וידוע שרבי אליעזר יהודה זצ"ל אמר שהברכה התקיימה, ולא ידוע לי בביחור מה הייתה הברכה אם אריכות ימים או דבר אחר לא ידוע מה הייתה הברכה, אבל מה שכן הגרא"י קיבל מהאבני נזר, ומרן הראש ישיבה רבי חיים זצ"ל אמר שכשהוא לומד קטע אבני נזר יש לו שיעור כללי). שהענין הוא שכל חטא פוגם במקום מסוים בקומת האדם, וחטאים אלו פוגעים עד המוח, ודבר זה אנו לומדים מהפסוק וידע האדם את אשתו ורחמים שחיבור נקרא ידיעה, וידיעה קשורה למוח, אמנם לגבי תשובה אנו מוצאים בהפטרה של יתרו: **ולבבו יבין ושב ורפא לו** (ישעיהו י) שהתשובה היא ענין שבלב, אבל החטא שפגם במוח הוא מעל התשובה שהיא בלב, וא"כ אמנם שלתשובה יש מעלה עליונה אבל היא לא יכולה לעשות את התיקון המלא במה שקשור לפגם המוח, אבל אדם שעמל בתורה ומאמץ את מוחו הגם שכתוב פתח ליבי בתורתך שהתורה היא ג"כ בלב, אבל צריך דעת ומוח בשביל ללמוד, אנחנו צריכים לשעבד את המוח כדי לעמול בתורה וע"י קדושת ועמל התורה אפשר להגיע לתיקון מלא שיגיע עד המקום הגבוה לתקן את פגם המוח, והעבודה שלנו תמיד ובפרט בימים אלו זה עמל ויגיעת התורה.

גאולת עם ישראל גם היא ע"י לימוד התורה

גאולת עם ישראל היא ע"י התורה

והמשגיח האגלי טל על מה שכתוב בתחילת הפרשה: **וימרו את חיייהם בעבדה קשה** **בחמר ובלבנים** **ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך** (שמות א, יד) עם ישראל סבלו סבל נורא בשעבוד והכל היה כדי לתקן חטאים של אבות ראשונים, (אני לא מבין את הסוד בתיקון של חטא אדם הראשון ענין זה ילמדו הלומדים את הגמ' בערובין יח, ב) ומביא הזוהר הקדוש: **וימרו את חיייהם בעבודה קשה** - זו קושיא, בחמר - דא קל וחומר, ובלבנים - דא לבון הלכה, ובכל עבודה בשדה - דא ברייתא, את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך - דא תיקון"י (פרשת בהעלותך). ורואים שוב את יסוד הדברים שעל ידי לימוד התורה אנחנו גורמים תיקון למעשינו, וביותר, על ידי לימוד התורה נצא גם ממצב של עבודה קשה לקושיא, פעם שמעתי מאמור"ר זצ"ל שהביא את המאמר הזה והוסיף עוד הבנה, שהרי יש תמיד שתי דרכי תיקון יש תיקון ע"י ייסורים וסבל, ויש אפשרות להחליף את הייסורים ע"י עבודה של עמל התורה, קושיא, ליבון ההלכה, ק"ו, ברייתא ותיקון, וכל אחד יכול לבחור במה יהיה הייסורים שלו.

לפי דברים אלו מובנים דברי התנא דבי אליהו: **אין ישראל נגאלין לא מתוך הצער ולא מתוך הטלטול ולא מתוך שאין להם מזונות. אלא מתוך עשרה בני אדם שהן יושבים זה אצל זה וכל אחד קורא ושונה עם חבירו וקולם נשמע** (פרק יד), כלומר שהיציאה מהגלות והגאולה יהיו רק ע"י לימוד התורה, א"כ העבודה המוטלת עלינו היא עמל ויגיעה בכדי לצאת הגלות, וכפי רוב היגיעה כך נקרב את הגאולה.

עמל ויגיעת התורה במקום הייסורים

עמל התורה במקום ייסורים

והענין הזה שאדם יכול לבחור שהייסורים שלו יהיו ע"י לימוד התורה הוא יסוד גדול, ויעוין בספר ברכת פרץ לפרשת מקץ שהביא את דברי המדרש במקץ אמר רבי אלכסנדר אין לך אדם שאין לו ייסורים אשרי שייסורים באים עליו מן התורה, והברכת פרץ מאריך להסביר מה זה ייסורים מן התורה, והענין הוא שכל אחד נגזר עליו ייסורים ול"ש להתחמק מזה, רק שהאדם יכול להחליט אלו ייסורים יבואו עליו, ולהבדיל כמו בעונשים שמקבלים ע"י בשר ודם יש מושג של המרה, גם בזה יש מושג להחליף, כי לאדם לא נגזר לסבול פעמיים, ואם אחד מחליט לקבל עליו ייסורים מעמל התורה ממילא הוא מבטל ממנו ייסורים אחרים.

ועל ידי זה אנחנו מרוויחים דבר כפול, שהרי חוץ מעצם השכר על קיום מצוות לימוד התורה, ועמל התורה וכשהלימוד הוא מתוך קושי אזי מקבלים יותר שכר, מלבד כל זאת אנחנו עוד מרוויחים שאנו חוסכים מעמנו ייסורים אחרים, ועל הפסוק: **אשרי הגבר אשר תייסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו** (תהילים צ"ד י"ב) כותב שם המדרש יש לך אדם שאינו ישן עינו כואבת לו יש לך אדם שאינו ישן שינו כואבת לו, אנחנו מכירים מה זה כאבי שינים זה כאבים חזקים ואין הרבה מה לעשות אפילו לא עוזר זה ייסורים שאדם לא יכול לישון, יש לך אדם שאינו ישן שהוא יגע בתורה זה אינו ישן וזה אינו

ישן אשרי הגבר אשר תייסרנו, כלומר שהייסורים שלו זה מהתורה, אשרי מי שאלו הייסורים שלו.

ומה שלפעמים רואים שיש צדיקים שגם עמלים בתורה וגם עובדים ייסורים זה חשבונות שמים, כי לפעמים נגזר על אדם שיעבור ייסורים רבים בכדי לתקן דברים ולהציל את כלל ישראל, וזה לא קשור אלינו, אנחנו צריכים לעשות מה שמוטל עלינו, וברור שזה חוסך מאתנו הרבה.

לימוד התורה בלא הסח הדעת

מעלת לימוד התורה ברציפות

ולהשלמת הענין מזכיר את הגמ' בברכות: אמר רבי שמעון בן לקיש כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעייף עיניך בו ואיננו (ובעצם דברי הגמ' שעוף זה תורה צריך להבין, שהרי מילא כשאומרים ש'חיים' זה תורה אנחנו מבינים כי כתוב כי הם חיים וכו' אבל היכן מצאנו שעוף זה תורה, אבל המתבונן יראה כאן דבר נפלא שאכן זו היא מהות התורה שאם יש רגע אחד של עוף הרי התורה כבר בבחינת איננו), ואין רשף אלא יסורין שנאמר מזי רעב ולחומי רשף. אמר ליה רבי יוחנן הא אפילו תינקות של בית רבן יודעין אותו שנאמר (שמות טו-כו) ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניך תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חוקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך, אלא כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורין מכוערין ועוכרין אותו שנא' (תהילים לט-ג) נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר ואין טוב אלא תורה שנאמר (משלי ד-ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו. (דף ה' ע"א).

ויעוי' בהגהות מר' בצלאל מוויילנא שהוא מסביר את דברי הגמ' 'יסורין מכוערין' וכי יש יסורין מכוערין ויסורין שאינם מכוערין, והביאור שיסורין שאינם מכוערין הם ייסורים הבאים לאדם ע"י לימוד התורה, וממילא מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הייסורים שלו הם מכוערין כלומר ייסורים ממש ולא ייסורים של עמל התורה.

וצריך לדעת שדבר הזה נוגע גם לגבי מדות טובות, שכשאדם רוצה לומר איזה מילה לחברו והוא מתגבר ולא אומר או אחד שבועס על חברו ומוותר לו דברים אלו הם ג"כ ייסורים שמכפרים לאדם במקום ייסורי גוף ונפש. וגם אם יש לאדם עוד ייסורים אחרים, אנחנו לא יודעים כמה הוא חסך לעצמו בדברים אחרים, אנחנו לא יודעים חשבונות שמים, צריך לדעת את החשבונות שנוגעים אלינו.

ועצה טובה קמ"ל, שעל ידי עמל התורה נוכל לתקן פגמים גדולים שבאים עד המוח, ומלבד זאת יש עוד מעלה גדולה בעמלות ויגיעת התורה ובפרט בימי השובבי"ם שזה תיקון על דברים שהוא עשה בעבר באיסור, ובדומה למה שאמר האריז"ל שטרח וזעה של מצוה כגון אפית מצות או הכנה לשב"ק מתקנת דברים שעשה אדם באיסור, וודאי שעל ידי עמל התורה נוכל לתקן למפרע דברים לא ראויים, וזה כח עמל ויגיעת התורה.

החיזוק למעשה

אני רוצה לומר לאחי ורעי היקרים שהשילוב שלנו פה זה שטייגנען של בחורים עם מושגים של אברכים, אנחנו מדברים על החלק שגם בחור יכול לשמוע, יש דברים שלא האריכו בישיבות אבל על עמל ויגיעת התורה שזה תיקון אמיתי וודאי מתאים לדבר, אני יגיד לכם עוד דבר אדם חשוב אחד העיר לי פעם מה אתה מדבר על שובבי"ם, אבל התשובה היא שהרי רבי ירוחם ורבי אלי' גם דיברו, וידוע ששאלו פעם את הסבא מסלבודקא למה לא מדברים בישיבה על עניני קדושה, והוא הביא את הרמב"ם שאומר: ויפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה, וירחיב דעתו בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת על האדם, אלא בלב הפנוי מן החכמה (כב מאסו"ב כא) והעבודה שלנו א"כ היא למלאות את הלב בחכמה, אבל יש פה עוד בעיה כי השיטה של זהירות לא לדבר זה מהדור ההוא והיצר הרע בדור שלנו הוא לא היצר הרע של הדור ההוא, אז צריך לדעת פרופורציה, ולכן אנחנו מדברים ברמזים לדעת שהתורה מצילה.

יש ישיבות קדושת שיש להם מנהג שבשובבי"ם לומדים חמש שעות רצוף, ויש עוד מושג של צומות בימי שובבי"ם, צומות זה לא בשבילנו היו כאלה שצמו משבת לשבת אין לי כח אפילו לחשוב על זה צמנו עכשיו בעשרה בטבת, אפילו ששבעה עשר בתמוז זה יותר קשה כי בעשרה בטבת בחמש כבר התפללו מעריב אבל היה קשה, ביו"כ אנחנו צמים לילה ויום אבל אנחנו כמו מלאכים, ביו"כ אין יו"ט שני של גלויות כי זה סכנה, והיו כאלה שבשובבי"ם צמו משבת לשבת ולא אכלו גם בלילות, ואין כח לחשוב על זה אבל צריך לדעת שהיו אנשים כאלה.

יש מעשה עם רבי נחום שאדיקר שהיה צם משבת לשבת ופעם אחת ביום שישי בבוקר הוא ביקש לאכול כי הוא הרגיש שהוא כבר לא עמל בתורה כפי הצורך, ותבינו שביום חמישי הוא עדיין למד בעיון רב, אחרת היה אוכל כבר ביום חמישי, ואנשים אלו לא היו לפני אלפיים שנה.

ובדורות חלופים אלו באנו להתחזק, כתוב ביסוד ושורש העבודה שיש כאלו שעשו תחום שביום ראשון לפנות ערב התחילו את הצום ואז מקצת היום ככולו וביום שני צמו ובשלישי צמו גם קצת ומקצת היום ככולו וכך עד שבת אז הוא אומר שזה יפה אבל זה לא נחשב לצום משבת לשבת, ואותו יסוד ושורש העבודה אומר שיש תיקון בשובבי"ם לומר ברכת הנהנין בכוונה, אז אנחנו רואים שהוא נתן דרך תיקון לכל אחד מה ששייך לו, ויש מקומות שלומדים פעמיים חמש שעות רצוף וזה כבר מופת ללמוד חמש שעות רצוף, אבל לכה"פ בסדרים שלנו התיקון הכי גדול זה חיזוק, אבל צריך להיזהר בבריאות כדי להיות בריאים לעבודת ה', ויה"ר שמכנה לביאת המשיח במהרה ושהקב"ה יתן לנו כח לעבוד אותו באמת בשמחה ובטוב לבב.

ארחות חיים

דרכי הצדיקים נקרא ארחות - דהיינו תורה ומצוות ומידות (ביאור הגר"א משלי"ב)

ניצול ההזדמנויות!!!

אנחנו כעת עושים את הצעדים הראשונים בספר שמות, בד בבד עם ימי השובבי"ם.

כידוע המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין השתית את יסוד עבודת ה' שלו על יציאת מצרים, והוא אמר פעם לחי"א, אם תהיה לך שייכות ליציאת מצרים - תהיה לך שייכות לכל המעלות הגדולות!

ובסייעתא דשמיא נתחיל לראות קצת מחומש שמות:

דברנו שבוע שעבר על כח של יחיד, מהפרשה שלנו - אומר רבי חיים קמיל זצ"ל - לומדים את הזכות הגדולה של 'ניצול ההזדמנויות', ואת ההפסד הנורא למי שלא מנצל את אותם ההזדמנויות. פעמים יש לבן אדם 'הזדמנות' להעפיל לשמי רום, והוא מאבד את זה, ואחרי זה הוא כבר לא יוכל להגיע לזה שוב...

דרך דוגמא, כדי להמחיש את הדברים: לו יצוייר שיבואו למנהל מוסדות שנמצא באמצע בנין, ויספרו לו שיש פה נדיב, עשיר גדול, שאם תבוא אליו - הוא ישתכנע ויתרום לך את כל הבנין!... ואותו מנהל - יתעצל ולא יילך אליו. ולבינתיים הנדיב ההוא נסע וכבר לא היתה את האפשרות שהוא ייתן, ובאמת התברר שאם הוא היה מגיע בזמנו - הוא באמת היה מקבל הכל... אותו מנהל הרי לא יוכל לסלוח לעצמו...!

אומר רבי חיים קמיל, אנחנו לומדים מהפרשיות הללו, איזה מחיר כבד משלם מי שהיתה לו הזדמנות גדולה להתעלות והוא אבד אותה... הוא מביא לכך שתי דוגמאות: א. כתוב שמשה רבינו ביקש מהקב"ה "הראני נא את כבודך" (פרשת כי תשא לג, יח) ואחז"ל, (ברכות ז, א) אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, כשרציתי (בסנה) לא רצית, עכשיו שאתה רוצה - אני איני רוצה.

לו יצוייר שבשעתו, כאשר הקב"ה נגלה אל משה ב'סנה' - משה רבינו היה מנצל את זה והיה מביט, הוא היה מגיע לדרגה הכי גבוהה!... "כי לא יראני האדם וחי"י... להגיע לדרגה כ"כ גבוהה שהוא יכול להמשיך לראות, ועדיין לחיות... אך הוא איבד את זה.

ורבי חיים קמיל מסביר שזו לא הייתה 'טענה' על משה חי"ו, שהרי הטעם שלא הסתכל הוא "כי ירא מהביט אל האלוקים" וגם זכה לשכר מיוחד עבור כך שהוא הסתיר פניו מהקב"ה... מהיראת שמים המיוחדת הזו... אבל סוף סוף יש זמן שהוא 'עת רצון', היה זמן שיכלת להשיג, היתה לך עת רצון. כאשר לא נצלת אותה - איבדת אותה!... העת רצון ההיא חלפה ואיננה, ובזמן רגיל "כי לא יראני האדם וחי"י...!

ב. דוגמא שניה - מביא רבי חיים קמיל, היו את ה'זקנים'. והנה כאשר משה רבינו הגיע אל פרעה כתוב (ה, א) "ואחר באו משה ואהרן", ואילו הקב"ה צוה (ג, יח) "ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים". מביא רש"י מהמדרש, ששאל, היכן הלכו הזקנים?... אמרו רבותינו: הלכו עמהן הזקנים והיו מגנבין את עצמן ונשמטין אחד אחד, שנים שנים, והלכו להן... כיון שהגיעו לפלטרין של פרעה - לא נמצא אחד שכן כתיב "ואחר באו משה ואהרן" והיכן הזקנים! אלא שהלכו להן. אמר להם הקב"ה: כך עשיתם! חייכם שאני פורע לכם! אימתי?... בשעה שעלה משה ואהרן עם הזקנים לקבל את התורה - החזירין הקדוש ברוך הוא, שנאמר: (כד, יד) "ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה".

הזקנים יכלו להגיע למדרגה להיות כמו משה רבינו... המדרגה הכי גבוהה!!! אבל בזמן הקושי - נשמטתם, איבדתם את הזכויות... אמנם על מה שהם מסרו נפש בעבור העם - הם זכו, ונהיו זקנים, אבל זה שבשעת קושי נרתעו לאחר - הם משלמים מחיר כבד... אין להם את הזכות לעלות להר סיני.

אומר רבי חיים קמיל, אי אפשר לזכות למדרגות גבוהות בלי לעמול ולהשקיע!!! בשביל לזכות לדרגה כזו גבוהה זה רק ע"י עמל ומסירות נפש... משה רבינו הלך ולא חת - זכה ונתעלה, אתם שחששתם - אין לכם זכות...

יוכבד ומרים שמסרו נפשם על הילדים במצרים איתא בחז"ל (שמו"ר א טז) שזכו שמויכבד יצא משה וממרים בצלאל.

וככה זה בכל החיים... בן אדם לא רוצה להתאמץ והוא לא יודע עד איפה הוא היה מגיע אם הוא היה מתאמץ ולא היה נרתע...

עמל התורה כנגד יסורים אחרים

אנחנו יודעים שהימים הללו הם ימי השובבי"ם, ימים של טהרה וקדושה, והדברים ידועים: מה העבודה שלנו בימים האלו? האגלי טל (בהקדמה) מביא זוהר "רעיא מהימנא" בפרשת בהעלותך, שבגלות האחרונה "יומררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך", בעבודה קשה - זו קושיא, בחומר - זה קל וחומר, ובלבנים - ליבון ההלכה, ובכל עבודה בשדה - דא ברייתא. את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך - זה תיקון.

על קושיא אפשר לתרץ תירוץ, המנ"ח אומר שער תירוץ לא ננעל... אבל במקום שיש תיקון - - - זו עבודת פרך! כאשר א"א לפשוט את הקושי - להשאר עם הספק - זה עבודת פרך.

[הרב מפוניבז' דיבר פעם לילדים בבתי אבות ואמר להם: ילדים יקרים! עוד מעט יבוא המשיח, וכולם ירוצו לראות אותו... אתם אל תהיו טפשים, תבואו לאלהיו ותשאלו אותו מה התשובה על כל ה"תיקון" שבש"ס... תמהרו לשאול אותו...! [תיקון זה ראשי תיבות תשבי יתרץ קושיות ובעיות. אליהו הנביא שנקרא תשבי, הוא יתרץ את כל המקומות בש"ס שנשארו בתיקון.]

דהיינו שהיום בגלות האחרונה, אחרי שכבר נתנה תורה - לא צריכים להגיע לכל העבודות פרך שהייתה במצרים לפני שנתנה התורה כדי להזדכך ולזכות. כי אחרי מתן תורה אפשר להגיע לאותם מעלות על ידי "עמל התורה". ומוסיף האגלי טל, שביום השבת יש כח זיכוך גדול ויותר קל לזכות לכל המעלות, וכאשר אף לומד תורה בשבת - זה התחברות של שתי קדושות המביאה לפסגות נעלות ביותר!

בישיבת קלם היו מתחזקים בימי השובבי"ם ב"עמל התורה", ובמושגים שלהם זה היה לשבור את כל כחות הטבע... היה להם סדר לימוד של שמונה שעות בלילה (!!!) הם עמדו על הרגליים ולמדו...

בסלונים - עד היום! - יש שני סדרים של חמש שעות (!) בלי דברים בטלים...! זהו עמל התורה! באגלי טל כתוב שאפילו על עוונות הכי חמורים שאף תשובה לא מועילה לכפר עליהם - עמל התורה כן מועיל. והוא מסביר זאת, שתשובה נעשית בלב, אך 'עמל התורה' מגיע למוח, ועל העוונות שפוגמים במוח - רק עמל התורה יכול לעזור! אנחנו יכולים להינצל מכל הקושי ומכל השיעבודים עם עמל התורה!!!

וממילא אנחנו צריכים לדעת:

הגמרא (ברכות ה, א) אומרת שלש מתנות נתן הקב"ה לישראל, וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורים. ואלו הן; תורה, עולם הבא, וארץ ישראל [כולל בית המקדש].

בכדי להגיע לדרגות האלו צריכים להזדכך. והזיכוך הזה היה על ידי שיעבוד מצרים. וכיום - הזיכוך הזה נעשה ע"י עמל התורה, היום - ע"י עמל התורה אנחנו חוסכים את כל השיעבודים האחרים.

כאשר יעקב הלך לדרכו אחרי שהוא נפגש עם עשו, כתוב (בראשית לו, ו-ז) "ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו... וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו, כי היה רכושם רב משבת יחדיו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אותם מפני מקניהם". וברש"י מביא: "ומדרש אגדה מפני יעקב אחיו, מפני שטר חוב של גזירת 'כי גר יהיה זרעך' המוטל על זרעו של יצחק. אמר, אלך לי מכאן! אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת, ולא בפרעון השטר".

דהיינו, אי אפשר לזכות לארץ ישראל בלי הזיכוך של היסורים, עשו רצה להישאר כמות שהוא... עשו עם מידותיו הרעות, וגם לזכות לארץ ישראל, אין כזה דבר... ולכן הוא הלך לארץ אחרת בגלל זה. אך יעקב יודע את המחיר ורוצה להישאר ולזכות לארץ ישראל.

גם בתקופת השואה האחרונה כתב הג"ר אריה לייב מאלין זצ"ל (במאמר שיצא בשנחא) וקלסו אותו גדולי ישראל, שהיות ומגרמניה החלה ההשכלה ולימוד התורה נחלש שם מאד, לכן התחילה השואה משם. כי זה כמו שיעבוד מצרים... כשאין תורה - יש עבודת פרך כפשוטו!... אבל מי שיש לו את 'עמל התורה' לא צריך שיעבודים חיצוניים. דברים פשוטים.

עמל התורה זה להבין!...

והנה, עמל התורה בנוי על כמה דברים: עמל התורה - זה להבין את הסוגיה, לברר אותה, לדעת אותה, ולחזור עליה!...

בספר של רבי חיים קמיל עה"ת - שמות, מסופר בהקדמה מראש כולל 'עטרת שלמה' באופקים, שהיה חברותא של הגר"ח קמיל. ויהי היום, ונערך שם סיום השי"ס, והיה שם אדם גדול שאמר בדרשה כי 'מי שלא זוכה לסיים שי"ס הוא נעבאך'!... אמר אותו ראש כולל בחיך להגר"ח קמיל, אולי נפסיק ללמוד בעיון ונתחיל להשקיע בלימוד השי"ס, אחרת נהיה נעבאך!...

אמר לו רבי חיים קמיל, אמת. מי שלא זוכה לסיים שי"ס הוא 'נעבאך', אבל מי שלא מבין סברא טוב - הוא בעל מום!...

עמל התורה זה לא רק לרוץ דפים ולהספיק... עמל התורה זה להבין... להבין את מה שלומדים!

כאשר הייתי אברך צעיר שאלתי פעם את מרן הרב שך, במה להשקיע יותר, בעיון או בבקיאות? הרב שך הביט בי ואמר - אני לא מבין... אם למדת דבר, ואתה מבין אותו, ויודע אותו טוב - זה עיון! ואם אתה לא מבין טוב - אז זה גם לא בבקיאות... כשלומדים דבר - עמלים להבין, עמלים על סברא לדעת אותה טוב.

החשמל ש'נדלק' בעיניים...

ובאותו מקום - מביא האגלי טל - חידוש גדול: יש האומרים שאם אדם נהנה מן הלימוד - הרי זה לימוד שלא לשמה... והוא אומר אדרבה! עיקר המצוה של תלמוד תורה הוא שאני אהנה מן הלימוד, ועיי זה אני אתקשר לתורה! זה עיקר הלימוד!... [וכעיי זה כתב רבינו אברהם מן ההר, במס' נדרים].

לאחרונה התפרסמו דברי מרן הג"ר דוב לנדו שליט"א, שבחור ששומע קושיא טובה של רבי עקיבא אייגר - צריך שיידלק לו ה'חשמל' בעיניים!...

ואני רוצה להסביר: למה באמת לא רואים אצל כולם את ה'חשמל' בעיניים!... כאשר יש מתג על הקיר, אם אני לוחץ נדלק האור. אבל יש לזה תנאי... שתהיה שם 'נורה', אם אין 'נורה' - לא יעזור ללחוץ על המתג... אין מה שיידלק!...

החשמל בעיניים - מסברא טובה של רבי עקיבא אייגר - נדלק רק כאשר יש לך 'נורה' בעיניים!... ונורה בעיניים זה רק כאשר יש 'עמל התורה' והגוף נהיה 'דרופתקאי דאורייתא'! (נרתיק לתורה!...)

אדם שעמל בתורה, ונהנה מן הלימוד, רואים ועוד איך את האור בעיניים!... והוא הסימן של 'דרופתקאי דאורייתא'. אם אתה רוצה לדעת על בן אדם אם הוא חי את הלימוד, או לא, תאמר לו סברא טובה או קושיא חזקה, ותראה איך הוא מגיב... אם נדלק לו החשמל בעיניים או שלא נדלק לו...

פעם ניגש אלי בחור (לא מהישיבה פה) ושאל אותי בתמימות, (אולי זו היתה 'תמימות מעושה'... איני מכירו כ"כ) אומרים שכאשר היה למרן הרב שך זצ"ל רשבי"א קשה, או רמב"ם קשה, הוא לא היה יכול ללכת לישון. אני לא מבין - הוא שואל - אם יש רשבי"א קשה או רמב"ם קשה, אז שהרב שך לא ישן?...! שהרמב"ם והרשבי"א לא ישנו... מה זה נוגע לרב שך?...

בחור כזה - אין לו לא חשמל, ולא מתג, ולא נורה... כלום! לדעת מה זה מושגים של להיות קשור לתורה... כל החיים זה תורה... וכמו שראינו אצל הרב שך.

מסופר על מרן הרב שך זצ"ל, שפעם הגאון ר' דוד פינקל ראה אותו רוקד בשלג ליד הבית של הרב מבריסק... הוא ניגש אליו, ושאל, הראש ישיב'ע... מה קרה?... אמר לו: שמעתי כזו סברא נפלאה מהרב מבריסק... אה!... אני רוצה לרקוד... אדם שמונח בלימוד... ומאידך כשהיה לו קושיא טובה לא יכל להרדם.

סיפר לי גיסי הרה"ג ר' אברהם צבי טויב, שפעם אמר לו הרב שך, אברהם צבי! אתה יודע מה זה גיהנם?... הוא התחיל לפחד, מה עשיתי שהרב שך מתחיל להפחיד אותי עם גיהנם!...

אמר לו הרב שך, אני אומר לך: כאשר יש לך פשט נפלא ברמב"ם בליל שבת, ואתה רוצה לראות אם זה 'נכנס יפה' בלשון הרמב"ם או לא, ויש לך מנורה חלשה שנמצאת גבוה בתוך החדר, ואתה מתקרב אל המנורה ולא מצליח לראות... אתה לוקח כסא, ומטפס על השולחן ומצמיד את הרמב"ם למנורה, ואתה עדיין לא רואה... זה נקרא גיהנם!...

[אמר גיסי, מאותו רגע - נרגעתי... אם זה הגיהנם הוא כבר לא מפחד!...] אבל הוא התפלא מה הרב שך רצה לומר לו... לאחר זמן הוא פגש את הנכד של הרב שך, שסיפר לו: אני לא יודע מה קרה השבת לסבא, סבא התעורר באמצע הלילה, נטל ידיים, לקח את הרמב"ם הגדול ליד האור והוא לא ראה טוב, אז הוא לקח כסא ועלה על השולחן והצמיד את הרמב"ם ככה חצי שעה!!! הוא מסתכל מסתכל ולא יכול לראות!...

כך נראה מי שהחשמל שלו נדלק בעיניים... זה באמת גיהנם בשבילו... הוא יצא בזה יד"ח גיהנם!...

להיות מכובד, ולשמור על הגדרות!!!

והנה, מה קרה פתאום שהמצרים החלו להשתעבד בעם ישראל!... אומר ה'אור החיים', שהמצרים מאד כבדו את העם היהודי, וכך היה כל זמן שאחד מן האחים היה קיים. אבל ברגע ש'יוימת יוסף וכל אחיו' כבר לא היה את המונע של השיעבוד, כי לאט לאט הם ירדו ממדרגתם ונעשו שוים למצרים, וכבר היו נבזים בעיניהם... וכאשר מת "כל הדור ההוא", התחילו להשתעבד באמצעות קנאתם אשר ראו הפלות רבים של ישראל שנתמלאת ארץ מצרים בהם.

כאשר הם התחילו לזלזל בעצמם, ונהי בעינינו כחגבים, וכן היינו בעיניהם! זה הא בהא תליא. כאשר אדם לא מחשיב את עצמו, המצרים ראו אדם בזוי שעושה שטויות ממילא הם החלו להשתעבד בהם.

וניתן דוגמא: אנחנו יודעים הרי שאין דבר יותר גבוה משיבי'ע בוחר... בחור ישיבה - אין דבר יותר מכובד מזה... באמת שאין! אבל כשהוא מזלזל בעצמו - יורד ערכו ומפסיד הכל.

גם היום, ישנם כל מיני אנשים שמזלזלים בעצמם... יש היום את נע הפלאפונים... לא מדברים על הטרפים, אנשים כאלו הם בכלל לא 'בני תורה'... גם דוגמת המכשירים הכשרים יש בהם שהם טרפים עם כינויים של כשרים... אבל על זה אנחנו לא מדברים, זה הגיהנם באמת!... אבל אם יש 'מכשיר כשר' שדומה לאסורים, אחד כזה כשר יכול להיות אשם בהרבה דברים שיגרמו מזה...

וצריכים לדעת שעל כל 'פריצת גדר' משלמים מחירים!

סיפר לי אברך, שהמשגיח הגדול רבי דן סגל שליט"א מסר שיחה בשבוע שעבר, ואותו אברך בא לשמוע אותו: רבי דן סיפר, שבא אליו אברך וסיפר לו שהבן שלו בוכה הרבה במשך הלילה, והיות והוא קם אליו, הוא לא יכול לישון, והיות והוא עייף הוא לא יכול לקום מוקדם לתפילה. אמר לו רבי דן, לא בגלל שהילד בוכה אתה לא יכול לישון ולכן קשה לך לקום מוקדם לתפילה... אלא בשמים נגזר עליך שלא תוכל לישון, ולכן הילד בוכה! **כי כשהיית בישיבה - והיית לך יכולת לקום להתפלל בישיבה ולא קמת, העדפת לישון אז עכשיו הקב"ה**

נותן לך להמשיך לישון...

וסיפר לי גם מורינו הג"ר אליהו אליעזר דיקמן, שהוא ראה אברך שלמד בישיבה, הוא שאל אותו איך אתה מסתדר? הילדים בוכים בלילה?... אמר לו, בישיבה תמיד אמרו שמי ששומר על סדרי הישיבה וקם לתפילה בזמן - הילדים שלו לא בוכים. **וככה זה אצלי... כולם**

ישנים רגוע...

וככה זה כל החיים! מי שמשקיע - קוצר, ומי שלא משקיע - אח"כ משלם ביוקר... רק אתמול בא אלי אבא וסיפר לי בכאב שהבן שלו סטה מן הדרך הישרה... אנחנו צריכים להבין: "פורץ גדר ישכנו נחש", לא צריך לפעור חור כ"כ גדול... הנחש יכול להידחק גם בחור קטן מאד... והנחש - הסיטרא אחרא - הוא הממית!... אנחנו כבר יודעים כמה ראשי הישיבה מוסרים את נפשם על הדבר הזה שלא יהיו פלאפונים, ותמיד יהיו כאלו שיגידו, לא... לי זה לא מזיק... ועוד תירוצים מתירוצים שונים. אולי כאשר יבוא המשיח הם יישבו עוד בסנהדרין, שאחד מהתנאים לשבת בסנהדרין זה לדעת לטהר את השרץ בק"ץ טעמים... אבל כל פריצת גדר קטנה היום יכולה להשתלם במחיר גבוה בהמשך.

מיהו האדם המרומם?...

אומר רבי חיים קמיל (זוהר העיקר!) ממה התחילה עבודת הגאולה של מרע"ה... לרומם את הבן אדם: עבד - אין לו כלום. **משה רבינו התחיל לרומם את אחיו היהודים... כתוב במדרש שהוא ניגש לכל אחד ואחד ואמר לו "מי יתן נפשי תחתיד"...** אני לא יכול לראות איך שאתה סובל... אני כל כך חי אותך, ומרגיש אותך... ולקח ממנו את המשא, ושם על כתפו, הוא רומם אותו... היהודי התחיל להרגיש, אני מרומם, אני בן מלך...! וזו היתה תחילת הגאולה! משה רבינו התחיל לרומם אותם... [ועי' אבן עזרא שמות יד-ג עה"פ התיצבו].

בן תורה צריך להיות מרומם! הוא הביא בשם המגיד הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל, **שהחיוב הראשון שמוטל על כל בן תורה הוא - לתרום לעם ישראל גדול בתורה! לתרום את עצמו...! להיות מתמיד, עמל בתורה, ולתרום לעמי עוד גדול בתורה...!**

משה רבינו רומם את כולם... והרוממות הראשונה היא לא לחיות רק את עצמי, לחשוב גם על השני...!

באהבת חסד מביא את התנא דבי אליהו: כשהיו בניי במצרים הם התכנסו ביניהם להתחזק להחזיק בכל מה שאמר יעקב אביהם, **ולגמול חסד איש עם אחיו**, וראו שעלתה בידם... היתה את ההרגשה שאני לא 'עבד'... אני גומל חסד, אני מתחיל להתרומם. מי שחושב על השני הוא מרומם יותר! ובכל הליכות החיים...

כאשר עמרם גירש את אשתו, בגלל שפרעה גזר שכל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, אמרה לו בתו מרים שלש טענות, א. שלך קשה משל פרעה, פרעה גזר רק על הזכרים ואתה גם כן על הנקבות. ב. גזירת פרעה ספק אם תתקיים, שלך ודאי. ג. פרעה גזר על העולם הזה, שיהרגו, אבל לאחמ"כ הם יילכו לעולם הבא, אבל אתה גוזר גם על העולם הבא... יהודי הוא כל כך מרומם... הוא רק נולד, ומיד הורגים אותו! אבל הוא כבר זוכה לחיי העולם הבא... אבל צריך שהוא יוולד! וזו היתה הגאולה, לרומם ולרומם ולרומם...

אמר לנו בישיבה רבינו הגאון ר' הלל זאקס זצ"ל, "יוצא את עמו ישראל מתוכם **לחרות עולם**". נשאלת השאלה, וכי יצאנו לחרות עולם? הרי היו כ"כ הרבה שיעבודים במשך הדורות... היוונים, המן הרשע, מסעי הצלב, גירוש ספרד, השואה... אמר רבי הלל, מצרים שלטו גם בנפש! עם ישראל היו רמוסים ונחותים, אך היום - אני מלך בשבי! גם כשנמצאים בשביה - אי אפשר 'לשבור' את היהודי שבנו. אני מלך בשבי!

במס' שבת (סז, א ועוד) ר"ש אומר הלכה למעשה לגבי לסוד בשבת שמן ורדים על המכה, **כל ישראל בני מלכים הם**!!! גם העני הכי מרוד, לפי ר"ש מותר לו לסוד שמן ורדים, למה, כי אנחנו בני מלכים! אני בן מלך, אני מרומם, אני שומר על הזהות שלי! וממילא אסור לעשות שטויות, אחרת אתה מביא את עצמך לשאול תחתית. דברים פשוטים.

הקב"ה נמצא איתנו גם בתוך ההסתר פנים...

אבל צריך לדעת עוד יותר: מביא רבי חיים קמיל, שהר"ח בחגיגה (ה), וכן רש"י שם (ה), אומרים על הפסוק "ועזבתים והסתרת פני מהם" (דברים לא, יז), מהו הסתר פנים? 'שצועק מצרות הבאות עליו ואינו נענה שלא יבואו'. וכן הר"ח כ', 'שהתפלל ואינו נענה'.

משה רבינו שאל את הקב"ה (ג, יג-יד) "הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרתי להם אלוהים שליחני אליכם, ואמרו לי מה שמו, מה אומר אליהם?"... "ויאמר אלוהים אל משה אהיה אשר אהיה" וכי... אומר הרמב"ן: [ונכדאי לראות בפנים את הכל!]' והנה ענהו האלוהים אהיה אשר אהיה, אהיה עמכם בצרה זו ואהיה עמכם בצרות אחרות. אמר לפנינו: רבונו של עולם! דיה לצרה בשעתה... אמר לו, יפה אמרת! כה תאמר לבני ישראל וגוי. לשון רש"י מדברי רבותינו (ברכות ט, ב).

והכוונה להם בזה, כי משה אמר לפניו יתברך, ואמרו לי מה שמו, שיגיד להם השם שיוורה הוראה שלימה על המציאות ועל ההשגחה, והקב"ה השיבו: למה זה ישאלו לשמי, אין להם צורך לראיה אחרת, כי אהיה עמכם בכל צרתם, יקראוני ואענם! והיא הראיה הגדולה שיש אלוהים בישראל קרובים אלינו בכל קראינו אליו, ויש אלוהים שופטים בארץ!!! וזה פירוש נכון באגדה זו'.

אומר הרמב"ן כי מי גוי גדול אשר לו אלוהים קרובים אליו כה' אלוהינו בכל קראינו אליו, מה אתם צריכים לדעת את שמי? אתם רוצים ראיה שאני שומר עליכם ואוהב אתכם?! הרי אתם רואים כאשר אתם מתפללים אני שומע.

שואל רבי חיים קמיל, הרי הגמרא בחגיגה (ה, א) אומרת כל שאינו בהסתר פנים - אינו מהן! וברש"י, אינו מזרע ישראל. שצועק מצרות הבאות עליו ואינו נענה שלא יבואו, איך זה מסתדר?... **מוכח - אומר ר' חיים - שגם בשעת ההסתר פנים הכי גדולה, מי שרוצה - רואה בורא עולם!**

היום הרחוב אומרים שאסור לדבר על השואה הנוראה, יש הרבה שאלות על השואה... אמר לי מרן רה"י זי"ע, אני לא מבין למה לא... אני כן רוצה לדבר על השואה. הרי עשרות ומאות אלפי יהודים - נצלו!!! וכמעט כל אחד מספר, שמלאך המוות נפגש איתו שלש ארבע פעמים, ובדרך נס הוא ניצל... כל כך הרבה ניסים מספרים! לא רואים בעיניים שיש אלוהים?... ומתוך זה גם מבינים, שאף אותם אלו שנספו הי"ד הכל היה בדעת ובחשבון, והכל זה לטובה...!

גם בשעת ההסתר פנים הכי גדולה, הקב"ה נמצא איתנו. עמו אנוכי בצרה.

היעב"ץ כותב שהנס הגדול יותר מכל ניסי מצרים הוא, שעם ישראל - הכבשה הקטנה - החזיקה מעמד בין שבעים זאבים! [הואב בהקדמה לסידור 'בית יעקב']

בוורה (שמות ה, ב) כתוב, (מביאו הגר"ח קמיל), **א"ר יהודה: אלמלי הווי ידעין בני נשא רחמנותא דרחים קודשא בריך הוא לישראל, הווי שאגין ככפיריא למרדף אבתריה**. (אילו היו יודעים בני האדם כמה הקב"ה אוהב את ישראל, היו שואגים כאריות לרדוף אחריו!) **דתניא: 'בשעה דנחת יעקב למצרים, קרא הקב"ה לפמליא דיליה ואמר להין, כולכון חותו למצרים ואנא איחות עמכון, והיינו שכינתא בגלותא'.**

אנחנו לא לבד, הקב"ה איתנו... 'אני והו הושיעה נא', זה אנחנו והקדוש ברוך הוא! גם הוא נמצא איתנו בגלות. עמו אנוכי בצרה. ולמה הוא התגלה מתוך הסנה?... ופרש"י אחז"ל משום עמו אנוכי בצרה. הוא נמצא איתנו וכל פעם שהוא יכול לעזור לנו - כשזה לטובה הוא עוזר לנו!

אפילו ששלחו אותנו כי חטאנו לו... ירדנו מן הדרך... אבל אנחנו לא לבד... אבא לא עוזב את הילדים שלו...! גם בשעות הכי קשות - אפשר לראות את האהבה של הקדוש ברוך הוא... תדברו איתי... תבקשו ממני... אני אראה לכם...!!!

וכמה נפלאות ספרו בזמן הגזירות על רגעים שהיו בטוחים שזה הסוף ובכו והתפללו אל השי"ת בכל לבם, וברגע האחרון נעשה להם נס שלא כדרך הטבע - - לדעת כי אני ה'!

חן ה' על יראיו...

והנה, אני רוצה לומר לכם, כל יציאת מצרים הכל זה אמונה והשגחה, לראות שהכל ביד ה', מאתיים ועשר שנה היו עמ"י משועבדים בצורה נוראה, ואחרי זה בבת אחת הקב"ה העלה אותם, עד ש"ס ורכבו רמה ביס", "ובני ישראל יוצאים ביד רמה"...

דבר נוסף שמאד כבש את ליבי! מה קרה פתאום שהמצרים התחילו לשנוא את היהודים?... כתוב בתהילים (קה, כה) "הפך לבם לשנוא עמו, להתנכל בעבדיו"!!! בחובות הלבבות כתוב, כאשר אדם מרגיש אהבה בלבו כלפי חבריו, למה הוא אוהב אותם?... כי הוא עשה לו טובה וכדו'!... לא, אז למה אני אוהב אותם?... כי ה' נתן בלבי שאני אוהב אותם!!! ברגע והקב"ה לא ירצה שאני אוהב אותם, גם אם יהיו לי את כל הנתונים לאהוב אותם - אני לא אוכל להסתכל עליו... וזהו הפך לבם לשנוא עמו - להתנכל בעבדיו.

הרמב"ן בפרשת ויגש (מז, יד) אומר דבר נורא: (ורואים את זה בחיים!...) יוסף עשה למצרים את הרעה הכי גדולה, הוא ניצל את השעה הקשה בה לא היה מה לאכול, הוא פרנס את כולם תמורת כסף וזהבם, ולבסוף קנה אותם לעבדים, והם וכל רכושם היו שייכים לפרעה, והוא גם העביר אותם מקצה לקצה בכל גבולות מצרים...

השנאה שהם היו צריכים לשנוא אותו היא היתה אדירה!!! איך אתה מנצל אותנו?... אך הרמב"ן אומר בדיוק להיפך... הם אהבו אותנו!!! איך זה ייתכן?... כי השם הוא המצליח את יראיו.

ומצאנו עוד דבר: כאשר המצרים התחילו לסבול בעשרת המכות, את מי היה עליהם לשנוא?... את היהודים! אך כתוב ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים וישאלו! ומה הם שאלו מהם?... כתוב קודם לכן "וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות"... והתמיהה עצומה, מה קרה פתאום?... הרי אתם סובלים בגללם... אבל "ויתן ה' את חן העם"!!!

יוסף הצדיק יורד לבית הסוהר עם שמועות נוראות של כללך ופשע... איך שר בית הסוהר היה צריך להסתכל עליו?... בצורה הכי נוראה, ולהתנהג עמו בצורה הכי שפלה... והנה מה שהיה בסוף, 'ויהי ה' את יוסף, ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר, ואת כל אשר עושים שם - הוא היה עושה! במימריה היה מתעבד! הכל התנהל על פיו...! אתה יכול לחשוב הרבה בדברים מה יהיה אתך. אך לבסוף הקב"ה עושה כרצונו. אומר לך הרמב"ן - מה אתה צריך הוכחה מה שמי? תדבר איתי ואני אענה לך!!! וגם בשעת ההסתער פנים - תמיד אפשר לראות את חסדי הקב"ה עמנו, וטובותיו... רואים שהוא מכוון את הכל...

מי שלא משקיע - בוכה אח"כ הרבה...

היום היתה ההלווייה של אמו של מכובדינו ידיד הישיבה ואוהב בניה הר"ר יעקב דב מרמורשטיין, נוכחתי שם. ודיבר שם אחד הנכדים בשליחות אביו. הוא סיפר בשם אבא שלו, שהם גרו בכפר גדעון, ולא היה שם 'תלמוד תורה' כמו שאבא שלו רצה, והוא היה ילד קטן בן שבע, שלחו אותם לחיפה לסערט וז'ניץ, ללמוד במקום קדוש, ולא היה שייך שהילד יבוא כל לילה הביתה ויחזור, אז הוא נשאר שם בחיפה, ובא פעם בכמה שבועות, והילד התחיל לבכות ולמרר בבכי... בפנימיה, אמרה האמא לאבא, תראה איך הבן שלנו בוכה... אולי נדחה את זה קצת, אמר האבא: יותר טוב שכעת הוא יבכה קצת מאשר שכשהוא יהיה גדול אנחנו נבכה הרבה...! ובאמת - תראו איך שהוא זכה להקים 'שבט שלם' של תורה וחסד מכל יוצ"ח!

הרבה פעמים בחיים נדרש מאיתנו קצת עמל, קצת יגיעה... מי שלא משקיע - אחרי זה הוא בוכה הרבה... אנחנו נמצאים בשנים של הישיבה, אלו שנים **באמת** של רוממות... שנים שמהם לוקחים את המטען לכל החיים... להיות מרומם... להיות כמו בן אדם מרומם, לא לעשות שטויות... נכון, יש דברים שבאים בקושי... קשה לקום לתפילה...

ופ"א אמר אביו של ר' יעקב שמסר נפשו ממש לתורה (באירוניה) שהיום נקרא מסי"נ אצל אברכים שקמים לתפילה שמתחילה בשבע. סתם צריך לדעת, רוב אלו שלא קמים לתפילה שאני מדבר איתם, הם הולכים לישון מאוחר... **אמר מן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ' זצ"ל, אצל היהודים - היום מתחיל מהלילה! העבודה של היום הראשונה היא ללכת לישון בזמן...** היצר הרע משקיע בזה הרבה! במקום להילחם עם הבן אדם יום שלם, הוא נלחם איתו על השעה שעתיים האחרונות של היום, שהוא יישן מאוחר... ואחרי זה כל היום הוא שלו...!

או שהוא יירדם במיטה ולא יקום לתפילה, או שהוא יירדם אח"כ בסדרים... הוא עייף, עייף... אחרי זה גם כשהוא יהיה נשוי, רבי דן אמר ששולחים אליו את המלאך שיפריע לו לישון בלילה...

למה להיות טיפשים... בואו נתרום... הגאולה שלנו היא רק אם נתרום!!!

הריתחא דאורייתא...

כתוב באור החיים (תחילת תצוה) בשם הזוהר (ז"ח - ח). כי ארבע גלויות של ישראל, כל אחד מהם נגאלו בזכות אחד. השלשה הראשונים בזכות אברהם, יצחק ויעקב. והרביעי תלוי בזכות משה. ולפיכך נתארך הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות - **'אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה'**. זה יתכן ולא רק שיש איסור להתבטל, רק כדי להיות ראוי לזמן הגאולה צריך להיות ראוי לזה - ולזה צריך להיות יהודי מרומם וזה א"א אם לא ע"י רוממות התורה וקדושה.

הרב מברסק אמר, עיקר ההצלה של הדור האחרון הוא שחסר לנו את הריתחא דאורייתא... תריב על סברא! תצעק בלימוד... תתנוכח!!! כאשר אנחנו למדנו אצל הג"ר יוסף רוזובסקי זצ"ל, הוא היה מלמד ב'אש להבה', היתה שם ריתחא דאורייתא אמיתית... הוא היה עושה את זה עם חיוך... בלי לפגוע חלילה.

פעם אחת הוא התווכח עם רבי שמואל (אחיו) בביתו, (הוא גר בסמוך לבית משפט של משפטים בל ידעום... ומול ביתו היה את כולל 'תורת ארץ ישראל', שהיה כולל חשוב מאד, ואף הרה"י למד שם).

בקיצור, הוא התווכח בצעקות רמות עם רבי שמואל, והיו בטוחים שיש שם שני אנשים ניצים, אז באו שוטרים מבית המשפט בבהלה להפריד בין הניצים, וראו שני אחים אהובים שאוהבים אחד את השני, והתווכחו בלימוד... ופעם נוספת - רבי יוסף התווכח עם הגר"ש קרליץ בכולל, וגם שם הצעקות והריתחא דאורייתא עלו עד לב השמים... ובית המשפט מיהרו לבוא, וכאשר עמדו על טעותם ונוכחו לראות שהכל רגוע, הם אמרו אבל אתם מפריעים לשופטים...

כשאנחנו היינו אצל רבי יוסף, מי שהיה אומר סברא לא נכונה, היו לו שני ביטויים כנגדו... היום כולנו מאד עדינים... הוא היה צועק 'פוייער!' זה 'איכר' בעברית... זה סברא של איש האדמה... והיתה לו עוד מילה שהוא היה אומר (באידיש) 'האקט נישט קיין ציאניק' ובעברית 'אל תקשקש בקומקום'... וכשר' יוסף היה אומר את זה היינו נהנים... אז ידענו שמתחיל להיות שמח... מתחילים לצעוק בהתלהבות, והוא היה מחייך, ושמח, וצועק...

היום - לא נהיינו יותר עדינים... פשוט לא איכפת לנו מסברא...! כמו שההוא אמר, רשב"א קשה זה בעיה של הרשב"א... מה זה נוגע אלי... אך האמת שאם אתה לא מבין פשוט - זו בעיה שלך ועוד איך!!! עמל התורה! אתה חוסך ע"י זה את כל שאר הטרדות... תעמול ותהיה מרומם. ואז נזכה באמת לגאולה השלמה, שתהיה במהרה בימינו - אמן.

לע"נ

מור אבי הרב רבי **יעקב אריה**
בן ר' **שלום הלוי הורן** זצוק"ל
נלב"ע בשב"ק פרשת שמות כ"א טבת
תשנ"ג
תנצב"ה

ברכת מזל טוב לידידנו

הרב **יוסף אברהם שניידר** שליט"א
המסייע רבות למערכת 'ארחות חיים'
לרגל הולדת הבת בשעטו"מ
יה"ר שיזכו לגדלה לחופה ולמעשים טובים

לע"נ

הבה"ח **רפאל צבי אלימלך הרשלו** ז"ל
בהג"ר **חיים טודרס** זצ"ל
שהזדכך ביסורים מנעוריו
נלב"ע כ"ב טבת
תנצב"ה

לע"נ

הר"ר **בן ציון ב"ר אליהו הרבסט** זצ"ל
נלב"ע כ"ג טבת תשנ"ז
תנצב"ה

זכות הלימוד בגליון

לע"נ

הילדה **שרה** ע"ה בת תבדלחט"א **יפעת אסתר**
נלב"ע כ"ג טבת תשס"ה
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכו' שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיג לטלפון 037630585 שלווחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרו בשיעור

כח המחשבה

(המשך היעור משבוע שעבר)

נפשו מחוייבת לשמים, שהרי היא מטמאה במגע, מה שאין כן אם עשה עבירה למטה - ולא נגע טינופה לשמים".

ובאמת כך היא המציאות המבוארת לנו בדברי חז"ל, שהאדם יכול להשפיע על עצמו על ידי המחשבה ולשנות סדרי עולם, אפילו בדברים שלא יכולים להשתנות על ידי מעשה. אם הוא יחשוב על דברים טובים וידבק את המחשבה בדברים טובים - המחשבה תשפיע עליו טוב, וכן להיפך לענין הרע.

כבר איוב אמר על עצמו, שהסיבה שבאו עליו יסורים כאלו היא "כי פחד פחדתי ויאתני, ואשר יגורתי בא לי" (איוב ג', כ"ה), כלומר, שעצם הפחד שהתפחד מהיסורים שיבואו עליו - היא הסיבה שהביאה עליו את אותם יסורים, כיון שהמחשבה השפיעה עליו. ואפילו שהוא מצד עצמו לא יכל ליצור לעצמו כאלו יסורים, המחשבה שלו דיבקה אותו באותה מציאות, וכך היא חזרה אליו.

וכן אמרו בגמ' (ברכות ס', א'), "יהודה בר נתן הוה שקיל ואזיל בתריה דרב המנונא, אתנח, אמר ליה יסורים בעי ההוא גברא לאתווי אנפשיה, דכתיב כי פחד פחדתי ויאתני ואשר יגורתי יבא לי", ורואים בדברי רב המנונא שהבין, שאם יהודה בן נתן נאנח ומפחד מיסורים - היסורים אכן עלולים לבוא עליו, כי המחשבה עצמה תפעל להביא לו את מה שהוא חושב עליו (א.ה. ועי' רש"י הוריות י"ב, א' ד"ה ולא, לענין החושב על דבר רע שיבוא: 'חלשה דעתיה ומתרע מזליה').

ואת אותם הדברים אנו מוצאים בדברי הרמב"ן על התורה בפרשת וירא (בראשית י"ט, י"ז) לגבי אשת לוט שנהפכה לנציב מלח, שכאשר האדם מביט בדברים ובחולאים רעים וחושב עליהם, הם נדבקים בו ומזיקים לו למאד, וכמו שהזכירו 'אנשי הטבע' ומובא בגמ' (יומא פ"ד, א') שאם בני אדם שהוזקו על ידי כלב רע יביטו במראה הכלב שמשחק במים - 'ישתטו וימותו', ולפיכך כאשר אשתו של לוט הסתובבה וראתה את הגפרית והאש היורדים מן השמים, היא הדביקה את מחשבתה במכה 'ובאה המכה במחשבתה', עד שהיא עצמה נהפכה להיות כמו המכה.

וכן הביא הרמב"ן בפרשת חוקת לענין נחש הנחשת (במדבר כ"א, ט'), שאם המוזקים על ידי כלב או בהמה שוטה מביטים במראה מי שהזיק אותם הם מסתכנים ומתים, והוסיף שם עוד שאפילו אם רק יזכירו בפניהם את שם הנושך - 'נפשם תדבק במחשבה ההיא ולא תפרד ממנה כלל עד שתמית אותם'.

וכתב שם הרמב"ן 'דבר מנוסה מפלאות התולדה', שאם יקחו את המים היוצאים מן הנשך מכלב שוטה ויניחו אותם בכלי זכוכית, יראו בתוך המים 'דמות גורי כלבים קטנים', ועל אף שאם יציאו אותם לא יראו מאומה, אם יחזרו המים לכלי הזכוכית וישתהו שם כשעה יחזרו לראות בהם את גורי הכלבים, 'וזה אמת הוא בפלאי כחות הנפש'.

ולכאורה דברי הרמב"ן על התורה מבוארים על פי מה שביאר באגרת הקודש, שהמחשבה משפיעה על האדם יותר מכל דבר אחר, ובשעה שהוא ניזוק על ידי דבר מה ומפחד ממנו - מחשבתו נדבקת אל הדבר, וכך הדבר חוזר אליו, עד שהוא עצמו נהפך להיות כמוהו - ויהיה אפשר לראות בו 'דמות גורי כלבים'.

ועומק הענין הוא כאמור, שכאשר האדם מתפיס את מוחו באיזו מחשבה - הוא לא עוצר באותו מקום אלא מתחבר למקום אחר,

"פרק ד' משנה י"ט "שמואל הקטן אומר, בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לך, פן יראה ה' רע בעיניו והשיב מעליו אפו"

'המחשבה פועלת הצורה':

נתבאר בריש המשנה, שדבר הידוע וגלוי לבריות הוא דבר בעל משקל עודף מאשר דברים המכוסים מבני אדם, והוא גופא המכונה בלשון הרמב"ן 'ניסים המפורסמים', אבל בזה אנו באים לעוד עומק נוסף המבואר בדברי הרמב"ן באגרת הקודש (פרק ה') שאותו הוא מכנה בשם 'עיקר גדול', והוא כותב עליו שהינו מוסר בזה 'מתנה גדולה בסוד המחשבה'.

הנה כבר בדברי חז"ל אנו מוצאים שיש משמעות למחשבתו של האדם עוד יותר ממעשיו, ועל זה אמרו חז"ל ש'הרהורי עבירה קשים מעבירה' וכן עוד הרבה כיו"ב, ומבואר בכל זה שהמחשבה נחשבת ליותר מאשר לפעולה עצמה. אמנם מאידך הקשה שם הרמב"ן ממה שאין הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה, וכן משאר מקומות שמצינו שהפעולה נחשבת ליותר מן המחשבה.

וביאר הרמב"ן בהקדם חוק הידוע בזמננו בשם 'כלים שלובים', שהוא יסוד קבוע מחוקי הטבע שפירשו הוא, שכאשר המים עומדים במקום גבוה ויורדים למטה אל כלי אחר שמחובר אליהם, הם עולים בחזרה לאותו גובה שבו הם נמצאים בכלי הראשון. ועינינו הרואות בכל אתר ואתר, שמציבים את מאגרי המים במקומות הגבוהים ביותר, כדי שכאשר יכנסו המים לצינורות שבבתים - יוכלו לעלות עד לקומות הגבוהות המשתוות בקומתם אל מאגר המים, ולא יהיה צורך בשאיבה כלפי מעלה.

ועל פי זה כתב הרמב"ן, שאין הכי נמי והמעשה הוא בעל פעולה שיכולה לפעול במציאות, אולם המחשבה גבוהה הרבה יותר מן המעשה. שכן האדם נברא מתחת כסא הכבוד, ושורשו יונק מהמקום הגבוה ביותר בעליונים, וממילא כאשר הוא מפעיל את המחשבה שלו - היא יורדת מגבהי מרומים ואז חוזרת בחזרה לאותו גובה עליון.

הוי אומר, שכאשר האדם עושה פעולה - הוא פועל רק את אותה פעולה, אבל כאשר הוא חושב על משהו - הוא לוקח כח שנמצא במקום הגבוה ביותר, מוריד אותו, וכך אותה מחשבה עצמה חוזרת למעלה ופועלת את הדברים הגבוהים ביותר שישנם. משום כך אין ערוך לכוחה של המחשבה לעומת כוחו של המעשה, ועל זה אמרו ש'הרהורי עבירה קשים מעבירה', מכיון שבכך האדם פוגם את הפגם הגדול ביותר שיתכן, במקום הגבוה ביותר ששייך.

גם כשהאדם חושב על משהו גשמי, הוא בעצם לוקח את כח המחשבה ומוריד אותו אל החומר, וכך נמצא שהמחשבה עולה שוב למעלה מכח אותה גשמיות ומקבלת כח גדול לאין שיעור. לאדם מצד עצמו נראה שהוא לא עשה מאומה, אבל האמת היא שהוא עשה הרבה יותר מאשר מעשה בעלמא, כי המחשבה עצמה עלתה בחזרה ופעלה למעלה את מה שפעלה.

ועיין שם ברמב"ן שביאר, שמפני כן היה כח לצדיקים לפעול על ידי המחשבה הרבה יותר מאשר המעשה, ויש בכוחם להמית או להחיות על ידי מחשבה בלבד (וכן להפך לענין כח הרע, כדמצינו גבי בלעם), שהרי המחשבה שמחוברת למעלה פועלת על האדם לאין שיעור לעומת המעשה. ועל כך כתב שם: "ואחר שהודענוך זה, התבונן בהיות הרהורי עבירה קשים מעבירה, כי בהיות אדם מחשב בדברי רשע וטינוף - מחשבתו נדבקת בטינופה בעליונים, והרי

גבוה הרבה יותר, שמחבר אותו אליו ומשפיע אליו בחזרה. אין כאן רק פעולה בלבד אלא 'חיבור' של שני צדדים, שמדביק ומחבר אותו לדבר שעליו הוא חושב (א.ה. וע"ש ברמב"ן ש'ידיעה' פירושה 'חיבור', ולכן אמרו 'בכל דרכיך דעה', כיון שבעצם הידיעה האדם יוצר חיבור למקור הידיעה).

אנחנו רגילים לתפוס את המחשבה כהרדור דברים, אבל ברמב"ן מבואר לנו שהמחשבה היא מציאות של חיבור, והדבר שהאדם חושב עליו - בו הוא נמצא. המחשבה יכולה לקחת אותו אליה ולהכניס אותו אל תוכה, עד כדי כך שהיא תשפיע עליו ותהפוך אותו לחלק ממנה, ויש בידו את הכח להשפיע על עצמו מציאות של טוב על פי הדבר שעליו הוא יחשוב.

ואם הדברים אמורים לענין מחשבה בעלמא, על אחת כמה וכמה כאשר האדם לא רק מהרהר בהיסח הדעת אלא מחובר לדבר שהוא חושב, שהדבר משפיע עליו בלי שום דמיון. ככל שהוא נהנה ומתחבר יותר, כך הגלגל חוזר עליו בחזרה ומשפיע עליו יותר, עד שהוא נהפך להיות דבר אחד ביחד עם המחשבה.

ויעיין במדרש ויקרא רבה (פר' כ"ג) שהאריך בחומרת הרודף אחרי העריו וכתב שם לשון 'זן עיניו', ולכאורה מה שייך לשון 'זן' לגבי ראייה בלבד, אלא הם הם הדברים, שכל איבר שהאדם מפעיל אותו הרי שבכך הוא מוחיה אותו ונותן לו עוד יותר כח, וכאשר האדם מפעיל את עיניו ונהנה על ידם במה שהוא רואה - הוא מזין אותם באותה ראייה, וההנאה גופה יוצרת לו חיבור גדול לאין ערוך ממה שהיה בתחילה.

ועל אחת כמה וכמה לענין מידה טובה מרובה, שבשעה שהאדם משים על ליבו דברי תורה, מתחבר אליהם ומשתעשע בהם, החיבור שלו גודל והולך, והוא עצמו נהפך ונהיה לאיש של תורה כפי גודל ההנאה, שהיא מחברת אותו אליה ומגבירה בו כח נוסף שמרומם אותו למעלה ומחבר אותו לגבהי מרומים.

אל תתחבר לרשע:

על פי הדברים האמורים נוכל לרדת לעומק דברי המשנה, וראשית דבר הוא, שכאשר יש לאדם אויב, ואפילו אם הוא אויב רשע שמצוה לשנאותו על פי דיני התורה, אין לאדם רשות לשנוא את האויב עצמו - אלא את הרע שעומד מאחוריו. שהרי כל הסיבה שאותו אויב נשלח אליו אינה מחמת הבחירה של האויב, אלא מחמת גזירת שמים שקבעה שכן הוא הדין, ואין לאדם דרך להמלט מאותה גזירה בין אם האויב ירצה בכך ובין אם לאו.

לוי יצויר שהאדם הלך ברחובה של עיר ומעד על גבי קליפת מאכל שהושלכה על הארץ, האם יש טעם לכעוס על הקליפה? הלא הקליפה היא קליפה דוממת, שהושלכה על ידי מי שהשליך אותה, ולא היא זו שאשמה במפלה...

אם כן, במקום לשנוא את האויב עצמו ולהתנגד למה שקורה לו, על האדם לעשות בדיוק את ההפך - להכיר בכך שהכל בגזירת עליון, והכל הוא מאי דעביד רחמנא. אמנם האויב הוא אויב, והרע הוא רע, אבל הכל יורד מן השמים, והמצוה עליו היא רק לשנוא את הרע בלי קשר למה שקורה עמו בפועל.

ואם יש את נפשך לשאול מדוע באמת מגיע עונש לאותו אויב, והרי הוא שלוחא דרחמנא, על כך אמר מרן החזו"א את מילותיו "שלא יהיה העולם טרף לשיני בריאי הגוף וחלושי השכל" - והיינו, שהרע הוא כח של רע מצד עצמו שיש למגר אותו מן העולם, שהרי ה'רע' היא מציאות שאין לה מקום עלי אדמות, וכיון שהרע מהווה בגופו מציאות של רע - הדין נותן שיבוא על עונשו, ולא גרע מבהמה היוצאת להסקל.

גם על סולם רעוע ועל כלב רע אמרו חז"ל שאסור לאדם לגדלם בתוך ביתו, ולא מחמת שהם אשמים במה שתחילת עשייתן לנזק, אלא מכיון שיש כאן מציאות מזיקה שעלולה להזיק, וכן הוא הרשע, שעל ידי מעשיו יוצר מציאות של נזק שמוכרחים לבערה ולהעבירה מן הארץ.

אמנם על כך נאמר 'בנפול אויבך אל תשמוח ובכשלו על יגל ליבך' - להורות ולחדש, שכאשר האדם שמוח בכל זאת בנפילה של אויבו, נהנה מכך שאויבו נופלים לפניו ומתענג על רגש הנקמה, הרי שבה הוא מתחבר למציאות האיומה של הרע והופך אותה לחלק מעצמו. לא די לו בכך שהרע מתמגר מן העולם, אלא הוא משתמש באותו רע עצמו ונהנה ממנו, ואם כן הוא חמור עוד יותר מאותו רשע - שכן הוא לוקח את כח המחשבה, ועל ידו הוא מתחבר אל הרע.

משום כך אומר הפסוק "פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו", שאותו עונש שמגיע לרשע חוזר על חבירו ומעניש אותו, שהלא האדם עצמו התחבר לאותו עונש ממקום גבוה הרבה יותר של הנאה ושל חיבור והביא אותו על עצמו, ואותה מציאות של איבוד הרע עוברת מן הרשע ומתקיימת באדם ששמוח לאידו.

ועיין במדרש שמואל על המשנה שביאר בשם ה'חסיד ז"ל' (ומן הסתם כוונתו לאריז"ל), מדוע מפני זה מתבטל העונש מן הרשע עצמו, כי כאשר האדם שמוח במפלת חבירו יש כאן חסרון מופלג באמונה כביכול רע יורד מלמעלה, וכעת נמצא שהעונש עבור הרשע גדול עוד יותר ממה שהועיד לו הבורא, כיון שגם הרע שהיה אמור להגיע אליו לא היה אמור להיות רע גרוע כזה של כפירה ושמוחה לאיד שהופך את העונש לעונש חמור עשרת מונים.

וכך הוא בכל דבר וענין, שכאשר האדם מדביק את מחשבתו בדברים רעים, ומתענג על רגשות של רוע ואכזריות, המחשבות משפיעות עליו יותר מכל דבר אחר, והוא נהפך להיות אדם בעל אותו אופי רע ומו. ומאידך אם הוא חושב על דברים טובים וראויים, הוא יכול להתרומם ולהשתנות לאדם אצילי ומרומם, הכל כפי גודל המחשבות ורמת ערכן.

בנו של מרן החפץ חיים העיד, שפעם ראה אותו אביו עסוק בקריאת עיתון, ואמר לו כעין אותם הדברים - שכאשר האדם קורא את הרע הוא מתחבר אל הרע, ואותו רע עלול חלילה לחזור על ראשו (ואגב אורחא זכורני על אאמור"ר הגאון זצ"ל, שפעם עלה בחדר המדרגות וראה את אחד מבני מעיין בתוך כתב עת, הוא קרא לעברו: 'עיתון? חשש של לא ילבש...').

ואף אם לא תהיה מילתנו אמורה על פרישות גדולה כל כך, להתנזר מכל וכל מהידיעות המתרחשות בחללא דעלמא (שהיא מעלה ששמונה כיום רק ליחיד סגולה...), מכל מקום בלא הכי, גם אם האדם יציץ מדי פעם בסיפורי מלחמות ובדברי הבאי, עדיין יש 'קריאה' ויש 'חיבור' - שכאשר האדם מעסיק את ליבו ומתחבר לאותם חדשות שמתעסקות בחלאת האנושות, הוא נהפך להיות כזה, ואין לך רע גדול מזה.

גם בזמנים שתגעש ותרעש הארץ, עם אחד נלחם בחבירו והדם נשפך כמים, אין זה משנה מהו הצד הנכון ואי זה מהם יכשר - עצם העיסוק והשקעת הראש לתוך אותם ענינים רעים משפיעים על האדם יותר מכל ומחברים אותו לשם, עד כי תדבק ידו אל החרב. אולי הוא רשאי להתוודע לדבר הרשות ולהיות מעודכן בדברים העומדים על הפרק, אבל משעה שזה הופך להיות נושא אצלו, אזי הנושא נושא את נושאי ומטמא במשאו.

המתנה הגדולה שהאדם יכול לנכס לעצמו היא להכיר בכוחה האדיר של המחשבה, שאינה רק מחברת אותו אליה, אלא חוזרת למעלה ומשפיעה עליו לאין ערוך ממה שהיה קודם לכן, עד שיש בכוחו לפעול על ידי המחשבה ולשנות את עצמו. כאשר הוא יחשוב על הטוב ויקוזה לטוב - עצם התקוה תתן לו את הכח ותביא עליו את הטוב - עם שפע נשגב של טובה וברכה, וכאשר הוא יחשוב על חולשות, על כשלונות, על פחדים ועל נגעי בני אדם - הוא יחליש וימוסס את עצמו, ואותה מחשבה גופה תשפיע עליו.

נקל לשער איזה כח אין סופי האדם יכול להחדיר לתוכו כאשר הוא יתקדש ויטהר ויעסיק את עצמו כל הזמן רק בדברי תורה וקדושה, הרי בכך הוא נדבק בקדושת בוראו ומתחבר לדבר העליון ביותר שבן תמותה יכול להשיג. אם כן אפוא זאת עשו, דרשוני וחיו - ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולם היום."

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרחשון תשפ"ג, גליון 236

נר שבת

קנס על הדלקה לאחר שקיעת החמה

שאלה טענה בזמן השקיעה והדלקה את נרות השבת כחמש דקות לאחר השקיעה. האם צריכה להדליק בשבתות הבאות נר נוסף בקנס.

תשובה אינה חייבת להדליק מדי שבת נר נוסף בקנס שקנסו חז"ל (רמ"א דסג, א) את מי ששכחה ולא הדליקה נרות שבת.

ואף שאין זה 'אונס' והלא בשגגה מדליקה נר נוסף, אך כיון שהיה זה בבין השמשות, אין הדלקה זו מחייבת בקנס.

ואף שאינה נקנסת, ודאי חובה עליה לעשות תשובה ותיקון שנכשלה בעשיית מלאכה האסורה מן התורה בזמן בין השמשות. ועיקר התשובה - קבלה להבא לעשות סייג שלא להיכשל בזה ולהדליק בזמן הדלקת נרות ועוד קודם לכן ולא להתאחר חלילה עד סמוך לשקיעה.

ביאור הדברים רבינו הגריש"א זצוק"ל למד בקל וחומר: אם אחר ששגגה ולא הדליקה חייבת בנר נוסף, ק"ו שכאשר הדליקה באיסור, חייבת בקנס. ואף שלא קנסו אלא רק כשלא הדליקה ולא כאשר חיללה שבת, אך כיון שהדלקת הנר בשבת הוא איסור, נידון כלא הדליקה כלל, בין משום 'מצוה הבאה בעבירה' ובין משום שאסור ליהנות מהנר משום 'מעשה שבת'. אכן דין זה נאמר כאשר הדליקה בזמן שהוא ודאי אסור, אך כשהדליקה בבין השמשות, אף שאסורה להדליק, אך הוא מחמת הספק, ועל ספק לא קנסוה. ועוד שהנר מותר בהנאה (ביאור הלכה רסא ד"ה ואין) וניתן לקיים בו מצות עונג שבת.

בנוסף, בשעת הדחק ניתן לצאת ידי חובת הדלקת נרות שבת ע"י אור החשמל (הרחבנו בזה בשיעורי מרחשון תשפ"ג, חלק א' עמ' 104). הרי שאם דלק החשמל בבית, יצאה בזה ידי חובה, ובלבד שהודלק לכבוד שבת, ואינה נקנסת אם לא הדליקה נרות באותה שבת.

להאשים את עצמו ולא לתלות באחרים

ישנם אנשים שכאשר אינם מצליחים להשפיע על קהל שומעיהם, נוטים להאשים את הקהל: לא מקשיבים, לא 'מקבלים' וכיו"ב. אך משה רבינו תלה בעצמו את החיסרון והבהיר כי אילו היה יודע לדבר כראוי, בוודאי היה מצליח להשפיע, למרות קוצר רוחם. שוב ראיתי בדעת זקנים מבעלי התוספות וכן הוא בתוס' על התורה מנחת יהודה בשם רבינו תם שהקשה כנ"ל ותיירץ שמשה רבינו לא ידע שבני ישראל לא שמעו לו בגלל קוצר רוח ועבודה קשה אלא בגלל היותו ערל שפתיים, ונראה שהם הם הדברים. הוא לא חיפש לתלות הסיבה באחרים אלא בעצמו.

"לפלא שלא זכר עצמו כלל"

אכן מי שלא עושה עם עצמו 'עבודה' בעניין קריטי זה, שוקע בהאשמות הזולת. וכפי הנראה אצל עבדי פרעה שטענו "עד מתי יהיה זה לנו למוקש, שלח את האנשים" (שמות 10: 1). אף לאחר שכבר השכילו להבין את הסכנה בעקשנותם לא להוציא את בני ישראל, עדיין תלו את הבעיה במשה שהוא המוקש, ולא היו מסוגלים להעלות על דעתם שהם עצמם המוקש.

וכן בימי הבצורת הקשה בימי אחאב, לאחר שגרר את כלל ישראל בעצת איזבל אשתו לעבודה זרה והתקיים בהם הכתוב "השמרו לכם פן יפתה לבבכם ועבדתם וכו' ועצר את השמים ולא יהיה מטר". בשעה שאחרונות הבהמות הלכה לגווע בצמא ולהיכרת מהארץ, פוגש אחאב את אליהו הנביא ומאשימו בקריאה "עוכר ישראל" (מלכים א', 17). כביכול הוא אשם בכל הסבל הנורא שעובר על עם ישראל. ולא העלה על דעתו לחשוב שהמסובב לכל אלו הם מעשיו וחטאיו שלו.

תלמיד שהרביץ תורה ביישיבה, ביקש את עצת המושגיח ר' ירוחם ממיר בכך שלא מצליח לרומם ולחזק את תלמידיו כשאיופותיו, והסיק שהתלמידים לא מוצלחים. והשיבו (דעת חכמה ומוסר ג', רפא) בחומרה שתולה האשמה באחרים: "מפני כי טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת (משלי 15: 1) והוכח לחכם ויאבה, לא אכחד לידי כי יש לי בקורת על... שהתאונן לפני אודות הישיבה כי אין לו בחורים גדולים שיוכלו להשפיע, ועוד התאונן על היעדר הניכר ביישיבה מפני הצעירים ומפני החדשים, וגם עוד מפני איזה יחידים. ולפלא לי כי בשורות המכתב וגם בדבריו העצומים, לא זכר את עצמו כלל וכלל.

"אני חושב כי בטח הוא זוכר אשר פעם אחת דברנו ברש"י (ויקרא 10: 1) "שכיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים, ולא ירדה שכנה לישראל. היה מצטער ואומר יודע אני שכעס הקב"ה עלי, ובשבילי לא ירדה שכנה". יראה נא מדת צדיקים, ואולי

"הן בני ישראל לא שמעו אלי... ואני ערל שפתיים" (שמות 10: 1).

כאשר הביא משה רבינו את בשורת הגאולה בארבע לשונותיה, בני ישראל לא שמעו, לא התעוררו מדבריו ולא קיבלו תנחומים "מקוצר רוח ומעבודה קשה". מיד אחר כך אומר הקב"ה למשה: בא דבר אל פרעה וישלח את בני ישראל מארצו. עונה לו משה: אינני ראוי לדבר לפני פרעה, שהרי בני ישראל לא שמעו לי מחמת שאני ערל שפתיים ודברי לא ברורים לשומעים. מפרש רש"י שהוא קל וחומר, אם בני ישראל הכשרים והטובים לא קיבלו את דברי, למרות שהם תנחומים ובשורות טובות עבורם, על אחת כמה וכמה פרעה הרשע לא ישמע לדברים, שהם לרעתו להפסיד את עבודת בני ישראל.

פרעה גדולה יש לקל וחומר הוזה, שהרי בני ישראל לא שמעו לדבריו "מקוצר רוח ומעבודה קשה", ואין טעם זה שייך אצל פרעה שאינו מתענה בעבודה קשה ויושב מעדנות בבית מלכותו, וממילא יכול להאזין ברוב קשב לדברי משה שליח ה'.

שידוך עם חתן שלא לומד מוסר

ונראה ליישב על פי דברים ששמעתי ממו"ר מרח הגריש"א. כאשר הגיעה בתי לפרקה, הוצעה לה בחור מתמיד עצום, עובד ה' באמת, בעל היחוס, אך בבירורים ציינו כי בסדרי מוסר אינו משתתף כלל. לתומי לא סברתי כי בעיה גדולה היא, אך מתוך שזכיתי לקרבה מיוחדת אצל מרח הגריש"א אלישיב, שאלתי האם זהו פגם.

השיבני רבינו: פעם היו שגדלו וצמחו ללא לימוד המוסר. אך בזמננו, כולי עלמא לא פליגי שלא שייך ללא לימוד המוסר. האם אתה מעלה על דעתך, בחור שלא תהיה לו שייכות למסילות ישרים. זה הרי יכול להוות לו בעיה לא רק ביראת שמים, אלא בכל חייו ובתוך ביתו. הוא לא מכיר את המושג שנקרא 'להאשים את עצמו'. בכל בעיה שתתעורר הוא יחפש רק לתלות אשמה באחרים - אשתי אשמה, חמותי אשמה, הראש כולל אשם וכן על זה הדרך, רק אני לא אשם, וכך לא שייך שתבוא הבעיה על פתרונה.

רק לומדי המוסר יודעים להאשים את עצמם. שהרי מהו לימוד המוסר? לבחון באמצעות הלימוד האם מקיים את הדברים. אם מתברר שהוא טוב בהם, טופח לעצמו על השכם, ואם לאו, מתעורר לתקן. לומד המוסר יודע גם להאשים את עצמו ולמצוא דרכים לתיקון.

זו הסיבה שמשה רבינו עשה 'קל וחומר'. לא תלה האשמה בבני ישראל בהיותם קצרי רוח ובעבודה קשה אלא תלה בעצמו וסבר שלא שמעו אליו מחמת חסרונם שהוא 'ערל שפתיים' וממילא אף פרעה לא ישמע.

הלכה למעשה

<<<

ליהנות, קיימה את המצוה באותה שעה. והן הן דברי הריטב"א (הובא בשערי תשובה קנח, א) שהנזיל ידיו לסעודה, ונמלך ולבסוף לא אכל, אין בזה ברכה לבטלה. וכך פסק החזון איש (אורח חיים כה, ח). והוא משום שבשעה שבירך היתה דעתו לאכול ולקיים את ההלכה (קנח, א) "כשיבוא לאכול פת יטול ידיו". ואין זה בבחינת 'חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה' אלא הוא ממש 'עושה מצוה'.

וכך אין המצוה ליהנות מאור נרות השבת, אלא להדליק על מנת ליהנות מאורן. וכל שזו היתה הכוונה בשעת ההדלקה, קיימה המצוה כהלכתה. אמנם אם מסופקת אם תאכל בחדר לידה, תדליק בלא ברכה. ואם נראה שכבר לא תוכל לאכול שם סעודת שבת, לא תדליק כלל נרות, דינה כאנוסה ופטורה מהדלקת נר נוסף, כמבואר במשנה ברורה (דסג, י) שאם לא הדליקה באונס לא נקנסת על כך.

שמות הקודש

פי שלא מוחק את השם, כיון שמחלישו (רמ"א יורה דעה רע, יא).

דריכה על שטיח 'ברוכים הבאים'

שאלה האם מותר לדרוך על שטיח המונח לפני דלת הבית שכתוב עליו 'ברוכים הבאים' בעברית.

תשובה לכתחילה ראוי לא לקנות שטיח עם כיתוב בכתב אותיות בעברית. אמנם אם כבר קנה השטיח, יש מקום להדר לעצמו ולא לדרוך על האותיות.

ביאור הדברים מבואר ברמ"א (יורה דעה רפג, ב) שיש לנהוג כבוד בכתב אשורית. ואף שדיבר על "כתב אשורית שכותבין בו התורה", הרי אף בכתב המרובע יש אותיות הכשרות לס' כגון רי"ש וי"ד, בהן יש לחוש שלא יבואו לידי ביטוי.

אמנם מבואר ברמב"ם (פאר הדור ז) שהוא מגונה מאוד אך אינו איסור "הכתיבה הזאת ניתנה בה התורה ובה נכתבו לוחות הברית, הרי מגונה מאוד להשתמש בה". זאת ועוד הכתיבה בכללותה אינה כשרה לס'ת, אלא רק אותיות בודדות מהן ושמו אין זה בכלל דברי הרמב"ם. וכנראה מהאגרות משה (אורח חיים ד – ק) "כי האותיות המרובעות שבדפוס רובן היו פסולין לכתובת סת"ם". ואף שמיעוטן כשרות, אין זה 'כתב' הכשר לס'ת ואינו נידון כמשתמש באותיות הקודש לדברי חול.

אמנם יש מקום להדר ולא לדרוך ברגליו על אותיות אלו, משום שדריכה הווי בזיון גדול יותר.

לא נהנתה מהנרות שהדליקה

שאלה אשה שהדליקה נרות שבת בחדר לידה, ולבסוף ילדה בבין השמשות ויצאה משם בלא שנהנתה מהנרות. האם צריכה להדליק כל שבת נר נוסף כקנס.

תשובה אם בשעה שהדליקה חשבה שתאכל שם סעודת שבת, הרי שקיימה מצות הדלקת הנרות כדן, ולא משנה אם לבסוף הוציאו אותה משם קודם אכילתה.

ביאור הדברים הורה רבינו הגריש"א שאשה שהדליקה כדן במקום אכילה וסברה שתאכל שם ולבסוף השתנה המצב כגון שבני ביתה מעוניינים לאכול במקום אחר וכיו"ב, מותרים לכתחילה לעקור ולאכול שלא במקום הנרות, ואינה צריכה להתאמץ ליהנות מהנרות. ואינו דומה למבואר בשלחן ערוך (דסג, י) שהמדליק ואינו נהנה מהנרות ברכתו לבטלה, העוסק במי שבשעת הדלקה היתה דעתו לאכול בחצר ולא ליהנות מהנרות, משא"כ מי שהדליקה על דעת

הוא רק גם מדת חכמים ויש לי כמה ראיות על זה, היינו מפני כי מכירים הם את עצמם שפלותם וחיונם למצוא כל אשמת המקרים רק במ בעצמם, ולא להקל על עצמם ולתלות באחרים. "הלא מה נורא הדבר שאהרן בחיר ה' כאשר לא ראה הצלחה במעשה דין, ולא ירדה שכינה אחר כל המעשים שעשה, הבין כי רק הוא האשם והוא אינו זוכה לזה מפני חטאו... ולא תלה בשום אדם ואמר כי הדבר תלוי בו ואין לו זכות לזה".

מדוע השיחות לא משפיעות

אכן בעלי העבודה זוכים לכוון את ההאשמה כלפי עצמם. וכפי שנראה מיעקב אבינו, שלא חיפש לשנות את האחרים אלא את עצמו, בשעה שבירך את בני יוסף שישבו לפניו והחליט להשית את ימינו על ראש אפרים והוא הצעיר (בראשית כה, יד), לא אמר להם יעקב לשבת בצורה הפוכה, כדי שיהיה לו קל יותר בהושטת הידיים אלא שיכל את ידיו, וזאת מחמת שאם הוא רוצה לשנות דברים, ישנה מעשיו שלו.

יום אחד פנה ראש ישיבת מיר הגאון רבי חיים שמואלביץ לתלמיד קרוב ושאל: מדוע השיחות של המשגיח ר' חצק'ל לוינשטיין (אצלו למד עוד בשנתי) משפיעות, והשיחות שלי אינן משפיעות. נענה התלמיד: ודאי גם השיחות של ראש הישיבה משפיעות.

השיבו הגר"ח שמואלביץ: איך דובר אמת. פנה לאשתו ושאלה: חנה מרים, מדוע השיחות שלי לא משפיעות, ושל ר' חצק'ל כן משפיעות. ואף היא ענתה כי שיחותיו אכן משפיעות ומחזקות.

אולם ר' חיים עמד על שלו וטען: גם את איך דוברת אמת, השיחות שלי לא משפיעות. אז אם אתם לא אומרים מדוע, אסביר: המשגיח ר' חצק'ל אומר דברים שהוא כבר אוחז בהם, שהוא בעצמו כבר מקיימם ולכן הוא משפיע. ואילו אני מדבר על דברים שאינני אוחז בהם, ואינני מקיימם.

מדדים הדבר לראות איך לא רק שתלה האשמה בתואנה שאין כישורי השפעתו זהים למשגיח ר' חצק'ל אלא ממש 'האשים' עצמו שזהו מחמת שאינו 'עובד' על עצמו וממילא אין הדברים נכנסים ללב. יתן ה' ונשתנה בעצמו ונרומם יחד עמנו את כל הסובבים אותו.

ציוני הלכה

תפילה א

מאות פסקי הלכה

ממרן רשכבה ג' הגר"ש אלישיב זצ"ל

בהלכות תפילה וברכת כהנים

בתוספת הערות תלמידו המובהק

מורינו הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א

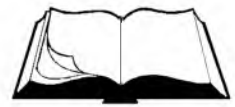
להשיג בחנויות הספרים המובחרות | הפצה ראשית: סקל | להזמנת וביטורים: beithorah@gmail.com

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

שואלין ודורשין

גליון 489 **ביעור פירות שביעית, שאכלות המצויות, ביאורי תפילה** טבת תשפ"ג

ההלכות נערכו ע"י **הרב יהודה אריה הלוי דינר** שליט"א – רב ביהמ"נ צא"ל "דברי יסוד" ב"ב

אח"כ. בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

ארץ פרק ל' בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, וכן הורה הגר"נ קרליץ זצ"ל).

פירות אלו צריכים לקברם או לשרפם או לאבדם בכל דרך שהיא (רמב"ן ויקרא כ"ה ז', חזו"א ס"א ס"ק ו').

פירות שלא נתבערו בזמנם, אסורים בין שלא נתבערו במזיד בין בשוגג או באונס (כן נוטה ה"חזו"א איש"י ס"י י"ד ס"ק י"ג ד"ה זבחים, וכן מוכח מהמהרי"ט ח"א ס"י מ"ג, שאסר לקנות מגוי לאחר זמן הביעור), ויש סוברים שאם לא נתבערו בשוגג או באונס לא נאסרו, ויפקירם מיד ("חרדים" בפרק ביעור פירות שביעית, "שערי צדק" פרק י"ט סעיף ה', ו"מנחת שלמה" ס"י נ"א אות י"ז).

שוגג, היינו שלא ידע שחייב בביעור או שלא ידע שהגיע זמן ביעור, ואותם שאינם שומרים שמיטה אינם נחשבים לשוגגים ופירותיהם אסורים לדעת כולם ("משפטי ארץ" פרק ל"ב הערה 11 בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

ולפי"ז א"א לאכול אצל משפחה שאינה שומרת שביעית, שיש להם פירות או ירקות אלה, או תבשילים שנתבשלו וקיבלו טעמם (ע"י רמב"ם פרק ז' הל' כ"א וכו"ב ששביעית אוסרת בנתינת טעם).

פירות וירקות של נכרי

פירות וירקות של נכרי שהיו בשעת הביעור ביד ישראל שאינו נוהג בהם קדושת שביעית לביעור, ולכן לא ביערם (כגון אלו שנוהגים כשיטת ה"ה" שאין קדושת שביעית בנכרי, וכן אלו ההכשרים הנוהגים כנ"ל), יש אומרים שלא נאסרו לאדם הנוהג בקדושת שביעית בפירות נכרים, וכשמקבלם יבערנו באותו היום שקנה וע"י הגרי"ש אלישיב זצ"ל (מובא ב"משפטי ארץ" פרק ל"ב) שיש לצרף ג' שיטות בזה:

א. שמא אין קדושת שביעית בנכרי ואת"ל יש קדושה, לפחות אין בו חובת ביעור (מבי"ט ח"א ס"א ומהרי"ט ח"א סמ"ג).

ב. יש סוברים שלא נתבערו בשוגג ובאונס מותרים ("חרדים").

ג. יש סוברים שפירות שלא נתבערו אסורים רק להם אבל לאחרים מותר, מהרי"ט אלגאזי בשם הרש"ס, וע"י בזה ב"מנחת שלמה" ס"י כ"א אות י"ז).

פירות וירקות הקדושים בקדושת שביעית, שהיו בזמן ביעור ברשות עכו"ם לא נאסרו באכילה ("חרדים" פרק ביעור פירות שביעית, "חזו"א איש"י ס"י י"א ס"ק ז' ד"ה וירק), וישראל הקונה ממנו לאחר זמן ביעור חייב לבערם ביום שקנה, ואם לא ביערם בשוגג או באונס דינם כנ"ל.

פירות וירקות שנמצאים ברשות אוצר ב"ד בזמן הביעור, מותרים באכילה, אבל אם לקחם מאוצר בית דין באמצע ימי הספק של זמן ביעור, יפקירם מיד.

ביעור מלפפונים

בתחילת החורף של שמינית מגיע זמן ביעור של מלפפונים, ומצויים הרבה קופסאות שימורים של מלפפון חמוץ שהם מיבול נכרי של שביעית, וצריך לנהוג בהם כל דינו ביעור, אבל מלפפונים שנלקטו לאחר ראש השנה של שמינית אע"פ שעדיין נוהגים בהם קדושת שביעית לא חייבים בביעור כיון שיש כמותם בשדות, והמלפפונים המצויים בחנויות (לא בשימורים) בתחילת החורף רובם משל שמינית.

ביעור בפעם שניה בפירות שביעית

שאלה: יין של שביעית שהפקירו בשמיטה שעברה וחזר וזכה בו, ועכשיו הגיע פעם שניה לביעור של יין, האם חייב להפקירו פעם שניה?

תשובה: כן, כיון שעדיין יש עליו קדושת שביעית חל עליו חיוב ביעור גם בפעם שניה (הגרא"ל שטינמן זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל).

זמן ביעור לפי החגים

שאלה: כתב הרמב"ם (שמיטה ויובל פרק ז' הלכה י"א) ומקורו בגמרא (פסחים נ"ג.) שזמן ביעור תמרים הוא בפורים, זיתים בעצרת וענבים בפסח, ע"י שם. וקשה הרי זמן שכלו הפירות תלוי בגידולם שהוא לפי השמש ולא לפי הלבנה, א"כ למה קבעו את זמן הביעור לפי החגים שנקבעים לפי הלבנה?

תשובה: מכיון שזה זמן שקבוע לנו ורוב השנים היה כן זמן הביעור, לכן נקט זמן זה שהוא זמן מסוים (הגר"ח קניבסקי זצ"ל), אבל אה"נ אם יודעים אותה שנה שכלה בשדה בזמן אחר הכל תלוי לפי המציאות, וכמבואר ב"דרך אמונה" (שם).

שאלות המצויות

מכשיר "נדרים פלוס"

שאלה: האם מותר להתקין מכשיר "נדרים פלוס" או "קהילות בבתי הכנסת"?

תשובה: אם אפשר להתקין אותם מחוץ לבית הכנסת בודאי יש להתקין בחוץ, ואין להכניסם לבית הכנסת.

אך אם אין אפשרות, או שיש איזה סיבה שלא רוצים להתקינו מחוץ לבית הכנסת, אפשר להתקנם בתוך בית הכנסת, משום שהוא צורך מצוה, עבור תרומות לבית הכנסת (כמו שיש קופות צדקה בבתי הכנסת), אך יש להשתמש בהם רק לצורך תרומות לבתי כנסיות וארגונים שונים, וכן מבחנים כגון "ישיבה על קברו", אבל הטענת 'רב קו' וכד' אין ראוי לעשות בבית המדרש, כי אין זה כבוד בית הכנסת.

מעריב מוצאי שבת

כשמתחילים תפילת ערבית במוצאי שבת, יש להקפיד לומר את פסוקי "והוא רחום", באריכות ובמתנות, וכן באמירת "ברכו", ובעניית "ברוך ד' המבורך", כדי להוסיף מחול על הקודש (רמ"א ס"י רצ"ג ס"ג), והוא סגולה להינצל מהזיק של השבוע, ובדוק ומנוסה שכל המושך ומאריך באומרו "ברוך ד' המבורך" וכו', תהיה לו הצלחה ("שערי תשובה" שם בשם רב האי גאון).

קניית תרופות מקופת חולים אחרת

שאלה: הבעל רשום בקופת חולים אחת, והאשה רשומה בקופת חולים אחרת, האם מותר לבעל לקנות מהקופה תרופות בהנחה עבור אשתו, או להיפך?

תשובה: פשיטא שאין לו רשות לקנות עבור מי שאינו רשום בקופה זו, אלא א"כ שואלים ומקבלים רשות מפורשת לקנות גם עבור אשתו.

ביאורי תפילה

ג' פסיעות שבסוף התפילה

שאלה: מה הסיבה שבסוף התפילה פוסעים אחרונה ג' פסיעות? **תשובה:** כמה טעמים נאמרו בזה:

א. כנגד שלושה מילין שרחקו ישראל מהר סיני בשעת מתן תורה.

ב. משום שמשא רבינו ע"ה נכנס בחושך ענן וערפל לפני הקב"ה וכשיצא יצא מאלו השלושה, ולכן אנו עושים שלוש פסיעות ("בית יוסף" ס"י קכ"ג בשם "ארחות חיים").

ג. מפני שכשנאדם עומד בתפילה הוא עומד במקום קדושה ושכינה למעלה מראש, וכיון שנפטר מתפילתו צריך לפסוע שלוש פסיעות לאחוריו כדי שיצא ממקום קדושה ויעמוד במקום חול, ולכן נותנים שלום זה לזה, כלומר עד עכשיו היינו במקום קדוש ויצאנו למקום חול ("בית יוסף" שם בשם "שבלי הלקט").

ד. משום דתפילות כנגד תמידין תקנום, וכשכהן עולה למזבח עם איברי התמיד היה יורד שלוש פסיעות על עקב בשלושה רובדין של אבן שהיה בין כבש למזבח, ואנו עושים כמו שהם היו עושים ("בית יוסף" שם בשם רב האי גאון).

ה. משום דאחז"ל דבזכות ג' פסיעות שרץ נבוכדנצר לכבוד הש"י זכה להחריב בית המקדש, ולכן אנו פוסעים ג' פסיעות ומתפללין שיבנה בית המקדש (משנ"ב ס"י קכ"ג ס"ק ב' בשם מג"א).

שני וחמישי

שאלה: מה הסיבה שרק בימי שני וחמישי מאריכים בתפילות ותחנונים?

תשובה: משום שמשא רבינו עלה לשמים ביום חמישי לקבלת לוחות אחרונות, וירד ביום שני, לכן ימי שני וחמישי הם ימי רצון ("טור" ס"י קל"ה ומשנ"ב ס"ק ו').

רופא חולי עמו ישראל

שאלה: למה בתפילה בברכת רפאנו אומרים "רופא חולי עמו ישראל", ואילו בברכת "אשר יצר" חותמים "רופא כל בשר"?

תשובה: מעשה שהיה בגוי ששאל שאלה זו את הגאון רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל, וענה לו רבי יונתן שבאמת הקב"ה מרפא את כל החולים גם של הגוים, ולכן אומרים "רופא כל בשר", אלא שבתפילות שמנוה עשרה ברכת "רפאנו" היא הברכה השמינית שהיא כנגד מצות 'מילה' שמצותה ביום השמיני, ו'מילה' נוהגת רק אצל ישראל, לכן אומרים "רופא חולי עמו ישראל".

לאחר שיצא אמר רבי יונתן לתלמידים שהתשובה האמיתית היא שמן הדין היה צריך להיות שרק אצל היהודים יהיו חולים, כדי שיקבלו את העונש בעוה"ז ולא בעולם הבא, ואילו אצל הגוים, אדרבה, שיהיו כולם בריאים כדי שיקבלו את העונש בעולם הבא, אלא שא"כ יהיה חילול ד' שכל הגוים תמיד בריאים, ורק אצל היהודים יש חולים, לכן הכניס הקב"ה בטבע שגם גוים יהיו חולים, ונמצא שכל מחלתם היא אגב היהודים, וממילא גם רפואתם הוא רק אגב רפואת היהודים, לכן מדגישים בתפילה "רופא חולי עמו ישראל", כי גם אצל הגוים זה רק מחמת "עמו ישראל".

ביאור נוסף אמר הגר"צ פלמן זצ"ל בשם האדמו"ר מגור שליט"א, יש שני סוגי רפואה, הרפואה של הגוים היא רפואה טבעית, שכן הכניס הקב"ה בטבע שפעולות אלו מרפאים, אבל אצל כלל ישראל הקב"ה מרפא בעצמו, וכל התרופות והטיפולים שעושים הם רק בשביל ההסתר, שלא יראו את הניסים בגלוי, אבל באמת הכל בדרך נס, לכן מדגישים "רופא חולי עמו ישראל", כי רפואה כזו יש רק ל"עמו ישראל", וב"אשר יצר" מזכירים באופן כללי שהקב"ה רופא כל בשר.

רמזים לחודש שבט הבעל"ט

שבט, ראשי תיבות: ששמע בשורות טובות. שטייגען בלי טרדות.

חידה

איה ה"לכה פיורה דצה, נאחלת רק כחדשים סבת וסבת (מתחילת חודש סבת עד סוף חודש סבת)?

בהמות מצרים שהיו לע"ז

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא יִכְוֹן לַעֲשׂוֹת לָךְ כִּי תִוָּעֶבֶת מִצְרַיִם נִזְבָּה לָהֶם אֱלֹהֵינוּ כֵּן נִזְבָּה אֶת-תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם לְעֵינֵיהֶם וְלֹא יִסְקְלֵנוּ (ח' כ"ב) והיינו שהבהמות היו ע"ז של המצריים, וע' רש"י חולין (דף מ' ע"א ד"ה דומיא) 'ובעלי חיים אף על גב דלא מיתסרי משום עבודת כוכבים כדקימ"ל בתמורה (כ"ט). מדאסר רחמנא נעבד לגבוה מכלל דלהדיט שרי, מיהו אלהות מקור כדכתיב הן נזבח את תועבת מצרים', ומבואר שהבהמות היו נעבדות.

והנה בפ' בא (י' כ"ה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַם-אַתָּה תִּתֵּן בְּיָדֵינוּ זִמְתָּם וְנַעֲלֵת וְנַעֲשִׂינוּ לָהֶם אֱלֹהֵינוּ, וע' בעבודה זרה (כ"ד א') שהק' לר' אליעזר דחייש בנכרי לרביעה מהך קרא דגם אתה תתן בידנו זבחים ועולות, ויל"ע למה לא הק' דיפסל משום נעבד, והרי לא מהני ביטול לפסול נעבד, (וע' זכרון שמואל סי' ס"ז אות י"א), שור' במשך חכמה (פ' בא ד"ה מן, ובהפטרה לפ' זכור) שעמד בזה, וגם ע' בס' רביד הזהב (ריש פ' בא) שכ' 'ודע דזבחים ועולות צ"ל מן הבקר, דאלו מן הצאן נעבד הוא כדלעיל הן תועבת מצרים ולפנינו אצל מושכו'.

[א.ה. וכ"כ בתוס' השלם, וכ' שם עוד תי' דהכוונה לבדק הבית שאין פסול נעבד, וצ"ע דא"כ מאי מקשי מרביעה, ואולי דמייא לאתנן דאסור לרקועי פחים לאחורי בית הכפורת, ויעוי' בפנים יפות (ח' כ"ב) דכ' דכשנתנום לישראל הוי ביטול הע"ז, ויל"ע מד' הרמב"ן (ע"ז מד.). דל"מ ביטול בשביל גבוה, ויעוי' בחת"ס (יו"ד רל"ה) שהק' כן הגרא"ז מרגליות, וחילק החת"ס בין קרבנות שהקריבו בשעת מ"ת דבזה היה פסול אף אחר ביטול, לקרבן פסח שהקריבו במצרים שלא היה מזבח ממש, ויל"ע לר' התרג"י שהקריבו הפסח בהר המוריה, ועכ"פ הבבלי ס"ל דלא היה מזבח].

בהמות של פרעה אם היו ע"ז

וי"ל עוד דהנה ברש"י (פסוק ט"ו) 'הנה יוצא המימה לנקביו שהיה עושה עצמו אלוה ואומר שאינו צריך לנקביו ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו'. ולפ"ז י"ל שפרעה שעשה עצמו אלוה לא היה עובד בעצמו את בהמותיו, [ובמק"א נתבאר שאף שמצרים היו עובדים לנילוס פרעה עצמו לא היה עובדו שהרי חשב עצמו לע"ז], וזהו שאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים כו', והיינו שפרעה עצמו יכול ליתן בהמות להקרבה כיון שבהמות שלו לא היו נעבדות, תי' נפלא זה מפ' חתני הגרא"ז כהן.

בהמות מצרים אם היו שייכות לפרעה

וני' עוד דהנה בסו"פ ויגש (מ"ז ט"ו) כתיב וַיִּתֵּן הַפָּסֶף מִצְרַיִם וּמִצְרַיִם נִזְבָּה קָל-מִצְרַיִם אֶל-יוֹסֵף לְאֹמֶר הִנֵּה-לָנוּ לֶחֶם וְלָמָּה נִגָּדָה כִּי אִפְסָה בָסֶף: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הִנֵּה מִקְנֵיכֶם וְאֶתְנֶנָּה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם אִם-אִפְסָה בָסֶף: וַיִּבְיֹאוּ אֶת-מִקְנֵיהֶם אֶל-יוֹסֵף וַיִּתֵּן יוֹסֵף לֶחֶם יוֹסֵף לָכֶם בְּסוֹסִים וּבְמִקְנֵה הָצֹאן וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר וּבְחִמְרֵיהֶם וַיִּנְהַלֵּם בְּלֶחֶם כָּל-מִקְנֵהוֹם בַּשָּׁנָה הַהִיא.

ויש להבין איך אפשר שנתנו את כל בהמותיהם, ואיך חרשו ונשאו משאות, ולכא' צ"ל כמו שנאמר בהמשך הפרשה שאמרו שלא נשארו להם בהמות לקנות בהם אוכל וקנה יוסף אותם ואת אדמתם לפרעה, וכך אי' (פרק מ"ז כ"ג) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל הָעָם הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֶת אֲדַמְתְּכֶם לַפְּרֹעָה הָאֵל לָכֶם וְתִרְעַתְכֶם אֶת הָאֲדָמָה: וְהָיָה בְּתִבּוּאָת הַיּוֹם וְתִתְּנֶם תְּמִישִׁית לַפְּרֹעָה וְאֶרְבַּע הַיָּדָה יִהְיֶה לָכֶם, והיינו שהיה שייך לפרעה ונתן להם רשות להשתמש באדמה, וה"נ י"ל שהבהמות היו שייכות לפרעה, ורק נתן להם רשות להשתמש בהם ואולי שילמו על כך כמו ששילמו על הקרקע.

והנה הרמב"ם (בפ"ד מאיסורי מזבח ה"ו) כ' הנעבד בין שעבד שלו בין של חבירו בין באונס בין ברצון בין בזדון בין בשגגה בין לפני הקדש בין לאחר הקדש הרי זה אסור, וכ' הראב"ד 'בין שעבד שלו בין שעבד של חבירו, א"א במס' ע"ז

אוקמוה של חבירו בשעשה בה מעשה, וע"ש בע"ז (נ"ד א') שמבואר שאוסר בהמת חבירו רק ע"י מעשה, אלא שהרמב"ם סובר שזה נאמר לענין לאסור בהנאה להדיט, אבל לענין לאסור לגבוה אף בלא מעשה נאסר, וד' הראב"ד דקאי לענין לאסור לגבוה, שאין אדם אוסר דבר שאין שלו, וע"י מעשה כגון שניסך לה יין בין קרניה אוסר כמבואר שם.

והשתא לר' הראב"ד כיון שהיו כל הבהמות שייכות לפרעה א"כ לא נאסרו משום נעבד אלא ע"י מעשה, וא"כ אפשר שידעו שדרך המצרים לעבוד את הבהמות בלא מעשה בגופם וא"כ לא נאסרו, וכ"ז לר' הראב"ד, אבל לר' הרמב"ם אין לת' כן שהרי סובר שנאסר לגבוה גם בלא מעשה בגופה.

ולד של נעבד ונעבדת

וצריך להוסיף עוד שהרי הבהמות מעיקרא לפני שמכרו ליוסף נעבדו,

אלא שולדותיהם אין נאסרות, וכמבואר ברמב"ם (פ"ג

מאיסורי מזבח ה"ג) 'בד"א כשנעבדה בה

עבירה או שהמיתה כשהיתה מעוברת שהרי

הולד מצוי עמה בעת שנפסלה והיה כאבר

מאיבריה, אבל אם נתעברה אחר שנעבדה בה

עבירה או אחר שהמיתה, הרי ולדה כשר למזבח

אפילו נרבעה כשהיא מוקדשת ואח"כ

נתעברה, ואין צ"ל אם נרבעה והיא חולין

ואח"כ הקדישה ונתעברה שולדה

מותר, והנה לכא' הי' אפ"ל שנעבדה

ואח"כ נרבעה הולד מותר משום זה וזה

גורם מותר, וא"כ היינו רק אם הזכר לא

היה נעבד, והרי במצרים כל הבהמות

בחדש נעבד גם נקבות וגם זכרים,

אלא שע"ש בס' המפתח שהביאו

מרש"ש תמורה ומאו"ש ואבן האזל שכ'

שגם אם הזכר היה נעבד ג"כ הולד מותר ולפ"ז

א"ש. ועדיין יש לשאול דהנה בע"ז (נ"ג ב') אי'

א"ר אלעזר כתחילתה של א", דאמר רחמנא

ואשריהם תשרפון באש, מכדי ירושה היא

להם מאבותיהם, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו

כו' ואי משום הנך דמעיקרא, בביטולא בעלמא סגי

להו, אלא מדפלחו ישראל לעגל גלו אדעתיהו דניחא להו

בעבודת כוכבים, וכי אתו עובדי כוכבים שליחותא דידהו

עבדי, וא"כ אף שהיה שייך לפרעה, אבל כיון שפרעה ג"כ

היה עובד ע"ז א"כ ניחא ליה שיהיה הבהמות נעבד לע"ז.

ולזה י"ל שהרי מבואר שפרעה עשה עצמו אלוה, וא"כ י"ל

שפרעה עצמה לא עבד את הבהמות, וממילא לא היה ניחא ליה בזה, וכעין מה

שאמרו בע"ז שם 'ודלמא בעגל הוא דניחא להו, במידי אחרינא לא, אמר קרא

אלה אלהיך ישראל מלמד שאינו לאלוהות הרבה', אבל לענין פרעה שעשה עצמו

אלוה אפשר דלא ניח'ל לעשות הבהמות ע"ז.

מה שאמר משה איך להציל הבהמות מהברד

במכת ברד אמר משה לפרעה (ט' י"ט) וְעַתָּה שְׁלַח הֵעָז אֶת-מִקְנֶךָ וְאֶת קָל-אֲשֶׁר לָךְ בַּשָּׂדֶה כו', וצ"ב שהואיל ועבדו את הבהמות א"כ מה היה לו למשה לחוס

עליהם, וע' בסוף הפרשה (כ"ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי מֹשֶׁה צִאֲתָל אֶת-הָעִיר אֶפְלֹש אֶת-

פְּנֵי אֶל-ה', וע"ש בדעת זקנים מבעלי התוס' דכ' 'לכך הוצרך לצאת מן העיר

כשהוצרך להתפלל על מכת הברד יותר מבשאר מכות, לפי שעל מכת הברד כתיב

הירא וגו' ונתמלאה כל העיר באותה שעה גלולים ממצרים שהיו עובדים לבהמות

ולכך יצא מן העיר'.

אכן י"ל שזהו הביוון היותר גדול לע"ז שצריך להכניסה לבית להגן עליה מפני

הברד, (וכמו שאמרו במעילה י"ד א' עבודת כוכבים שנשתברה כו' וריש לקיש

אמר מותרת מימר אמר היא גופה לא מצלה לדידיה מצלה לי).

תפלת משה חוץ לעיר

בדברי הדעת זקנים הנ"ל מבואר שאין להתפלל במקום שיש צלמים, ואפשר דהנה המתפלל שכינה כנגדו, ומה"ט אמרו שלא לעבור כנגד המתפלל שלא להפסיק בינו לבין שכינה (מ"ב ק"ב ט"ו), וע' יומא (נ"ג ב') 'המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואח"כ יתן שלום כו' לשמאל דידך כו', ופרש"י 'דהיא ימינו של הקב"ה שהמתפלל רואה עצמו כאילו שכינה למול פניו שנאמר שוית' ד' לנגדי תמיד', ובמגילה (ט"ב ב') א"י גבי אסתר 'ותעמד בחצר בית המלך הפנימית, א"ר לוי כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה הימנה שכינה כו', ואפשר דמה"ט אין להתפלל במקום שיש צלמים.

אם היה מועיל למכור הבהמות לישראל להנצל ממכת דבר

הנה יד-ה' הוֹיָה בְּמִקְנֶה אֶשֶׁר בְּשׂוּלָה בְּסוֹסִים בְּחִמְרִים בְּנִמְלִים בְּבָקָר וּבְצֹאן דָּבָר
 כֶּבֶד מְאֹד: וְהַפְלָה ה' בֵּין מִקְנֶה יִשְׂרָאֵל וּבֵין מִקְנֶה מִצְרַיִם וְלֹא יָמִית מִכֹּל לִבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל דָּבָר: וַיִּשָּׂם ה' מוֹעֵד לֵאמֹר מִתֵּר הַעֲשֵׂה ה' הַדְּבָר הַזֶּה בְּכָרְךָ: וַיַּעַשׂ ה' אֶת-
 הַדְּבָר הַזֶּה מִמַּחֲלַת נִימָת לֹל מִקְנֶה מִצְרַיִם וּמִמִּקְנֶה בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לֹא-מָת אֶחָד (פֶּרֶק
 ט ג)

ובפסוק י' נִקְחָהוּ אֶת־פִּית הַכֶּבֶשׂוֹן וַיַּעֲמֵדוּ לִפְנֵי פָרְעֹה וַיִּזְרַק אֹתוֹ מִשֶּׁה הַשָּׁמַיְמָה וַיִּהְיֶה שִׁחִיו אֲבַעֲבֹלַת פֶּלֶא בְּאֵדָם וּבִבְהִמָּה, ופרש"י 'באדם ובבהמה, ואם תאמר מאין היו להם הבהמות והלא כבר נאמר (פסוק ו) וימת כל מקנה מצרים, אלא לא נגזרה גזרה אלא על אותן שבשדות בלבד, שנאמר (פסוק ג) במקנך אשר בשדה, והיירא את דבר ה' הניס את מקנהו אל הבתים, וכן שנויה במכילתא אצל (יד ז) ויקח שש מאות רכב בחור'.

ובפסוק ה' נִישָׁם ד' מוֹעֵד לֵאמֹר מָחָר יַעֲשֶׂה ה' הַדְּבָר הַזֶּה בָּאָרֶץ, וכ' באור החיים ו'ישם ה' מועד לאמר, פ' הודיע אותם זמן המכה כדי שיכניסו המקנה מהשדות'. ובמשך חכמה כ' ו'ישם ה' מועד לאמר, מחור יעשה ה' הדבר הזה בארץ, כי במכוון עשה השם יתברך הדבר הזה, כדי שימכרו המצרים את בהמתם לבני ישראל, ולא ימותו, וכן היה, כי מכרו כל בהמתם לבני ישראל, ובני ישראל נהגו בהם טובת עין ונתנום אח"כ למצרים, ולכן בושו אחרי זה להשיב פניהם ריקם בשאלם מלבושים וכלי כסף וזהב' עכ"ד.

ולפי דבריו מיושב באופן אחר איך היה להם בהמות במכת שחין, והיינו שמכרו לישראל ועי"כ ניצלו מודבר ואח"כ חזרו וקנו מהם. ומצינו במדרשים שגם בהמה חציה של ישראל וחציה של מצרי לא מתה, ולפ"ז היו המצרים יכולים למכור מקצת הבהמה לישראל כדי להצילה, כמו שמוכרים בהמה מבכרת לגוי לפוטרה מבכורה.

אבל באור החיים (פסוק ו') כ' 'ועוד ירצה לומר שאם היו מתחכמין מהמצרים למכור לישראל כדי שיהיו נקראים על שם ישראל כדי שיפליא ה' בהם ולא ימותו, והיו מערימין גם אלו מותו, אבל מקנה ישראל שהם כפי האמת מקניהם לא מת'. ונמצא שלפי האוה"ח לא הועיל למכור לישראל להנצל עי"כ, ולפי המשך חכמה הועיל למכור לישראל.

ובפרק י' פכ"ו וגם-מקננו ילך עמנו לא תשא' פרה' ג' ממנו נקה לעבד את ד' והל' פרסה יש שפי' אפי' בהמה של מצרי שרק רגל אחת ממנה שייכת לישראל, (וא"י היכן כתוב ד"), ויש שפי' דמה"ת שהיו בהמות שהיו של מצרים ורק רגל אחת של ישראל, ופי' ע"פ הנ"ל שרצו להנצל ממכת דבר ולמכור לישראל אלא שלא מכרו כל הבהמה אלא רק רגל אחת להנצל עי"כ ממכת דבר, ובא כאן לומר שגם בהמות אלו יקחו עמם כשיצאו ממצרים.

למה לא מכרו בהמות להנצל משחיו

ולד' מושך חכמה יש להעיר שמכת שחין היתה ג"כ על הבהמה, ולמה שם לא עשו המצרים כן למכור לישראל להציל בהמתם מזה שחין, ולזה י"ל שהיתה מכה לזמן

והוא הופסדו הבהמות לגמרי ע"כ לא חשו למכור להצילים, וע' בתו' (בכורות מ"א)
שנסתפקו אם נתרפאו דכ' ואם נתרפאו ממנו המצריים, שמה מעשה נס
היה, אך אולי לא ידעו שלא יתרפאו.

למה לא מכרו את השדות להנצל מארבה

ויש לעי' לפי המשך חכמה שהועיל מכירה לישראל לפטור מהמכה, א"כ למה לא מכרו את שדותיהם לישראל שינצלו ממכת ברד ומכת ארבה.

ו"ל"ע"פ המבואר בפ' ויגש (בראשית פרק מז כ) נִלְקָן יוֹסֵף אֶת-כָּל-אֲדָמַת מִצְרָיִם לַפְּרִיעָה כִּי-יָמָרוּ מִצְרָיִם אִישׁ שְׁלֹחַ בְּיָתוֹק עֲלֵהֶם הָרָעִב וַתְּהִי הָאָרֶץ לַפְּרִיעָה, וא"כ לא היה כל אחד יכול למכור את שדהו כיון שהארץ שייכת לפרעה.

אבל למוש"כ לעיל לת' למה לא היה מפסול נעבד בבהמות מצרים מפני שמכרו את כל בהמתם לפרעה כמבואר בפ' ויגש, א"כ בהמותיהם לא היו שלהם ולא היו יכולים למכרם.

טעות בקריאת הפטרת וארא

מעשה בש"ק פ' וארא תש"פ שקראו את ההפטרָה והרי סיום ההפטרָה הוא וידעו
כי אני ד', אבל חמשה פסוקים קודם לכן ג"כ יש פסוק שסופו הוא דומה לזה,
(וידעו כי אני ד' אלקים), ושעה הקורא וסיים שם, והעולה למפטיר התחיל ובירך
בברכה ראשונה שאחר ההפטרָה, ושוב אמרו לו שהחסיר חמשה פסוקים, ואמר
הה"ר וואל פרידמן ז"ל שיקרא אותם חמש פסוקים אחר שבירך ברכת צור כל
העולמים, ואח"כ ימשך בברכה השנית.

והנה בהפסדה צריך כ"א פסוקים וא"כ סליק ענינא, וכאן בלא חמשה פסוקים אלו יש רק י"ח פסוקים, אלא שאפשר דסליק ענינא כיון שבתחילה מדבר על עונשי מצרים ואח"כ באותם ה' פסוקים כתוב על נבוכדנצר שיקבל את שלל מצרים.

וואס צריך לחזור ולקרות מה שהחסיר, הרי אותם פסוקים קורא אותם בלא ברכה ראשונה, וע' מ"ב (ס' קל"ז) גבי מה שצריך לקרות לכל אחד ג' פסוקים 'ואם טעה וקרא ב' פסוקים וכבר בירך צריך לחזור ולברך, כיון שהסיח דעתו על ידי שבירך ברכה אחרונה', והנה כאן הציבור ראו שיש טעות, וא"כ אפשר דלא חשיב היסח דעת של הציבור ואף שהקורא הסיח דעתו אבל אולי תלוי בדעתם.

ההפטרה שם ואח"כ ימשיך בשאר הברכות.

❖ מראות הצבאות - דף היומי ❖

נזיר (ד א') 'הריני כשממשון כבן מנוח כבעל דלילה', צ"ע שדלילה לא נתגייירה ולא היתה אשתו ולמה נקרא בעל דלילה, וע' בסוטה (ט' ב' בתו' שאנץ) בשם ירושלמי שדלילה לא נתגייירה ובא עליה שלא דרך אישות וע"ש בתו' שאנץ שהיה בצינעא. [א.ה. יעוי' בסמ"ג לאוני קט"ז דכ' לפ' בד' הירו' דנתגייירה, וכ"כ הרמב"ם (פי"ג מאס"ב הי"ד) והמהרש"א בסוטה, ובקה"ע כ' דודאי גיירה, ויעוי' ברלב"ג (שופטים י"ד) דכ' ו'התחכם למצוא תואנה מפלשתים כדי שיוכל להכותם, ולזה בחר לקחת אשה מפלשתים כי בזה האופן חשב שישגי מבוקשו, והנה אמרו ז"ל שהוא גיירה תחלה, כי חלילה למי שהוא שופט ישראל שיתגאל בבנות הפלשתים ויהיה עובר על מה שהזהירה התורה מלהתחתן בם, ויל"ע מד' המדרש [בראשית פ"ה ו'] 'רב אמר שמי תמניות הם, אחת של יתדה נאחת של שמשון, ולמה הוא מזכיר בה עליה וירידה, אלא עליה ליהודה שהוא מעמיד מלכים, וירידה לשמשון שהוא נושא גויה', ויש להוסיף דגיירה מדכתיב [שופטים פט"ו פ"ב] 'הלוא אחתה תקטנה טובה ממנה תהי נא לך תחתיה', ואי לא גיירה הלא היא אחות אשתו, ואם גיירה הרי אין קורבה ביניהם, ויעוי' בתוספתא דתרגום (בלמכסה עתיק) דמיכה [נולד מדלילה].

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 91

מי שם פה לאדם? – הלא אנוכי ה'!

וארא תשפ"ג

טיפות הטל שיפגעו בדיוק בגיזה ולא בארץ, או להיפך, ואנחנו למדים מהמופת הזה, איך הבריאה כולה נתונה ביד השם, עד שכל תנועה בטיפת הטל לכאן או לכאן, תלויה ברצון השם באותו רגע, ואין שום כח בעולם מלבדו.

מה התועלת בשני מופתים?

הוסיף השם ואמר למשה רבינו "הבא נא ידך אל חיקך, ויבא ידו אל חיקו ויוציאה, והנה ידו מצורעת כשלג, וישב ידו אל חיקו ויוציאה, והנה שבה כבשרו, והיה אם לא יאמינו לקול האות הראשון, והאמינו לקול האות האחרון" היינו שהיה חשש, שבני ישראל לא יסתפקו באות הראשון, ולשם זה נתן השם למשה אות נוסף לעשות לבני ישראל. וצריך להבין, הרי באות הראשון רואים בפירוש שמשה עושה דברים מעבר לחוקי הטבע, וניכר בבירור שהשם שלחו, וא"כ למה צריך אות נוסף, ואם יש מי שמתעקש ותולה את מעשיו של משה בכישוף, ולא מאמין שהשם שלחו, מה יעזור לו מופת נוסף, הרי יתכן שגם הוא נעשה ע"י כישוף?

ואמנם יתכן שהמופת השני שנעשית ידו מצורעת, קשה יותר לעשותו ע"י כישוף, ואם היינו יודעים פרק או שנים בכישוף, היינו מבינים מדוע, ואולי הסיבה הרי שהכישוף נעשה ע"י שדים למיניהם, והכח שלהם בא מהסירא אחרא, ולכן כל היכולת שלהם היא רק להרוס ולקלקל, ולא לתקן או לרפא, ומזה שמשה רבינו החזיר את ידו לחיקו והיא נרפאה ושובה לבשרו, רואים שזה לא בא מכישוף אלא מכח עליון (א.ה. לא) אם הצרעת נעשתה ע"י כישוף, הרי הם יכולים לבטל את הכישוף, וממילא תחזור ידו להיות בריאה כבתחילה, גם לפי זה למה צריך לאות השלישי? עוד נראה לי שיש ללמוד מכאן, שמטרת האותות היתה להחדיר לבני ישראל שהבורא עולם שהוא בעל הכוחות כולם – הוא שלח את משה לגאול אותם, ולידיעה הזו לא מספיק מופת אחד, כי טבע האדם תמיד לתלות הכל בטבע ומקרה, ורק ע"י שהוא חוזר על הנס ומתבונן בו שוב ושוב, אז הוא מבין שהמאורע לא יכול לקרות מאליה, ובהכרח יש כאן כח עליון ששולט במערכות הטבע, ולכן היה צריך חזרה והתבוננות של שלוש אותות, כדי לעורר את לב האדם לעובדה הזו, שכל הבריאה היא מאחו עיניים, ואין בה שום כח אמיתי, אלא הכל תלוי בראונו יתברך.

איך מקל עץ דומם – נהפך לנחש חי ונושם?

הנה בשלושת האותות שנתן השם למשה אנחנו רואים שינוי סדרי הטבע, באות הראשונה נהפך המטה הדומם לבעל חי, ואח"כ נתהפך שוב מבע"ח לדומם, ובאות השניה נהפך הבער החי לצרעת, ואח"כ נעלם הצרעת, ובאות השלישית נהפכו המים לדם, ואח"כ שוב חזרו ונהיו מים. וצריך להבין איך קרה הדבר הזה שמקל עץ דומם, נהפך לנחש חי נושם? הרי הבריאה של נחש חי היא בריאה שונה לגמרי, ואיך היא יוצאת מתוך מקל של עץ? ואמנם את השאלה הזו – שאל משה רבינו להקב"ה (הובא במדש פרשת בא) בשעה שאמר הקב"ה לאהרן "נטה את מטך, והך את עפר הארץ, והיה לכינים בכל ארץ מצרים" שאל משה את השם, איך יתכן שעפר דומם – יהפוך לכינה שהיא בעלת חיים? ענה לו הקב"ה, וכי העפר היה כך מעולם? והרי בתחילה כל העולם היה מים, ובששת ימי בראשית בראתי את העפר, וכעת ציוויתי שיהיה כינים ולא עפר. והנה השאלה של משה רבינו היא עצומה, הרי גרגיר עפר אין לו מערכת עיכול, לב, עיניים, אזניים, ואיך פתאום הוא מקבל חיות? ומה ענה לו הקב"ה על זה?

ואמנם הביאור הוא פשוט, עונה לו הקב"ה, כשם שבראתי את העפר מתחילה יש מאין, כך אני בורא כעת את הכינה יש מאין, ולא הפירוש שהעפר התהפך לכינה, אלא אני מפסיק את הבריאה של העפר ובמקום זה מהווה בריאה חדשה של כינה, וגם העפר המקורי לא היה מעולם עפר, אלא בתחילה בראתי מים, ואח"כ הפסקתי את אותם מים, ובראתי במקומם עפר, וגם כעת אני מחדש בריאה חדשה של כינים. והיסוד הזה הוא נכון לכל מעשי בראשית, שהבריאה של ששת ימי המעשה לא נתינת רק פעם אחת ונסתיימה, אלא "לעולם ה' בדרך ניצב בשמים" (תהילים ק"ט) שכל המאמרות שנברא בהם העולם, עדיין ניצבים ועומדים, ומכוחם מתקיים העולם, וכשאמר השם "יהי אור" המאמר הזה עדיין קיים עד היום, ומכוחו יש לנו אור, וכן כל מערכת הבריאה כולה, אין לה שום קיום בלא מאמר אלוהי, שזה הכח והחיות שלה, וכמו שאנו אומרים בכל יום (נחמיה ט) "אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם, הארץ וכו' ואתה מחייה את כולם".

ויצמח פורקניה – כביכול פורקנו של הקב"ה

"וירא מלאך השם אליו, בלבת אש מתוך הסנה" מתוך הסנה – ולא אילן אחר, משום עמו אנוכי בצרה (רש"י שמות ג, ב) והיינו שכאשר בני ישראל בצער קושי השיעבוד, השם משתתף עימם בצערן, ולכן התגלה למשה בסנה – בשיח של קוצים.

וכן אומרת המשנה בסנהדרין (מו, א) "אמר רבי מאיר: בשעה שאדם מצטער, שכינה מה לשון אומרת? קלני מראשי, קלני מזרועי! ואם כך המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך – קל וחומר על דמן של צדיקים" הנה המשנה מדברת, במי שנתחייב מיתה בבי"ד, על חילול שבת, או על גילוי עריות וכיו"ב, והקב"ה מצטער עליו ואומר: ראשי כבד עלי, זרועי כבד עלי (רש"י שם) ולמרות שהוא חוטא ופושע בעבירות החמורות ביותר, הקב"ה מצטער בצערן, ומזה יש לנו ללמוד כמה הקב"ה מצטער בצערן של כל אדם מישראל, וכ"ש בצערן של כלל ישראל כולו, שמשועבדים במצרים.

וכן אנחנו רואים בפסוק שאומרים בתפילת נעילה "כי לא אחפוץ במות המת" (יחזקאל יח, לב) ומה הכוונה 'במות המת' שרשעים בחייהם קרויים מתים, ולמרות רשעותם, הקב"ה לא רוצה שימותו, אלא שישובו מדרכיהם ויחיו, ולכן הוא מצטער על כל נפש מישראל שלא חזר בתשובה, והוצרך להצטער ולמות, וכ"ש בצדיקים.

וכמו כן אנחנו אומרים בקדיש "תגדל ויתקדש שמיא רבה וכו' ויצמח פורקניה" ולפי פשוטו היה ראוי לומר "ויצמח פורקנא" והיינו שהשם יצמיח את הפורקן והגאולה שלנו, ולמה אמרו ויצמח 'פורקניה' ומשמע שמדבר על הפורקן והגאולה שלו? ואמנם הביאור הוא שכשבני ישראל מצטערים הקב"ה מצטער עימם, וכשבני ישראל בגלות – גם השכינה בגלות, כמו שאמרו חז"ל שכינתא בגלותא ועל זה אנחנו מתפללים שכביכול השם יצמיח את הגאולה של עצמו, וכעין מה שאמר דוד המלך בתהילים (צח) "הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו" למי מבקשים מהשם שיושיע? 'הושיעה לו' והיינו שיפדה את עצמו מהגלות, שבו הוא נמצא יחד עם ישראל.

אם לא יאמינו לי

הנה השם נגלה למשה רבינו בסנה ואמר לו "ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים, לכה ואשלח את פרעה, והוציא את בני ישראל ממצרים" השם נותן שליחות למשה לדבר עם פרעה, שיוציא את ישראל ממצרים, משה רבינו לא חפץ בשליחות הזו, ונכנס בדיון ודברים, ואומר להשם הרי הם לא יאמינו לי, ענה לו השם "מה זה בידך? ויאמר מטה, ויאמר השליכהו ארצה, וישליכהו ארצה ויהי לנחש, ויאמר ה' שלח ידך ואחוז בזנבו, וישלח ידו ויחזק בו, ויהי למטה בכפו, למען יאמינו כי נראה אליך ה'".

השם נתן למשה רבינו אות ומופת להוכיח לבני ישראל שאכן השם שלחו, והאות הראשון היה ע"י המטה שזרקו לארץ ונהפך לנחש, ואח"כ חזר להיות מטה כבתחילה. והנה העובדה הזו שהמטה של משה נהפך לנחש הוא דבר פלא! איך יתכן שחפץ דומם יהפך לבעל חי? הרי אין מציאות כזו בבריאה? ומה רואים מזה? שיש כאן בורא עולם, ריבון כל המעשים! ששולט בכל מערכות הטבע, וכל מה שנעשה תחת השמש הוא מכוחו, ורק הוא יכול לשנות את טבעו של המטה, שיתהפך לנחש, ויכול להחזירו חזרה להיות מטה! וזה הוכיח לבני ישראל שמשה נשלח ע"י מי ששולט בבריאה, והוא הכח המחייב ומניע את הכל!

בדומה לזה רואים בספר שופטים (ו) שגדעון ביקש מהשם אות וסימן, שיהיה לו ברור שהשם מדבר איתו, ואכן הוא יושע אותו במלחמה נגד ארם, ולכן הניח גדעון גזית צמר על הארץ, וביקש מהשם, שבבוקר יהיה הטל רק על הגזית, ושאר כל הארץ תהיה יבשה, וכן אדע שאכן השם דיבר איתי, ואכן למחרת כך היה, שכל הארץ הייתה יבשה, וגזית הצמר הייתה ספוגה ורטובה, וסחט ממנה גדעון מלוא הספל מים, ולמחרת ביקש גדעון מהשם עוד בקשה, שבלילה השני יהיה להיפך, שכל הארץ תהיה רטובה מטל, וגזית הצמר תישאר יבשה, ואכן כך היה, וידע גדעון כי אכן השם דיבר איתו.

הנה טיפות הטל הם דקות מאד יותר מגשם, ואנחנו רואים אותם רק אחרי שהם נתפסים על חפצים, מכוניות וכדומה, והשם עשה נס לגדעון שבתחילה הטל ירד רק על הגזית, ואח"כ ירד רק על הארץ. ואם נתבונן נראה מזה את השליטה המוחלטת של הבורא עולם בבריאה, שהוא מפעיל את כל הבריאה, ושולט על הטיפות של הטל, בכל שלבי הירידה שלהם – מלמעלה עד למטה, וכן הוא מכין את

וזה עומק התשובה של הקב"ה - למשה רבינו, אני לא צריך להפוך את הבריאה של העפר לכינים, אלא שבאותו הזמן נפסקת הבריאה של העפר, ומתחילה בריאה חדשה של כינים, וכשם שבמעשה בראשית ברא השם המוני בע"ח, לכל גווניהם וסוגיהם, כמו כן כעת עכשיו במצרים ברא השם כינים, באותו מקום שהיה בו העפר קודם לכן.

תרכובת המים – לעומת הנוזל דם

אם נתבונן נראה שכשם שתמה משה רבינו על הפיכת העפר לכינים, גם הפיכת המים לדם הוא נס ופלא עצום, שהרי מלבד זה שהדם הוא אדום והמים נטולי צבע, יש ביניהם הבדל במהות, והתרכובת של המים שונה לגמרי מהנוזל של דם, והרי אנו רואים שהדגה אשר ביאור מתה, ולמה היא מתה? כי כל בעלי החיים צריכים חמצן, וכשאין להם חמצן מיד מתים, ובמים יש חמצן מתאים לדג, ומהו הוא חי, ובדם שאין לו חמצן הוא מת, ומהו רואים שהמים שונים במהותם מדם.

ואכן המים מורכבים מחמצן ומימן, שלוש חמצן, ושני שלוש מימן, ופעם נוכחתי בעצמי במעבדה, וראיתי שלוקחים מים ומפרידים אותם להיות גזים, ואז הם מתחלקים לשני סוגים, שלוש מהם נהפך לגז חמצן, ושני שלוש גז מימן, ואח"כ חיברו אותם יחד, ושוב חזרו להיות מים. ובגלל התרכובת הייחודית הזו, הדג יכול לחיות בתוך מים, שיש לו בגוף מערכת, שיוצרת להפריד את החמצן מהמימן, וכך הוא מספק לעצמו חמצן בתוך המים, ובנוזל של דם אין את הגז של החמצן, ולכן דגים לא יכולים לחיות בתוך דם ומתים מיד.

ולפי זה נמצא, שמה שהפך השם את מימי מצרים לדם, ואח"כ החזירם מדם למים, הרי זה בריאה מחודשת שלא היתה קודם, שהחמצן שנמצא במים לאן הלך, ומאין הוא הגיע שוב, כשנהפכו הדם למים בחזרה, וההסבר הוא ג"כ כנ"ל, שהבורא עולם מהווה ומחיה את הבריאה בכל עת, ובאותו זמן שנהפכו המים לדם, כלתה בריאת המים, והתחילה בריאת דם, וכן כשחזרו, שכל הבריאה כולה, ברצונו יתברך היא עומדת, ובלא רצון השם באותו רגע, היא בטלה מיד.

זכורני שהרבי מרן הרב שך, היה מתבונן במכת דם, ותמה על הפיכת המים לדם, ווי אוי? (אין זה קרה?) אין יכול להיות שמים נהפכים לדם? וענה הרבי, הבריאה לא קיימת מכח עצמה, אלא הקב"ה מהווה ומחיה אותה בכל רגע, ומהווה את המים שיהיו מים, והעפר שיהיה עפר, והיה חוזר על זה שוב ושוב, שאין עוד מלבדו, והוא יתברך מחיה את הכל, ולכן ברצונו הכל מתהפך ברגע אחד - לבריאה אחרת.

מי מחייה - את הפה של האדם?

הנה משה רבינו לא רצה לקבל את שליחות השם, ללכת למצרים ולהוציא את בני ישראל, ואמר משה רבינו "לא איש דברים אנוכי, כי כבד פה לשון אנוכי" ענה לו השם "מי שם פה לאדם, או מי יושם אילם, או חרש, או פיקח, או עיוור, הלא אנוכי השם!"

אני רגיל לחשוב, שהמסר של הפסוק הזה הוא מבהיל! השם אומר למשה רבינו, איך אתה אומר שאתה לא יכול לדבר? הרי מי עשה פה לבן אדם? אנוכי השם! ומה הכוונה, לא מי ברא פעם את הפה, אלא מי ממשיך בכל רגע לקיים ולהחיות את הפה של האדם? הרי זה אני השם!

החיוניות של החמצן - לאדם לחי ולעצמו

הנה כל החי והצומח בעולם זקוקים לחמצן, אדם בעלי חיים וצמחים, ולא זו בלבד, אלא שכל תא מהתאים של האדם בע"ח והצומח, צריך חמצן, ואם חלק ממנו לא מקבל חמצן, הוא מת ונובל מיד.

ובגוף האדם יצר הבורא יתברך מערכת ייחודית, שבו החמצן יגיע לכל גופו, שכשהדם נושם את החמצן מהאוויר לתוך הריאות, הלב מקבל את החמצן מהריאות לתוך הדם, ובדם יש חומר שנקרא אמגלובין שהוא מוביל את החמצן בתוך הדם, ומפזר אותו בכל הגוף, וכך נמצא שכל חלק מהגוף שמגיע אליו דם, מקבל גם חמצן, ואם נוצר מצב שלא מגיע חמצן לאיזה מקום בגוף, אותו מקום מת, וכמו כן כשיש אירוע לבבי, לא מגיע חמצן למקומות החיוניים, וזה מסכן את חיינו.

וזה הנוק הגדול שעלול לקרות ל"ע כשיש קריש בדם, שהוא חוסם את החמצן מלהגיע למוח, ואז נהיה אירוע מוחי, שאותו חלק שלא הגיע אליו דם - מת, והחלק בגוף - שאותו תא במוח מופקד עליו, משתתק מיד, כי הגוף מקבל פקודות מהמוח, וכשהמוח לא נותן לו פקודה, הוא משתתק מיד, ולכן באירוע מוחי, לפעמים חצי מהגוף משותק, שחצי מהמוח מת, ומפסיק לתת פקודות לאותו חצי גוף שמפוקד עליו, והוא

כזית פת יותר מכדי אכילת פרס - האם פוטר כל מיני מאכל

כתב המ"ב (רי, א) ואם אכל כזית פת מעט מעט, ונשתהה באכילתו, מתחילת האכילה עד סופו יותר מכדי אכילת פרס, אינו מצטרף לחיוב ברכת המזון. ואמנם כי שם המ"ב יאמר אכל כדי שביעה דחיוב מה"ת, חייב בברכה"מ, דהא עכ"פ ושבעת קריני ביה. ובשער הציון (י) כ' דסברא זו לא ברירא, דאפשר שגם כשיש ושבעת, ואכלת נמי בעינן.

והיינו שהפ"ג נקט שלחיוב ברכת המזון דאורייתא סגי בשביעה לחוד, והמ"ב נסתפק שיתכן שבלא שם אכילה אין חיוב ברכה"מ בכל גווניו.

ויש לדון באופן כזה שאכל כזית פת והפסיק כדי אכילת פרס, האם נאמר בו הדין שפת פוטר כל מיני מאכל, והא מיהת נראה פשוט שאם אכל פחות מכזית שאינו פוטר כל מיני מאכל, שישוד הסברא שפת פוטר את כל המינים, היינו כשקובע סעודתו על הפת כמו שבי הראשונים, ופחות מכזית שאין כאן אכילה, בוודאי אין כאן קביעות, אלא שיש להסתפק באופן הני"ל

ואם כך, מה יש לדאוג, איך תדבר עם פרעה? הרי מי ששלח אותך לדבר, הוא גם האחראי על כך הדיבור של כל יושבי תבל, וכי לא ניתן לסמוך עליו שיתן לך את הכח לדבר? הרי אם הוא שולח אותך, ניתן לבטוח בו שיעזור לך לבצע את שליחותך, על הצד היותר טוב! שהרי כל מי שיש לו פה ויכול לדבר, זה גם מכח רצון השם הנוכחי, שכעת יכול לדבר, וא"כ כל השם יכול לתת את כח הדיבור.

אה! כמה ניתן ללמוד אמונה מפסוקים אלו, השם יתברך מחנך ומלמד אותנו, את ההשקפה הנכונה על העולם, שכל המציאות של העולם, מתהווה בכל רגע רק מכח רצון השם, ואין עוד מלבדו אפס וזולתו.

כוחי ועוצם ידי - עשה לי את החיל הזה!

ואמנם כיום יש הרבה כפירה בעולם, והמוני בני אדם לא מבינים שיש בורא, שהוא לבדו מנהל את העולם, הנה רוסיה מפחידה את העולם, עם צבא ענק של כשני מיליון חיילים, עם נשק לרוב, ומתברבים לעיני אומות אחרות - ביכולות שלהם, והעולם אכן מודד את החזק של כל מדינה, לפי כמות הצבא, ולפי כמות ואיכות הנשק, ובזה תולים את הנצחונות וההפסדים כולם.

אבל האמת שמי שקורא בספרי הנביאים, רואה את המלחמות שעשו האומות ביניהם ועם ישראל, ובכל מקום יש סיבה למה היה כישלון, ולמה היה ניצחון, והכל מאת השם, גם הניצחון וגם הכישלון לא תלויים בכמות של צבא או נשק, אלא רק ברצון השם.

וכמו כן רוסיה העוצמתית, תלויה רק ברצון השם, והקב"ה יכול ברגע אחד להביא להם איזה חיידק קטן, שיתפשט בין כל החיילים, ומקבלים קצת כאבי ראש עם חום, ובבת אחת כולם לא כשירים להילחם, ונופלים ביד אויביהם.

כלי הנשק של גדעון - שופרות וכלי חרס

בספר שופטים (ו) מסופר שגדעון יצא להילחם בארם, והיו עימו אלפים רבים של חיילים, ואמר לו השם, שזה מדי הרבה חיילים, ואח"כ יבואו לתלות את הניצחון בזכות הצבא של ישראל, ולכן חזרו לבתיהם 22,000 איש, ונשארו עשרת אלפים חיילים, ואמר השם לגדעון, עדיין הכמות הזו היא יותר מדי, ולכן לקחו את כולם לשתות מים מהנהל, וכל מי שכרע על ברכיו לשתות מים היה חשוד בע"ז, וחזר לביתו, ורק מי שליקק מים בלשונו, ולא כרע, הוא ילך למלחמה, ונשארו רק שלוש מאות איש להילחם עם מדין.

והנה הכמות של המדיינים היתה עצומה, והם ומקניהם וגמליהם היו כארבה לרוב, עד אין מספר! וגדעון נלחם איתם, עם שלוש מאות איש. ומה לקחו איתם למלחמה, טילים או חרבות? לא! הם לקחו שופרות ביד אחת, וכלי חרס ביד השנייה, ויצאו למחנה מדין בלילה, והניחו לפיד אש בתוך הכלי חרס שיאיר להם, תקעו בשופרות, ונשברו הכדים, ומאז הקב"ה נלחם בשבילם, ונעשתה בהלה גדולה במחנה ארם, וכל המדיינים התחילו לברוח והיכו בחרב איש את רעהו, וירדפו כל ישראל אחריהם עד שניצחום.

הרי לנו שכל מה שהיה צריך כדי להצליח במלחמה, לעשות רצון השם, ומכאן ואילך רק מה שהשם גוזר הוא מה שיקרה, לניצחון או להפסד.

החיוניות של החמצן - לאדם לחי ולעצמו

משתתק, גם כשמרפאים אנשים עם שיתוק ידיים או רגליים, מנסים להפעיל את המקום המשותק בגוף, באופן כזה שיעזור את אותו חלק במוח שאחראי על זה.

והנה הסטיפלער הקשה בספרו חיי עולם, אין יתכן שהעובר יכול לחיות במעי אימו תשעה חודשים, בלי לנשום אויר בכלל, וכשהוא יוצא מבטן אימו, הוא צריך מיד אויר, ואם רגע אחד אין לו אויר - הוא נפגע, ואם כמה דקות הוא בלא אויר, הוא מת, ומה הסיבה שלפני שיצא לאויר העולם הצליח לחיות בלי אויר?

ואמנם התשובה לכך, שכל עוד שהוא עובר, הרי הוא מחובר למחזור הדם של אמו שלו, והדם של אימו שלו מלא בחמצן מהריאות שלה, שהלב מקבל את החמצן לדם, ומפזר אותו בכל הגוף, וכמו שמחזור הדם שלה עובר בכל התאים שלה, כך הוא נכנס בתאים של העובר שהוא ירך אימו, וכמו היד והרגל שהם לא צריכים לנשום, והם צורכים את החמצן דרך הדם, כמ"כ העובר מקבל את החמצן ממחזור הדם של אימו, ולכן בבטן אימו הוא לא צריך לנשום, ורק כשיוצא מבטן אימו מתנתק מהדם שלה, וחייב לנשום בכוחות עצמו, כדי שיהיה לו חמצן.

כזית פת יותר מכדי אכילת פרס - האם פוטר כל מיני מאכל

שאכל כזית שלא בתוך אכילת פרס, ולכאורה נראה שהרי הוא כאכילה של פחות מכזית, ואינו פוטר את שאר המאכלים.

ולפ"ז נמצא שמי שאוכל מצות עם הרבה גמורים וסלטים, ואינו אוכל כזית בכדי אכילת פרס, צריך לברך על כל שאר המאכלים, ברכה ראשונה ואחרונה, ואינו נפטרים בברכת המוציא.

ואמנם עיין במ"ב (קעז, ג) שנסתפק במי שאכל פת, רק כדי לפטור את שאר המאכלים, אם הוא פוטר או לא, וכתב בתו"ד וכ"ש אם הוא פחות מכזית. ולא נתברר באוכל פחות מכזית לשם אכילה גמורה אם בב"ה פוטר שאר מילי או לא, ועיין בדגול מרבה (קסז) שנראה ממנו שפחות מכזית אינו פוטר בכל גווניו. וכ"כ באגרות משה (או"ח ד, מא) אמנם בשם הגרי"ש אלישיב הביאו (ע"י בספר וזאת הברכה) שפחות מכזית פת, פוטר כל מיני מאכל. והנידון דלעיל ביותר מכא"פ, שייך רק למ"ד דבעינן כזית, ופשוט.

גיליון זה נכתב כפי הכנת הכותב, כל טעות או שגיאה היא על דעתו בלבד.

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר בטל' 054-8520-936

או דרך נדרים פלום בחיפוש 'עוטה אור'

או באמצעות הטל' 03-7630585 'שלוחה 6465

ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א

במערכת 'קול יהודי מרוקו' 0747-962-835 'שלוחה 2-2

וכן במערכת 'קול הלשון' בקו ישיר 0733-718-148

שמעו ותחי נפשכם

אישתיירי משפירי ירושלים

הנתק מהדור ההוא, זו הבחינה הכואבת ביותר באבדן האיש הגדול

נקודות התבוננות אחר לבתו של מרן הנאון רבי שמעון בעדני זי"ע, להבין את שירת חייו

קשיי חייו, הגם שנולד כילד יתום מאב ומאם (קידושין לא:), ובמשך חייו שיכל עשרה בנים (ברכות ה:).

אבל הכתר בחייו של רבי יוחנן, איך שהוא תיאר את עצמו, היה 'אשתיירי משפירי ירושלים'. נשארתי מאותו יופי נאצל שהיה בירושלים!

כשעוסקים בדמותו המקודשת של רבי שמעון, קודם צריך להבין שהוא נשאר משפירי ירושלים. הוא שייך לאותו דור שרחקנו ממנו, הוא שייך ליחידה הסגולה שאינם, ודוגמתם אינם. זאת איברנו.

לא דובים ולא יער

ועוד משפט אחד, גם הוא כהקדמה.

אלישע מרפא את מי יריחו המרים והולך לבית אל. בדרך מתקלסים בו נערים. 'ותצאנה שתיים דובים מן היער, ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים'.

הדובים הללו, גם היו. לא יער הווה ולא דובים הוו (סוטה מז:). כל הדובים הללו באו בדרך גם לענוש לאותם מתקלסים. אלא שאם הדובים היו נצרכים למטרתם, למה צריך שיכרא יער בדרך גם? הן לא עבד קודשא בריך הוא גם לחינם ולא ישנה הקדוש ברוך הוא הטבע בכדי. אם נגזר שימותו על ידי דובים, למה צריך לברוא גם יער?

והתשובה היא 'דבעית'. דוב מרגיש בטוח בביתו, היינו בין עצי היער. אם אין עמו את עצי היער, אם בית גידולו חסר, גם פעולותיו חסרות. עד כאן דברי הגמרא.

ולמדנו מזה שלקדוש ברוך הוא יותר 'קל', כביכול, לברוא יער שלם, מאשר לברוא דובים שלא מפחדים בלי יער.

כל אשר תיקנו לנו רבותינו אנשי כנסת הגדולה בנוסח התפילה, מהררי קודש חצבו ותיקנו. מילה בסלע, משפט מעשה חושב. מהיכלי הספירות העליונות נגזרו, נספרו ונמדדו, תבואנה בהיכל מלך.

אף מרן הבית יוסף האריך לעמוד על כל ברכה וברכה בחיבורו הגדול, לציין את מספר התיבות אשר בה. משקל ומניין הווי סימן.

וזאת אשר ניסחו לנו בברכת הצדיקים: על הצדיקים. ועל החסידים. ועל זקניהם. ועל פליטת בית סופריהם. לאמר, יש ארבעה מעמדות בעיני העדה וצדיקי הדור. ייתכן שאדם אחד שייך בכל ארבעת התארים, וייתכן אדם שיש בו רק מעלה אחת. צדיק, חסיד, זקן ומפליטת הסופרים.

מסתבר הדבר, כי כמו שיש הבדל צדיקים לבין חסידים, כך יש הבדל בין זקנים לבין פליטת בית הסופרים. זקן הוא בא בימים, ופליטת הסופרים שייך לדור הקודם, אדם שמבין את המציאות והרוח ששררה בדור הקודם.

רבי יוחנן

ניתן דוגמא מרבי יוחנן שהעיד על עצמו שהשתייר משפירי ירושלים (ב"מ פד:). הלא הרבה שבחים ומעלות נרקמו עטרה לראשו. הוא האיש שריבץ וקיבץ תלמידים ותורה לאין שיעור ומספר, הוא חיבר את התלמוד הירושלמי ומכר את כל שדותיו שירש מאבותיו בשביל התורה (שיר השירים רבה ה, ז), ואם יתן איש את ביתו באהבה שאהב רבי יוחנן את התורה, בוז יבזו לו.

בר מן כל דין, רבי יוחנן השתייר משפירי ירושלים. יש כאן משמעות כבירה, שלוש מאות שנים חי (ספר התרומה סי' קלא), דמותו הייתה האחרונה שיכלו לראות בני דורו, בבואה של דורות קודמים. אדם שגדל בצלו של רבי יהודה הנשיא והתגבר על כל

כלומר, הפחד הוא דבר המושרש עמוק יותר ברקמת החיים של בני תמותה, ואותו כמעט אי אפשר להסיר, ובעבור כך עדיף לברוא יער לדובים, מאשר לפונג מהם את הפחד.

ומרובה מדה טובה, כי אם אדם נמצא בתוך המקום שהוא בית גידולו, כוחו גדל לאין ערוך מגר תושב. הוא שואב את השראתו וכוחו מתמונת בתי שכונתו, זה משפיע עליו.

זו הסיבה שדוד המלך התאוה 'מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער' (שמואל ב כג, טז). אף כי הגמרא דרשה שביקש לברר הלכה של טמון באש (ב"ק ס:), מכל מקום אין מקרא יוצא מדי פשוטו. דוד רצה לשותות מים מבית לחם.

למה דווקא משם, כי דוד איש בית הלחמי היה, מקורו ברוך מבית לחם. הוא רוצה לשותות את המים של בית לחם כדי שתלכש בו רוח עזו וגבורה.

וזו הסיבה שמכת ערוב הביאה חיות טורפות עם 'האדמה אשר הם עליה' (שמות ח, יז), שירגישו את בית הגידול הטבעי שלהם, כדי למעט בנם.

עיוזו וגבורה

הכוח הגדול של 'פליטת בית סופריהם', זה הרוח ובית הגידול הטבעי שלקח עמו משפירי ירושלים, מגדולי הדור הקודם. האדמה אשר הוא עליה, היא עצמה שייכת להפסד שהדור איבד.

חייו של רבי שמעון, עיוזו וגבורה היו. ייתכן שהיה זקן ושבע ימים, ייתכן שהיה גופו חלוש. אבל הרוח שבו, רוח של ימי קדם הייתה, ואם היא הייתה רוח של ימי קדם, ממילא התלכשה בו גבורה שיכל להפוך עמה את כל הדור.

לא רק את תלמידיו בפורת יוסף או בבני ברק, לא רק את ערי השדה שכיתת רגליו אליהם, לא רק את המדינות הרחוקות שדאג להקים בהם מוסדות תורה ולהעמיד להם תלמידי חכמים עד שייכנה דור חדש של בני תורה. לבד מכל אלו, את כל הדור נשא עליו, את כל הדור שינה ועיצב.

נהנים ממנו עצה ותושיה, בינה וגבורה

הלא זו בדיוק הזכות של העוסק בתורה לשמה (אבות ו, א), בין הדברים שמנה רבי מאיר – 'נהנים ממנו עצה ותושיה. בינה וגבורה'.

'תושיה' היינו גבורה. איך נהנים מאדם תושיה וגבורה? ידענו איך נהנים מאדם אחר בעצה טובה ובמילה מנחמת, ידענו איך נהנים בממון. אבל איך נהנים מהגבורה של השני, עד כדי שהלומד תורה לשמה, זוכה ונהנים ממנו גבורה?

לא רק על הלומד תורה לשמה. הכתוב עצמו מדבר בחומר מוגע ישי, במלך המשיח, עליו גם תנוח רוח עצה וגבורה. מהי אותה רוח גבורה?

והפירוש הוא כי זקן שקנה חכמה, לא מדבר אלא מדברי רבותיו המדברים מתוך גרונו. כמה הרפתקי דערו עליה, חכמת החיים שאגר וצבר בימי חייו הוא מנהיגה אותו אחרת. תראה בו שגופו רופס, אבל הוא איש גיבור, איש מלחמה המזהה את אשר לפניו ויודע להגן על הדור, ולגדל אותו הלאה.

את העצה וגבורה שמקבלים מאדם גדול, זה בעצם ההתבוננות בדרכיו, כיצד הוא, בכלים שלו, הצליח לבצע ולעשות את אשר נדרש.

שמחתי באומרים לי

מין הגאון רבי שמעון בעדני היה אחד הביטויים הנפלאים של הגבורה. בשיא תפארתו עזב את מעמדו בירושלים, עמד בראשות ישיבת פורת יוסף לצדם של גדולי ירושלים, ועבר לבני ברק, כי צריכים, אז עשה זאת ברירה וחרווה. בבואת דודו הצדיק רבי שלום לופס שעזב את ירושלים מלאת החכמים והסופרים, והצפין לעיר עכו, עיר שוממה מתורה. כל הדרך היה משורר לעצמו 'שמחתי באומרים לי בית ה' נלך'. אמרו לו, רבי, והלא עזבנו את ירושלים, והיה משיב להם, אם רצונו של מקום הוא זה, מה לי פה מה לי שם?!

כל מי שהיה בביתו של רבי שמעון, יכל לנשום את הבית של חכמי ירושלים של פעם. עושים מה שצריך לעשות, כמה שצריך לעשות, עם מי שצריך לעשות ואיך שצריך לעשות. שום דבר לא יכול לעכב.

ואחרי כל ההקדמה הזו, אפשר להתבונן על ארחות חייו, בכל תחנותיהם. ולהסתכל בעיניים אחרות.

איש של גבורה, בבואה של פליטת בית הסופרים.

זאת איבדנו.

להצלחת

הנער שמעון אזגורי נ"ו

בן הרב משה חיים שליט"א

ליום הכנסו בנועם עול תורה ומצוות

לאילנא רברבא יגדל ויתעבד

לעילוי נשמת

הגאון המופלא, שר צבאות ישראל

ריבה וקיבץ פעלים לתורה ויראה בכל אתר ואתר

כמוהר"ר שמעון בעדני זצוקלה"ה

ואיננו, כי לקח אותו אל-הים

ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת אחד מתלמידיו החפץ בעילום שמו נ"ו

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסד על סדר הפרשיות

בולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

8542164@gmail.com

פרשת וארא

בערב הגאולה יכנסו ישראל לשער הנג' של הטומאה

בעזרת ה' יתברך נראה להתבונן ולעיין בפרשה, פרשת וארא.

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'. פירש רש"י, אני ה' - נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני. וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם. וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם אשר גרו בה. הקב"ה כרת עמנו ברית, וכאן אומר הקב"ה למשה רבינו, דע, אני אקיים את הברית הזו שהבטחתי ליתן להם את ארץ כנען. וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי.

אותם מאתים ועשר שנים של שעבוד ישראל במצרים, היו שנים של צער עצום הן בשעבוד גופני והן בשעבוד רוחני. האלשיך הקדוש מפרש מה שכתוב (דברים טו, ו) "וידעו אותנו המצרים ויענונו", וידעו אותנו - שעשו אותנו רעים. השחיתו גם את הרוחניות שלנו. וכך הוא מוכרח להיות, שכן בעצם היותם של ישראל בארץ מלאה טומאות כארץ מצרים, "ערוות הארץ" (בראשית מב, ט), בהכרח שיורדים הם ברוחניותם. ואמנם זה לא נעשה ביום אחד, אבל במשך תקופה ארוכה כל כך, מאתים ועשר שנים, בוודאי שהמקום משפיע.

הפסוק אומר (דברים ד, לד) "או הנסה אלהים לבוא לקחת גוי מקרב גי", ופשטות הכתוב "מקרב" - מתוך. אבל דרשו רבותינו (מדרש שוחר טוב מזמור קיד), שכאותו דעה שצריך לפעמים להכניס את ידו לתוך מעי הבהמה ולהוציא את העובר מוחכה, כשהוא מקשה לילד, כך עשה הקב"ה בזמן שהוציאנו ממצרים. חזו "גוי מקרב גי", קרב מלשון קרבים. הרי עובר ירך אמו (חולין נח, ה) הוא טפל ובטל לבהמה ונחשב ממש חלק ממנה. כמו שיש איון לבהמה, כך יש ירך לבהמה, וזה העובר. וכלל ישראל ברוב ידידתם הרוחנית גם הם היו כאותו עובר, כחלק נטפל ומבטל למצרים, וזיה הקב"ה כביכול צריך להושיט את ידו ולהוציאנו מקרב מצרים.

והאור החיים הקדוש כותב בהרבה מקומות בפרשות האלו, וכידוע כן בשם רבינו האר"י ז"ל, שהירידה הזו של ישראל היתה ירידה כמעט מוחלטת. שהרי יש הרבה הרבה דרגות לירידה, וכלל ישראל ירדו אז כמעט עד לדיוטא התחתונה, במ"ט שערי טומאה. ולשון הרמב"ם (הלכות ע"פ פ"א ה"ג), שבאותם ימים חשוכים שירדו ישראל ממעלתם בהיותם ממצרים, "כמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר וחוזרין בני יעקב לטעות העולם". אותו אילן גדול של אמונה בבורא ששתל אברהם אבינו שמסר נפש כדי לנטוע ולשתול אמונה בלב הבריות להאמין בבורא יתברך, כמעט ונעקר מן העולם. וידוע שלכן הקב"ה מיהר להוציאם ממצרים, כי אם היו ממתנים עוד מעט כבר היו יכולים לרדת עוד ולהשקע בשער הנג' של הטומאה, ממנו אין תקומה (כמו שכתב האור החיים שמות, ג, ז)...

האור החיים הקדוש בפרשה הקודמת (שמות ג, ה), כותב דבר נורא. במצרים באמת היתה ירידה גדולה, כמו שראינו. אבל קודם הגאולה העתידה, אומר האור החיים, תהיה הירידה גדולה עוד יותר, עד נג' שערי טומאה.

שער החמישים של הטומאה - שער המינות

מהו שער הנג' של הטומאה, ובמה הוא מתבטא?

ראיתי בספרים הקדושים (הובא בספר שומר אמונים מאמר האמונה דף ק"א ועוד), כי קבלה בידנו ששער הנג' הוא שער המינות. וכמו שאומרת הגמרא בעבודה זרה (דף יז, ב) על המינות, כי כל באיה כמעט לא ישובון, וצריך עבודה קשה עד מאד כדי לצאת מטומאה זו. ולדאבוננו הרב, בזמננו טומאה זו הלכה והתפשטה מאד, וכלל גדול הוא בתורה, שהאדם מושפע מאנשי סביבתו. יהיה מי שיהיה, אם אדם יהיה בסביבת אנשים מתוקנים והגונים, גם הוא ישתפר. ולהיפך, אם יהיה בחברת אנשים רעים, בהכרח ירד. כמו שהאריך בזה הרמב"ם ז"ל בהלכות דעות (פ"א ה"א).

כן אנתנו רואים אצל חניך ביתו של אברהם אבינו, שהיה דבוק בו כל הזמן, ראה אותו יום יום, אכל אותו יום יום, וגם למד אותו יום יום, וזהו לוט. בו ברגע שעזב

את אברהם אבינו והלך לסדום נתהפך להיות כאנשי סדום. ולכן כשהוא רוצה להציל את המלאכים, את מי הוא מציע לאנשי סדום תמורתם? את בנותיו. כאן אנתנו רואים איך ירד לוט עד הדרגה התחתונה. ולכאורה איך אפשר כדבר הזה, הלא עד לא מזמן היית יחד עם אברהם אבינו דבוק בו יום יום? - אבל ההסבר הוא בזה, כי האדם מושפע מאנשי סביבתו. ודאי כשהיה לוט אצל אברהם היה מושפע מאברהם, אבל ברגע שעבר לגור בסדום, ושמע וראה את המחשבות שלהם ואת דעותיהם, זה השפיע עליו. ואמנם בודאי שלא היתה זו ירידה ביום אחד, אבל במשך תקופה יום אחרי יום היה יורד ויורד עד שנהיה ממש כאנשי סדום ועמורה. ולכן אילולי הזכות המיוחדת של אברהם אבינו היה לוט ראוי להאבד יחד עם כל אנשי סדום, כי גם הוא היה עושה כמעשיהם.

וכיום בזמננו יש את הדבר הזה. ואדם צריך לעמוד על המשמר כל הזמן כדי לא לקלוט ולספוג אווירה מהרוב, אוירה של היפך דעת תורה והיפך אמונת ה'. וזה מתבטא בהרבה אופנים. למשל, אותה אווירה של "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ח, יז). 'חיל' פירושו עשירות, כמו שמתרגם שם אונקלוס. הן עשירות גשמית והן עשירות רוחנית.

עשירות גשמית, כשאדם טועה ומייחס את ההצלחה שלו אליו עצמו. הוא אומר, למה יש לי, ולמה הצלחתי? - כי אני טרחתי השתדלתי והפקרתי את חיי בשביל הפרנסה שלי, ולכן עכשיו אני קוצר את הפירות ויש לי ממון הרבה. והוא טועה ולא יודע שיש אחד יחיד ומיוחד שהעושר והכבוד ממנו יתברך.

זו עשירות גשמית, אבל צריך לדעת שכך זה גם בעושר רוחני. החכמה היא מאתו יתברך. וידע האדם היטב, "אתה חונן לאדם דעת". כל החכמה של האדם היא רק מהקב"ה.

ובאמת שמעתי מאדם גדול אחד שהעיר הערה נכונה. כידוע תפילת העמידה מחולקת לשלושה חלקים. החלק הראשון הוא שלשת הברכות הראשונות שהן שבת לה יתברך, החלק האחרון והשלישי הוא שלשת הברכות האחרונות שבהן האדם מודה להקב"ה על כל הטובות שהיטיב וגמל עמו, והחלק האמצעי אלו הבקשות. והבקשה הראשונה שהאדם פותח בה, היא הבקשה על החכמה "אתה חונן לאדם דעת", כי באמת החכמה היא הכי חשובה, וכשיש לאדם חכמה יש לו הכל.

אמר אותו גדול, כשאדם מבקש על רפואה, איך הוא מבקש? - רפאנו ה' ונרפא. וכשמבקש על פרנסה, איך מבקש? - ברך עלינו. אבל רק בברכה אחת, תקנו וקבעו אנשי כנסת הגדולה, מאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים, לשון של "אתה". אתה חונן לאדם דעת. ומדוע? - כי כאן יש מקום לטעות. ברפואה האדם רואה ויודע שהיא מאתו יתברך. הרי הרבה פעמים הרופאים מתייאשים ואומרים שאין לחולה תקנה, אולי יהיה עוד כמה חודשים, ולבסוף, החולה מספיד את הרופא שלו. הוא זוכה לאריכות ימים יותר מהרופא. כולם רואים כאלו סיפורים ומבינים שהרפואה רק מידו יתברך. אפילו בפרנסה אדם רואה הרבה פעמים, איך ייתכן שהוא יטרה ויטייגע, ולבסוף לא יצא לו כלום. ולהיפך, לפעמים אדם בלא שום טרחה יש לו יותר ממה שציפה. ומזה מבינים ויודעים גם כן שהפרנסה תלויה אך ורק בבורא יתברך.

אבל בחכמה יש מקום לטעות. אדם טועה ומייחס את החכמה לעצמו. לכן דוקא כאן יש את ההדגשה הזו "אתה חונן לאדם דעת". דע, החכמה גם כן היא מהבורא. וכל כמה שהאדם תוקע בעצמו את הידיעה הזו יותר שהחכמה היא מהבורא לבדו, כך ישיפיעו לו יותר ויותר חכמה. ולהיפך חלילה, אם אדם מייחס את החכמה לעצמו, יקחו ממנו את החכמה, וכמו שאומרת הגמרא (פסחים סו:) שכל המתיהר בחכמתו נוטלין ממנו את חכמתו.

המשנה אומרת כל השוכח דבר אחד ממשנתו כאילו מתחייב בנפשו (אבות פ"ג מ"ח). יש הרבה ביאורים במשנה זו, אבל אומרים בשם הבעל שם טוב שהסביר, 'כל השוכח דבר אחד ממשנתו, הוא שכח את את ה"אחד", את יחידו של עולם,

את ה' יתברך הוא שכח ממשנתו. הוא אומר, אני אשוב ואלמד, אני אחזור ואשנן, אני אדע את התורה, בהכל הוא אומר אני ואני ואני. אבל את ה', הוא שכח ממשנתו. ואחד כזה ששוכח את ה' ממשנתו, מתחייב בנפשו.

וכך רמזו במה שאמרו (הגיגה ט'): 'אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים למי ששונה מאה ואחד פעמים'. מאה ואחד, הכוונה שיהיה עם המאה פעמים הוא מצרף לזה גם את ה'אחד', את הקב"ה.

זהירות מהשפעת הרחוב

והאדם מושפע מאחרים. הוא רואה איך אנשים אומרים ומייחסים לעצמם את כל ההצלחה הן בגשמיות והן ברוחניות. תשאל בן אדם איך השגת דבר פלוני, והוא אומר לך הרי יש לי קשרים עם פלוני ועם אלמוני, והם עזרו וסייעו לי. תשאל בן אדם איך אתה יודע מה שאתה לומד, והוא משיב לך, זה בגלל שאני עשיתי כך וכך, ולמדתי כך וכך, בלא להזכיר שם שמים בפיו. וצריך להזהר לא להיות מושפע בדבר הזה מאחרים.

וכן הוא בענין אמונת החכמים. אדם שסומך על דעת רבותינו, שהם עיני העדה, אשריו וטוב לו. אבל כשנדמה לאדם שהוא מספיק חכם ויכול לבטל את דבריהם, והוא אומר לעצמו, נכון, הם אומרים כך, אבל אני אומר אחרת. הם חושבים, אבל גם אני חושב. זו סכנה גדולה. לא יכולה להיות לאדם טיפה של ראות שמים, בלי אמונת חכמים.

וכל הדברים האלו באים מכל מיני כלים ומכשירים שונים ומשונים שאדם מטה אליהם אוזן, וזה משפיע עליו. וזה השער הנ"ל של זמננו. וצריך השגחה ושמירה מתמדת, יום יום ושעה שעה כדי שלא יסתנו ויכנסו הדברים האלו אל האדם. וענין זה מרומז בפרשה שלנו. בהמשך הפסוקים כתוב שכשמשנה רבינו בא אל פרעה. וידבר ה' אל משה לאמר אני ה' דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דובר אליך... ויאמר ה' אל אהרן ואל משה לאמר. כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את משך והשליך לפני פרעה יהי לתנין. זה יהיה האות והמופת. תקח את המטה האלהי, שהיה מן עדן כמו שאומר תרגום יונתן, והיה כתוב עליו שם המפורש, ותשליך אותו לפני פרעה, וייהפך המטה להיות תנין, נחש שרף.

אמרו רבותינו, מכאן יש לנו לימוד ומוסר השכל למה שדברנו. אפילו המטה האלהי, אם זורקים אותו לפני פרעה, למה הוא מתהפך? – לתנין. נהיה המטה לנחש. כי האדם מושפע מאנשי סביבתו, ואפילו מטה. כל זמן שהוא בידו של משה רבינו, הרי הוא מטה אלהים. אבל ברגע שמשליכים אותו לפני פרעה, על אדמת ארץ מצרים המאוסה ערוות הארץ, גם מטה האלהים מתהפך ונהיה לנחש. ומתי יתהפך שוב הנחש הזה להיות מטה? – רק כשיחזור שוב לידי של משה רבינו.

הוא שאמרונו. יהיה מי שיהיה, אפילו יהיה מטה האלהים, במדרגה גבוהה ונשגבה, אבל אם הוא יהיה בסביבת אנשים מושחתים ומקולקלים, בעלי דעות אסורות, בהכרח שהוא יבלע גם כן מהדעות האסורות, וייהפך להיות גם הוא נחש.

זה הוא השער הנ"ל, הקשה מכל השערים, דעות אסורות, ומינות. היצר הרע עובד לדאבונו הרבה הרבה בזמננו על הענין הזה, להכניס לאדם דעות אסורות על ה' ועל משיחו. ואפשר להתקל באנשים שמקיימים לכאורה את התורה והמצוות כפי שצריך, ומדקדקים בקלה כבחמורה, אבל כשאתה שומע אלו דיבורים הם מדברים, ובאלו דעות הם מחזיקים, הרי הדברים מבהילים כל לב לראות אדם ששומר את כל התורה והמצוות, אבל אומר, מה יש אם ילכו בחורי ישיבות לצבא. הרי זה תרתי דסתרי! איך יתכן שאדם ששומר תורה ומצוות ידבר דיבורים שכאלו. אבל זה כי האדם מושפע. הוא קורא מה שקורא, שומע מה ששומע, והדברים מתחללים ונכנסים אצלו.

האדם צריך לפקוח את העינים היטב היטב ולדעת, שלא כל דבר קוראים, ולא כל דבר שומעים, ולא כל דבר מכניסים לבית. כמו שאדם לא מכניס כל אוכל לביתו, ובדוק היטב היטב אם האוכל הזה כשר או לא, כי אינו רוצה לפטם את גופו במאכלות אסורות, כך צריך האדם לדעת שעליו לבדוק היטב היטב במה הוא מפתם את השכל שלו, ומה הוא מכניס לראשו. גם זה צריך בדיקה והשגחה, וצריך כשרות.

והנה, כשהחולה יודע שהוא חולה זה כבר חצי רפואה. מפני שהגם שהוא מסתיר את החולי שלו מעיני בני אדם, אבל בעצם היותו יודע שהוא חולה הרי הוא זוכר את זה ומנסה למצוא רפואה למכתו. אבל אינו לו לחולה שנדמה לו שהוא בריא. חולה שמתהלך כאחד האדם ולא מרגיש בחוליו, אין תקווה ואין סיכוי שיבריא, מפני שאין הוא יודע בכלל שהוא חולה.

הסכנה שבעיתונים ובמכשירים אסורים

לכן, אקריא מכתב שכתב רבינו הגדול הגר"מ שך שליט"א (זצ"ל) (מכתבים

ומאמרים ח"ג אגרת רס"ד), בענין הזה. לכבוד פלוני, שלום רב וברכה. אבקש אותך ואבקש את אשתך תחיל, אם אתם רוצים לחנך את הילדים שילכו בדרך הישרה, וזו היא עיקר העיקרים. אדם שמביא ילדים לעולם בשביל שיישאר לו שם, וכדי שיהיו לו עוזרים, מפסיד את התכלית. התכלית והעיקר היא לדאוג שהילדים יהיו גם כן משמשי ה' יתברך, וגם הם יהיו עבדים לבורא יתברך. וזהו מה שאומר כאן הרב שך, אם אתם רוצים שהילדים ילכו בדרך הישרה, ושלא תהיה לכם עגמת נפש מהם, וכל אחד רוצה את זה, שהרי אין לך עגמת נפש גדולה יותר מקלקול הבנים, וכמו שאומרת הגמרא (ברכות ז'): 'קשה תרבות רעה בביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג'. מלחמת גוג ומגוג היא המלחמה האחרונה העתידה, ומי יודע מה יהיה אז, אבל עם כל זה אדם שיש לו בנים שאינם מהונגין יש לו צער יותר גדול, ואי אפשר לשער ולתאר צער מי שבניו אינם מהונגין. ועוד מוסיף הרב שך, ויהיה לכם אך ורק נחת מהם. וכל אחד זה הרי מה שהוא מבקש כאן בעולם הזה. זו השמחה הכי גדולה של האדם בעולם הזה. אפילו אם יהיה עשיר כקרח ובריא כאולם שאף פעם לא מצטנן, אם יש לו צער מבניו כלום לא שווה בעיניו. מה היא העצה לכל זה? – אומר הרב שך: הוזהרו והוזהרו מלהכניס בבית מכשיר רדיו. הרב שך תולה את הכל בזה. הם מפטמים את השומע אך ורק בדברי ליצנות וניבול פה המרעיל נפש האדם. אדם צריך לדעת שבאותו הזמן ששומע מה ששומע, הרי הוא מרעיל את הנפש שלו. והרי הוא דומה למי ששותה כוס של רעל, ומבקש לאחריה עוד אחת, שגם כאן הוא שומע ומבקש אחרי זה עוד מהדורה. בכל שעה יש מהדורה, ובין מהדורות גם כן יש חדשות בקצרה למי שלא יכול להתאפק ולחכות שעה שלימה...

זה מרעיל את נפש האדם, ובפרט את נפשות הילדים שמושך אותם. וכשמתרגלים לשמוע את זה הם לא יכולים להתמסר ללימודים. נכנסים בהם כל מה שהם שומעים, כל המחשבות והדמיונות הללו, ועל ידי זה מדרדרים. זה הפתח הראשי לירידה עד שער הנ"ל.

אומר הרב שך, אביא לך ראייה לזה. כל ילדי הרחוב, איך הגיעו? בבית אחת? – וכי פתאום ברגע אחד עזבו הכל והלכו לרחוב? – ודאי שלא. אלא שלא התמסרו ללימודים ורצים אחרי דברים כאלה, וכשאין לימודים יש בטלה, והבטלה מביאה את כל הקלקולים בעולם. מגיעים ארתי פרחי ואומרים לילד אם אתה לא לומד שם, בוא ותלמד אצלנו, ניתן לך שיעורים בחנם. על כן כל מי שיודע שיש לו חובל לחנך את הילדים שילכו בדרך טובה, כל מי שחי אצלו הנקודה הזו והוא יודע שזה הוא עיקר העיקרים, לחנך את בניו בדרך התורה והמצוות כפי שצריך, צריך למנוע מהילדים לשמוע מכשירים כאלו.

ועל האם, שבדרך כלל ממנה שומעים הילדים הרבה יותר, מוטל יותר החיוב לפקח על הילדים בזה ובדאי שאסור להכניס בבית מכשירים כאלו. ממני הרוצה טובתכם ומברך אתכם, אלעזר שך. אלו הם דברי הרב שך שליט"א, עליו אמר רבינו הגדול הסטייפלער זצ"ל שרצונו הוא רצון הקב"ה.

זה הוא הפתח הגדול להדרדרות עד השער הנ"ל, של מחשבות המינות. וכל מי שחושב שלי זה לא יזיק, להווי ידוע שכבר ניזק הוא. כבר יש בו קלקול, וה' ירחם עליו, שיעלית להתנתק מהמחשבות האלו הרעות והאסורות שכבר נכנסו בו.

סילוק שיבושים ודעות מינות - רק בעסק התורה

קשה מאד להפטר מדעות אסורות. כל אחד יראה בעצמו, שיש דברים ששמע או קרא והוא יכול לזכור אותם משך כל שנות חייו. ולפעמים זוכר דפים דפים של דברים אסורים שקרא בילדותו, והוא עוד זוכר אותם, כי נחקקו הדברים בלבו. ואחר כך זה יכול להתבטא גם במעשה.

רק דרך אחת יש להוציא את השיבושים מן הראש, והיא העמל והיגיעה בתורה. רבותינו במדרש שיר השירים (פ"א) אמרו, נמשל הלב של האדם לכוס של שמן, נכנסת טיפת מים יוצאת טיפת שמן כנגדה. אדם יתאר לעצמו שיש לפניו כוס מלאה שמן, ואם שופכים לתוכה טיפה אחת של מים, כנגד הטיפה שנכנסה יוצאת טיפת שמן מן הכוס. ולהיפך, אם נכנסת טיפה של שמן יוצאת טיפה אחת של מים כנגדה. והנמשל הוא, שאם נכנס ללב דבר אחד של תורה, יוצא דבר אחד של ליצנות כנגדו.

זה לא דבר קל להכניס דבר של תורה ללב. הראיה היא, שהרבה פעמים אדם שומע דבר תורה, ולמחרת אם תשאל אותו 'מה אמרו אתמול בשיעור' הוא אומר לך 'אני לא יודע, שכחתי'. מה שאני כן זוכר זה רק שאמרו רבי חנניא בן עקשיא.. לכן לא קל הדבר להכניס דבר תורה בלב, אבל אם האדם מקעקע את הלב ומחזיר בו היטב היטב דבר תורה, כלשון הגר"א באגרתו, רק אז אפשר שתסתלק ותצא ממנו טיפה אחת של מים, דברי ליצנות.

ה' יהיה בעזרנו, שננצל מכל הדעות האסורות והחובות, ונזכה בקרוב שתמלא הארץ דעה את ה'.

מישכתי התורה

הליכות חיים

בס"ד

מתנה שלא שולם עבורה

שאלה

ראובן קיבל משלוח מנות מאדם אמיד ששומע אצלו שיעור, סט כלי בית נאים במיוחד, בשווי של אלף וחמש מאות שקלים, כאשר מדבקת המחיר עדיין מודבקת שם.

האם מותר לו לתת את המתנה הזאת עם מדבקת המחיר לעסקן מסוים שמחתן את בנו, כדי שיחשוב שהוא קנה אותה עבורו בסכום הזה, ועל ידי כך יגנוב את דעתו. ובנוסף לכך העסקן ירגיש מחויב מעתה להיענות לבקשותיו?

וכן יש לדון מה הדין במקרה הזה, אם לא היתה מדבקת המחיר על המתנה, האם מותר לראובן לבקש מידידו בעל חנות לכלי בית, שידייק שם מדבקה בסכום אלף וחמש מאות שקלים, ולתת באופן הזה את המתנה לחתונת בן העסקן?

תשובה

א. מותר לראובן לתת את המתנה עם מדבקת המחיר לחתונת בן העסקן, למרות שלא קנאה - ואין בכך גניבת דעת.

וכל שכן אם קנה ראובן את המתנה במבצע בחצי ממחירו הרגיל, שרשאי להשאיר את המדבקה עם המחיר המלא.

ב. מותר לראובן לבקש מחברו בעל חנות לכלי בית, להדייק על המתנה מדבקה בסכום אלף וחמש מאות שקלים, ובתנאי - שזהו מחיר המוצר בחנויות.

ג. אסור לראובן להדייק על המתנה מדבקה עם מחיר גבוה ממה שמקובל למוכרה.

כמו כן אם ראובן קיבלה במתנה או קנאה במחיר מוזל - אסור לו לומר למי שמקבל ממנו את המתנה, שקנאה עבורו במחיר שנקוב במדבקה. איסור זה קיים, גם אם המקבל שאל את ראובן מעצמו.

מקורות

עקרי הלכות גניבת דעת מבוארים בגמ' בחולין (דצ), ובתוספתא ב"ק (פ"ג, א) ברמב"ם הל' מכירה (פ"ח), ובטור ובשו"ע חו"מ סי' רכח (נ-י). ונביא להלן בס"ד את עיקרי ההלכות.

עקרי הלכות גניבת דעת

א. התורה אסרה לגנוב דעתו של כל אדם, בין אם הוא יהודי, ובין אם הוא גוי, וכפי שנאמר בתורה - "לא תגנובו". ומשמע שאיסור גניבת דעת או גניבת ממון חל על כל אדם, והפסוק לא מיעט את הגוי. וכתוב בפירוש בתוספתא בב"ק (פ"ג, א), שמפסוק זה נלמד שלא נגנוב דעתו של כל אדם, וכן שלא נגנוב ממון מכל אדם. ואדרבה חמור יותר גניבת דעתו מגניבת ממונו, וע"ש.

ב. איסור גניבת דעת קיים - בכל מקרה שאדם מטעה את זולתו. בין אם הדבר נעשה במסחר, ובין אם ההטעיה נעשית בדברים אחרים.

כמו כן האיסור קיים, בין אם ההטעיה נעשית בדיבור ובין ע"י עשיית מעשה מסוים או ע"י פרסומת מטעה שמפורסמת ברבים.

ג. איסור גניבת דעת במסחר קיים - גם אם החפץ נמכר או נקנה במחיר המקובל בשוק, ואין אונאה במחירו. אולם הקונה קנאו בגלל שהמוכר הטעה אותו בעובדות.

ד. איסור גניבת דעת קיים, גם כשגורם במעשהו או בדיבורו, שחברו יחזיק לו טובה שאינה מגיעה לו.

ה. אם שמעון הטעה את עצמו לבד וחשב בטעותו - שראובן עשה לו טובה או התאמץ במיוחד בשבילו - אין ראובן צריך להכחיש זאת. אולם אסור לראובן לקבל משמעון בתמורה לכך ממון או טובת הנאה.

טעם ההיתר בנידון השאלה

לאור האמור, בנידון השאלות דנן, מכיון שראובן אכן נתן מתנה לבן העסקן בשווי אלף וחמש מאות שקלים, נמצא שהוא לא הטעה אותו. ואין עליו חיוב לומר למקבל המתנה מהיכן השיג את המתנה שהביא לו, האם קנאה או קיבלה במתנה או שקנאה בהוזלה מיוחדת. ולכן מותר לו להשאיר את מדבקת המחיר על המתנה - למרות שקיבלה במתנה. מאחר והוא נתן מתנה ששווה אלף וחמש מאות שקל. וגם אם העסקן ישאל אותו היכן השיגה - אינו צריך להשיב לו. ואפילו אם העסקן יפרש את שתירתו כהודאה שקנאה בחנות - אינו צריך להגיב.

לפיכך מותר לראובן גם לכתחילה לבקש מחברו בעל חנות לכלי בית מדבקת מחיר בסך אלף וחמש מאות שקל, ולהדייקה על המתנה. כי אכן זוהי שוויות המתנה שנתן לחתונה, וכך היא עולה בחנות. והרי גם מקבל המתנה יודע שמישהו קנאה בחנות במחיר זה, והוא גם יודע שאפילו אם קיבלה ראובן במתנה או שקנאה במחיר מוזל - היה יכול לשמור לעצמו את המתנה היקרה, ולהביא לחתונה מתנה זולה יותר, ולמרות זאת הוא נתן לו מתנה יוקרתית ששווה אלף וחמש שקל. ולכן אין שום נפקא מינה אם ראובן קנאה, ובאיזה מחיר קנאה או קיבלה במתנה, ואין שום הבדל בחובת הכרת הטוב מצד העסקן אל ראובן, שנובעת מחמת קבלת המתנה היוקרתית, באיזה אופן השיג ראובן את המתנה.

באיזה אופן הוא גניבת דעת

אולם אם המתנה שווה בחנות אלף שקל, אסור לראובן להדייק עליה מדבקת מחיר של אלף וחמש מאות שקל, כי במעשה זה, הוא גונב את דעתו של העסקן שיחזיק לו טובה מרובה מעבר למה שמגיע לו. ואע"פ שראובן לא דיבר עמו מאומה, אולם בנתינת המתנה עם המדבקה במחיר שאינו נכון - הוא גורם לגניבת דעת העסקן.

גדלות שלושת האבות, ומשה רבינו

ראשית נקדים, שאין לנו שום השגה והבנה באבותינו הקדושים ובמשה רבינו, ורק נביא ליקוט ממה שכתוב במדרשי חז"ל, ובמפרשי התורה.

כתוב במד"ר (שמות ו, ד) על הפסוק בתחילת הפרשה (פסוק ג) "וארא אל אברהם" אמר הקב"ה למשה - חבל על דאבדין [מה שאבד] ולא משתכחין [ולא ימצא עוד]. כי הרבה פעמים נגליתי לאברהם, יצחק ויעקב בשם "א-ל-ש-ד-י" ולא אמרתי להם כמו שאמרתי לך, ששם העצם שלי הוא - שם הוי"ה הקדוש כלומר, האותיות: יו"ד, ה"א וא"ו, ה"א. וגם לא נגליתי להם בנבואה בשם זה, כמו שנגליתי לך בנבואה בשם זה, שהוא גדול מהשם בו נגליתי לאבות. ולמרות זאת, הם לא הרהרו אחר מידותי, ולא שאלו אותי מה שמי. ואילו אתה שאלת לשמי, והודעתני לך אותו, וגם אמרתי לך מראש, שפרעה לא ישלח מעצמו את בני ישראל ממצרים, ולמרות זאת אתה מתלונן עלי, ואמרת בפ' שמות (ה, כג) ... "והצל לא הצלת את עמך".

דרגתם הגבוהה של שלושת האבות

ולכאורה מהראוי להתבונן, למה אכן לא התגלה הקב"ה לאבות בשם הוי"ה הקדוש כפי שנגלה למשה רבינו. הרי לכאורה דרגת האבות בעבודת ה' ית"ש לא היתה פחות ממשה רבינו? וכמו שכתוב בגמ' בברכות (יט:) שאין קוראים אבות - אלא לשלושה. כי הם היו גם האבות הגשמיים, וגם האבות הרוחניים של עם ישראל עד סוף כל הדורות, ובכלל זה - הם נחשבים גם אבותיו של משה רבינו. ולכן אמרו חז"ל בתנא דבי אליהו (פ' כה) חייב אדם לומר - מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי: אברהם, יצחק, ויעקב. כלומר, הלואי שנוכח להגיע לפחות למשה ממעלתם, ולא הוזכר ביניהם גם שמו של משה רבינו.

כמו כן בחטא העגל כאשר התפלל משה לקב"ה שימחל לבני ישראל על חטאם, הקב"ה לא נענה לתפילתו - עד שהזכיר את זכותם של שלושת האבות. וכלשון הפסוק (בפ' כי תשא לב, יג) "זכור לאברהם, ליצחק, ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך". ועליהם אמר שלמה המלך בקהלת "ושבח אני את המתים שכבר מתו" וכו' כמבואר בגמ' בשבת (ב). כמו כן מבואר בגמ' בסנהדרין (צו.) שהקב"ה משבח את מיוחדותם של האבות על פני שאר הצדיקים, ואומר שהם רצו לפניו כסוסים בתוך בצעי מים ולא התעייפו, וללא כל הפסקה, וללא כל מניעה, למרות הקשיים הרבים שהתנסו בהם, ומעולם לא התלוננו על כך וע"ש.

לאור האמור תגדל התמיהה, למה לא התגלה הקב"ה לאבות הקדושים בשם הוי"ה הקדוש. בעוד שלמשה רבינו הקב"ה התגלה דוקא בשם זה ולא בשמות בהם התגלה לאבות, שנחשבים בדרגה נמוכה משם הוי"ה?

כללים יסודיים הקשורים לשמות הקודש

כדי ליישב בס"ד את הקושיה, נקדים בקצרה מספר דברים מהותיים.

א. כל השמות של הקב"ה אינם חלילה מהותו העצמית, כי בקב"ה עצמו - אין לאף בריאה, ואפילו לא למלאכים, שום השגה

והבנה כל שהיא. אלא ששמותיו של הקב"ה נועדו להיות הכלים והאופנים בהם הוא ברא ומנהיג את העולם מאז בריאתו.

ב. השם המיוחד עמו נברא העולם הזה, והעולם הבא הוא - שם הוי"ה הקדוש. ובתור מושג מושאל כדי שנוכל להבין, הוא מכונה - כשם העצם של הקב"ה. ולכן כתוב בפ' בראשית (א, ה) "ביום עשות ה' אלוקים ארץ ושמים", וע"ש בפ' רש"י והרמב"ן ועוד.

ג. לאחר בריאת העולם, הקב"ה השאיר את העולם שיתנהג דווקא על פי כללי הטבע בהם ברא את העולם. ועל זה אמר קהלת "אין כל חדש תחת השמש". לפיכך השם הקדוש והעיקרי עמו מנהיג הקב"ה את העולם וכל מה שבתוכו הוא א-ל-ה-י-ם, שהגימטריה שלו הינה - הטבע. וכן בבחינות מסוימות במידת הרחמים, הוא מנהיג גם ע"י השם "א-ל-ש-ד-י". וזהו מה שאמר והתפלל יעקב אבינו (בפ' מקץ מג, יד) "וא-ל-ש-ד-י יתן לכם רחמים לפני האיש" וכו'. ופ' רש"י שם, שכוונת יעקב בשם הזה לומר: מי שאמר לעולמו די - יאמר גם לצרותי די, וירחם עלי.

השם הקדוש בו מנהיג הקב"ה את עולמו

לפיכך בזמן האבות הקדושים, היות והקב"ה רצה שהעולם ישאר כפי שנברא וללא כל שינוי - הנהיג את עולמו בשמות: א-ל-ק-י-ם, ובשם א-ל-ש-ד-י. וממילא בשמות קודש אלו גם התגלה לאבות בנבואה. ואפילו מלכי הגויים והאומות ידעו והכירו את הקב"ה רק בשם אלוקים. וכדברי אבימלך מלך גרר לאברהם (בפ' וירא כא, כד) "אלוקים עמך בכל אשר אתה עושה". וכך גם אמר יוסף לפרעה (בפ' מקץ מא, כח) "אשר האלוקים עושה הראה את פרעה". וגם פרעה אומר לו שם (מא, לח-לט) "אחרי הודיע אלוקים אותך" וכו'.

ומבואר בזוהר הקדוש, שלכן אע"פ שפרעה ידע את השם אלוקים, אולם היות ומשה רבינו אמר לפרעה (בפ' שמות ה, א-ב) "כה אמר ה' [שם הוי"ה] אלוקי ישראל" וכו'. וזהו שם שפרעה לא הכירו, לכן ענה להם פרעה - מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל - לא ידעתי את ה' "וכו". מאחר ומבריאת העולם עד גילוי ה' למשה, הקב"ה הנהיג את עולמו רק בשמות בהם התגלה לאבות.

הסיבה מחמתה ביציאת מצרים ההנהגה היתה בשם הוי"ה הקדוש

אולם מזמן יציאת מצרים נוצרו לפחות שתי סיבות חדשות ומהותיות, שמחמתן התגלה הקב"ה למשה דווקא בשם הוי"ה הקדוש. הסיבה הראשונה היא - מכיון שלצורך הוצאת בני ישראל ממצרים - רצה הקב"ה לעשות מופתים ע"י שינוי מערכות הטבע שנעשו בבריאת העולם.

ובכלל זה: בעשרת המכות שניתנו למצריים, קריעת ים סוף, מתן תורה, והליכתם במדבר עם ענני הכבוד, הבאר, והמן. ובכל הדברים הגדולים האלו, נעשו הרבה ניסים הכרוכים בשינוי טבע העולם, מכפי שהיה מאז בריאתו.

ומאחר והעולם נברא ע"י שם הוי"ה הקדוש בלבד, לכן כדי לשנותו - צריכים להשתמש באותו השם עמו אפשר לשנות כל מה שנברא באמצעות שם הזה. ומאחר ובתקופת משה רבינו נוצר עם ישראל, ורצה הקב"ה להוציאם כעת ממצרים ולתת להם את התורה, ושבני ישראל יאמינו בקב"ה שברא את העולם. לכן הוא בחר במשה רבינו שהיה הראוי ביותר בדורו להנהיג את בני

התרת שבועה לפני שתחול

שאלה

ראובן שגר בירושלים, נשבע מסיבה מסוימת ביום שישי בבוקר שישבות בשבת בצפון הארץ. אלא שכשהודיע על כך לאשתו הזכירה לו שבשבת זו אחותה עושה שמחה והם חייבים להשתתף בה. האוטובוס האחרון שיוצא מירושלים לצפון הוא בשעה אחת עשרה וחצי בבוקר.

כעת מסתפק הבעל, אולי הוא עדיין לא יכול להתיר את שבועתו בפני בי"ד, מכיון שהשבועה תחול רק בכניסת השבת, שרק אז יהיה אסור לו להיות בירושלים אלא בצפון, וממילא יתכן שבי"ד לא יכולים עדיין להתיר את שבועתו. או שמאחר וגם כשנשבע בבוקר דעתו היתה שיסע לצפון רק עם התחבורה הציבורית, ומציאות זו יכולה להתקיים רק אם יצא מביתו עד השעה אחת עשרה בבוקר, כדי להספיק את האוטו האחרון. לפיכך אולי כבר עכשיו נחשב שהשבועה חלה, ולכן רשאי להתירה בפני בי"ד?

תשובה

א. בנידון השאלה - רשאי הבעל להתיר את שבועתו בפני בי"ד בשעה אחת עשרה בבוקר.¹

ב. אולם אם הבעל תלה את שבועתו בעשיית דבר מסוים כגון: שאם עד עשר בבוקר הוא לא הצליח לעשות דבר מסוים - הוא לא ישבות בשבת בירושלים, אלא בצפון הארץ.

בנידון זה ישנה מחלוקת בין רבותינו הראשונים והפוסקים, האם הבעל יכול להתיר את שבועתו לפני שבת או לא. לפיכך לאחר השעה עשר בבוקר - יתיר הבעל את שבועתו בפני בי"ד, וישאר לשבות בירושלים. אולם יצטרך גם במוצאי שבת או ביום ראשון להתיר שנית את שבועתו בפני בי"ד.²

מקורות

1. נקדים תחילה, שבשו"ת הר"ן (ס"א נא) נשאל שאלה דומה לשאלה הראשונה. ובשו"ת הרשב"א (ח"ה, ס"ח) נשאל שאלה דומה לשאלה השניה. אולם כדי להבין את הנידון, מהראוי שנקדים תחילה בקצרה את מסקנת הגמ' בנדריים (צ).

הפרת הבעל או התרת בי"ד נדר לפני שחל

רבי נתן וחכמים נחלקו, בבעל שמפר את נדרי אשתו ביום שומעו, האם יכול להפר נדר שהאשה נדרה היום, אבל הוא יחול רק כעבור שבוע. שדעת רבי נתן, שכל זמן שהנדר לא חל בפועל - אין הבעל יכול להפר. ורק בעוד שבוע כשיחול הנדר - יוכל הבעל להפר. לעומת זאת חכמים סוברים, שהבעל מפר ביום שומעו גם אם הנדר יחול בפועל רק בעוד שבוע או יותר מכך. ושניהם לומדים זאת מפסוקים שונים. ונפסקה ההלכה כחכמים, כמבואר בשו"ע (י"ד ס"ו ר"ה, סט) וע"ש.

אולם בגמ' שם אמר רב פפי, שלגבי התרת נדרים של בית דין, גם לרבי נתן - אין בי"ד יכול להתיר את הנדר לפני שהוא חל בפועל, שנאמר "לא יחל דברו". ומסביר שם הר"ן, שאין אפשרות לעקור את חלות דברו - לפני שהוא חל בפועל. ומבואר ברמב"ם (פ"ו משבועות הל' יד) ובשאר הפוסקים, שבדין זה הלכות שבועה זהים

ישראל. ולצורך כך גילה לו את השם הוי"ה, כדי שעמו יעשה משה - שהיה שליח ה' את כל המופתים הכרוכים בשינוי הטבע. וכתוצאה מכך נוכחו בני ישראל לדעת ולהאמין - שהקב"ה בלבד ברא את העולם ומנהיגו, ולכן כווחו גם לשנות ולעשות עמו מה שירצה, ומתי שירצה, בניגוד לכל כוחות הטומאה והכישוף שהיו במצרים. לפיכך הוצאת בני ישראל ממצרים עם כל הניסים ושינוי הטבע שזכו להם בכך ע"י הקב"ה, באמצעות שליחו משה - מעידים על בריאת העולם שנעשה ע"י הקב"ה בלבד. וזהו שכתוב בפרקי דרבי אליעזר (פ' מב), ובתרגום יונתן ב"ע (פ' בשלח יד, כא) ששם הוי"ה הקדוש היה חקוק על המטה עמו עשה משה את המופתים.

ביאור למה ניתנה התורה בנבואה ע"י שם הוי"ה הקדוש

טעם נוסף לגילוי שם הוי"ה הקדוש דוקא למשה רבינו, מאחר והסיבה העיקרית למענה יצאו בני ישראל ממצרים, ולמענה נברא העולם היא - קבלת התורה. וכלשון הפסוק "אם לא בריתי יומם ולילה [כלומר לימוד התורה שנאמר בו, והגית בו יומם ולילה] - חוקות שמים וארץ לא שמת". והיות והתורה היא מעל העולם, ונוצרה עוד לפני שנברא העולם. וכדברי הזוהר הקדוש, שהקב"ה הסתכל בתורה, ובאמצעותה ברא את העולם. ועליה אמר שלמה המלך בקהלת "אין כל חדש תחת השמש" ודרשו חז"ל, אבל מעל השמש, שזאת התורה שהינה מעל העולם - יש חדש. ולכן כל יום מתחדשים הלכות חדשות, והבנות נוספות בלימוד התורה.

ולפיכך כל מי שעמל בתורה בכל כוחו בקדושה ובטהרה - כווחו לשנות בנקל את הטבע - כי גם הטבע נוצר ונברא ע"י התורה. כמבואר בגמ' בחולין (י.י) על רבי פנחס בן יאיר שגור על נהר גינאי שיבקע בפניו ובפני מלוויו, ומחמת דיבורו - נבקע הנהר שם שלש פעמים. וכן מבואר במסכת עבודה זרה (י:) שאפילו הקטן שבדור האחרון של התנאים שחיו בימי רבי יהודה הנשיא - יכל להחיות מתים בכח תורתו, וע"י דיבור בלבד.

לפיכך מאחר ולצורך נתינת התורה שהיא מעל חוקי הבריאה והטבע, מבואר בפ' יתרו ובפ' ואתחנן שנעשו מופתים מהותיים בניגוד לחוקי הטבע, עד שבני ישראל ראו בעיניהם את הקולות. ומאחר והקב"ה בחר בדור זה את משה שיקבל ממנו את התורה וימסרה למנהיגי ישראל ולעם, לפיכך אופן הנבואה שבאמצעותה ניתן לתת את התורה למשה - צריכה להיות מעל הטבע, ומעל כל הסתר ומחיצה בין הקב"ה הנותנה - לבין משה שמקבלה. וכפי שהעיד הקב"ה על משה (בפ' בהעלותך יב, ח) "פה אל פה אדבר בו - במראה ולא בחידות - ותמונת ה' ביט". וגילוי נבואה כזאת בבהירות כל כך גדולה, וללא כל הסתרה - ניתן לעשות רק עם שם הוי"ה הקדוש ולא עם שמות הקודש האחרים.

וזהו שכתב הרמב"ם באיגרתו, שאפילו מלך המשיח לא יזכה להגיע לדרגת נבואה בהירה כמו שזכה משה רבינו. שלפי האמור ניתן להסביר זאת. שמאחר והתורה כבר ניתנה ונמצאת בידי ישראל, אין צורך שהקב"ה יתגלה לאדם באותה בהירות בה התגלה למשה במתן תורה. אמנם לאחר שזכה משה להגיע לדרגה זו בנבואתו בעת מתן תורה - יותר לא נלקחה ממנו דרגה זו כל ימי חייו. כמו כן יתכן והביאור הוא, שהיות ולדרגת נקיות וענווה שהיתה למשה רבינו, לא שייך להגיע - לכן לא יזכה אף אדם, כולל מלך המשיח, לדרגת נבואה בהירה שהיתה למשה.

להלכות נדרים. [ועיין בספרי האחרונים שמבארים למה לדעת חכמים ישנו הבדל בזה בין הפרת הבעל להתרת ביה"ד.]

מחלוקת הרמב"ם והר"ן בנידון

והנה ישנה מחלוקת בין הרמב"ם (פ"ו משבועות הל' יד) שכמותו פוסק השו"ע (יו"ד סי' רכח, יז), לבין הר"ן (בפירושו שם בגמ', ובשר"ת הר"ן סי' נא) לגבי מניעת ביה"ד להתיר נדר או שבועה לפני הזמן שחל. שלדעת הרמב"ם מניעה זו קיימת בכל נדר או שבועה שהנודר קבע שיחול כעבור זמן מסוים. ואין שום הבדל בין אם הנודר תלה את נדרו שיחול בתאריך מאוחר אם יעשה או לא יעשה מעשה מסוים לפני כן. או שמראש אמר שנדרו יתחיל לחול רק בתאריך מאוחר, ולא תלאו בקיום איזה שהוא מעשה.

אולם לדעת הר"ן, רק במקרה שהנדר המאוחר תלוי בעשיית או אי עשיית מעשה לפני כן, אומרים שמכיון שיש כאן דבר שמעכב את חלותו, ויתכן שהנדר לא יחול לעולם כגון שהדבר שחפץ בו לא יעשה, לכן ביה"ד לא יכולים להתירו לפני הזמן בו יחול בפועל.

אולם אם הנודר אמר שהנדר יחול ביום מסוים בלבד, נמצא שאין כבר כעת שום עיכוב שמונע מהנדר לחול, אלא שעדיין לא הגיע הזמן המיועד לכן. ובמקרה זה טוען הר"ן, מכיון שהזמן בא מאליה, ובודאי שהוא יגיע כפי טבעו של עולם, נחשב שהנדר חל כבר מעת אמירתו, והבי"ד רשאי להתירו מעתה, ולא צריך לחכות ליום שבו יחול בפועל.

ביאור התשובה בנידון דנן

לאור האמור בנידון השאלה דנן, שהבעל נשבע ליסוע לצפון לשבת מבלי לתלות את שבועתו בעשיית מעשה מסוים, לדעת הר"ן, מכיון שהזמן של כניסת השבת יגיע מאליה, נחשב הדבר - שהשבועה חלה מעת אמירתה כלומר, בשעה שמונה בבוקר. למרות שבפועל רק מכניסת השבת נאסר על הבעל להיות בירושלים. ולכן לשיטתו - ודאי שהבעל יכול להתיר את שבועתו משמונה בבוקר ביום ששי.

אולם מוסיף הר"ן בשו"ת (סי' נא) שבמקרה דנן - גם לדעת הרמב"ם יהיה מותר לו להתיר את שבועתו - בשעה אחת עשרה בבוקר או קרוב לכך. מאחר וכדי להגיע לצפון לפני כניסת השבת, חייב הבעל ליסוע באוטובוס שיוצא מירושלים בשעה אחת עשרה וחצי בבוקר, כי באופן זה בלבד חשב בעת שבועתו שיסע. נמצא שכלול בשבועתו, שהיא תחול מהזמן בו ניתן לקיימה. ומאחר ובנידון דנן רק אם יוכל ליסוע באוטו הנ"ל תתקיים שבועתו, לפיכך הזמן ההכרחי שנועד לקיום השבועה - הינו חלק מחלות השבועה, ולכן נחשב שכבר בזמן הזה השבועה חלה בפועל, ולכן גם לרמב"ם רשאי הבעל להתיר בפני ביה"ד בשעה אחת עשרה בבוקר או קרוב לכך, כי זהו הזמן שצריך הבעל לצאת מביתו כדי להספיק ליסוע באוטובוס.

ויתכן שעדיין יהיה נפקא מינה בין הר"ן לרמב"ם בנידון דנן, האם ניתן להתיר את השבועה משעה שנשבע, דהיינו משמונה בבוקר [זוהי שיטת הר"ן]. שלרמב"ם יתכן שרק החל משעה אחת עשרה

בבוקר או קרוב לכך יוכל להתירה. כי זהו הזמן ההכרחי שבו יוכל הבעל לקיים את שבועתו כדי להספיק את האוטו האחרון. ומכיון שזמן זה הוא הגורם שהשבועה תצא לפועל - לכן לדעת הרמב"ם כלול זמן זה בחלות השבועה, וממילא נחשב הדבר שהשבועה חלה בזמן הזה, ולכן ניתן להתירה ע"י ביה"ד. משא"כ בשעה שמונה בבוקר ואילך, מכיון שניתן ליסוע באוטובוסים שיצאו מאוחר יותר, לכן אין זמן זה כלול בחלות השבועה.

2. בנידון זה, מכיון שהשבועה תלויה בדבר מסוים, לפיכך עד השעה עשר - לכל הדעות אין הבעל יכול להתיר את שבועתו בבי"ד, כי היא עדיין לא חלה, והרי יתכן שהיא גם לא תחול לעולם - אם יצליח עד עשר באותו הדבר. אולם לאחר השעה עשר, מכיון שכעת השבועה מעוכבת מלחול בפועל עד כניסת השבת, רק בגלל חסרון הזמן שעדיין לא הגיע, במקרה זה מכיון שלדעת הר"ן השבועה חלה מצד עצמה, ורק חסר עדיין הזמן שודאי יגיע - יכול הבעל להתירה מיד ע"י ביה"ד. אולם לדעת הרמב"ם במקרה זה, השבועה תחול רק בכניסת השבת - ולא ניתן להתירה לפני שבת.

סיבת ההיתר לומר לבעל לעבור על שבועתו

אבל היות ומצד שני לפי הרמב"ם, אם הבעל ישאר בשבת בירושלים - הרי יעבור על שבועתו. לפיכך כתב בשו"ת הרשב"א (ח"ה, סי' סח) שגם לדעת הרמב"ם, מאחר ומצד שלום בית בינו לבין אשתו צריך הבעל להישאר בירושלים, לכן למרות שלא ניתן להתיר את השבועה לפני שבת - ישאר הבעל בשבת בירושלים, ואכן מחמת זה יעבור על שבועתו, אולם לאחר השבת - יתיר את שבועתו בפני ביה"ד. מאחר והתרת הבי"ד עוקרת את השבועה או את הנדר מעיקרא, ועושה שהנדר או השבועה היו בטעות ומעולם לא חלו. נמצא שע"י התרת ביה"ד, לאחר השבת - יתבטל מהבעל איסור השבועה שעבר בשבת, כי כעת הוברר שמעולם לא היתה שבועה מצידו.

לאור האמור, פסק השו"ע (יו"ד סי' רכח, יח) שלכתחילה יעשה הבעל שתי התרות ע"י ביה"ד. התרה אחת יעשה לפני שבת לאחר השעה עשר בבוקר, שבאופן הזה לדעת הר"ן מועילה ההתרה, וממילא לדעתו לא יעבור הבעל על שבועתו. כמו כן יעשה הבעל התרה נוספת לאחר השבת, כדי לעקור את איסור השבועה שלדעת הרמב"ם עבר כששבת בירושלים. וכבר התבאר, שע"י ההתרה הזאת - נעקרת השבועה, וממילא יתבטל ממנו האיסור שעבר בשבת.

ונוסיף עוד, שאע"פ שבמקרה אחר - לא מתירים לאדם לעבור על שבועתו או על נדרו, ואח"כ להתיר ע"י ביה"ד. אולם בנידון של מצוות שלום בית, כשאי אפשר לקיימה באופן אחר - מותר לעשות כך. וכעין זה מבואר גם בגמ' בנדרים (ספ): לגבי מצוות נשיאת אשה, שרב אחא בר רב הונא התיר לאדם לעבור על שבועתו ולשאת אשה, ואח"כ גרם שרב חסדא יתיר לו את שבועתו, ובאופן הזה נעקר ממנו האיסור למפרע.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מעריכי ההיזק

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

יבואר דברי רש"י הקדוש בביאור ושמי ה' לא נודעתי להם:

בפרשת השבוע נחבטו כל הראשונים בביאור מה שכתוב "ושמי ה' לא נודעתי להם וברש"י כתוב לא הודעתי אין כתיב כאן אלא לא נודעתי, לא נכרתי להם במידה האמיתית שעליה נקרא שמי ה' נאמן לאמת דברי, שהרי הבטחתי ולא קימתי עכ"ל של רש"י, ובודאי שרואים בזה את יסוד האמונה שכל אחד צריך להאמין במה שאומרים לפני קריאת שמע, קל מלך נאמן, שזה כל היסוד של עניית אמן על כל ברכה שכל קוצו של יוד שכתוב בתורה ובנביאים הכל אמת ויציב כמו שאומרים בבוקר בשחרית אחרי קריאת שמע "ויציב ונכון וקיים וישר ונאמן ואהוב וחביב וכו' שכל התפילה הנ"ל הוא מורה שכל קוצו של יוד שכתוב בתורה ובנביאים הכל אמת וגם בלילה אחרי קריאת שמע אומרים ואמונה כל זאת, וראיתי שכתוב בכמה ספרים שההבדל בין קריאת שמע של לילה לקריאת שמע של יום שבליילה שנמצאים עדיין בגלות אז עמ"י מתפלל עם אמונה ובבוקר שיהיה הגאולה אז יאמרו ויציב ונכון וקיים וישר, וזה מרומז במזמור שיר ליום השבת שאמרים להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, שבליילה עיקר החיזוק הוא מכח האמונה ואף שנמצאים בחושך ובגלות ובנסיונות קשים מ"מ עמ"י צועק אמונה אבל כשמגיע האור של הגאולה יאמרו ויציב ונכון וכו' ולכן בפרשת וארא אחרי שקראנו בסוף פרשת שמות שמשה רבנו אומר לקב"ה "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה", מ"מ יש כאן לימוד עצום שהרבה אנשים מתחזקים בהרבה דברים רוחניים ובפרט במידת האמונה ובדיוק באותה תקופה הם רואים דברים הפוכים כידוע ואכמ"ל ואז יש בני אדם שנשברים, וזה מה שרואים בפרשת השבוע שאף שכבר היה גילוי שכינה אל משה כמו שכתוב בפרשת שמות ומצד אחד זה נראה שכבר יסתיים כל גלות מצרים ובדיוק באותו תקופה פרעה מגדיל את הגזירות כמו שכתוב תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה וכו' ובהמשך הכתוב תבן אין נתן לעבדיך ולבנים אומרים לנו עשו ואז מצד הטבע זה נראה שכל ההתחזקות שכתוב בתחילת הפרשה ויזעקו בני"א אל ה' ותעל שועתם זה היה לרעתם וכו' אבל כשאדם חי עם אמונה רואה את מה שאומרים דאדרבה מראה שכל הגלות עומדת להסתיים, וזה בודאי מחזק גם את דורנו שעם ישראל נמצא בחבלי משיח נוראים גם מבחינה רוחנית וגם מבחינה גשמית, כידוע ורואים שדווקא בדור הזה מתרבים לומדי התורה ונפתחים כל יום עוד כוללים ורואים כל יום מסלולים חדשים בכל מקצועות התורה ואף שמבחינת התקופה והזמן זה התקופה עם הנסיונות הכי קשים אבל זה צריך ללמוד מגלות מצרים, שכל הרעות שהגיעו אחרי התגלות הקב"ה אל משה זה רק הביא את הגאולה העתידה, כך אנחנו צריכים להאמין ולראות שכל הנסיונות האחרונים שאנו עוברים זה כי עם ישראל קרובים לגאולה השלימה בקרוב ממש.

וראיתי באחד הספרים שהביא את הקושיא המפורסמת שבתפילה בבוקר אומרים אין כאלוקינו וכו' ואח"כ אומרים מי כאלוקינו והרי הסדר צריך להיות הפוך מי כאלוקינו ואח"כ אין כאלוקינו וכתב שעמ"י נמצאים בחושך של הגלות צועקים אין כאלוקינו ובזמן הגאולה יאמרו מי כאלוקינו כמו שביארנו להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות. וידוע המעשה עם אחד שעבר את כל השואה הארורה וכששאלו אותו איך החזיק מעמד בכל השואה הקשה? השיב שבצעירותו היה

משתתף בהקפות בשמחת תורה אצל מרן הגר"ח זוננפלד זצוק"ל וידוע שבהקפה שיטית אומרים את התפילה של אין כאלוקינו ומי כאלוקינו וכו' והיה מקשה הגר"ח זצ"ל את הקושיא הנ"ל שהיה צריך להתחיל מי כאלוקינו ואחר כך אין כאלוקינו, וע"ז אמר שעמ"י הנמצא בגלות צועק אין כאלוקינו אין כאלוקינו, כמו שידוע מה שכתוב בספר נפש החיים שבזמן שאדם נמצא בצרה יאמר אין עוד מלבדו ואז מסתלק ממנו כל הדינים מגודל האמונה שאדם חש. כך גם בתפילת אין כאלוקינו שאדם אומר זאת זה מחזק אותו ביחוד ה' אפילו בתקופות של דינים ונסיונות ואח"כ היה מרן הגר"ח לוקח את כל הילדים ורוקד ושר אתם את הניגון המיוחד שהיה לו בתפילה של אין כאלוקינו והתפילה הזו וכח הניגון הזה החזיקו את אותו אדם בכל השואה הארורה, ובזה כל האנשים שבדורינו ובפרט שבורי הלב צריכים להתבונן בתפילה של אין כאלוקינו וכו' ולהתחזק ולחזק אחרים ועי"ז נמהר את הגאולה.

יבואר עוד דרך הרמב"ן במה שנתחדש בפרשת וארא:

ידוע דברי הרמב"ן שביאר באופן אחר מרש"י בביאור הכתוב ושמי ה' לא נודעתי להם ותו"ד כתב את ההבדל בין ההתגלות של הקב"ה לאבות לבין ההתגלות של הקב"ה בפרשת וארא וכתב: וענין הכתוב כי נראה לאבות כשם שהוא מנצח מערכות שמים ועושה עימם ניסים גדולים שלא נתבטל מהם מנהג העולם ברעב פדה אותם ממותו במלחמה מידי חרב ולתת להם עושר וכבוד וכל טובה וסיים הרמב"ן כי לא תבוא על האדם טובה בשכר מצוה או רעה בעונש העבירה רק במעשה הנס ואם יונח האדם לטבעו או למזלו לא יוספו בו מעשיו דבר ולא יגרעו ממנו אבל שכר כל התורה וענשה בעולם הזה הכל ניסים והם נסתרים עיי"ש, וכתב עוד שהגילוי הגדול בפרשת וארא שהקב"ה גילה למשה את השם המיוחד של שם הוי"ה, ותודיע להם פעם אחרת השם הגדול כי בו אני עושה עמהם להפליא וידעו כי אני ה' ובודאי שהרמב"ן מרמז בזה את מה שכתב בסוף פרשת בא מן הניסים המפורסמים שאין לאדם חלק בתורת משה עד שיאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד אם יעשה המצוה יצליחנו וח"ו להיפך, ועיי"ש עוד בדברי הרמב"ן שמחזק בגודל הענין של התפילה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וזכות תפילת רבים זה שיהיה לבני אדם מקום התקבצות להודות לקל שבראו והמציאם, ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בראותך אנחנו, ובזה אנו רואים את גודל הענין של התפילה בפרט בבתי כנסיות וגם גודל הענין של הודאה שידוע כמה ניסים נעשים לאדם שמרבה בהודאה להקב"ה. וראיתי עוד בכתבי הגרש"ר הירש שכתב במתק לשונו שכשאדם מסתכל על מעשי אבות ורואה איך שאברהם היה צריך לחכות עד גיל 100 עד שנולד יצחק ובודאי הקב"ה היה יכול להקים לו משפחה קודם שהיה בן 70 וכן יעקב עד שנשא אישה כתוב בנביא באשה עבד ובאשה שמר היה לו לעמול בכדי להשיג אשה וכל המטרה של הקב"ה זה להפוך אותנו לעם ה' אותו עם שהתגלה הקב"ה בשם הוי"ה שאם לא היה הבדל בין ישראל לאומות שידוע מה שאומרים שהיכן שאצל אומות העולם נגמר החיים בעם ישראל מתחיל החיים שאצל אומות העולם ששקועים בחומריות וגשמיות אז ברגע שמזקינים או שח"ו נהפך עליהם הגלגל חייהם נגמרים ואילו עמ"י באותו זמן שפרעה מכביד עליהם גזרות קשות אז מתגלה אור הגאולה והאור של שם הוי"ה שהוא הכח של מעל הטבע כמו שכתב הרמב"ן כנ"ל, כמו שאומרים בהו"ר בהושענות ערבה חבוטה ודבוקה בך, ובזה מחזק אותנו הרמב"ן שגם אדם שעובר נסיונות קשים וזה נראה שהוא במצב של יאוש ילמד מהאבות הקדושים ומיוסף הצדיק שכל הנסיונות הביאו אותו אל השלימות האמיתית של יוסף שהוא המשביר לכל הארץ ואם נתחזק בתפילה ובהודאה להקב"ה נזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן!

לזכות ידידינו הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו שכל העלונים הם בזכותו ע"י ידידו משה בן שרה ומשפחתו

"והשבות אל לבבך"

מדבריו והנהגותיו של הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל בעניין לימוד המוסר

האם אתה קובע זמן ללימוד המוסר?

היה חוזר ומציע שוב ושוב עצה זו - ללמוד מוסר בקביעות, שפריה רב לכל אדם, מבחור צעיר ביש"ק, אברך, בעה"ב, מגיד שיעור, או רב קהילה וכדו', **גם כאשר פגש המשגיח את אחד מראשוני תלמידיו כמעט כבן שבעים, לא הניח לו, אחז ידו בחביבות ושאל את שאלתו הנצחית, תגיד לי ר'... יקירי: האם אתה קובע זמן ללימוד המוסר?!**

כאשר לא היה יכול להשתתף בחתונות של תלמידים השתדל לשלוח מכתב, [וביקש להביא זאת לבני הזוג - דווקא בחדר יחוד], ובו ביקש מהחתן והכלה שיעשו לעצמם טובה גדולה ברוחנית וגשמיות - "לקבל על עצמם לקבוע זמן ללימוד יחד - בספר מוסר". כי בית שלומדים בו מוסר - זוכה להיות בית ברמה אחרת... אי אפשר להנצל מהיצה"ר מבלי קביעות בלימוד המוסר, ואין מי שפטור מכך, ואמנם ישנם שפטורים ממצוות עשה שהזמן גרמא, אבל מלימוד מוסר אין מי שפטור!!! כל מי שיש לו יצה"ר מחויב בזה!

דעו זאת - היה אומר - שאין דרך שאדם יעשה את הראוי לו בלי לימוד מוסר, אין אפשרות כזאת!

'עסקה חשובה' של המשגיח

ולעת זקנה כאשר החולשה גברה, היו שהפצירו במשגיח שיגיע לשמחם ביום חתונתם, ולפעמים היה רואה לנכון לנצל זאת לעשות איתם "עסקה חשובה", והיה אומר: "אם תקבל על עצמך בלי"נ ללימוד יחד עם רעייתך מדי יום מוסר, אעשה השתדלות לבוא לחתונה". וביאר שבאופן זה, כבר שווה לו כל המאמץ - כדי שעוד משפחה בישראל תזכה לאור הגדול, של חלק המוסר של התורה... הוסיף וציין המשגיח, שמלבד מה שזוג כזה יבנו בית מרומם ולתפארת, בזכות זה יזכו גם בס"ד לילדים טובים יותר, ומשפחה כזו יכולה גם להשפיע הרבה על רבים.

ושלא כדרכו, מרן המשגיח לא עצר במילים בכל עת כדי לנסות לשכנע כל אדם באשר הוא - שכל אישיותו של האדם, אושרו, רוממותו האישית ושל כל ב"ב - תלויה הרבה מאוד בלימוד המוסר! ושעל ידי זה יכול כל אחד להגיע לכלל מעלות החסידות והמידות הטובות, בין

בדברים שבין אדם למקום ובין בדברים שבין אדם לחבירו. וכן שעל ידי כך יקבל כל אחד חשק להשתנות, ולהיות אדם עליון, ולהתהפך מרע לטוב. והלומד מוסר ברצינות, מלבד מה שהוא זוכה לתקן דברים רבים הצריכים חיזוק, הוא זוכה גם שיתעוררו עליו רחמים מרובים ולסייעתא דשמיא גדולה בעקבות זה!

היצר משתדל בכל כוחו למנוע מלימוד מוסר

והיה אומר: "בוודאי הוא שאם היה האדם יודע את האמת כמה שהמוסר יכול להועיל לו - לא היה מעז לבטל מזמן לימוד המוסר אפילו רגע!! !

והיה המשגיח מוסיף ואומר בכאב: "הנה, מכיון שהמוסר יכול להעלות את האדם לדרך המוליכה לשלימות, היצר משתדל בכל כוחו שהאדם לא ילמד מוסר בתירוצים מתירוצים שונים, או שאף אם ילמד לא ילמד כראוי...!!! ועל ידי כך מצליח היצר להדיח את האדם משני העולמות... וכמה חבל שישנם שלא מודעים למלחמה החזקה שהיצה"ר נלחם בזה! חשובה מאוד ידיעת האמת שלפי חומר העונש של עבירה, היה כדאי לאדם ללמוד כל החיים בספרי מוסר, כדי שינצל אפילו פעם אחת...! (בשם מרן הגרי"ז זצ"ל)

אנשים גדולים שנתהו מוכח לימוד המוסר

עוד היה אומר מרן המשגיח זצוק"ל: "צאו וראו כמה טובה וברכה השפיע המוסר בעולם. רבים וטובים הושפעו והתרוממו מלימוד המוסר, וזכינו להרבה אנשים גדולים בעלי שיעור קומה, כגון רבנו רבי אלי' לאפיאן זצ"ל, ורבנו רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל. אלו ועוד רבים צמחו וגדלו על ידי המוסר שלמדו, וכן הרבה בעלי כשרונות רגילים, הפכו הודות ללימוד המוסר למצטיינים ביותר. גם הרב וולבה זצ"ל העיד על עצמו, כי הדבר ששמר עליו בהיותו בשבדיה בתקופת מלחמת העולם כשמונה שנים להישאר בן תורה, היה לימוד המוסר...! ישנם רבים גם בדור שלנו שנהיו אנשים אחרים לגמרי אחרי שהחלו לקבוע לעצמם זמן ללימוד המוסר...". גם רבנו זצ"ל העיד בהזדמנות כי לדעתו זכה להתרומם ולהתעלות ולהגיע לדרגה שהגיע, בזכות קביעותו ללימוד מוסר כהדרכתם של רבותינו גדולי הדורות. [מכתבי תלמידו ר' ישראל מאיר קניגסברג]

לעילוי נשמת מרן רבי שמריהו יוסף חיים בן מרן רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצוקללה"ה

דרכי ההשבה אל הלב

חשיבות הרציפות בלימוד המוסר מדברי רבינו הגר"י סלנטר זצוק"ל

חשיבות הרציפות בלימוד המוסר

הרציפות בלימוד מוסר, הכרחית ככל דבר שבקדושה שצריך להרגל קבוע להחזיקו, ובלי הרגל בסדרים חזקים אף כשיש הכרה בחשיבות הלימוד ורצון חזק לזה, עם הזמן מתרפה והולך מחמת טירדות המתחדשות. עוד יש ללמוד על חשיבות הלימוד יום ביומו ממה שהעידו על החתם סופר בספר חוט המשולש: **"ורגיל על לשונו לומר לתלמידיו: 'תאמינו לי שביום שאין אני לומד מוסר מרגיש אני בעצמי הצטננות ביראת ה'".** מלבד זאת, לימדנו הגר"י [אור ישראל אגרת ו'] שהרציפות מוכרחת לעצם השפעת לימוד המוסר. דבריו המאירים בנויים מכמה יסודות בעומק כוחות הנפש, שעל פיהם מתבאר כמין חומר הצורך ברציפות בלימוד המוסר, וזה תמצית דבריו:

ההכרה ותת ההכרה

יש שני סוגי תפיסות ורגשות באדם: תפיסות ורגשות חיצוניים – בהכרה, ותפיסות ורגשות פנימיים – בתת ההכרה. "הוא אשר נקרא אצל חוקרי כוחות נפשות האדם כוחות מאירים ברורים או כהים". כוחות מאירים ברורים היינו כוחות שהם בהכרה ומורגשים בבירור, ויש כוחות כהים שהם בתת הכרה שאינם מורגשים.

משל מלימוד הקריאה

ומביא משל של תפיסה תת הכרתית מתהליך של לימוד הקריאה, שהנה ילד כשמתחיל ללמוד קריאה, לוקח לו זמן רב לקרוא כיוון שצריך לזהות את האותיות ולחבר אותם בהכרה (מחשבה חיצונית מורגשת), וכשהתרגל לקרוא – קורא בשטף, ומה שהשתנה הוא שנקלטו צורת האותיות והתחביר שלהם בתת ההכרה (מחשבה פנימית לא מורגשת), ואינו צריך לחשוב במחשבה חיצונית.

מה יותר חזק, כוחות ההכרה או התת ההכרה?

הגר"י סלנטר מלמדנו יסוד חשוב מאוד "הכהים המה יותר חזקים ומוציאים פעולתם בהתעוררות מעט בחוזק יד". בספר עץ פרי מביא הגר"י על זה משל, מאדם שיש לו תלמיד החביב עליו כבבת עינו והוא מטיב עמו, ויש לו בן שהוא שונאו ומראה לו את שנאתו, היינו שבכוחות החיצוניים יש לו אהבה לתלמיד ושנאה לבן, ובכל זאת אם אדם זה מתעורר באמצע הלילה, ורואה שיש שריפה בבית, הוא ירוץ להציל את בנו כיוון שבתת ההכרה – בכוחות הפנימיים, יש לו אהבה עצומה לבנו יותר מלתלמידו, וכשישן שאז הכוחות החיצוניים נרדמים, קל יותר לכוחות הפנימיים להתעורר.

איך נוצרים תפיסות ורגשות בתת ההכרה?

הצורה שנוצרת תפיסה תת הכרתית, היא על ידי ריבוי הפעמים של תפיסה בהכרה. והסיבה היא שכל תפיסה בהכרה יוצרת רושם בתת ההכרה, ובריבוי רשמים נוצר כח

בתת ההכרה. "כמו בלימוד השכלי כל פעם לימוד הברור (ההכרתי) עושה רושם בבחינה הכהה (בתת ההכרה)".

ביאור עומק הפעולה של לימוד מוסר

"כן גם בהתפעלות הנפשי, כל התפעלות עושה רושם מה בבחינה הכהה, וכשיתחברו התפעלות נפשית רבות בדבר אחד וכו', מזה יולד כוחות הכהים לעזור נגד התאוה הפרושה".

כאן מלמדנו הגר"י את עיקר חידושו בלימוד המוסר, שכוח העצום טמון בכך שעל ידיו האדם בונה הכרות והרגשות בעומק שכלו וליבו – בתת ההכרה שלו, וכך האדם משתנה שינוי יסודי בכל הנהגתו, כיוון שההכרות והרגשות הנמצאים בתת ההכרה פועלים באדם בצורה הכי חזקה, וזהו עיקר התועלת במוסר, ולא בהרגשה החיצונית שעל ידה. עולה מזה נקודה חשובה: "אל יפול לב האדם בלמדו מוסר ואינו מתפעל (היינו שאין הרגשה חיצונית)", אלא "ידע נאמנה ברבות העיתים, בריבוי הלימוד, בהתקבצות הרשימות לאדם אחר יהפך". [אור ישראל אגרת י']

השפעת לימוד המוסר – על ידי רציפות

וכאן מלמדנו הגר"י שצירוף הרשמים בתת הכרה הוא רק "בתנאי שלא יהיה הפסק זמן גדול בין לימודי הברור, למען לא יתרוקן רושם הכהה, כי אז לימוד פעם השני יהיה הראשית וכן עד אין סוף". ולכן נצרך שלימוד המוסר יהיה "בלי הפסק זמן גדול בין הלימודים, ובהתעוררות מעט בין הלימודים דהיינו התעוררות קטנות ביניהם", וממשיך שההפסקים "זאת כמעט סיבה הטבעית אשר לימוד המוסר אינו פועל את פעולתו הנדרשת, מסיבת הפסיקות זמן ארוך בלי התעוררות קטנה ביניהם".

העולה מדבריו הוא, שלימוד המוסר הוא תהליך של השפעה על עומק נפשנו, ועל כן הרצף הוא מעצם הצורה של הלימוד, כמו נטיעה שצומחת רק על ידי השקייה רצופה יום אחר יום, וההפסקה פוגעת בכל תהליך ההשפעה על האדם.

ההנהגה למעשה:

על מנת ללמוד ברציפות צריך להעמיד את הלימוד באופן קבוע ומשוריין, הגר"י וולבה מדריכנו: "תקבע לך זמן משוריין ללימוד, שלא יופרע מטרדות היום. הטוב ביותר לקבוע את הזמן בקשר עם אחת התפילות, כגון לפני או תיכף אחרי שחרית. השיעור הוא לפי ההבנה והאפשרות. רצוי הוא ללמוד חצי שעה". [עלי שור ח"ב עמ' קע"ה] "זמן סדר מוסר אמור להיות חצי שעה. מקובל כי על מנת שהלומד יתחבר לאותה הרגשה שאחז בה אתמול, וממנה יתקדם צעד נוסף, צריך לפחות עשרים דקות. אבל אין ראוי שיעבור יום ללא לימוד מוסר במינימום חמש דקות, כדי שלפחות לא יאבד הלומד מה שהשיג אתמול". [דברי הגר"י וולבה, בספר אורות המוסר עמ' ק"א]

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זללה"ה

פרשת וארא תשפ"ג ❖ גליון תקי"ג

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

למסור נפשו בפרהסיא

וְשָׂרָץ הָיָא צִפְרָדְעִים וְעָלוּ וְגו' וּבִתְנוּיָךְ וּבְמִשְׁאָרְתֶּיךָ (ז' כ"ח)
הנה איתא בגמרא פסחים (נ"ג ב') מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם ונכנסו לתוך כבשן האש כדי שלא לעבוד עבודה זרה, נשאו קל וחומר בעצמן מהצפרדעים, מה הצפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו' ובאו ועלו בביתך וגו' ובתנויך ובמשארותיך, אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה.

וכתבו בתוספות (שם ד"ה מה) דאם היה איסור גמור דעבודה זרה, אם כן חנניה מישאל ועזריה לא היו צריכים ללמוד קל וחומר מהצפרדעים, דהרי היו חייבים מדינא למסור נפשם, דהא בפרהסיא הוה ומסקינן בגמרא סנהדרין (ע"ה א') דבפרהסיא לכולי עלמא חייב למסור עצמו אפילו על מצוה קלה. אלא נבוכדנצר לא צווה שישתחוו לעבודה זרה ממש אלא רק לאינדורטא שעשה לכבוד עצמו.
[תו כתבו בתוספות שהרי מוכח שקודם המעשה היו יכולים לברוח, והקל וחומר היה על זה שקודם המעשה לא ברחו].

בפרהסיא חמיר

שאלה. ראובן נתן גט לאשתו על מנת שלא תשתה אשתו יין לעשר שנים והלכה ונשאת לשמעון, ואחר כך היא במצב של פיקוח נפש וצריכה לשתות יין. האם היא מותרת לשתות יין.

א. עיקר הנידון

הנה עיקר הנידון דעל ידי שתית היין היא תבטל את הגט, ונמצא דאכתי הוה אשת איש ונשאת לשמעון באיסור, נמצא דבשתית היין איכא איסור אשת איש ובזה יהרג ואל יעבור.

ואע"פ דאמרינן (סנהדרין ע"ד ב') דבגלוי עריות אם הוה קרקע עולם תעבור ואל תיהרג ואפילו בפרהסיא, אך הנידון משום איסור קריבה שגם האשה מוזהרת בו וזה בקום ועשה, וכתב בש"ך (יו"ד סי' קנ"ז ס"ק י') דגם בזה יהרג ואל יעבור.

ב. שב ואל תעשה

אלא הנידון כאן דהרי המעשה כבר נעשה ואם כן חשיבא "שב ואל תעשה", והיינו דיש לעיין בהניח פת בשבת בתנור ויכול לרדותו, והרי חייב לרדותו כדי למנוע עצמו שלא יעבור על האיסור, האם צריך להוציא כל ממונו כדי לרדותו שלא יעבור על האיסור שבת, דהרי על איסור שבת חייב לתת כל ממונו, או דילמא אינו חייב אלא חומש ממונו, משום דעכשיו האיסור הוה רק בשב ואל תעשה ורק חייב למנוע האיסור. [וכן כעין זה באכל קונם ויכול להשאל ועולה לו כסף להשאל].

ואם נימא כהצד השני, אם כן כמו דאינו חייב אלא חומש ממונו, הכי נמי נימא דשרי באופן של פיקוח נפש אע"פ דבעלמא תיהרג ואל תעבור. ואם כן מותרת לשתות יין משום פיקוח נפש אע"פ דכך בשב

ואל תעשה יעבור למפרע אל איסור אשת איש.

אך יש לחלק דשאני בכגון נידון דידן דאיירי בגי' עבירות חמורות והתם אזלינן בתר המעשה שהיה אז והרי אז היה בקום ועשה.

ג. האם אזלינן בתר חיובא דהשתא

הנה כתב ברשב"א בגיטין (פ"ג א' ד"ה מתנה) דחמגרש אשה על מנת שלא תאכל מצה וניסת לאחר, לא תאכל מצה אלא תבטל מצות עשה דמצה, מפאת דאם תאכל מצה תעבור על איסור אשת איש.

אמנם לאידך גיסא הרי כתב הגרע"א (חולין פ"א א' ד"ה מסופק) באופן דשחט קרבן שלמים ולא זרק הדם, ואחר כך שחט את וולד הקרבן שהוא חולין, מי אמרינן שלא יקיים המצוה דזריקת הדם כדי שלא יעבור על הלא תעשה דאיתו ואת בנו, [דאם אינו זורק הוה שחיטה שאינה ראויה ואינו עובר באיסור אותו ואת בנו], או דלמא אמרינן דהשתא איכא עליו המצוה דזריקת הדם, ומה שעל ידי מצוותו יתברר למפרע שעבר על איסור דאות ואת בנו, אין זה סיבה לפוטרו השתא ממצותו. ודן הגרע"א דמכל מקום יזרוק הדם, דאזלינן בתר חיובא דהשתא ויעשה המצוה שלפניו ולא איכפת לן שבזה יעבור על לאו למפרע. ונלא מפאת עשה דוחה לא תעשה. ונשאר הגרע"א בצריך עיון. ותיקשי על הגרע"א מהך דרשב"א.

ואם נימא כמו שכתבנו [באותה הקדמה] דשאני בכגון הא דרשב"א דחשיב גילוי עריות ואזלינן בתר המעשה שהיה, אם כן נחא. אך אינה ראייה דאף אם אינו בחומר של גילוי עריות מכל מקום חמירא מעשה.

ד. על מנת שתאכל חזיר

הנה אמרינן בגמרא (א"ה. עין גיטין פ"ד א', וברשב"א שם פ"ג א' ד"ה מתנה) במגרשה על מנת שתאכל בשר חזיר ונשאת לאחר, לא תאכל חזיר, אע"פ שבזה עברה על איסור אשת איש.

והנה גם ברדיית הפת שרינן ליה להוציא הפת מהתנור רק על ידי איסור דרבנן, אבל אם יוכלו לרדות רק על ידי איסור דאורייתא לא שרינן, אע"פ דשבת חמירא דהוה איסור סקילה, מכל מקום לא שרינן. תו אשכחן (פתחי תשובה יו"ד סי' רס"ז סעי' י', בשם פנים מאירות ח"ב סי' ל"א) במי שמל מילה בזמנה בשבת ולאחר המילה רואה שיש שתי ערלות, דמספקא לן אם בכחאי גוונא דוחה שבת, אמרינן דיפסיק אע"פ שאז ודאי חילל שבת למפרע דמל ולא פרע כאילו לא מל, מכל מקום אמרינן דמוטב שיעבור ודאי חילול שבת קודם ועכשיו יהא בשב ואל תעשה, מאשר יעשה השתא חילול שבת בספק.

[ולכאורה זה רק כד נקטינן דספיקא דאורייתא מן התורה לחומרא, דאם כשיטת הרמב"ם וראב"ד (פ"י הל' כלאים הל' כ"ז, פ"ט הל' טומאת מת ה"ב) דהוה רק מדרבנן, הרי התירו איסור דרבנן שלא יעבור למפרע איסור דאורייתא דזה דינא דרדיית הפת].

ואם כן יש לפשוט ספיקא דידן דחזינן מהכא דלא אזלינן בתר חומר גילוי עריות אלא אסרינן לה למיכל בשר חזיר, ואם כן הכי נמי לא נזיל בתר חומר גילוי עריות לחייבה למסור נפשה.

דהיאך יתכן דלחד גיסא חייבת למסור נפשה כדי שלא תעבור

למפרע, דחשיב כגילוי עריות שיש כאן יהרג ואל יעבור, ולאידך גיסא אסור שתאכל חזיר כדי להינצל מגילוי עריות שהוא ביהרג ואל יעבור.

ה. יאכל נבילה להינצל מהחלב

ביתר ביאור, דיש לעיין בגוונא שדינו ביהרג ואל יעבור, כגון בגי עבירות חמורות, אבל אין לו ברירה ויהא מוכרח לעבור את העבירה, לכאורה נימא ליה שיעבור על לאו, וכגון אם מכריחים אדם לאכול חלב, שמכניסים החלב לתוך פיו במקום דלא מצי לאהדורי, ויכול לאכול נבילה בידיו וכך להינצל מהחלב, לכאורה נימא ליה שיאכל נבילה, והוא הדין במכריחים אותו לגילוי עריות, יאכל נבילה כדי להינצל.

מעתה על כרחך הך דאמרינן בגיטין דלא תאכל חזיר היינו כיון דכבר המעשה נעשה אע"פ שאז היה בקום ועשה, אך אם נימא דיש בזה יהרג ואל יעבור נמצא דאכתי גילוי עריות חמירא טפי ואם כן אמאי לא יאכל חזיר דקילא דיעבור ואל יהרג.

ואם כי עדיין אינו מוכרח כל כך, דנהי דתיהרג אבל בקום ועשה לא נימא למיעבד, מכל מקום הסברא נוטה דנילף מינה הכי. ואכתי צריך לתלמוד.

להנאת עצמו

הנה איתא בגמרא סנהדרין (ע"ד ב') דבפרהסיא יהרג ואל יעבור בכל עבירות, אבל היינו דוקא כשהנכרי מכין להעבירו על דת, אבל אם הנכרי מכין להנאת עצמו שרי.

ומוכחין לה מהא דיהבין לנכרים קאקי ודימוניקי [מיני כלי נחושת שנותנים בהם גחלים גבוהין ועומדין לפני שולחן מלכים להתחמם כנגדן] **והם עושים בזה עבודה זרה, ואם לא היו נותנים אותם להנכרי, היה הנכרי הורג אותם. והיאך שרינן הרי לענין עבודה זרה אמרינן דיהרג ואל יעבור.**

אלא מוכח דכיון שאינם מתכוונים להעביר על דת ואינם מצווים הישראל לעבוד עבודת כוכבים עמם, אלא עושים כן להנאת עצמן שצריכים לאותו כלי לצורך עבודה זרה שלהם, בכהאי גוונא אין חייבים למסור את הנפש.

ותיקשי מהו הוכחת הגמרא הרי לכאורה בלאו הכי ליכא איסור לתת ה"קאקי ודימוניקי" להנכרים וכדלקמן:

א. לפני עוור במכריח

הנה יש לדון בגוונא דאחד מכריח את חברו שיתן לו דבר שאסור באכילה על מנת לאוכלו, ואם לא יתן לו יזיק כל ממונו, כגון שישורף ביתו, האם איכא לא תעשה דלפני עוור לתת לו האיסור. ושו"ש הספק, מי אמרינן דאסירא לתת לו, דהא קיימא לן דצריך ליתן כל ממונו כדי שלא לעבור על לא תעשה, ואם כן גם בנידון דידן לא נתיר לו לעבור על איסורא דלפני עוור אע"פ שיפסיד כל ממונו, או דלמא שרי לתת לו, דבכהאי גוונא ליכא כלל איסורא דלפני עוור, דלא חשיב דמכשילו כיון דעושה להציל עצמו.

ב. דברי מהרי"ל דיסקין

הנה כתב במהרי"ל דיסקין (תשובות קונטרס אחרון אות קמ"ה) דנראה כהצד השני דשרי.

[אך לכאורה מדברי החתם סופר (בראשית כ"ט) חזינן כהצד הראשון, דהרי כתב דרק משום פיקוח נפש היה מותר לאברהם להכשיל אבימלך. ועוד עיין בשו"ת מוצל מאש ח"א סי' מ"ה. ועיין מה שהבאנו בגליון פרשת וירא תשע"ד].

ג. מוסר לנכרי להינצל ממנו

מעתה תיקשי קושיא גדולה, דהנה לכאורה כל הנידון בגמרא הני"ל היינו רק לענין לאו דלפני עור, דהרי הישראל המוסר הכלים נקאקי ודימוניקי להנכרי אינו עובד עבודה זרה אלא הוא מכשיל הנכרי המקבל הכלים שיעבוד בהם עבודה זרה.

והרי אם נימא דבמקום הפסד אין כלל הלאו דלפני עוור, הרי הכא איכא הפסד לישראל המוסר הכלים, דהרי אם לא ימסור יהרגנו, ואם כן מאי ראיא דדינא דבפרהסיא לא נאמר בכהאי גוונא דלהנאת עצמו, הרי הכא אין כאן הלאו כלל.

[הנה קושיין הוה לא רק מקושיית הגמרא אלא גם מעצם ההלכה, דהרי מתבאר

מהגמרא הני"ל דאם הנכרי מכריחו לתת לו עבודה זרה לא להנאת עצמו אלא להעבירו על דת באמת יהרג ואל יעבור, והרי להאמור ליכא בזה לפני עוור].

בפרהסיא חמיר

הנה יש לדון ליישב, דשאני בפרהסיא דחמיר מכיון דאיכא חילול השם, ומשום הכי אם היינו אומרים דדינא דבפרהסיא הוה אף להנאת עצמו, אם כן באמת היה אסור להכשיל הנכרי אע"פ דבעלמא ליכא בזה לפני עוור. ויש לדון לבאר הני"ל כדלקמן:

א. בפרהסיא לענין מצות עשה

הנה איתא בשולחן ערוך (יו"ד סי' קנ"ו סעי' א') דאם רוצים להכשילו לעבור עבירה בפרהסיא, אם כן גם בשאר עבירות יהרג ואל יעבור. וכתב ברמ"א דהיינו דוקא אם רוצים להכשילו במצות לא תעשה, אבל במצוות עשה, כגון שעשו גזרו גזרה שלא לקיים מצות עשה, אין צריך ליהרג כדי לקיימו.

וכתב בט"ז (שם סי' ק"ד) שהטעם דהא העובדי כוכבים יכולים לבטל ממנו קיום המצוה בעל כרחו, כגון שישמיהו בתפיסה וממילא יבטל מהחייא מצות עשה. וכך מבואר בבית יוסף (שם) בשם ר"ן (שבת מ"ט א') ונימוקי יוסף (סנהדרין שם).

ב. בפרהסיא חמיר

חזינן דאע"פ דבמצות עשה אינו חייב להוציא עליו יותר מחומש ממונו, מכל מקום היכא דנכרי כופנו שלא יקיים מצות עשה והוה בפרהסיא או בשעת השמד, דנו בהפוסקים הני"ל אם צריך לתת כל ממונו או אף ליהרג, וסברתם להתיר רק כיון שבלאו הכי הנכרי יכול להכריחו שלא יקיים וכהני"ל, אבל זולת זה הוה אסרינן מפאת חילול השם שמציית לנכרי, אע"פ דהוה יותר מחומש ממונו. [או אפילו מסירת נפשו]. שמעין דכד איכא חילול השם שאני.

ג. חמיר גם לענין לפני עוור

מעתה יש לדון ליישב קושיין, דהוכחת הגמרא דאם איתא דדינא דבפרהסיא הוה אף להנאת עצמו, אם כן היה אסור ליתן אע"פ שהנכרי מכריחו לתת ואם לא יתן יהרגנו, ואע"פ שבעלמא בהפסד ממון היה מותר מכל מקום הכא דהוה בפרהסיא גרע.

אמנם אכתי צריך עיון, דיש לדון לחלק בין הנושאים, דבשלמא התם הא מכל מקום ביטל מצות עשה, משא"כ הכא אין כאן עיקר לאו דלפני עוור דהרי לפי המהרי"ל דיסקין חשיבא דאידיך מכשיל עצמו.

הנכשלים אינם המכריחים

הנה העירו ליישב קושין באופן אחר, כד נימא דכל שריותא דמהרי"ל דיסקין היינו רק היכא דהנכשל בעבירה הוה המכריחו, דחשיב שמביא המכשול לעצמו, אבל היכא דהאונס מצד אדם שלישי, כגון באחד שמכריחו להכשיל אדם אחר, יהא לפני עור.

מעתה נימא דבהני קאקי ודימוניקי אין האונס מצד הנכשלים, כיון דרש"י פירש דבהכלים מסיקין בבית עבודה זרה שלהם ומתחממין העם כנגדן, נמצא שהיהודי מכשיל אחרים שהם יעבדו עבודה זרה, ובהם ליכא הסברא דמהרי"ל דיסקין.

אך צריך עיון אם התירוץ מספיק:

א. לפני דלפני

חדא, דיש לומר דאם נימא שהלוקח עצמו אינו נכשל אלא רק אנשים אחרים, הוה לפני דלפני דבהא לא מפקדינן על לפני עוור, ואם כן תיקשי דהרי בסוגיין מבואר שעובר על לפני עוור. [ואולי היכא דהדבר מוכרח שאני, עיין בחזון איש יו"ד סי' ס"ב ס"ק י"ד].

ב. המלכות מכריח עבדו

אך יש לומר דבאמת הנכשל עצמו לוקח מן הישראל הדימוניקי, אבל הוא אינו מכריחו, אלא ההכרח מפאת הא שאם לא יתן לו המלכות תהרגנו.

אמנם גם בזה צריך עיון, דהנכשל מאיים על המכשיל שיועד דאחרים יכריחו, כגון הכא שהמלכות מכריחו והמלכות עושה זאת עבורו.

[א"ה. היינו דנימא דאכתי איכא הכא סברת המהרי"ל דיסקין דהרי הנכשל הוא כאילו המכריחו, דהרי הוא מאיים עליו שאחרים יכריחונו עבורו].

ג. לידרוש להו דאונס שרי

תו תיקשי, דמשמע שמתיר המהרי"ל דיסקין אף באדם שלישי המכריח, דהנה איתא במשנה בריש כתובות שחכמים תיקנו שבתולה נישאת ביום רביעי. ומקשינן בגמרא (שם ג' ב') דכיון דגזרו עכו"ם דבתולה הנישאת ליום הרביעי תיבעל להגמון תחילה, אם כן יעקרו התקנה לינשא ביום רביעי וינשאו ביום אחר.

ומקשינן בגמרא ולידרוש להו דאונס שרי, והיינו דמשום התקנת חכמים שינשאו ביום רביעי, באמת יוכלו להינשא ביום רביעי, ואע"פ שיבעלו להגמון, הרי הוה אונס ושרי.

וחקשה בתשובות מהרי"ל דיסקין (שם) נהי דלא קפדינן על איסור של האשה מכיון דהיא אונס, אמנם הרי איכא לפני עור, שמכשילין את ההגמון בעבירה, דהא בני נח מצווין על נערה המאורסה דישאל, ואם כן משום הכי יעקרו התקנה לינשא ביום רביעי.

הלכות שבת - מלאכת בישול - ענף ט"ו

כונתו על סוף המלאכה

א. דעתו שיתבשל באופן שפטור

הנה יש לעיין במי שחפץ בתבשיל שיהא כל צרכו, ואינו רוצה כלל שיהא כבן דרוסאי, ומניחו על האש, ודעתו שלאחר שיגיע לכבן דרוסאי יביאו לאש אחרת, ושם ימשיך לבשלו באופן שפטור על המעשה השני. האם חייב על המעשה הראשון שבישל עד כבן דרוסאי.

הנה משכחת לה גוונא שאינו חייב על המעשה השני, כגון במניח על אש אחרת שלא כדרך, כד נימא דגם בבכאי גוונא מיפטר משום שלא כדרך. [אמנם בתשובות מהר"ח אור זרוע (סי' ל"א) פסיקא ליה דבכחאי גוונא חייב כיון שגוף הבישול כדרך. אך צריך עיון גדול אם דבריו מוסכמים].

ובאמת אף אם יניח על הכירה השניה כדרכו, הרי אין לחייבו לדעת הרשב"א (שבת י"ח ב') דלאחר שהמאכל כבר מבושל כבן דרוסאי נמי אין בישול אחר בישול. [ופליג הרשב"א על הרמב"ם (פ"ט מהל' שבת ה"ג)]. ואם כן כל הנידון לחייבו היינו רק על הבישול הראשון.

ב. שולק

הנה איתא בירושלמי (שבת פ"ז ה"ב) דלא רק המבשל חייב אלא גם השולק. והאי שולק הוה בישול יתירתא. [כך ביאר באגלי טל אופה סע' ב', ובאבני נזר סי' קנ"ד סע' ב']. וסלקא דעתך דזה לא חשיב בישול.

והשתא תיקשי אם היה מבושל מערב שבת ועכשיו מוסיף ומבשל בישול יתירתא, הא אין בישול אחר בישול, ואם הכל היה בשבת, אם כן ליחייב תחילה על הבישול. אלא חזינו דבכחאי גוונא אינו חייב על הבישול, מכיון דאין רצונו בהבישול לחוד אלא רק בהשליקה.

[העירו שיש לדחות, דאיירי דהיה בישול והשתא האי שליקה הוה בדרך צליה [או להיפוך], ומצד אין בישול אחר בישול הוה מחייבין, דיש צליה אחר בישול, והשתא קא משמע לן דשולק חשיבא. אך עדיין יש לעיין בזה, דהא האי שליקה דהיא צליה, לפני שיהא שולק יהא צלוי פחות משולק, ואם כן ליחייב על האי].

ג. ביאור בהנ"ל לדעת הרמב"ם

באגלי טל (אופה ב' א') ביאר את הירושלמי הנ"ל, דהנה אמרינן בגמרא שבת (ע"ד ב') האי מאן דשדא סיכתא לאתונא [שזק יתד ע' לה לתוך תנור חם כדי שיתייבש ויתקשה], חייב משום מלאכת מבשל. ומקשינן בגמרא דפשיטא דחייב משום בישול, ומתריצין דסלקא דעתך דלשרורי מנא קא מיכוין, קא משמע לן דמירפא רפי והדר קמיט.

ופליגי רש"י והרמב"ם על מה חייב, לרש"י (שם) חייב על הריפוי שבתחילה, ולרמב"ם (פ"ט מהל' שבת ה"ו) חייב על הקישוי שבסוף. וכתב באגלי טל, דלדעת הרמב"ם אינו חייב על הריפוי שבתחילה משום שתכלית כונתו שיתקשה ויקמוט. [משא"כ רש"י סבירא ליה דחייב רק על הריפוי].

מעתה כתב באגלי טל, דלדעת הרמב"ם הנ"ל, הכי נמי בהא דהירושלמי, אם נאמר דשולק אינו כמבושל, יפטר על הבישול שבישל

אלא מוכיח מהכא במהרי"ל דיסקין כיסודו הנ"ל, דבכחאי גוונא ליכא לאיסורא דלפני עור, דלא חשיב דמכשילו כיון דעושה לקיים התקנה דרבנן.

מעתה הרי התם אין ההכרח מצד העכו"ם הנכשל, אלא ההכרח מצד התקנת חכמים, ומכל מקום כתב במהרי"ל דיסקין סברתו.

ד. אנו עבדינן בדידן

הנה בעיקר ראית המהרי"ל דיסקין מהך דלידרוש להו, צריך תלמוד דהא במהרי"ל דיסקין הקשה עוד (שם אות קמ"ד) דמאי שייך מידת חסידות שיהרג ואל יעבור, הא מכשיל את הנכרי המאנס באיסור רציחה, ונשאר בקושיא, ועל כרחך צריך לומר דזה לא חשיב מכשיל מה שאנו עבדינן בדידן ורוצים להתנהג כדיון, ואם כן הכי נמי אין ראיה מהא דלדרוש להו, דהרי התם נמי רוצים להתנהג כדיון להינשא ביום רביעי. [וכמו מי שידוע שאם יקח ארבע מינים יחרפוהו אטו נימא דאסירא ליה ליטול מפאת לפני עור].

בתחילה, משום דתכלית כונתו לשליקה דאינו כבישול, על כן השמיענו הירושלמי דחייבים על שליקה. [ולכאורה היאך יתחייב על השליקה הרי אין בישול אחר בישול, ויש לומר דכיון דבפעולה אחת לא פטרינן. תו כתב באגלי טל ליישב דברי הירושלמי בעוד דרך, כששלק חצי גרוגרת האם יצטרף עם חבירתה, דאם לא הוה בישול לא יצטרפו. ולפי זה אין הוכחה מהירושלמי לכל הנ"ל].

ולכאורה לפי דבריו בדעת הרמב"ם, בנידון הנ"ל שנתבשל בשבת כבן דרוסאי, ובמוצאי שבת הגיע לכל צרכו, וכונתו רק שיהא כל צרכו, הכי נמי יפטר.

[העירו שיש לצדד לחלק, דדוקא בשליקה קאמר האגלי טל כיון דהוי פנים חדשות כלפי הבישול, ודמי לרפי והדר קמיט, משא"כ בבן דרוסאי וכל צרכו. וצריך עיון אם הסברא מחוורת.

תו העירו, דמהרמב"ם אין ראיה מדפטר על הרפוי, דיש לומר דהרי חזינו בשחיטה דכל התחלה הוה מקלקל להרמב"ם ורק אחר כך חייב, אע"פ שדעתו לתקן, ושאר פוסקים פליגי, ואם כן נימא דהריפוי כשלעצמו הוה קלקול. ויש לעיין בזה כי הם דברים עמוקים].

ד. בישול הנר

הנה כתב בתוספות הרא"ש ביבמות (ו' ב') בשם מהר"ם, בהא דר' ישמעאל קרא והטה ואמר שחייב חטאת, אע"פ שסבירא ליה הבערה ללאו יצאת, דהחייב חטאת אינו מצד הבערה אלא מצד בישול, דכשקרא והטה השמן אחר הפתילה נתבשל השמן בשלהבת הפתילה, ומה לי בישול שמן ומה לי בישול סמנין.

וכתב דחייב על בישול השמן מכיון דהוה מלאכה הצריכה לגופה. תו כתב דאף אם נימא דלא חשיב צריכה לגופה, מכל מקום יש לומר דר' ישמעאל סבירא ליה כר' יהודה דמחייב באין צריכה לגופה.

והנה ספיקא דהרא"ש אם חשיבא צריכה לגופה, היינו דתחילה סבר דהחוס נחוץ לבישול, ואחר כך נסתפק דאולי אינו צריך.

והנה אין ראיה לאגלי טל מהאי צד ברא"ש שפטור על הבישול שקודם הדליקה, דהרי שאני התם דאינו נחוץ. אמנם להצד שחייב על הבישול שקודם הדליקה, יש ראיה דלא כאגלי טל, דהרי אין רצונו בהבישול אלא רק בהבערה.

אך לא קשה על האגלי טל, דיש לומר דהרא"ש סבירא ליה כרש"י בסיכתא לאתונא.

עוד יש לומר דאף להרמב"ם דפטר על הריפוי וגם על הבן דרוסאי, התם חשיבא מקצת הבישול, משא"כ בגוונא דהרא"ש, הבישול נגמר ואחר כך הוה מלאכה אחרת. וצריך עיון אם הסברא מחוורת.

ה. חק קפיזא בקבא

הנה יש לדון בכחאי גוונא בעוד מלאכות, כגון בהא דאשכחן בגמרא שבת (ק"ג א') דחק קפיזא בקבא חייב, והיינו כלי הראוי לעשות בו בית קיבול המכיל קב שהוא ארבעה לוגין, וחקק בו שיעור "קפיזא", בעומק המכיל רק שלושה לוגין.

ופירש רש"י, דאע"פ שבדעתו להוסיף ולחקוק אחר כך, מכל מקום

חייב עליו, הואיל וישנם אנשים שמשאירים אותו כך.

וכתב בפסקי הרי"ד, דבאמת אע"פ שאין מי שיקיים כן, כיון שאותה החקיקה שעשה אינו עתיד לסוותר ואינה נסתרת מאיליה, אף על פי שעתיד להוסיף עליה, מלאכה חשובה היא.

חזינן דחייב על ההתחלה אע"פ שאינו משמש כלל, כיון שמכח זה יוכל להמשיך הכלי. ואם כן יש לומר דהוא הדין הכא.

אך יש לחלק דהתם חשיבא מקצת כלי ונשארתי קיימת משא"כ הכא בהמשך הבישול לא חזינן להתחלה.

ועדיין יש לעיין מהו היכא דהוה פעולה אחת, כמו שמניח הסיר בסוף השבת, ועד השקיעה יהא כבן דרוסאי, ולאחר מכן יהא כל צרכו, ורצונו שיהא כל צרכו, האם יתחייב או לא. [וקיימין דאין לחייב על הנעשה במוצאי שבת, כדעת האגלי טל (זורע סק"ח בהג"ה, אבני נזר או"ח סי' מ"ח) דפליג על החלקת יואב (ח"א סי' י').]

ובפשוטו גם בזה חייב, דמכל מקום נעשית מלאכה בשבת, ואם כי אין ראייה מקפויא בקבא דהתם שתי פעולות, דחקיקה הראשונה הוה פעולה בפני עצמו, אך מסברא יש לומר דגם הכא יהא חייב.

ענינים שונים [א']

והארכנו בזה במקום אחר ועולה מהתם לחלק בין רובא דאיתא קמן ובין רובא דליתא קמן, ואם כן בנידון דידן לא יהא רובא. וצריך תלמוד.

ב. חזקה דאיתא מכח רובא

אך יש לדון מפאת חזקה דאיתא מכח רובא, וכמו דכתבו בפוסקים (פתחי תשובה יו"ד סי' ש"ה סעי' י"ב בשם דגול מרבבה ובית שמואל) לענין פדיון הבן, דכשרוצה האב לילך לדרכו בתוך ל', יעשה שליח לפדות, אבל שיפדהו האב במקום שיהיה שם ביום שלשים ואחד, לא יכול לברך, כי אולי מת הבן בביתו, ולמיהב להבן חזקת חיים גם כן יש לפקפק כי כל זמן שלא עברו שלשים יום אין לו חזקת חיים כי אולי נפל הוא, אך כתב דיש לדון בזה ולומר דיועיל מטעם חזקה דאיתא מכח רובא, דרובא אינם נפלים וממילא איכא חזקת חיים. [אך כתב בדגול מרבבה דהדבר צריך עיון ולכן המובהר שבדרכים שיעשה כאן שליח].

והכי נמי בנידון דידן כיון דרוב נשים לא רחצו בים אם כן נימא חזקה שלא טבלה, ואם כן ניתן להצילה בנפשו.

ג. חזקה לא קטלינן

אך זה תליא אם בחזקה קטלינן, והנה בתוספות בגיטין (י"ז א' ד"ה משום) מתבאר דבמספקין ספק שקול אם נתגרשה, קטלינן, אך כתב בברוך טעם (בכמה דוכתי וחד מנהון התם) דבחזקה לא קטלינן רק ברוב, ואם כן בנידון דידן לא קטלינן דדילמא רחצה בים.

ענינים שונים [ב']

תו"ש לדון, אם הכהן אינו רוצה לקדשה והיא רוצה, האם מחייבין לכהן לקדשה מפאת פיקוח נפש דידה, או דילמא יאמר הכהן הא לה משרי שרי.

א. רופא כהן ורופא ישראל

הנה ביש שני רופאים עבור חולה ח', ויש מת בבית החולים, ורופא אחד כהן ורופא אחד ישראל, יש לומר דחייב הישראל לילך, ואם כן הכי נמי הכהן יתחייב לקדשה.

ב. אינו חייב לומר לנכרי

אך יש לדון, דהרי ישראל יכול לחלל שבת לצורך פיקוח נפש ואינו חייב לומר לנכרי שיחלל שבת, ואם כן הכי נמי יש לומר דאינו חייב לומר לישראל ללכת, וכמו כן אינו חייב לקדשה, דדמי להא דאינו חייב למיעבד בהיתר על ידי לנכרי.

רוב שלא רחצו בים

הנה אמרינן (יומא פ"א א') דבגילוי עריות ניתן להצילה בנפשו, והיינו דברודף אחר הערוה לאונסה הורגין הרודף. [וטעמא משום פגמה. ואמרינן (סנהדרין ע"ג ב') דאם כבר נבעלה דליכא פגמה אין מצילין בנפשו].

הנה יש לעיין ברודף את פנויה אם ניתן להצילו בנפשו. [וכן נפקא מינה לענין יחוד, ועיין בנתיבות לשבת], והנה בסתמא בחזקת נדות המה, אך יש להסתפק שמא רחצה בים או בבריכה. [אם יש לזה דין מקוה].

א. רוב נשים לא רחצו בים

הנה מהא דרוב נשים לא רחצו בים, לא אדע אם חשבינן לה כרוב, ותליא בנידון החזון איש (אה"ע נשים סי' ל"א ס"ק ב') בהא דאיתא במשנה בגיטין (כ"ה א') דהשליח נותן גט אע"פ שהניח הבעל זקן, דאין חוששין שמא הבעל כבר מת, דהרי יש להבעל חזקת חיים, והרי לכאורה איירי גם בידעין מספר הזקנים בעיר והשליח נשתהה בכרך וידעין שרוב הזקנים מתו, אפילו הכי לא אזלינן בתר רוב והשליח נותן לה הגט בחזקת שהוא קיים. דהרי הנידון אינו מיהו האדם שפרש, דהרי הספק באדם מסוים, אלא הנידון לברר באדם מסוים האם עניינו כמו הרוב או כהמיעוט, ובכחאי גוונא לא אמרינן רוב. והכי נמי בנידון דידן, דלא אמרינן רוב לברר אם עניינה כמו הרוב או המיעוט.

[ובזה יש לעיין בהא דכתבנו במקום אחר למידן בספק אם הוה קטן או גדול, דנימא דרוב המסופקים קטנים כיון שבכל שנה נולדים יותר ילדים. ולהאמור ליכא למימר רוב. עיין מה דהבאנו בגליון פרשת קדושים תשע"ד].

מאכילין אותה בשר קודש

הנה איתא בגמרא יומא (פ"ב א') עוברת שהריחה בשר קודש, אם לא נתיישרה דעתה מאכילין אותה שומן עצמו, שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים.

והנה משכחת לה בשר קודש שאסור לה לאכול, בחטאת ואשם שנאכלים רק לזכרי כהונה, וכן בחזה ושוק של שלמים והיא אשת ישראל, אבל בחלק הבעלים דישראל הא שרי לה. תו"ש לומר דמשכחת לה באשה טמאה שאסורה בקדשים.

ויש לעיין בחזה ושוק והאשה היא אלמנה, ויש כאן כהן שרוצה לקדשה והיא ממאנת בו, האם שרי לה לאכול, או דילמא אמרינן דתתקדש לכהן וכך יהא אכילתה בהיתר.

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לקבלת הגליון
במייל, לתרומות והערות:
LS703949@gmail.com

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת וארא תשפ"ג

התרופה ל"מלומדה"

תוכן

א' - מדליקים את האש / א

ב' - האש מתעמעמת / ד

ג' - מבעירים מחדש את האש / ז

המצרים כורעים על ברכיהם לצד היאור ומנסים להרוות את צימאונם במים חיים, אולם הם מריקים בגועל את מה שנכנס אל הפה. ובו בזמן, בני ישראל מביטים מן הצד וצוחקים צחוק עז, ונהנים לראות את מעניהם המקבלים את עונשם.

במה עוסק הצדיק?

אותו בחור שהציץ אל תוך החדר מספר לנו שהחפץ חיים נהנה גם הוא מהדברים. הוא ישב על גבי המיטה ואמר בקול רם, "אה! טוב מאוד! הם מקבלים בדיוק את מה שמגיע להם!" הוא רקע ברגלו כמו ילד יהודי קטן שחי במצרים, שרואה את המצרים "מקבלים על הראש".

זהו. עד כאן התיאור שנמסר לידינו. לבחור הנ"ל לא היה את האומץ להמשיך הלאה ולהביט בחפץ חיים במשך זמן רב, שכן הוא הרגיש שבהביטו אל תוך החדר הוא מצותת לשכינה הקדושה, ולכן הוא החליט לסיים את התצפית הסודית לאחר רגעים ספורים.

והנה, עלינו להבין שכאשר מעשה זה אירע, החפץ חיים היה כבר זקן מופלג. הוא היה בשנות השמונים המאוחרות, וכבר התקרב לגיל תשעים. היינו חושבים אפוא שזקן מופלג זה, האיש הקדוש הזה, יסתפק בקריאת "שנים מקרא ואחד תרגום", ובכל מקרה בוודאי לא יקדיש זמן נוסף ללימוד פשוטו של מקרא, אלא יעסוק בחלקים אחרים של התורה.

א' - מדליקים את האש

מציץ מן החרכים

שמעתי סיפור אודות בחור צעיר שלמד בישיבת ראדין, שעבר יום אחד על יד חדרו של מרן החפץ חיים זיע"א שבעליית הגג, והחליט להציץ פנימה. איני יודע אם הוא נהג כשורה, אבל זה מה שהוא עשה - הוא ביקש לראות במה עסוק אותו איש קדוש בעודו שוהה לבדו, ולכן החליט להציץ אל תוך עליית הגג שבה שהה החפץ חיים.

ומה הוא ראה שם? הוא ראה את החפץ חיים זיע"א יושב על קצה מיטתו, ולומד את עשרת המכות שהביא השי"ת על מצרים. לפי המידע שנמסר לנו מפי אותו בן ישיבה, החפץ חיים לא היה עסוק בלימוד ספר הזוהר הקדוש ואף לא בסתרי התורה המופיעים בספרא דצניעותא. הוא אחז בידו חומש פשוט, וקרא את הפסוקים שבפרשתנו. הוא ישב וקרא את פשוטם של הפסוקים - **וצחק!**

"וַהֲדָגָה אֲשֶׁר בִּיַּאֲר מֵתָה וַיִּבְאֵשׁ הַיָּאֹר" (שמות ז, כא). החפץ חיים קרא את המילים כפי שקורא אותם ילד קטן בחיידר ששומע את הסיפור בפעם הראשונה. כן - כמו ילד בגן שיושב ומקשיב לסיפורי עשרת המכות. הוא בולע בשקיקה את התיאורים החיים, וככל שהוא ממשיך לשמוע אותם, כך גוברת התלהבותו. הוא מדמיין כיצד

ישראל! אנחנו אלה שממשיכים ללמוד את פסוקי התורה עד עצם היום הזה, והמכות נועדו ללמד אותנו! **שאנחנו** נדע! זוהי מילת המפתח: דעה.

גדולה דעה

הגמרא במסכת ברכות (לג, א) מלמדת אותנו יסוד חשוב, אשר מהווה הקדמה לנושא זה של קניית הדעה. "גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות שנאמר כי א-ל דעות ה'". מצד אחד - שם "א-ל", מצד שני - שם הוי"ה, ובאמצע, המילה "דעה". בעבר המחשנו את הענין הזה על ידי משל. תארו לעצמכם שאתם פוסעים ברחובה של עיר, לנגד עיניכם אתם רואים שלושה דמויות. שלושה יהודים הדורי פנים הולכים יחדיו - מצד אחד ניתן לראות את כ"ק האדמו"ר מסאטמר, ומצד שני את מרן הגר"מ פיינשטיין, ובאמצע הולך לו יהודי בלתי מוכר. אפילו בלי לדעת מיהו האיש ומה שמו, כבר אנו מבינים - על פי בני לווייתו - שמדובר ביהודי חשוב ביותר.

בדומה לכך, אם רואים אנו מילה הממוקמת בפסוק בין שנים משמותיו יתברך, על כרחנו שמילה זו הינה בעלת משמעות גדולה ביותר עבורנו! הפסוק "קל דעות ה'" מוכיח שדעת היא דבר גדול עד למאוד.

ומהי 'דעת'? ישנם ערכים ומושגים נעלים וחשובים ביותר - כולם כתובים ומבוארים בתורה הקדושה, אולם הם לא נמצאים אצלנו בראש. פירוש של המושג "דעת" הוא לקחת את המושגים והידיעות הללו ולהעבירם מהחומש אל תוך מוחנו. עלינו לקחת את כל מה שכתוב בחומשים ובסידורים, במסילת ישרים, בחובות הלבבות ובשערי תשובה, וכן בכל שאר הספרים הקדושים, ולהכניסם אל תוך שכלנו.

לא להתעצל!

אך חשוב שנבין ש"דעת" אין פירושה ידיעה שכלית אינטלקטואלית. הלא כולנו מכירים את סיפורי התורה ופסוקיה. כולנו חכמים וכולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה. כבר למדנו את החומש, אולי אפילו למדנו את פירוש רש"י,

אולם לא כך היו פני הדברים. לא רק שהוא הקדיש זמן ללימוד פסוקי התורה, אלא שהוא אף נהג לעשות זאת באופן תדיר! וזאת משום שהחפץ חיים הבין את תכליתן של המכות. הוא ידע שהמכות נועדו **עבורו!** ואסביר את דברי.

מכות של דעת

מדוע הביא הקב"ה את עשרת המכות על המצרים? שמא תאמרו - כדי להציל את בני ישראל מידי המצרים. אך לא זו הסיבה למכות. בני ישראל היו יכולים לצאת ממצרים בדרכים בלתי מופלאות בעליל. בשביל זה לא היה צריך הקב"ה להביא מכות על מצרים ולקרוע לבני ישראל את מי ים סוף. הם היו יכולים לצאת בדרכים פשוטות יותר, שלא היו דורשות שינוי מדרך הטבע. לדוגמא, פרעה היה יכול לאסוף את בני עמו ולהודיע להם שהחליט לשחרר את עם העבדים. הוא היה מסביר שבסך הכל מדובר בידידים שלפני שנים רבות ביקשו מקלט מדיני במצרים, ויוסף, שהיה מבני עמם, למעשה הציל את מצרים מחרפת רעב, ועל כן הוחלט לשחרר אותם לאלתר. אמנם פרעה מצד עצמו מעולם לא היה עושה דבר כזה, אולם אנו יודעים כי "לֵב מֶלֶךְ בְּיַד ה'" (משלי כא, א), והקב"ה יכול היה לגרום לפרעה להחליט לעשות כן.

מדוע אם כן החליט הקב"ה להראות את כוחו הגדול? מדוע ראה צורך לגלות את ידו החזקה וזרועו הנטויה באמצעות עשר מכות שנפרשו על פני שנה תמימה? למה הן נועדו?

כדי לדעת את התשובה לשאלה זו, עלינו לשמוע מה אומר על כך הקב"ה בעצמו: "מדוע אני מביא עשר מכות על פרעה? לא רק על מנת להציל את בני אהובי, וגם לא רק כדי להעניש את פרעה על מעשיו הרעים. יש לכך סיבה חשובה בהרבה: 'לְמַעַן תֵּדַע כִּי אֲנִי ה' בְּקֶרֶב הָאָרֶץ' (ח, יח), 'בְּעִבּוֹר תֵּדַע כִּי אֵין כָּמוֹנִי בְּכָל הָאָרֶץ' (ט, יד)". כדי שאנחנו נדע.

שוב ושוב התורה מסבירה לנו שהסיבה שעמדה מאחורי המכות היתה כדי שידעו. ואין הכוונה רק שהמצרים יתחנכו בכך - הקב"ה לא היה עושה את כל זאת רק בעבורם. מי לומד את התורה? עם

שהוא מבין שזוהי השלמות שלשמה הוא נברא, וזוהי תכליתו בחיים - להשיג עוד ועוד שלמות.

אמנם, אין הכוונה שהחכמה פורצת החוצה ממנו. הוא אינו מחפש להפוך ל"איש שיווק" של החכמה אותה השיג. הוא לא מעוניין להציג את חכמתו לראווה לעין כל. הוא יושב לו בעליית הגג ועובד על עצמו, ועוסק בלהחזיר את יסודות התורה וערכיה אל תוך שכלו.

סימן ההיכר של הכסיל

זהו שמסיים הפסוק: "וּבְקֶרֶב כְּסִילִים תִּדְעֶה". הכסיל אינו שומר על החכמה משום שתכלית חכמתו אינה כדי להשיג דעת. הוא מעוניין רק לפרסם ולהודיע לאחרים. "תִּדְעֶה" - זה כל מה שמעניין אותו. הוא אומר לאחרים את כל מה שהוא יודע. למעשה, הוא אומר להם יותר ממה שהוא יודע.

זהו סימן ההיכר לכסיל - הוא מנסה כל הזמן לספר לאחרים את מה שהוא יודע. זו הרי תכלית כל לימודו. הוא מבקש להראות כלפי חוץ את כל מה שלמד ורכש, ולכן אצלו לחכמה אין כל מנוחה, אלא היא מתאדה תכף ומיד.

מערך הייצוא הקומוניסטי

הדבר דומה למה שקורה בברית המועצות. הממשל שם עסוק בלייצא עוד ועוד מזון, מוצרים וכו', עד שלאזרחים שם לא נשאר דבר. תושבי רוסיה הם חסרי כל, וצריכים לעמוד בתור כדי לקבל מזון, כי הממשלה מייצאת את הכל אל מחוץ למדינה.

יהודי שעסוק בלייצא את הרוחניות שלו, לספר לאחרים את כל מה שהוא יודע, שרוי בסכנה גדולה, שכן עליו לחשוש פן לא ישאר אצלו דבר. מי שעוסק בייצוא תמידי, עלול להישאר בחוסר כל. לכן החכמה אינה יכולה לנוח אצל הכסיל, משום שהוא עסוק תדיר בלהודיע אותה לאחרים.

מאידך, הנבון מעוניין שהחכמה תנוח ותישאר אצלו. כמובן, אם יש צורך בכך ואם נקרית לפניו ההזדמנות "ללמוד על מנת ללמד" הוא יעשה זאת וילמד את חכמתו לאחרים, וכפי שמצווה אותו

ומשכך, סיפורי התורה וערכיה נדמים לנו כמשעממים. אנחנו כבר יודעים הכל.

מגיע יהודי עצל ואומר, "אני כבר יודע שה' הוא גדול, אז בבקשה, אל תטרידו אותי שוב עם העניין. הוא גדול ונשגב וכו' וזהו, אין עוד מה לדבר בנושא". אולם הדבר דומה לאדם שמוכן לכתוב לך המחאה על כל סכום שתבקש. "כמה אותה רוצה, מיליון דולר? אין שום בעיה, הנה, כבר ארשום לך צ'ק על סך מיליון דולר!" אולם המחאה זו אינה שווה אפילו כקליפת השום, שכן אין לו שום כסף בבנק. אנשים עומדים ומכריזים שה' הוא גדול ונשגב ושאין כמוהו בכל בארץ, אך אין כל כיסוי לדבריהם, שכן הבנק שבמוחם ריק מכל, ואם הראש ריק, הרי שלהצהרותיהם יש משמעות מועטה ביותר.

איני בא לומר שלא צריך להעריך את ההצהרות הללו. עצם העובדה שהם אומרים כך, זה כבר משהו - זו בהחלט התחלה טובה, אולם זו אינה דעת. לא מספיק לדעת את הדברים בידיעה שכלית קרה. דעת פירושה ידיעה אמיתית אותה אנו חשים במציאות. זוהי ידיעה שנכנסת את תוך עצמותינו, ושעליה אנו חושבים בכל עת, ובכך מבעירים תדיר בנפשנו את אש ההתלהבות.

משכן החכמה

וכאן אנו חוזרים אל הסיפור אודות החפץ חיים, ואנחנו מבינים שהוא חי כדי לקנות דעת - הוא רצה שכל ערכיה הנשגבים של התורה הקדושה יחדרו אל עצמותיו ויהפכו לחלק מעצם מציאותו. הוא עבד על כך והשקיע מאמצים רבים כדי להשיג חכמה, ובכך הפך להתגלמותו של הפסוק במשלי (יד, לג): "בָּלֵב נְבוֹן תִּנּוּחַ חֲכָמָה".

משמעותו הפשוטה של פסוק זה היא, שאדם נבון, דהיינו אדם שמתבונן, ומשתדל להבין ולרדת לעומקם של דברים, בליבו של אדם כזה החכמה מוצאת מקום מנוחה ונשאת שם.

החכמה הופכת לקבועה בדעתו משום שהוא מחפש אותה וחפץ בה. הוא רודף אחר החכמה שכן

רק "פירוש" במובן המקובל של המילה, אלא הוא ספר בפני עצמו. למען האמת, קצת חבל שדבריו של רש"י הודפסו בגליון הגמרא, כי בכך ישנם הסבורים שהוא אינו אלא פרשן, אולם לא כך הם פני הדברים - פירוש רש"י הוא חיבור גדול ונורא, וכאמור זהו ספר בפני עצמו, שיש בו עומק נפלא. רש"י יכול היה לכתוב ספר כמו "האמונות והדעות" לרס"ג, וספרו בוודאי היה מן היסודיים והמפורסמים ביותר, אולם רש"י בענוותנותו בחר לכתוב פירוש על הגמרא, ומשכך יש שאינם שמים לב לגדולה המופלאה הטמונה בו, ושוכחים שכל פירוש שלו הוא יהלום.

רמב"ם לארוחת בוקר

אילו היינו לומדים את דברי הגמרא הנ"ל ללא פירוש רש"י, היינו מבינים שכוונתה לגנאי, כלומר שתלמיד חכם בן עם הארץ מתרברב בתורתו שחדשה אצלו. אולם לא כך מפרש רש"י. רש"י כותב כי אותו תלמיד חכם שהוא "בקרר כסילים", כלומר בא ממשפחת כסילים, "מודיע לכל ומתפאר בכתרה". כלומר, הוא שמח כל כך בתורה שזכה להשיג, שהוא אינו יכול לשמור אותה לעצמו. הוא אינו מתרברב ומתגאה חלילה, אלא הוא בוער מרוב התלהבות! הוא שומע חידוש, וליבו מתפעל ומתרגש! הוא חייב לחלוק התרגשות זו עם חבריו!

לעומתו, תלמיד חכם שבא ממשפחה של תלמידי חכמים, נלהב פחות מחידוש שהוא שומע. הוא כבר רגיל לדברים מעין אלו, והתפעלותו אינה כה גדולה. עוד משחר ילדותו, כל מה שהוא שומע זה דברי תורה וחידושים. סבו היה גדול בתורה, וכך גם אביו וכל דודיו. התורה היתה ועודנה כל שיגם ושיחם. אצלם בבית, כשישבו לסעוד פת שחרית בסתם יום של חול, הדיבורים בשולחן היו אודות הרמב"ם המוקשה. לכן כשהוא שומע דבר חידוש, התלהבותו אינה כה גדולה. אמנם הוא מעריך את מה שהוא שומע, אבל הוא אינו מתרגש. זהו הפירוש של "בְּלֵב נְבוֹן תְּנוּחַ חֻמָּה" - החכמה נחה בליבו... ונרדמת!

התורה. אולם לא זו היא מטרתו. מטרתו היא להשיג שלמות בעיני ה', ולכן החכמה נחה אצלו בהשקט ובשלווה, ויתכן ומעולם לא ידע איש על קיומה.

כאשר החכם פוסע ברחובה של עיר, ואפילו כשהוא יושב בין חבריו לכולל, איש מהסובבים אותו אינו יודע מיהו באמת. אף אחד אינו מודע למתחולל בתוך ראשו פנימה, ואיש אינו מעלה בדעתו כי ברגע זה ממש הוא חושב על מכת דם, על בריאת העולם יש מאין או על מעמד הר סיני. אך הוא בשלו - טוב לו עם עצמו. מה אכפת לו מה הם יודעים ומה הם לא יודעים? הוא אינו מחפש את הכבוד המדומה של העולם הזה אלא הישגים ממשניים - ואת זה הוא יודע שיש לו. שאיפתו בחיים היא להפוך את שכלו לשכל של התורה, ולכן הוא יושב לו בעליית הגג ועסוק בלימוד החומש, בהחדרתם של ערכי התורה הגדולים אל המקום אליו הם אמורים להגיע - אל תוך ראשו.

ב' - האש מתעמעמת

עומקו של פירוש רש"י

עד כאן פירשנו את הפסוק הזה, "בְּלֵב נְבוֹן תְּנוּחַ חֻמָּה וּבְקֶרֶב כְּסִילִים תְּנוּדָע", באופן אחד, אולם חז"ל בראייתם החדה, ראו בפסוק פירוש שונה בתכלית מהביאור שביארנו עד כה. וכה אומרת הגמרא (ב"מ פה, ב), "מאי דכתיב בלב נבון תנוח חכמה ובקרר כסילים תודע, בלב נבון תנוח חכמה זה תלמיד חכם בן תלמיד חכם, ובקרר כסילים תודע זה תלמיד חכם בן עם הארץ". חז"ל מפרשים שהחלק השני של הפסוק אינו מתייחס ל"כסיל" דהיינו עם הארץ אלא לתלמיד חכם בן עם הארץ שנמצא "בקרר כסילים" כלומר בתוך משפחה של כסילים, ומכיון שבקרר משפחתו החכמה היא דבר של חידוש, משהו שלא היה עד כה, לכן הוא מפרסם את חכמתו לאחרים.

והנה, רש"י כותב כאן דבר נפלא עד מאוד. זאת עליכם לדעת, כי פירוש רש"י למעשה אינו

מבט של בעל תשובה

עלינו להפנים היטב את דבריו של רש"י, ועל פיהם להבין את מה שקורה אצלנו. מה שיוצא מדבריו של רש"י הוא להפך ממה שהיינו סבורים עד כה. אמנם להיות חכם הוא דבר חשוב ונחוץ, אולם לא די בכך, משום שמי ששומע תדיר דברי חכמה, ישנו חשש גדול שהוא יתרגל לכך, ודבר זה לכשעצמו עלול להוות סכנה עבורו. אדם חושב שהוא כבר יודע הכל, הוא כבר למד את יסודות האמונה ועבודת ה', אולם במקום **לחיות** את אותם ערכים נעלים שלמד, הם ישנים עמוק בקרבו.

לעומת זאת, יהודי בעל תשובה שזה מקרוב זכה לטעום מטעמה המתוק של התורה ועבודת ה', לומד כל דבר בהתלהבות ובחשק. הוא מתפאר בכתרה של תורה, כל דבר חכמה וכל מצוה הוא דבר מרגש ומיוחד, ובקרבו בוערת התשוקה ללמוד ולהשיג עוד ועוד. יש לו תיאבון לרוחניות, והוא רודף אחר יסודות התורה וערכיה, ומחפש להחדיר אל קרבו עוד ועוד מפניניה.

הוא מתפאר בתפילין! אה! תפילין! כמה שהוא שמח שכעת הוא זוכה סוף סוף להניח תפילין! התפילין **מרגשות** אותו! כאשר הבעל תשובה הזה מניח תפילין, הוא עושה זאת מתוך כוונה שלמה - לפחות בשנה-שנתיים הראשונות - וחושב על משמעותם של התפילין, וכמו שלימדו אותו. "וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת" - זהו סימן שאתה אחד מבני פלטין של מלך! מאז הפעם הראשונה שבה זכה להניח תפילין, הנחתן גורמת לו התעלות רוחנית ורוממות מיוחדת. הוא מרגיש אור מיוחד, וחש כיצד כל מהותו משתנה מכח התפילין הקדושות. וכך זה נשאר למשך תקופה ארוכה.

'מבעל תשובה' ל'חרדי טיפוס'

הבעיה היא שלאחר תקופה מסוימת, הוא מפסיק להיות בעל תשובה. הוא הופך ל'חרדי מן

השורה", ונופל אל תוך שגרת ה"מלומדה" כמו כל שאר היהודים החרדים שממשיכים להניח תפילין מדי יום ביומו ללא כל מחשבה. הוא הופך לחרדי ותיק ורגיל, ושוכח שהתפילין הן אות, שהן נועדו כדי ללמד אותנו את יסודות התורה וערכיה.

ההתלהבות שאחזה בו בראשית דרכו מתחילה לפוג ולדעוך, שהרי הוא כבר אינו רואה את עצמו כמי שבא ממשפחת עמי ארצות. הוא כבר התנתק ממשפחה זו, והקים בעצמו משפחה לתפארת. והוא נרדם. כמובן שהוא ממשיך לדקדק בפרטי הלכותיה של מצות תפילין, יתכן והוא אף מדקדק יותר מכפי שנהג בתחילת דרכו בעולם התורה. ככל שחולפות השנים, הוא מהדר יותר ויותר בקיום המצוות ומוזיל עליהם ממון רב יותר, אולם התלהבותו פגה ונעלמה.

למרבה הצער, הדבר נכון כלפי כל לימודי התורה וערכיה, אותן מעלות היוצרות את שכל התורה - כולן ישינות שנת ישרים. רואים את זה בכל מקום. המצוות הופכות ל"מלומדה", למעשים שגרתיים שנעשים באופן שטחי ורדוד. לעתים, הערכים הגדולים היוצרים את הבית התורני אינם יותר מדיבורים והנהגות מן השפה ולחוץ. ביטויים נפלאים כגון, "אם ירצה ה'", "ברוך ה'" וכדומה, אינם אלא סיסמאות נבובות, ולמעשה, הקב"ה אינו מציאות חיה ומוחשית - הוא לא חלק מחיים.

תפילה משמימה

כך הם פני הדברים אפילו בבתי הכנסיות. לעתים אנחנו נכנסים לבית כנסת שבו המתפללים באים ממשפחות חרדיות מבוססות, ואבות אבותיהם, עד מאה דורות אחורה, היו שומרי תורה ומצוות. אך אנחנו נכנסים לשם ולא רואים אצלם שום התלהבות. הם עושים פעולות שאמורות להורות על התלהבות ורגש, אולם מבט קצר בפניהם ובכל הנהגתם מראה שליכם בל עמם.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שיערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

אומרים את המילים המיוחדות הללו, הם מסמנים בידיהם לחבריהם.

יהודי אומר את הפסוק "הדר כבוד הודך" - אילו מילים! הדר כבוד הודך! אך לא, הוא לא אומר שום דבר בעל משמעות. פיו ממלמל הברות ללא כל מחשבה, ולכן הוא מרשה לעצמו לסמן בידו לשכנו לספסל התפילה. או ששכנו שואל אותו, "תגיד, ראית אם שמערל הגיע היום?" והוא עונה לעומתו, "נו או, הדרכבודהודך, נו נו", ומצביע לעבר מקומו המשוער של שמערל.

טאטע אין הימעל! מה קרה לאנשים הללו? יהודים שבעברם היו בני עליה, בעלי שאיפות - מה קורה איתם? הם עדיין אנשים קדושים העוסקים כל היום במלאכת שמים, אולם מה קורה בפנים, בלב? אש ההתלהבות דעכה וכבתה! "בָּלֵב נְבוֹן תְּנוּחַ חֻכְמָה" - השאיפות, הערכים, הידיעות החשובות - כולם נמצאים שם בתוך הלב, אולם הם נחים, הם ישנים עמוק.

אירופה מתקררת

אמנם אם היינו מעמידים את היהודים הללו בפני נסיון, להשתחוות לעבודה זרה או למות, מן הסתם הם היו מוסרים את נפשם על קידוש ה'. אולם עד לאותו רגע - הם ישנים. הם לא נהנים מהאידישקייט שלהם. גם אם הם יודעים היטב שצריך לעבוד את ה' בשמחה, הם אינם שמחים. אפשר לראות את זה על הפנים. אפשר לראות את זה בתפילה.

זהו אחד ההסברים לחורבן יהדות אירופה. עד לתקופת מלחמת העולם הראשונה, כמעט כל היהודים באירופה היו שומרי תורה ומצוות, אולם כבר אז החלה התלהבותם לדעוך. אין זה אומר שלא היו מקומות שבהם עבדו את ה' בשמחה ובהתלהבות, בוודאי שהיו גם היו, אולם באופן כללי, ההתלהבות כבר החלה להתקרר, האש החלה להתעמעם.

אני נסעתי ללמוד בישיבת סלבודקה בשנת תרצ"ב, ונוכחתי לראות עד כמה התקררה עבודת ה' בקרב יהודי אירופה. אפילו במקומות שבהם

קורה ויהודי בעל תשובה נכנס לבית כנסת סטנדרטי, והוא אינו מצליח לעמוד בקצב התפילה. הוא סבור שהסיבה לכך נעוצה בעובדה שהוא טרם הורגל בנוסח התפילה, אך הוא אינו יודע את הסוד הגדול. הסיבה האמיתית היא שהם מדלגים על מחצית מתיבות התפילה, ולעתים אפילו לא אומרים אף מילה! זו עובדה, עובדה טרגית. אתה נכנס לבית כנסת כזה, ושלושה מנייני מנחה מסתיימים לפני שאתה סיימת להתפלל פעם אחת.

איך הם מתפללים כל כך מהר?! למען האמת, זה לבד כבר מראה על משהו לא תקין. מי שממהר לצאת ממקום כלשהו, אות היא שהוא אינו נהנה ממה שהוא עושה שם. כמוכן שעלינו ללמד זכות, ולהבין שיהודים צריכים לרוץ למקום עבודתם. אולם המבחן הוא מה קורה כאשר לא מדובר ביום עבודה. כיצד נראית התפילה בשבת וביום טוב? הכל נראה זהה. כשדוהרים בתפילה, סימן הוא שהלב לא נמצא שם.

אם תתקרבו אליהם, ואפילו אם תצמידו את אזנכם לפיהם, לא תשמעו דבר. אתם תופתעו לגלות כמה אנשים מתפללים כך. הם מתפללים בלב, ושפתותיהם בקושי נעות. זו טרגדיה של ממש.

היכן הוא "הדר כבוד הודך"?

וכשאחד כזה ניגש להיות שליח ציבור, פתאום אתה מגלה דברים מפתיעים. מתברר שהוא בכלל מעוות חלק גדול ממילות התפילה. שמעתי פעם יהודי שעבר לפני התיבה ואמר, "וכל עמך מהרה יכרתו", ה"י. ומדובר ביהודי לא צעיר המקפיד להתפלל שלש פעמים ביום, כבר חמישים שנה. בהזדמנות אחרת שמעתי יהודי המכריז, "ושבחר מפינו ימוש לעולם ועד". הטעויות ששומעים בבית הכנסת הן מחרידות: "ולפניך מלכנו ריקם תשיבנו". וכך הם אומרים יום אחרי יום. הם כלל לא מקשיבים למילים שיוצאות להם מהפה.

זו הסיבה גם שיהודים אומרים מילים נשגבות ומרוממות, מילים שהיו צריכות להצית בליבם אש של אהבה והתלהבות, אך בשעת מעשה, כשהם

וגדלה אש ההתלהבות בקרבנו. אלא שלא מספיק להבעיר את הכבשן פעם אחת. צריך לעסוק באופן תמידי בהכנסת עוד ועוד חומר בעירה אל תוכו, כי אחרת, האש תתעמעם ותכבה.

הסוד הגדול מתגלה

כמה תלמידי חכמים נוטלים לידם חומש כדי ללמוד בו? אכן, הם לומדים את פרשת השבוע, אולם הם אינם טורחים לעסוק בפשוטו של מקרא, אותו הם יודעים ישר והפוך. אפילו דברי מפרשי המקרא כבר ידועים להם, ולכן הם מחפשים ללמוד סתרי תורה. אכן, סתרי תורה הם דבר נפלא ונשגב, אולם עליכם לדעת כי סתרי התורה הגדולים ביותר נמצאים דוקא "על פני השטח" של התורה. מה שאני מגלה לכם כעת הוא סוד גדול! פשטות הפסוקים הם סתרי התורה הגדולים ביותר. ולעתים קרובות מדי, יהודים שוכחים את סתרי התורה הללו, ומחפשים דברים אחרים.

אתם תופתעו לגלות כמה יש לדבר על פשטות הפסוקים, אפילו בלי המדרשים. מן הסתם רובכם מעולם לא התנסיתם בלימוד מעין זה, אולם אם תשקיעו את כח המחשבה והעיון בפסוקי התורה, תגלו שם עוד ועוד יהלומים ואבני חן.

חומשו של פֶּרֶד המסכן

הבה ואספר לכם סיפור קטן. פעם עברתי על יד פח אשפה עירוני, וראיתי שם חומש קטן המונח על גבי ערמה של אשפה ל"ע, ונטלתי אותו משם. פתחתי את החומש, ועל גבי הכריכה מבפנים היה כתוב באנגלית השם "פֶּרֶד". עלעלתי בדפי החומש וראיתי שמדובר בחומש ללא כל מפרשים, אלא אך ורק פסוקי התורה.

לעתים אני חושב לעצמי: "פֶּרֶד, אוי פֶּרֶד המסכן! מדוע לא ניצלת את החומש שהיה ברשותך? אילו רק ידעת איזו תועלת עצומה אני מפיק ממנו!" אני נוהג לשאת עמי את החומש הקטן הזה בעודי הולך ברחוב. אני מעיין ומעמיק בפסוקים, בפסוקים בלבד, ללא כל פירוש מלבד פירוש ה"ראש" - כלומר ראשי. עבורי החומש הזה הוא מכרה זהב! זכיתי ב"ה לחבר פירוש על חומש

עדיין דקדקו במצוות, הקרירות שלטה. אכן, בתקופה זו כבר החלו בעיות גדולות יותר, מעבר לבעיית הקרירות. באותה תקופה כבר היו הרבה אתאיסטים באירופה. היתה כפירה רבה, וכן מעגלי התבוללות גדולים ר"ל. איני מדבר כעת על גרמניה, שם אין ספק שהדברים הללו היו קיימים, אולם כך היה ברחבי אירופה כולה.

אך השורש לכל היתה הקרירות, שכן כאשר יראת השמים האמיתית מתחילה להיחלש, כאשר אש ההתלהבות מתחילה לדעוך, אזי מצב זה מהווה הקדמה ח"ו לרכבת הרים הדוהרת כלפי מטה.

יהודים לא הגיעו בבת אחת לכפירה והתבוללות, אלא זהו תהליך ארוך שראשיתו היתה דעיכת אש ההתלהבות הפנימית. כאשר יהודי מתחיל לעשות דברים "כמצוות אנשים מלומדה", זה לא דבר קטן וחסר משמעות, אלא זוהי ראשיתו של הריקבון. ה"מלומדה" מגלה שהאש הפנימית כבתה, וכשאש כבויה, הכל כבוי.

ג' - מבעירים מחדש את האש

פתרון משעמם ומועיל

ניצבים אנו אפוא בפני בעיה לא פשוטה. הלא איננו יכולים להיות בעלי תשובה למשך כל חיינו. מלבד זאת, מי היה רוצה להיוולד אל תוך משפחה של עמי ארצות? הרי כולנו שואפים להיות תלמידי חכמים, ותקוותנו ותפילתנו היא שכל צאצאינו ימשיכו בדרך זו, ושלא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו וזרע זרענו. יש כאן בעיה גדולה המשפיעה על כולנו, ועלינו למצוא לה פתרון!

ויש פתרון! הפתרון טמון **בכח המחשבה** שבו ניחנו. עלינו לעשות שימוש במחשבות, ולהדליק על ידן מחדש את האש בתוך שכלנו. אני מבין כי יתכן וקיוויתם לשמוע פתרון מרגש יותר, אולם זו האמת הפשוטה - החשיבה היא הדלק שממשיך להבעיר את האש בקרבנו. וככל שמכניסים יותר מחשבות אל תוך הכבשן המצוי בראשנו, כך הולכה

ברעיונות נפלאים ויוצאים מגדר הרגיל. כל פעם שנקרא את המילים או נהרהר בהן, הן יהיו בעינינו כחדשים, ובכך נוסיף עוד ועוד שכבות של דעת וחכמת התורה על שכלנו.

שירים חדשים-ישנים

יסוד חשוב זה חוזר על עצמו שוב ושוב במזמורי התהילים שחיבר דוד המלך ע"ה. אנחנו אומרים את המילים פעמים אינספור, מבלי לעצור ולחשוב על משמעותן. "שירו לו שיר חדש" - שיר חדש? האם זקוקים אנו לרעיונות ויסודות חדשים? מה רע בשירים הישנים? הם היו די טובים, ולא מסתבר שהחדשים יהיו טובים מהם. דוד המלך בעצמו שר די והותר שירים ישנים.

מהם אותם "שירים חדשים" שדוד המלך מעורר את עצמו ואותנו לשיר? הכוונה ליסוד זה שאנו מבארים. מדובר ביסודות התורה וערכיה הישנים והמוכרים, העקרונות החשובים והיסודיים שעלינו להחדיר אל תוך שכלנו, אלא שעלינו לחדש אותם על ידי מחשבות חדשות, ובכל יום יהיו בעינינו כחדשים. עלינו לחזור שוב ושוב על היסודות הישנים, ולחדש אותם באמצעות שיר חדש. עלינו לייצר התלהבות מחודשת בקרבנו מדי יום ביומו.

השירים הם אותם שירים - אנחנו שרים את "שירי דוד עבדך" בדיוק כפי ששרנו אותם אתמול ושלשום, אלא שכעת עלינו גם **לחשוב עליהם!** אם נצמד בעקבותיו של דוד המלך, אם נעשה שימוש נכון בספר התהילים, נזכה בעז"ה לחוות מעט מזער מאותן הרגשות נעלות שדוד חווה - כפי מיעוט ערכנו.

הכישלון הגדול

אכן, יש אנשים שדי להם במס-שפתיים בלבד. הם אומרים את המילים, ובכך מסתכמות שאיפותיהם. אך לא לזה יקרא "שיר חדש". רק אם נשקיע מחשבה בהבנת פסוקי התפילה, רק כך נזכה לחיות מחדש מעט מאותם רגשות נעלים שדוד חווה, ומכאן נובעת חשיבותם הרבה של פסוקי דזמרה.

בראשית מכח הלימוד בחומשו של פֶּךְד, וכעת אני נמצא בעיצומו חיבור פירוש על ספר שמות. הכל מכח חומשו של פֶּךְד, אותו הוא בחר להשליך לאשפה. אוי, פֶּךְד פֶּךְד, רחמנות עליך.

כמובן שאיש מאיתנו אינו משליך ח"ו חומש לפח האשפה - רעיון כזה לא היה עולה כלל על דעתנו! אולם אנחנו כן משליכים ומאבדים הזדמנויות להכניס את פסוקי התורה אל תוך ראשנו.

דרך חדשה

כן, זה מה שמוטל עלינו לעשות - להכניס את הסיפורים, את הערכים, את רעיונות התורה אל תוך ראשנו! זוהי דרך חדשה לגמרי ללימוד חומש! וכך נהג החפץ חיים, שכן הוא ידע שכלל שמשקיעים עוד ועוד בלימוד עשרת המכות, ככל שחושבים עליהם יותר, ככל שמבעירים את האש שבתוך שכלנו, כך גדלה בקרבנו הידיעה הברורה והאמיתית "כִּי אֵין כְּמוֹנִי בְּכָל הָאָרֶץ".

דרך זו נוגעת לא רק ללימוד עשרת המכות, אלא לכל נושא וענין בתורה. יש כל כך הרבה על מה לחשוב! לדוגמא, העובדה הראשונה המוזכרת בתורה - "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים". מי מאיתנו אינו מאמין במילים אלו? הלא כולנו מאמינים בני מאמינים. אולם אם נתבונן בדבר, נגלה שאמונה זו רחוקה מאיתנו וממציאות חיינו. מהי המשמעות של מילים אלו? הן אמורות לחולל שינוי מהותי בכל דבר שבו אנו פוגשים בחיינו.

עצור לרגע וחשוב על משמעותן של מילים אלו, "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים". פירוש של דבר הוא, שכל דבר שאנו רואים כאן בעולם הוא אך ורק רצון ה', ואין עוד מלבדו. איננו רואים שום חומר. איננו רואים אנשים, מכוניות, עצים, פרחים. כל מה שאנחנו רואים אינן אלא צורות, צורות של דבר ה' שאמר "יהי!" כל מה שאנחנו רואים זה רק דבר ה', ואין עוד דבר מלבד זה.

אם ניישם את מושגי התורה וערכיה באופן זה, נגלה שהדברים משפיעים עלינו באופן שכלל לא העלנו על דעתנו. מוחנו מתחיל להתמלאות

התפילה, אלא שלא חלמתם שהם טמונים בתוך ליבכם. משהו חדש יתחיל להתפתח בתוך ראשכם, והבנה חדשה לגמרי של כל נושא התפילה יחל לפרוח בקרבכם. אתם תעמדו נדהמים לנוכח התוצאות. פתאום תגלו בקרבכם אש של התלהבות, שתשנה אתכם מן הקצה אל הקצה.

להתפלל עם הראש

נסו זאת פעם אחת, רק כדי להתנסות ולראות במה מדובר. אתם תגלו שלא קל לחשוב על ענין אחד במשך חמש דקות. פעם היה לנו "וועד" שבו קיבלנו על עצמנו עבודה זו - לחשוב במשך חמש דקות ביום על שורה אחת מתוך התפילה. אחד ממשתתפי הוועד טען בפני: "הלא בכל יום אני יושב בסדר ועוסק בענין אחד במשך כמה שעות! מה כל כך קשה בעבודה זו?!" "נסה זאת אף על פי כן", השבתי לו. כעבור שלושה שבועות, בוועד הבא, ניגש אלי הבחור והודה, "זה לא היה קל כפי שחשבתי שזה יהיה". התפילה נקראת "עבודה שבלב" - עבודת המחשבה. המח אומר לעבוד קשה בזמן התפילה.

מי שיעשה כן, ואז יקח את המחשבות שאותן חשב ויכניס אותן אל תוך תפילתו, שידע שבזה הוא השיג דבר נפלא.

מסופר שמפעם לפעם היו מגיעים יהודים לחזות בתפילתו של רבינו ישראל סלנטר זיע"א, ורובם היו יוצאים מאוכזבים מאוד, שכן הוא לא התנועע כה וכה, אלא עמד על עמדו מבלי לנוע. איזו אכזבה! אולם היה יהודי אחד שהחליט להביט בו מקרוב, ובחר להסתכל על מצחו של ר' ישראל. הוא שם לב שהוורידים במצחו היו מנופחים מרוב מאמץ. זו הדרך להתפלל - עם הראש.

חיים של הצלחה

גדולתו של האדם אינה מסתכמת בכך שהוא צועד בדרך הכבושה, וממשיך לעשות היום את מה שעשה אתמול או את מה שעשו אבות אבותיו. הדרך אל השלמות היא אכן על ידי הליכה בדרך הסלולה והישנה, אך צריך לעשות זאת מתוך התלהבות ואש חדשה! עלינו לשיר בכל יום

אלו שאצה להם הדרך בתפילתם, ועסוקים רק בלסיים כמה שיותר מהר את התפילה - מפסידים את אחת ההזדמנויות הגדולות והמפוארות שניתנו לנו בעולם הזה. לא אומר לכם כאן את דעתי האישית, אלא רק אצטט מתוך דברי הטור (או"ח סי' א): "טוב מעט בכוונה מהרבה שלא בכוונה".

הסידור הוא ספר עמוק ביותר! יש בו פנינים שראוי לנו להשקיע זמן בלימודם והבנתם. כל שורה היא עוד יהלום, עוד רעיון חשוב שעל פיו צריכים אנו לחיות את חיינו. קחו את הזמן שלכם, והשקיעו בלימוד הסידור. עבודת חיים זו, של תפילה מתוך הבנה ומחשבה, פתוחה לכל דורש, וכל כך חבל לראות יהודים רבים כל כך שמחמיצים את ההזדמנות הזו, ועוברים את חייהם מבלי לדעת מה הם אומרים ומה הם אמורים לחשוב. כבר אמרתי לא פעם את דעתי, שמצב התפילה בכלל ישראל היום צריך לעבור שינוי גדול ויסודי, ולמעשה זהו אחד הכישלונות של החיים היהודים בימינו. השבת התפילה למקומה ומעמדה הראוי צריכה להיות בראש סדר העדיפויות שלנו!

אילו יכולתי, הייתי עוסק בנושא התפילה הרבה יותר מכפי שאני עושה, אלא שהשומעים יתחילו להשתעמם... היינו יכולים לעסוק במשך שנה שלמה רק בנושא התפילה! אפשר לקחת כל מילה, לנתח אותה וללמוד אותה לעומק, וזה יהיה שווה כל דקה.

אני ערב לכם

מי שמחפש תכנית לעליה בעבודת ה', תכנית שתבטיח לו הצלחה ושלמות, יש לי תכנית עבורו. אני מבטיח באופן אישי, שמי שיקדיש חמש דקות ביום לחשיבה אודות מילות התפילה - יהפוך לאדם גדול. קחו שורה אחת מתוך התפילה, לא משנה איזו שורה, וחישבו עליה, לימדו אותה עם פירוש ה"ראש", במשך חמש דקות, ואני מוכן לתת לכם שטר כתוב וחתום על כך שאתם תשיגו גדולה ושלמות.

לאחר מספר שבועות שתנהגו כך, תגלו דברים, שלא זו בלבד שלא חלמתם שהם טמונים במילות

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

ב"ברכת החודש" אנחנו מבקשים "חיים של עושר וכבוד". האם בקשת הכבוד היא דבר חיובי? הלא אנחנו מצווים לברוח מן הכבוד!

תשובה:

שאלה טובה שאלת. מדוע אנחנו מתפללים על חיים של עושר וכבוד? התשובה היא, שאיננו מחפשים כבוד, אלא אנחנו מבקשים מהשי"ת שיעזור לנו לחיות בצורה כזו שנהיה ראויים לכבוד. אם בני אדם יכבדו אותנו בגלל מידותינו הטובות והדרך ארץ שבה אנחנו נוהגים - אנחנו נשמח מאוד! שאיפתנו היא להצליח להתנהג באופן שנהיה ראויים לכבוד. אשמח מאוד אם אנשים ידברו עלי: "מילר הזה, הוא אדם נחמד!" כי זה אומר שמן הסתם עשיתי משהו שמצא חן בעיניהם.

אנו שואפים לחיות באופן של "ונמצא חן בעיני אלקים ואדם", אך איננו חיים בשביל הכבוד! אנחנו מתפללים לה: "אנא תן לנו חיים של כבוד. עזור לנו להתנהג בחודש הקרוב בצורה מכובדת, כראוי לבני תורה, באופן שנהיה ראויים לכבוד". אם נצליח לחיות כך בחודש הקרוב - יהיה זה חודש מוצלח.

שירה חדשה לבוראנו, וכך ימצאו על ערכי התורה ויסודותיה מנוחה בליבנו, ויישארו שם.

כל אחד יכול להיות כמו החפץ חיים וללמוד חומש כפי שהוא למד. כך צריכים ללמוד, עד זקנה ושיבה. עלינו לחזור ולשנן מדי יום את הרעיונות והיסודות, כל יום מעט, כדי לרענן בשכלנו את הרושם המיוחד שעשו עלינו יסודות אלו כששמענו אותם לראשונה. חיזרו עליהם שוב ושוב, חישבו על משמעותם. חישבו על יציאת מצרים כפי שעשה זאת החפץ חיים. חישבו על כל אחת מעשרת המכות. לחשוב! מתי לחשוב? אל תחכו לליל הסדר, אלא חישבו על כך במשך כל השנה כולה.

חישבו על מילות התפילה. הקדישו זמן בכל יום כדי לחשוב על המילים שאנחנו אומרים בכל יום, ולאט לאט תיווכחו שאש ההתלהבות תגדל ותאיר, והדברים יהפכו אצלכם לבהירים יותר ויותר. ככל שתחשבו יותר, כך הדברים יהפכו למוחשיים יותר, וכך תגדל התלהבותכם.

גדולה דעה! אדם שחושב תדיר על המושגים והרעיונות שלאורם הוא חי, והם הופכים לבהירים ונהירים יותר בדעתו, זהו אדם מוצלח. הוא האיש ששיג שלמות וגדולה.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

לחיות את המחשבות

המכות שבאו על מצרים נועדו כדי להחדיר דעת אל תוך שכלינו. גדולי עולם הפנימו את היסודות הגדולים של התורה הקדושה על ידי לימוד של פסוקי החומש כאילו זאת להם הפעם הראשונה.

השבוע נקדיש בלי נדר חמש דקות בכל יום לחשיבה. נתרכז באחת מהעשרת המכות או בשורה אחת מתוך סידור התפילה. וכפי שהבטיח לנו הרב זצ"ל: זוהי ערובה להשגת שלמות וגדולה!

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

בקהילות אשכנזי ופחות בעדות המזרח, משום שיהודי המזרח הקפידו מאוד על כבוד בתי הכנסיות ובתי המדרשות. עד היום ניתן לראות את הכבוד והמורא שבני עדות המזרח רוחשים לבית הכנסת, ואת השקט השורר בבתי הכנסיות שלהם בעת התפילה. זכות זו הגנה עליהם מהחורבן הנורא שפקד את עם ישראל בעת מלחמת העולם השנייה. וזכות זו יכולה להגן על כל אחד מאיתנו שיקבל על עצמו לא לפצות פה בשיחה בעת התפילה.

בשנת תשל"ה התפרסם בבני ברק ולאחר מכן בכל הארץ, מכתב נורא שנכתב על ידי יהודי בשם **רבי יהודה נויז'צ'ל** וזו לשונו: "לרבים השואלים לספר להם מעשה נורא שראיתי ושמעתי וזהו העובדה. ימי השואה בחורף שנת תש"ד. כשהייתי ביחד עם חבורת אנשים ליד תחנת הרכבת בעיירה ראחוב, ניגשה אלינו אשה אחת אלמונית ואמרה לנו: 'הודים, אתם יודעים למה אתם סובלים כל כך הרבה? מפני שאתם מדברים שיחות חולין באמצע התפילה, ואתם מדברים כל עסקיכם בבית כנסת'. עד כאן היו דבריה ובתוך שניות ספורות נעלמה. ואף אחד לא ידע מי היא ומאין באה ולהיכן הלכה".

תוכחה נוקבת מקבלן ערבי

בשכונתי מתגורר יהודי בשם **הרב ארז דבקרום** שליט"א המתפלל עימי מידי בוקר תפילת שחרית. במקצועו הוא מהנדס בכיר המתכנן את שלדי הפלדה בפרויקטים נרחבים ומגדלי ענק. הרב ארז הוא שקובע את כמויות הפלדה שיש להכניס למבנים, את מידות השלדים ומיקומיהם. מתוקף תפקידו עומד הרב ארז בקשר רציף עם אדריכלים וקבלנים רבים.

באחד הימים, כשהרב ארז היה בעיצומה של התפילה, רטט המכשיר הסלולרי שבכיסו. למותר לציין כי הרב ארז לא הביט במכשיר והמשיך בתפילתו כסדרה. לאחר התפילה הביט הרב ארז במכשיר וראה שקבלן ערבי ניסה לשוחח עמו מספר פעמים. הרב ארז חזר אל הקבלן, התנצל בפניו והסביר שהיה בבית הכנסת בעיצומה של התפילה, והמכשיר היה על רטט, ולפיכך לא היה ביכולתו לקבל את השיחה.

הקבלן הערבי שמע את דברי הרב ארז וקרא בפליאה: "תגיד עוד פעם מה אמרת?" הרב ארז חשב שהקבלן לא שומע היטב וחזר על דבריו בקול רם וברור: "אמרתי שמקודם הייתי בתפילה, הטלפון היה על רטט, לכן אני חוזר אליך עכשיו". לתדהמתו של הרב ארז פצח הקבלן הערבי בנאום תוכחה חוצב להבות: "תגיד לי אתה לא מתבייש?! כשאני נכנס למסגד אני משאיר את הטלפון שלי באוטו! איך אתה מרשה לעצמך להכניס מכשיר סלולרי לבית של אלוקים?" הרב ארז קיבל את תוכחתו הנוקבת של הקבלן הערבי, ומאז הוא משאיר את מכשיר הטלפון בביתו או משתיק אותו לחלוטין לפני שהוא נכנס לבית הכנסת.

כשהרב ארז סיפר לי את חילופי הדברים בינו לבין הקבלן הערבי, אמרתי לו שאכן היה עליו לקבל את המוסר שהרי כבר אמרו חכמים: "קבל את האמת ממי שאמרה". אבל עדיין יש ללמד עליו זכות כדי שלא יהיה חלילה קטרוג על עם ישראל. ניתן להניח שמכשיר הטלפון של אותו קבלן ערבי מכיל את כל תועבות העולם וטומאותיו, ובוודאי שאין להכניס מכשיר משוקץ שכזה לבית ה'. ואילו מכשיר הטלפון של הרב ארז הוא מכשיר כשר המנותק מרשת הביוב העולמית. אולם עם זאת יש להפנים את הדברים ולדעת שגם כשנכנסים לבית הכנסת עם מכשיר כשר יש לנתק אותו לחלוטין.

הקב"ה ישמרוהו מכל מחלה

המגיד **רבי מאיר גרינוולד** שליט"א, מחבר החוברת "כבוד בית ה'", סיפר את המאורע הבא. מעשה ברב במדינה אירופאית שביקר בארצות הברית. בהיותו בבית המדרש הוא נחקל בחוברת "כבוד בית ה'". מאחר שלא היה לרב פנאי לעיין בחוברת הוא הניח אותה בכיסו ושכח ממנה. כשהרב היה על המטוס בדרכו חזרה לאירופה, הוא שלף מכיסו את החוברת ועיין בה ארוכות. הוא קרא בשקיקה על חומרת האיסור לדבר בשעת התפילה, וכמה רב שכרו של השותק בבית הכנסת, והתרגש עד עמקי ליבו.

בחודש כסלו מסרתי דרשה בעיר מגוריו של הרב באירופה. לאחר הדרשה סיפר לי הרב שלאחרונה התגלתה בגופו המחלה הנוראה ומצבו מאד לא פשוט מבחינה רפואית. כשהרב שאל במה הוא יכול להתחוק, נתתי לו את העצה הבאה: "תעשה מאמץ ותחתים את אנשי בית הכנסת שלך על התחייבות לא לדבר בעת התפילה".

לאחר חודש וחצי התקשרתי אל הרב והתעניינתי בשלומו בחשש. הרב הגיב

קיבלנו דברי חיזוק בעניין כבוד ומורא בית הכנסת מאת המגיד משרים הר"ה רבי **יעקב שיש שליט"א**, [הדברים לקוחים מספרו "לרומם" העומד לצאת לאור בעז"ה בקרוב].

מעלת השתיקה בעת התפילה

בפסוק האחרון בפרשת בהר נאמר: "אֶת שְׁבֻתִּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִירָאוּ" (ויקרא כו ב). ומבאר הספורנו וזו לשונו: "המקומות המקודשים בגלות והם בתי כנסיות ובתי מדרשות, אף על פי שחרב בית המקדש כאומרו 'ואהי להם למקדש מעט', ואמרו ז"ל אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות".

אמנם על פניו היינו סוברים כי הפסוק "ומקדשי תיראו" עוסק בבית המקדש, אולם מדברי הספורנו אנו למדים כי פסוק זה מדבר על בתי כנסיות ובתי מדרשות שנחשבים כבית מקדש מעט לאחר חורבן הבית. דברי הספורנו אינם רק פשט נאה אלא משתלשלים להלכה, ולכן מצווה מן התורה לירא מבית הכנסת הקרוי מקדש מעט.

ניתן לבאר בדרך רמז מדוע סמכה התורה את שמירת השבת ליראת בית מקדש מעט בפסוק: "אֶת שְׁבֻתִּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִירָאוּ". בדרך כלל, בימות החול אנשים טרודים ועסוקים, חלק ממהרים לכולל וחלק ממהרים לעבודה, אין להם זמן לדבר בבית הכנסת. הניסיון הגדול לדבר בתפילה הוא דוקא בשבת, כשיש שחרית ומוסף וקריאת התורה ארוכה עם שבעה קרואים, ויש זמן לדבר בין גברא לגברא או חלילה בתוך חזרת הש"ץ. ולפיכך אמרה התורה: אֶת שְׁבֻתִּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִירָאוּ, כדי ללמדנו שבשבת יש להקפיד ביתר שאת על שתיקה בעת התפילה וכבוד בית הכנסת.

למה אירעה השואה בארצות אשכנז?

בבתי כנסיות רבים נהוג לומר את נוסח ה'מי שברך' הנודע, שתיקן בעל ה"תוספות יום טוב" למי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בעת התפילה. אולם לא כולם יודעים מה היו המאורעות שעמדו מאחורי הדברים והביאו את בעל ה"תוספות יום טוב" לחבר את התפילה המיוחדת הזו.

בין השנים ת"ח ות"ב נרצחו חצי מיליון יהודים בצורה מחרידה. הנהרות נצבעו בדמם של מאות אלפי היהודים שנהרגו באכזריות מזועזעת שאין לתארה. באותה עת התענה בעל ה"תוספות יום טוב" וביקש רחמים כדי שיגלו לו משמים בשל מה הסער הגדול הזה, למה נענש הדור בעונשים כה קשים ומרים, ומדוע נגזרו חורבן ואובדן על רבבות אלפי ישראל.

לאחר תעניות רבות השיבו לו משמים בחלום כי הגזירה באה מחמת שמזלזלים בקדושת בית הכנסת ובית המדרש ומדברים דיבורי חול בעת התפילה. ועל ידי שדיברו בבית כנסת ובבית המדרש פגמו באות ו' של תיבת 'דיבור' אשר הפכה ל'דבר' ומגפה.

בעקבות זאת תיקן בעל ה"תוספות יום טוב" את ה'מי שברך' המיוחד למי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בעת התפילה.

כעין זאת כתב **רבי יעקב יוסף מאוסטראה** זצ"ל בשם ספר "דרך משה" וזו לשונו: "ועל כל קטרוג שהשטן מקטרג, הקב"ה במידת רחמיו משתיק לו. למשל שהשטן אומר ישראל גנבים או גולנים הם, הקב"ה משיב לו מי יאמר אם אומות קיבלו התורה שלא היו גנבים יותר מישראל. אבל אם מקטרג ואומר שישראל אין להם יראה ומדברים בבית הכנסת, לזה אין לקב"ה תירוץ כביכול, כי עכשיו ראינו בעוונותינו הרבים האומות עומדים בבית תפלותם באימה ויראה. ומיד נותן הקב"ה רשות למשחית לחבל העולם. וזה 'דבר' רוצה לומר ואל תקרי 'דבר' אלא 'דיבור', שהיה מדבר בבית הכנסת וברא מלאכים משחיתים, המה ממיתים אותו בשעת דבר, רחמנא ליצלן. ונראה לי דרך הלצה לרמוז בפסוק ה' ילחם לכם' נגד השטן, 'ואתם תחרישון' רוצה לומר אם אין אתם מדברים בבית הכנסת" (רבי ייבי מורא מקדש עמוד לה).

עלה בדעתי להוסיף על הדברים ולבאר שהאות ו' שמהותה היא החיבור מבטאת את הקשר הרצוף בין הקב"ה לעם ישראל. אך בעת שמדברים בתפילה ומזלזלים בכבוד בית הכנסת ובית המדרש, מתרופפת ו' החיבור בין עם ישראל לקב"ה, ומתיבת 'דיבור' נותר 'דבר' הגורם חלילה חריבות ואסונות בעם ישראל.

ה"אמרי אמת" זצ"ל היה אומר שהשואה האיומה והנוראה התמקדה בעיקר

לעילוי נשמת מרן רשכבה"ג שה"ת רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוק"ל

לרפואת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, ראובן בן טלאת, יהושע בן טלאת, ולישועת שרה אסתר בת מיכל מישל, זל"ג הגאון רבי מנחם מנדל בהר"ח רבי אריה זצ"ל.

בהתלהבות וקרא: "ברוך ה', ניסים ונפלאות! אתה יכול לברך עלי 'ברוך מחייה מתיים'. קיבלתי את התשובות של הבדיקות והן נמצאו נקיות לחלוטין!" כששאלתי האם נערכה החתמה בבית הכנסת, השיב לי הרב כי מאה וחמישים איש חתמו על התחייבות לא לדבר בבית הכנסת מ'אדון עולם' עד 'אדון עולם'. הרב עוד הוסיף וסיפר: "אנשים שמגיעים לשמחות בבית הכנסת שלנו, ניגשים לאחל מול טוב, ואף אחד לא משיב להם באמצע התפילה וקריאת התורה. אחד מהאורחים פנה אלי ושאל: 'מה זה, אתם באמצע תקיעת שופר עכשיו, "

למה אף אחד לא מדבר? 'במקום להשיב הצבעתי על המודעה התלויה על הקיר שמכריזה: 'בבית הכנסת הזה לא מדברים בשעת התפילה'. לאחר התפילה ניגשתי אל האיש ואמרתי לו: 'דאוי לחכות לסוף התפילה, ורק לאחר מכן לאחל מול טוב. אפילו כשיש שמחה אסור לבזות את בית הכנסת'."

יזכנו ה' יתברך לשמור על פינו ולשוננו שלא לדבר בתפילה, ובזכות זאת נזכה שהקב"ה ישמרנו מכל צרה וצוקה נגע ומחלה, ויתקיימו בנו כל הברכות הכתובות בתורה.

בירורי הלכה

מאת הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א, רב ביהכ"נ 'דברי שיר' ומרכז בני ברק (מים חיים פרק ח'. מפאת חוסר מקום הובא רק חלק מההלכות)

*דיבורים בבית הכנסת

שאלה: אלו דברים מותר לדבר בבית כנסת?

תשובה: צרכי מצוה: מותר לדבר על צרכי מצוה, כגון עניני צדקה ופדיון שבויים (ש"ע ס' קנ"א סעיף א').

דברי מוסר: דברי מוסר נחשבים לדבר מצוה ומותר, ובכל זאת הארי"ז ז"ל היה נוהג מאוד שלא לדבר בבית הכנסת רק תפילתו, ואפילו דברי מוסר לא דיבר, שמא ימשך ממנו דברי חול (משנ"ב ס"ק י').

שאלת שלום: מותר לשאול בשלום חברו בבית הכנסת, ואפילו לגשת למקומו לצורך כך (משנ"ב ס' ס"ו ס"א). ואם רואה צורך להאריך בדיבור יותר, כמו לברר כיצד חברו מרגיש ומדוע היה חסר, מותר, שכ"ז בכלל שאלת שלום, אבל יזהר לדבר רק את מה שמוכרח (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

הצעת שידוך: מותר להציע שידוך בבית הכנסת, שגם זה נחשב לצורך מצוה, אך יש להימנע מלדבר על סכום ההוצאות וההתחייבות, אא"כ זה יעזור להמשך השידוך (הגר"נ קרליץ זצ"ל, ובשר"ת "להורות נתן" ח"א תש"ו).

הצעת מלמד, מגיד שיעור או משגיח: מותר להציע בבית הכנסת מגיד שיעור או שאר משרות תורניות, שגם זה נחשב למצוה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

ייעוץ רפואי: מותר לרופא הנמצא בבית הכנסת לענות על שאלות רפואיות, ואפילו לצורך מיוחשים בעלמא, שכל זה נחשב צרכי מצוה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

לקרוא לחברו: מותר לקרוא לחברו הנמצא בבית הכנסת או בבית המדרש משום שמישהו מחפשו בחוץ, או שמישהו מחפשו בטלפון שבחוץ (ש"ע ס' קנ"א סעיף א'). ומ"מ יאמר זאת בקול נמוך, ובזה יראה שיש לו מורא מן השכינה, לפי שאין דרך היושבים בבית המלך להגביה קולם לפני המלך (ספר "פלא יועץ" ערך מורא), ויילך למקומם וידבר אליהם בנחת ובכבוד ראש (שם ערך בית הכנסת).

*ללוות, להלוות או לחתום ערבות

מותר ללוות או להלוות בבית הכנסת, וכן הלווה ממלא טופס או חותם על צ"ק, וכן לחתום ערבות לחברו, שהכל נחשב צורך מצוה (הגר"נ קרליץ זצ"ל), ובלבד שיעשה זאת בקצירת האומר.

סיפור השבוע

יום אחד נגשתי לבחורים האלה, אמרתי להם בואו ונעשה עסק. אתם מפסיקים לדבר בתפילה למשך שלושה חודשים, ואם אתם לא מתארים אני נותן לכם אלף דולר. בחור אחד הסכים וקיבל על עצמו שלא לדבר. נסעתי באותה תקופה למשך כחודש, כשחזרתי פגשתי אותו, והוא אמר לי שבשבת האחרונה לא החזיק מעמד ודיבר בזמן התפילה. אמרתי לו שאני אאריך לו את הזמן בעוד חודש, ומעכשיו שימשיך שלא לדבר. ביום האחרון של החודש הנוסף הוא מצלצל אליי אני מתאסר.

הבחור השני שלא הסכים לקבל על עצמו קבלה זו אמרתי לו, לאחר שחברך נושע בעקבות שהפסיק לדבר בעת התפילה, בא נעשה הסכם נוסף שאני אתן לך אלף ושמונה מאות דולר, אם אתה מקבל על עצמך להפסיק לדבר באם לא תתאסר. הוא סרב גם לזאת, וכך עברו עוד כמה שנים. אני בינתיים עברתי דירה למנהטן. יום אחד אני מקבל הודעה כתובה מהבחור הזה 'הפסקתי לדבר באמצע התפילה והתאסרתי'.

מספר הר"ר מרדכי הגר בספרו 'שמחת מרדכי'. היו שני בחורים מבוגרים שהתפללו אצלנו בביהכ"נ שהגיעו כבר מזמן לפרקם ולא מצאו את זיווגם. שניהם היו בחורים מוצלחים, ובלא שום סיבה הנראית לעין, התעכבו מלמצוא את שידוכם. הבחורים הללו היו מדברים בתפילה.

הגאון רבי אהרן דרייזין שליט"א ממונטריאול

בעמ"ס "חסד לאברהם"

פרשת וארא

ומשה בן שמנים שנה ואהרן בן שלש ושמנים שנה בדברם אל פרעה (ז, ז)

הנה במסכת עדיות (ב, י) תנן משפט מצרים [שקיבלו המכות היה במשך] שנים עשר חדש¹, וא"כ מאז שעמד משה לפני פרעה עד שיצאו ממצרים עברה שנה. וביציאת מצרים היה משה בן שמונים ואחת.

וצ"ע דהלא בנ"י היו במדבר ארבעים שנה (כמפורש בהרבה פסוקים²) עד שעברו את הירדן וחנו בגלגל בעשור לחדש הראשון כדכתיב ביהושע (ד, יט), נמצא שמשה רבינו היה בן מאה ועשרים ואחד כשנפטר בז' אדר בסוף הארבעים שנה של שהיית בנ"י במדבר. וקשה והרי קרא קא צווח (דברים לד, ז) ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו, וצ"ע.

ואין לומר דאע"פ דכתיב ארבעים שנה המכוון הוא שלשים ותשע כמו דכתיב בפרשת כי תצא (כה, ג) ארבעים יכנו ודרשו חז"ל במסכת מכות (כב:) שלשים ותשע מלקות, וכן מצינו בפרשת אמור (כג, טו) תספרו חמשים יום, ודרשו חז"ל במסכת מנחות (סח:) דסופרים ארבעים ותשע, דהא על הני מקראות דרשו חז"ל כל אחד במקומו וכאן לא מצינו מיד. ועכצ"ל דהפשט בן שמנים שנה היינו בשנת השמונים לחייו שבאמת אז משה היה רק בן שבעים ותשע. נמצא שכשיצאו ישראל ממצרים היה משה בן שמונים שנה³ והראני ידידי הרה"ג ר' יאיר כהן שכ"כ רש"י בפרשת שמות (ב, א) בד"ה ויקח את בת לוי, עיי"ש שמחשבן בת כמה היתה יוכבד כשהחזירה עמרם ובתוך דבריו כתב וכשיצאו היה משה בן שמונים שנה. והיא ראייה נפלאה, וכמו"כ אפשר להביא ראייה מפרש"י בפ' בא (יב, מ)⁵. אולם עי' באור החיים הק' שכתב שבתחילת המכות היה משה בן שמונים שנה.

והנה בעצם שהיית בני ישראל במדבר ארבעים שנה במדבר מצאתי דבר חדש בהגהות היעב"ץ על מס' זבחים. דאיתא בברייתא (קיה:), תנו רבנן ימי אהל מועד שבמדבר (שהוקם באחד בניסן בשנה השנית) ארבעים שנה חסר אחת, וז"ל היעב"ץ, צ"ע גדול הלא אפי' כל ימי עמידת ישראל במדבר אינם מגיעים לשלשים ותשע שנה, כי בשנה שניה נשתלחו המרגלים, ומשילוחן עד סוף ימי המדבר שמנה ושלשים שנה כמפורש בתורה [(דברים ב, יד) והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלשים ושמנה שנה עד תם כל הדור אנשי המלחמה מקרב המחנה וכו']⁶. הרי לא שלמו ל"ט שנה ליציאת מצרים עד פסח שעשו ישראל בגלגל, נמצא ימי אהל מועד שבמדבר שלשים ושמנה שנה כלו באחד בניסן לאחר מיתת משה. וי"ל בדוחק גדול שבעל שמועה זו נמשך אחר לשון הכתוב בכ"מ שתופס עמידת ישראל במדבר ארבעים שנה, עם שאינן אלא ל"ט שנה בדיוק קרי ליה ארבעים, עלה קאי תנא דברייתא דלא דק נמי וסמך

1. עי' בתפארת ישראל (אות עג) שהקשה דברש"י (ז, כה) כתב שכל מכה היתה משמשת חדש, וא"כ עשר מכות היו רק עשר חדשים ולא שנה, ומתוך דכל מכה היתה קצת יותר מחדש ולא דוקא חדש מצמצם.

2. בפרשת המן כתיב (שמות טז, לה) ובנ"י אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת (עי' פרש"י), בפ' מרגלים כתיב (במדבר יד, לג-לד) ובניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה וגו' במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה. בפרשת בני גד ובני ראובן כתיב (במדבר לב, יג) ויניעם במדבר ארבעים שנה. בספר דברים כתיב (ב, ז) ידע לכתך את המדבר הגדול הזה זה ארבעים שנה, וכתיב (ח, ב-ד) אשר הוליכך ה' אלוקים זה ארבעים שנה וגו' שמלתך וגו' זה ארבעים שנה. ועוד כתיב (שם כט, ד) ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר.

3. עיי"ש בתוס' ד"ה כתוב אחד.

4. שוב הראוני שכ"ז איתא בשו"ת חת"ס (ו, כט) והוסיף שלפי"ז הא דכתיב שמשה היה בן שמונים היינו תחילת שנת השמונים והא דכתיב מאה ועשרים היינו סוף, עיי"ש שציין שכן מצינו בחז"ל וע"ע בחזו"א או"ח (קמב, א) שכ"כ.

5. על הפסוק ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלושים שנה וארבע מאות שנה ופרש"י שמחשבים את השנים מלידת יצחק. ואי אפשר לומר שבארץ מצרים לבדה היו ארבע מאות ושלושים שנה, שהרי קהת מן הבאים עם יעקב היה, צא וחשב כל שנותיו וכל שנות עמרם בנו ושמונים של משה, ולא תמצאם כך וכו'. הרי שחשב רש"י ימי משה עד יציאת מצרים שמונים שנה ולא שמונים ואחד.

6. והוסיף היעב"ץ דיש להוכיח כן מהא דאיתא שם שבע שכבשו מנלן דקאמר כלב (יהושע יד, ז) בן ארבעים שנה אנכי בשלוח משה עבד ה' אותי מקדש ברנע לרגל את הארץ, וכתיב (שם יד, י) ועתה הנה אנכי היום בן חמש ושמונים שנה, כי עבריה לירדן בר כמה הוי בר שבעין ותמני וקאמר בן חמש ושמונים שנה הרי שבע שכבשו.

ומוכיח היעב"ץ משם דחניית בנ"י במדבר מעת שילוח המרגלים היה רק ל"ח שנה ולכן כלב היה בן שבעים ושמנה שנה כשעבר עם בנ"י את הירדן ולאחר שבע שכבשו היה בן שמונים וחמש כמ"ש להדיא. ואי נאמר דחניית בנ"י במדבר אחר שילוח המרגלים היה שלשים ותשע שנים א"כ כלב היה בן שבעים ותשע בעת שעברו בנ"י את הירדן ולאחר שבע שכבשו היה בן שמונים ושש.

אארבעים דקרא (שר"ל ל"ט) דגרע מינייהו חדא. ודכוותא אשכחן בקרא גבי מרגלים דמנו ארבעים שנה ואינו אלא ל"ח שנה עכ"ל. הרי שלמד היעב"ץ שימי ישראל במדבר היו רק ל"ט שנה, וא"כ מתורצת השאלה הנ"ל, שבאמת ביציאת מצרים היה משה בן שמונים ואחת כמוש"כ האור החיים הק' הנ"ל, רק שבמדבר היו בני ישראל שלשים ותשע שנה נמצא שהיה משה במותו בן מאה ועשרים.

אך באמת לא הבנתי מה שכתב היעב"ץ דמשילוחן עד סוף ימי המדבר מפורש בתורה ל"ח שנה. דהרי כתיב (דברים ב, יד) והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלושים ושמנה שנה עד תם כל הדור וגו'. ובנ"י עברו את נחל זרד בט"ו באב' ואז תמו דור המדבר למות כדאיתא בתענית (ל). נמצא מט"ו באב עד סוף ימי המדבר (בי' ניסן) ח' חדשים. בא ונחשב מיציאת מצרים (ט"ו ניסן) עד שחזרו המרגלים בט' באב בשנה השנית, יוצא ט"ז חדשים (פחות ששה ימים)⁸, וכשמוסיפים הח' חדשים שבסוף ישיבתם במדבר הרי לך ב' שנים שלמות מלבד הל"ח שנה המפורשים בפסוק. נמצא סך הכל שהיית בני ישראל במדבר ארבעים שנה.

והרה"ג ר' יודל שפיטצער הוכיח שהיו במדבר ארבעים שנה מהא דפריך במסכת קידושין (לה). על הפסוק (טז, לה) ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה, וכי ארבעים שנה אכלו והלא ארבעים שנה חסר שלושים יום אכלו וכו'. ומבואר בגמרא וברש"י שהמן התחיל לרדת בט"ו אייר ופסק בז' אדר שהם ארבעים שנה שחסר מהם בתחילתם ובסופם, בתחילתם חסר חדש מט"ו ניסן עד ט"ו אייר ובסופם חסר מז' אדר עד ט"ז ניסן. עכ"פ חזינון שהגמרא מחשבת שהיו במדבר ארבעים שנה שלמות⁹ (פחות חמשה ימים) מט"ו ניסן עד י' ניסן.

ובכה ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים. (ז, כט)

פירש"י: ובכה ובעמך. בתוך מעיהם היו נכנסים ומקרקרין.

וביאר המפרשים דרש"י יליף מכפל הפסוק שהרי בפסוק הקודם נאמר בביתך וגו' ובעמך, ומדוע חוזר הפסוק ואומר ובכה ובעמך, אלא ללמדנו שנכנסו בתוכם. אלא שעדיין צ"ב דהוי סגי למימר ובכם יעלו הצפרדעים ומדוע פרט בכה בעמך ובכל עבדיך.

וביאר מו"ר הגאון ר' יחיאל מיכל פיינשטיין, שהתורה באה ללמדנו שאף על פי שכל המצרים היו בכלל העונש, וכולם נידונו במכת הצפרדעים, מכל מקום היה בזה דין ועונש פרטי על כל אחד ואחד מהם¹⁰.

ואף כשהעתיר משה רבינו שיכרתו הצפרדעים ממצרים מצינו שהוצרך להעתיר בפרטות, כדכתיב (ה, ה) למתי אעתיר לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים, כי בחשבונות שמים לא נאבד דינו של הפרט, ובכלל החשבון הכללי לענוש את כל המצריים, נכלל גם עונש פרטי ומסוים לכל אחד ואחד מהם.

וכן מצינו בקריעת ים סוף, דכתיב בפרשת בשלח (יד, כח) וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים לא נשאר בהם עד אחד. ויעוין בפירוש רש"י על הפסוק (טו, ה) ירדו במצולות כמו אבן שכתב בשם המכילתא כמו אבן, ובמקום אחר צללו כעופרת, ובמקום אחר יאכלמו כקש, הרשעים כקש הולכין ומטורפין עולין ויורדין, בינונים כאבן, והכשרים כעופרת. עכ"ל. הרי שאף כשדן הקב"ה את כל חיל פרעה, מכל מקום נידון כל יחיד מהם בעונש בפני עצמו, הרשעים כקש, בינונים כאבן, והכשרים כעופרת.

והוסיף מו"ר ע"פ הא דאיתא ביומא (לה). תנו רבנן, בית אבטינס היו בקיאין במעשה הקטורת, ולא רצו ללמד וכו'. תניא, אמר רבי ישמעאל, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אחד מבני בניהם, אמרתי לו אבותיך בקשו להרבות כבודן ורצו למעט כבוד המקום, עכשיו כבוד מקום במקומו ומיעט כבודם. ע"ש. ויש להתבונן בזה, דהנה גזירת חורבן בית המקדש נגזרה על כל כלל ישראל, ועם כל זה היה כלול בזה גם עונש פרטי לבית אבטינס על שרצו להרבות כבוד עצמם ולמעט כבוד המקום. ונמצינו למידים מזה לימוד גדול, כי בחשבונות שמים לא נאבד דינו של הפרט, ובכלל חשבון העונש הכללי של כל כלל ישראל נכלל גם עונש פרטי ומסוים לכל אחד ואחד מהם.

7. כ"כ בפ' ר' חיים פלטיאל (במדבר כא, י) ובפירוש רבנו מיוחס דברים (ע' 28) כתב דבאו לנחל זרד באלול. ומ"מ זה היה לפני מלחמת סיחון כמבואר בפרשת דברים שם. ואיתא במדרש רבה (במדבר יט, לב) מלחמות סיחון עשו באלול ועשו את הרגל בתשרי, ואחרי הרגל מלחמת עוג.

8. ולפי חשבון זה גם ראית היעב"ץ מכלב לכאורה, יש לדחות שהרי מיציאת מצרים עד שילוח המרגלים היה יותר משנה.

9. וכן הוכיח הטורי אבן בר"ה (ב: בד"ה ויצאת מצרים) (הרה"ג ר' אליהו וואלף).

10. עי' בהעמק דבר שכתב שמה שנכנסו למעיהם, לא היה בכל המצרים, אלא רק בפרעה ושומרי ראשו ויועציו. חזינון כנ"ל שאע"פ שמכת צפרדע היתה בכל מצרים, מ"מ היתה לפרעה ומקורביו מכה יתירה.

לעטר בריא יקירא

ממשנתו של מרן אדמו"ר שליט"א

מי שגוי אונסו לבשל בשבת ויכול להציל עצמו ע"י שיבוצח חזין לתחום של אלפיים אמה האם מותר לו

הדין"ט הוא עשה ול"ת ה"ה איסורים דרבנן של יו"ט.

ולפי"ז כשיש לפניו איסור דרבנן של שבות בשבת או איסור דרבנן של גבילה, נמי שייך בזה כללל דהקל הקל. דהא איסור דרבנן של שבות חמור טפי מאיסור דרבנן של גבילה, דשל שבת הוא איסור סקילה והוא עשה ול"ת ושל גבילה הוא איסור דרבנן וא"כ באנוס ע"י האנס לעבור על עבירה דרבנן המורה ויכול להציל עצמו באיסור דרבנן קל, תליא נמי בפלוגתא הראב"ד והר"ן ז"ל הנ"ל, ולדעת הראב"ד ז"ל יעבור על השבות ולא על הגבילה ולדעת הר"ן ז"ל יעבור על איסור גבילה דרבנן.

מיהו ה"י נראה לומר דאיסורים דרבנן כולהו הוי בגדר הותרה אצל פיקו"נ, דמסתברת דאמנם בגוף דברי המנח"ח ז"ל למילף מדברי הרב"ד והר"ן ז"ל לגדון ספקתו יש לעיין בזה. דהנה התשב"ץ ז"ל בח"ג סל"ז ביאר כונת

הראב"ד ז"ל במש"כ דאיסור שבת עומד לפניו, דלכא' אינו מובן דהא אינו אנוס מחמת השבת אלא מחמת חוליו ובמה נחשב שאנוס על איסור שבת ואינו אנוס על איסור גבילה וכדקדק הר"ן ז"ל, וכ' התשב"ץ ז"ל וז"ל "שאיפילו מצינו גבילה צריכין אנו לחלל שבת לבשלה וכו' וא"כ שבת היא שהותרה לו והיא עומדת לפניו, וכיון שבמקצת סכריו אנו צריכין לחלל שבת א"כ חזרה שבת כחול ואין אנו צריכין לחזור אחר איסורין אחרים כדי שלא תתחלל שבת".

ומעתה לפי"ז הנה סברתו שייך רק בגדון הראב"ד ז"ל דבכל ענין צריכין לחלול שבת, אבל בעומד לפניו ב' איסורי שבת אחד קל ואחד חמור, וכגון הבערה ותחומין דתרויהוה הוי איסורי ל"ת למ"ד הבערה ללא יצאת ובזה א"כ שייך סברת התשב"ץ ז"ל דהא יכול לעבור או על זה או על זה, א"כ דינא הוי דחייב לעבור על הקל ולעל החמור גם לדעת הראב"ד ז"ל. ומעתה לפי"ז בספיקת המנח"ח ז"ל בגבילה ושביעית דגם בזה לא שייך סברת התשב"ץ ז"ל א"כ גם הראב"ד ז"ל יודה דכיון דפיקו"נ הוי דחוויה יעבור על הקל מדיון הקל תחילה, ולכא' דלא כסברת המנח"ח ז"ל, וצ"ע.

ועתה ניהדר אנפין למאי דכתבתו לעיל דלהוציא מדברי המנח"ח ז"ל יח"י הדין דלמ"ד דפיקו"נ הוי בגדר 'הותרה' דינא הוי דאיהו שירצה יעשה, והנה נלע"ד בעני"ה לחדש יסוד גדול בביאור החילוק בין גדר 'הותרה' ל'דחוויה' ולפי"ז יח"י הדין דלהצד דהוי הותרה אסור לעבור על הקל ודלא כדכתבתו בדעת המנח"ח ז"ל.

והנה טרם נבא לדון בע"ה בגוף מסקנת המנח"ח ז"ל, מקום יש להעיר אמאי הוצרך להקדים לספיקו הא דפיקו"נ הוי דחוויה ולא הותרה והרי גם אם נימא דהוי בגדר 'הותרה' איכא נמי הך ספק כיון דאנוס על החמורה ולא על הקלה.

ונראה בע"ה לבאר דבר נכון בזה, ד"ל דהוצרך להקדים זאת משום מסקנתו דתליא בדברי הראב"ד והר"ן ז"ל, דהנה מדברי הר"ן ז"ל איכא למיב' ב' גקודות.

[א] דהר"ן ז"ל אינו מסכים עם מה שכו' הראב"ד ז"ל דכשהוא אנוס על השחיטה ולא על הגבילה חייב לעבור על איסור שחיטה בשבת, אלא ס"ל להר"ן ז"ל דה"ז נחשב כעומד לפניו ב' האפשרויות שחיטה וגבילה.

[ב] תו יש להוציא מדברי הר"ן ז"ל דפיקו"נ בשבת הוי בגדר 'דחוויה', דאם נימא דהוי בגדר 'הותרה', הא כ' הרשב"א ז"ל בתשו' ח"א סי' תרפ"ט דאי פיקו"נ הוי בגדר הותרה ליכא דינא דהקל הקל תחילה דהרי כל המצוות הותרו במקום פיקו"נ, וכן כ' המנח"ח ז"ל במצוה ל"ב בסוף המצוה בדיני פיקו"נ.

ומעתה לפי"ז ממוצא הדברים יש להוציא, דלהצד דפיקו"נ הוי בגדר 'הותרה' דינא הוי דבספיקת המנח"ח ז"ל איזה שירצה יעשה או ישחוט או יאכל גבילה, דהא מיהת קיימין דמדברי הר"ן ז"ל מוכח דגם אם אנוס על השחיטה ולא על הגבילה נחשב כאילו ב' האפשרויות עומדות לפניו וסברא זו אינה משתנית אם נימא הותרה, אלא דהר"ן ז"ל הכריע דחייב לאכול גבילה משום הקל הקל וזה שייך רק אם נימא דהוי דחוויה, אבל אי הוי הותרה ליכא דינא דהקל הקל וא"כ הדר דינא דאיהו שירצה יעשה.

ולפי"ז יש להוציא בע"ה ב' נפק"מ להלכה.

[א] היכא דהאנס אונסו לעבור על איסור תורה, ויכול להציל עצמו ע"י שיעשה איסור דרבנן, לכו"ע יעבור על האיסור דרבנן ולא על איסור תורה. דהא מצינו דאפי' כשכבר עבר בשוגג על איסור תורה ויכול להציל עצמו ע"י איסור דרבנן חייב לעשות כן, וכדאמרי' בשבת ד' א' הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה אע"ג דרדיית הפת הוי איסור דרבנן. וא"כ כ"ש היכא דעדיין לא עבר על איסור תורה ויכול לעבור על איסור דרבנן ולא יאלץ לעבור על איסור תורה חייב לעבור על האיסור דרבנן.

[ב] גם באיסור דרבנן מצינו איסור קל ותמור, וכדמוכח מהא דתנן ברי"ה ל"ב ב' בשופר של ר"ה דאסור לעלות באילן להביא שופר ואמרי' התם דה"ט משום דאין עשה דשופר דוחה ל"ת ועשה דיו"ט, וכ' הר"ן ז"ל דאע"ג דלעלות באילן הוי איסור דרבנן מ"מ עשו תמימים חזקו דלדבריהם כשל תורה יעו"ש, והיינו כיון דאיסורי תורה

בפרשתינו כתבה תורתנו הקדושה ענין הצפרדעים שמסרו נפשם ונכנסו לתוך תנורי המצרים. ובפסחים ג"כ ב' אמרי', "עוד זו דרש תודוס איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו [עצמן] על קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל ותומרו בעצמן מצפרדעים ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו ועלו בביתך וכו' אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה". לפיכך נכתוב בע"ה ענין הנוגע לחיוב מס"ג.

הנה המנח"ח ז"ל במצוה רצ"ו אות י"א נסתפק ספק גדול וז"ל, "והנה כל המצוות שנדחין מפני פ"ג הן ע"י אנס והן ע"י חלאים הכל דחיים ולא הותרו, ער"מ פ"ב מה' שבת ועיין בב"י א"ח סי' ש"ח. ונ"מ, דע"י כן חולה המסוכן מאכילין אותו הקל הקל תחלה כמבואר ביומא. אך נסתפקתי דרך משל, שחשוב אנס לעבור על איסור גבילה בצניעה, וכוננו להעביר הישראל על דת, דדינו דיעבור בצניעה, ויש איסור קל מגבילה כגון שביעית. ואם הישראל יאכל האיסור קל, גם כן יתפייס האנס כיון שיראה שעובר על דת, מה דינו. אי נימא דיעבור על הקל ויציל נפשו באיסור הקל, לא דילמא דוקא באחוז בולמוס שייך שפיר כיון דנסתכן לאכילה סתם בודאי צריכין להאכילו הקל, אבל כאן האנס לא אנוס על הקל רק על איסור החמור א"כ זה שאנוס נדחה אבל לא איסור שלא אנוס על כך.

וכ' המנח"ח ז"ל לפשוט הספק, מהא דכ' הראב"ד ז"ל בתשו' ופסקים סמ"ו וז"ל, "חולה ישש בו סכנה וצריך לשחוט לו תרגול, למה לא נאמר לגוי שינחור לו אחת ונאכילנו הגבילה שאין בו אלא איסור דלאו, ולא נשחוט ונדחה איסור שבת שיש בו איסור סקילה. תשובה, זה החולה איזה איסור עומד לפניו ומעכבו, ודאי איסור שבת ולא איסור גבילה. תדע, שאילו לא היה שבת מי היינו מבקשים לו גבילה לאכילה, הא, כי אם שחוטו, וכיון שכן האיסור שעומד לפניו ומעכבו הוא ששם היתר מגור לו איסור אחר, ולפיכך מתירין לו איסור שבת לא איסור גבילה".

והר"ן ז"ל ביומא [ד' מדפי הרי"ף] הביא, והקשה עליו סו"ס אמאי לא נאכילנו גבילה שהוא איסור קל יותר משחיטה בשבת. וכ' המנח"ח ז"ל דמדברי הראב"ד ז"ל ניתן לפשוט הספק, מדס"ל נדחשם כאנוס על השחיטה ולא על הגבילה, ולפיכך שוחטין לו ואין מאכילין אותו גבילה. ומדברי הר"ן ז"ל דפליג, דס"ל דאע"פ מן הדין ה' להאכילו גבילה, מוכח דס"ל דאע"פ דאנוס על הקל מ"מ מוטב יעבור על איסור הקל ולא על החמור, וכן אסיק המנח"ח ז"ל דספיקתו תליא בפלוגתא הראב"ד והר"ן ז"ל, דלראב"ד ז"ל יעבור על החמור ולהר"ן ז"ל יעבור על איסור הקל אע"ג דאינו אנוס ע"י, עכת"ד המנח"ח ז"ל.

יש לבאר גדר החילוק בין הותרה לדחוי' באופן זה. דהנה בפשוטו גדר הותרה וגדר דחוי' הכל סובב הולך על ענין אחד הדתורה התירה לעבור על העבירה לצורך פיקו"ג, אלא דלמ"ד הותרה ה"ל נחשב שהותרה התירה לגברא לעבור עבירה כדי להציל חיי ישראל, ולמ"ד דחוי' הכונה בדבוקי' הותרה וכדל' רש"י ז"ל ב"יומא א' ב'.

מיהו נראה לבאר באופן אחר. ד'הותרה' הוי דין על העבירה, בדבוקים פיקו"ג אין העבירה קיימת וכאילו מעולם לא נאסרה הדתורה אמרה בדבוקים פיקו"ג לא אסרתי לך איסורים [וחי' גז' עבירות מפורשות], אבל גדר דחוי' אינו דין על העבירה, דודאי גם כשעובר על איסור במקום פיקו"ג יש כאן מעשה איסור אלא הצלת חיי ישראל דוחה האיסור והוא דין על הגברא דעליו להעדיף מצות וחי בהם על פני האיסור, אבל העבירה הוי מעשה עבירה, ודו"ק.

והראני ידיו"ג הגה"צ מוה"ר יעקב גרינוואלד שליט"א, לדברי הברוך טעם ז"ל בס' עטרת הכמים בסוף הספר בחי' לחולין, ושם דייק מל' הר"ן ז"ל ב"יומא הג' דלדעת ר' יוחנן הסנדלר [ב"ק ע"א א'] דמעשה שבת אסורין מה"ט א"כ כשהחולה אוכל ממה שבישלו לו בשבת הוי עבירה דמעשה שבת אסורין, אלא דמתוך פיקו"ג מותר לו לעבור גם על עבירה זו, ודיק הברוך ז"ל דהיינו דוקא למ"ד דחוי' דחוי' ולא למ"ד 'הותרה', ובפשוטו צ"ע גם למ"ד הותרה ה"ל עכ"פ בישל בשבת ואמאי לא נחשב כמעשה שבת.

אלא הביאור בזה הוא כסברא הג"ל, דלהצד דחוי' דחוי' א"כ מה שנחשבל בשבת נחשב כנתבשל בעבירה אלא דגדרה אצל פיקו"ג, נחשב להצד דחוי' הותרה ולא שייך בזה מעשה שבת, והוי כנתבשל בחול. [והנה דברי הברוך ז"ל הוי חידושא רבא, דלהצד דחוי' דחוי' עוד נעץ מתבשל בשוגג דמודה ר' יוחנן הסנדלר דליכא בזה משום מעשה שבת].

והנה יש להביא פק"ה רמ"א נפלאה לסברא שכתבנו מה דקאמר רבא בזהביתא ל"ב ב' דמצורע שראה קרי אסור להכניס בהגות לעורה, דאע"ג דמצורע הותר לו להכניס בהגות מ"מ אסור משום קרי דזה לא הותר לו. אבל ציבור שהיו טמאי מתים ונעשו זבים, כיון שהותר להם לעשות קרבן בטומאה טעומת מת הותרה בציבור מותר להם גמי איסור זבים. וקאמר להם דהיינו טעמא, "מצורע הותרה הוא, הוא אישתראי ולהא לא אישתראי. טומאה דחיה הוא, מה לי חד דחויא מה לי תרי דחויא".

ולדברינו הביאור בזה הוא נפלא בס"ד. דכיון דגדר הותרה היינו שהעבירה עצמה הותרה, ואין זה דין על הגברא, א"כ בזה לא שרינן אלא מה שמצינו שהותר ולפיכך איסור מצורע דחותר הותר איסור קרי דלא הותר לא הותר, אבל בטומאה בציבור דגם כשמקריבין בטומאה עדיין קיימת איסור טומאה, אלא דהוא דין על הגברא לדחותה, א"כ כיון דבלא"ה צויתא לנו הותרה לקיים הפסח אע"ג דאיכא איסור טומאה א"כ מה לי חד דחויא מה לי תרי דחויא? [ויש ליון לפי"ז בהא דנחלקו הראשונים ז"ל האם עשה דוחה תרי לאוין, אלא דהם ז"ל דברו בב' לאוין נפדירן שלא מאתו

שם איסור, משא"כ בדברי רבא דתרווייהו הוי איסור טומאה, ועכ"פ הא מיהא שמעינן דבב' ל"ח מאתו איסור שפיר נגדה מפני עשה וצ"ע בזה ואכמ"ל].

תו יש לבאר בע"ה ביסוד זה, הא דכ' הר"ן ז"ל בב"צה [ט ב מדפי הר"ן] דריבוי בשיעורים אסור מדאורייתא. ורמי אנפשי' מהא דאמר' התם ממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת, ומוכת דריבוי בשיעורים מותר, ותל' הר"ן ז"ל דשאני מלאכת אוכל נפש ביו"ט דהוי הותרה ולא דחוי', משא"כ פיקו"ג בשבת דהוי דחוי' יעו"ש.

ובפשוטו צ"ע מה לי הותרה מ"ל דחוי', כיון דאסרי' ריבוי בשיעורים היינו בהכרח משום דאע"ג דהכל פעולה אחת מ"מ הריבוי נחשב כמלאכה, א"כ גם ביו"ט דמלאכת אוכל נפש הותרה הא מה שמבשלת שלא לצורך יו"ט נחשב כמלאכה אסורה ומאי שנא. [ולא מבטיח לדעת האור שמח ז"ל בפ"ח מנחות ה"א דחייב חטאת על ריבוי בשיעורים דהוי מלאכה מבורה, אלא אפי' לדעת החת"ם ז"ל כחי' לגיטין ח' ב' דאינו חייב חטאת מ"מ איסורא דאורייתא [חי']].

אמנם לסברתנו הג"ל ניתא מאד, דהנה איסור ריבוי בשיעורים שייך רק היכא דהמלאכה אסורה אלא דחותר לו לצורך מסויב, וכגון פיקו"ג להצד דחוי' דחוי' א"כ המלאכה עצמה אסורה אלא דגדחית מפני פיקו"ג, ובזה כל שמרבה שלא לצורך פיקו"ג קעביר מלאכה. אבל או"ג ביו"ט דהותרה א"כ אין כאן כלל מלאכה אסורה דהמלאכה שעושה היתר גמור הוא, וא"כ גם כשמרבה שלא לצורך מ"מ אין כאן פעולה אסורה, דמלאכת בישול שעושה הוי מלאכה מותרת ודו"ק.

ועתה אי כנים אנו בע"ה בסברא שכתבנו בב"יאר החילוק בין גדר הותרה לדחוי', הנה לפי"ז נמצינו למדים למ"ד דפיקו"ג הוי בגדר הותרה, ג' הלכות חדשות, שכל אחת מחודשת יותר מחבירתה.

[א] היכא דהגוי אונסו לעבור עבירה חמורה וכגון לבשל בשבת להסבורים דהוי הותרה, ויכול להציל עצמו ע"י שיאכל נבילה, דינא הוי דאסור לו לאכול נבילה אלא לעבור על איסור בישול, דכיון דגדר הותרה היינו דין בהמצוה דלא ניתנה במקום פקו"ג א"כ כיון דאנוס על שחיטה ואינו אנוס על נבילה נמצא דבאופן זה מלאכת בישול הותרה לו ולא איסור נבילה כיון דאינו אנוס ע"ז, [ולא כדכתבו לעיל דלמ"ד דהוי הותרה איזה שיצאה יעשה].

[ב] גדולה מזו נמצינו למדים, היכא דגוי אונסו לבשל בשבת ויכול להציל עצמו חוץ לתתום, אע"ג דתתומין הוי רק איסור לאו ובישול הוי איסור סקילה ותרווייהו הותרו אצל פיקו"ג, מ"מ דינא הוי דאסור לו לברוח חוץ לתתום אלא לעבור על איסור בישול, וכחשעם הג"ל דהא דינא אנוס על איסור תתומין אלא על איסור בישול.

[ג] מיהו הרבה יותר מזה נמצינו למדים חידוש גדול, היכא דגוי אונסו לבשל לו בשבת ויכול לרצותו ע"י שיעשה איסור דרבנן או יכול לברוח חוץ לתתום של אלפים אמה שהוא איסור דרבנן, דינא הוי דאסור לו לעבור על איסור דרבנן אלא יעבור על איסור בישול, דכיון דאנוס

על הבישול ולא על האיסור דרבנן, א"כ איסור בישול הותר לו ולא תתומין.

והא דפשיט"ל להלל"מ ז"ל בס' פרשת דרכים דרוש ט"ט דלחצד דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה הוי איסור דרבנן יבטל התירומה ביום החולין שניתקנו עתה בהפרשתו ואע"ג דאינו אנוס ע"ז, וגם האבני מילואים ז"ל בתש"ל סי"ח לא פליג אלא משום דס"ל דלבטל תירומה ברוב הוי איסור תורה, אין זה סותר לדברינו, דהם ז"ל אזלי למאי דקיי"ל דפיקו"ג דחוי' היא אצל מצות ובהא איכא סברת הר"ן ז"ל הנ"ל דהקל הקל תחילה אבל אנו קיימין השתא להש' דפיקו"ג דחותר אצל מצות ובהא חידשנו דכיון דאנוס על החמורה לא הותר לו לעבור על הקלה.

ואל תתמה על זה היאך יתכן שיעבור על איסור תורה ולא על איסור דרבנן, דכבר מצינו כן בדברי המג"א ז"ל בס"י שפ"ט סק"ט דלדעת מהר"ם מרונסנובג ז"ל דשבת הותרה אצל פיקו"ג ושאר המצוות דחויים אצל פיקו"ג אם חולה נזקק לשחוט לו בשבת אסור להאכילו אפי' איסור דרבנן דהשחיטה הותרה והאיסור דרבנן דחוי'. [ודע דהוא ז"ל לא מייירי בגד"ל שאנוס לעבור על החמורה אלא מייירי בחולה מסוכן וצריך להציל עצמו ע"י עבירה ולפיכך הוצרך לזה האיסור דרבנן דחוי', ובגד"ל דאנוס רק על החמורה שפיר ז"ל דגם אם האיסור דרבנן הותרה מ"מ כיון שאינו אנוס ע"ז אסור לו לעבור על האיסור דרבנן].

והנה ג' הלכות אלו היינו רק להסבורים דכל המצוות הותרו אצל פיקו"ג, אבל אי נימא דכל המצוות נדחים אצל פקו"ג, דינא הוי דבב' האופנים הג"ל חייב לעבור על האיסור הקל ולא על איסור בישול בין לדעת הראב"ד ז"ל [כדכתבנו לעיל מדברי התשב"ץ ז"ל] ובין לדעת הר"ן ז"ל, דכיון דגדר דחוי' אין לו דין בהמצוה דלא ניתנה במקום פקו"ג, אלא הוי דין על הגברא דעליו לבחור במצות וחי בהם ולדחות העבירה א"כ עליו לבחור באיסור הקל.

והנה לעיל כתבנו לדון היכא דאנוס על עבירה דרבנן חמורה ויכול להציל עצמו ע"י עבירה דרבנן קלה וכתבנו דלדעת המנח"ל ז"ל גם ככה ג' תפלאא בפרולות הראב"ד והר"ן ז"ל, והנה לדברינו השתא גם בזה ישתנה הדין, דאם נימא דכל איסורי דרבנן הוי בגדר 'הותרה' דבמקום סכנה לא גזרו רבנן, א"כ דינא הוי שחייב לעבור על התתום ואסור לו לעבור על הקל, אבל למאי דהוכחנו מדברי המג"א ז"ל דגם איסורי דרבנן הוי בגדר 'דחוי' א"כ דינא הוי דחייב לעבור על הקל ואסור לו לעבור על החמור.

ומצאתי סתירה לדברינו לכא"ה מדברי הפמ"ג ז"ל בס"י שפ"ח משב"ז סק"ד, שדן שם באחד שאנוס ע"י גוי לעבוד ע"ז בשבת וביד האנוס להרוג את האמאנס, והעלה שם דהריגת הגוי הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה [והנראה דכוונתו ז"ל לסברת מהר"ק ז"ל בשורש קל"ז דכשמבשל בשבת מחמת שגוי אונסו לכו, מיקרי מילאשאל"ג דאין רצונו כלל בהבישול אלא לסלק האנוס מעליו] יעו"ש, וזה סותר לדברינו, דהא התם אנוס על עבירה ע"ז ולא על חילול שבת ומה יתיר לו להרוג הגוי. מיהו זה טעות, דהתם הרי משום איסור ע"ז דינו הוי ליהרג ולא לעבור, וא"כ נמצא חייו בסכנה, ודינו ככל פיקו"ג בשבת דמותר לו להתירפא על איסור שבת.

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

וארא – תשפ"ג

ומרן הגראמ"מ שך זצ"ל בהספד על הרבנית פ' פוברסקי ע"ה אשת מרן הגר"ד זצ"ל אמר (קול נהי ארימה עמ' שסב): האבא שלה הצליח לבנות אותה שתהיה כזאת אשת חבר. ככה היא יכלה לגדל דורות דור של תלמידי חכמים זה לא קל. בכלל לא קל האבא יכול לרצות הבעל יכול לרצות אבל אם יש אבא שמזלזלת קצת האבא אומר לילד והאבא שומרת עליו ואם היא עושה לו את הדבר יותר קל...

אמאי היה שלום עם כוש

ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את כל גבולך בצפרדעים. [וארא ז, כז]

איתא במדרש (וארא י, ב) "כל גבולך בצפרדעים, רז"ל אמרו המכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים גרם להם שיעשו שלום ביניהם, כיצד היה מחלוקת בין בני כוש ובין בני המצריים, המצריים אומרים עד כאן תחומנו והכושים אומרים ע"כ תחומנו כיון שבאו הצפרדעים עשו שלום ביניהם, הגבול שהיו נכנסות לתוכו הדבר ידוע שאין השדה שלו שנאמר את כל גבולך, גבולך ולא של אחרים".

ושמעתי לעורר אמאי נעשה דבר כזה, שניהיה להם שלום מהמכות, שלכא' הם הרויחו מהמכות.

ונראה דהיה מטרה שידעו שהכל מה', שלא יעלה צד שעזרו האובים של מצרים לעם ישראל לצאת ולברוח, ולכן נעשה שלום ביניהם שכבר אין סיבה שיעזרו לישראל לצאת, ואפ"ה עמ"י יצאו ממצרים מכח ה' לבדו.

ובס' אבני שהם להגרמ"ל שחור, כתב: שאל השואל הלא כבר נודעו להם הגבולות המדויקים שבין מצרים לבין חם על ידי מכת הצפרדע, ולמה איפוא הוצרכו שנית ללמוד את הגבולות על ידי מכת הארבה והשבתה שיתכן לומר שבעת שנתבררו הגבולות על ידי הצפרדעים סימנו ביניהם בעלי השדות את הגבול על ידי נטיעת יחורים בין שדהו לבין שדה חבירו כעין שמצינו בגבולות הארץ שתיחמו ביניהם על ידי זריעת חצב וכך ידעו כל אחד התחומין שלו ושל חבירו.

אכן כל זה הועיל להם עד שהגיעה מכת הברד שנאמר בה (שמות כה) ויך הברד בכל ארץ מצרים וגו' ואת כל עשב השדה הכה הברד ואת כל עץ השדה שיבד וכיון שנשברו אותן יחורים שנשעו ניטשטשו תחומי הגבולות ושוב פרצו מחלוקות בין בעלי השדות המצרים אומרים עד כאן תחומנו והכושיים אומרים עד כאן תחומנו והוצרכו שוב ללמוד את צדק המשפט כיון שבא הארבה שנאמר בו הנני מביא מחר ארבה בגבולך ולא בגבול בני חם על זה נאמר כאשר משפטיך לארץ צדק למדו ארבה ויומתק לשון הפסוקים בתהלים (קה, לב – לד) נתן גשמים ברד אש לחבות בארצם ויך גפנם ותאנתם וישבר עץ גבולם אמר ויבוא ארבה וילק ואין מספר שהברד שיבר עץ גבולם הם העצים שניטעו לתחום את הגבולות כדרך שביארנו ולכן הוזקקו לארבה שילמד את גבולתיהם המדויקים.

השמחה לישראל

הנה מכת צפרדע היה רעש למצרים, ושואלים הרי גם לישראל היה מכך רעש.

ותירצו דהנה אדם שעושה שיפוצים בביתו, בדרך כלל הרעש מפריע לשכנים אבל לאדם עצמו זה לא מפריע. כי הוא שמח בתוצאה.

וכך גם הרעש של הצפרדעים שעשו למצרים זה היה צער, אבל לישראל זה היה שמחה.

שליחות של משה ותפקיד אהרן

ויאמר ה' אל משה ראה נתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך. אתה תדבר את כל אשר אצוץ ואהרן אחיך ידבר אל פרעה ושלח את בני ישראל מארצו. [וארא ז, א – ב]

כותב רבי יצחק אלחנן ספקטור : ועל פי מה שכתבתי נראה לי לפרש הפסוקים בשמות (ז' א' ב') ויאמר ה' אל משה ראה נתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך, אתה תדבר את כל אשר אצוץ ואהרן אחיך ידבר אל פרעה. הכוונה גם כן דאתה תדבר ונתתיך אלקים לפרעה, בכדי דיהיה מעשיך ודבורך כמו דבר ה' ויהיה נצחי, וכדכתיב בישעיה (מ' ח') ודבר אלקינו יקום לעולם, וישראל נושע בה' תשועת עולמים (שם מ"ה י"ז), ושליחות אהרן יהיה בכדי שלא יגרום החטא, כיון דיצא מן פי ה' ומשה, וכמו שכתבתי לעיל (אות י"ג), ועל פי הפסוק דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתיו (שם נ"ה י"א). (מאמר על הגאולה בהקדמה לס' עין יצחק)

צורת הלימוד מהצפרדע

איתא בגמ' סנהדרין סז, א "תכס את ארץ מצרים אמר רבי אלעזר צפרדע אחת היתה השריצה ומלאה כל ארץ מצרים כתנאי רבי עקיבא אומר צפרדע אחת היתה ומלאה כל ארץ מצרים אמר לו רבי אלעזר בן עזריה עקיבא מה לך אצל הגדה כלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות צפרדע אחת היתה שרקת להם והם באו".

וביאר הגר"ח"ש שליט"א, דהנה בדרך בלימוד האגדה, זה להביא עוד דברים דומים ולבנות עפ"י מערכה. אמנם בלימוד העיון, עיקר הלימוד הוא מיניה וביה בתוך הסוגיא. וע"ז באו דברי ר' אליעזר אחר שר' עקיבא אמר שהיה רק צפרדע אחת והכו אותה, והיינו שהכל יצא מיניה וביה מתוך נצפרדע, וע"ז אמר לו ר' אליעזר מה לך אצל אגדה. באגדה הצורה היא שונה שקורא לאחרים והם באים.

כוח האם בחינוך בניה

ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים למשפחתם. [וארא ו, כה]

דבר נפלא מצינו באלשיך כאן כ' וז"ל "אך את מטה לוי, מנה כל ראשיהם לתולדותם, ואמר ואלה שמות כו', והזכיר כל הראוי ליקרא ראש לכל דבר שבקדושה. ועל כן משמית תולדות בני גרשון ומררי, ומנה שלשלת כל זרע קהת עד פנחס. וקרא אותם ראשי אבות הלויים, גם על משפחות בני גרשון ומררי, שהוא על יתרון צדקתם של אלו שהזכיר מתולדות קהת. ועל כן השמיט בני משה, ומנה נין ונכד של אהרן, יען כי לא היו ראויים לימנות ראשים כזרע אהרן. ולכל יראה כנוגע בכבוד משה שלא יחשבו בניו כבני אחיו, שלא הוליד הגונים, על כן על פי דרכו, הודיענו זווג עמרם אביו ואהרן ואלעזר, לומר שעל ידי קחת עמרם את בת לוי, זכה ותלד לו את אהרן ואת משה. ועל ידי קחת אהרן את אלישבע אחות נחשון הצדיק, על כן ותלד לו את נדב כו'. ואלעזר גם הוא לקח מבנות פוטיאל, הוא יוסף שפטט ביצרו ועמד בנסיון להתרחק מן העבירה (שמות רבה ז ד), ילדה לו את פנחס שקנא על עובר עבירה. מה שאין כן באשת משה, שלא היתה בת אבהן, וממנה נגרע שלמות בנים".

[ועי' ב"ב קט, א אמר רבי אלעזר לעולם ידבק אדם בטובים שהרי משה שנשא בת יתרו יצא ממנו יהונתן אהרן שנשא בת עמינדב יצא ממנו פנחס].

לאזור כח ולכתוב ולקח את הקולמוס לטובלו בקסת ומרעידת ידיו נשפך הדיו מהקסת על הנייר והוא משאיר את זה ככה, ורק כותב לו למה זה קרה. והגאון ר' יהושע ליב דיסקין זצ"ל היה אומר כי כל דבר הקשה צריך לשאול אצל השולחן ערוך ומנו ר' יצחק אלחנן הגאב"ד דקאוונא. רבי ארי' ליב פרומקין מציין בכתביו, סיפר לי פעמים רבות הגאון רבי יצחק אלחנן אשר התרועע עם רבי יהושע ליב אצל הגאון רבי בנימין, כי רבי יהושע ליב כבר בילדותו היה למופת בישראל וכצאת השמש בגבורתו כן האירו ימי ילדותו.

צדק בקובנה

ר' אבא יעקב הכהן בורוכוב היה פעם אצל ר' יצחק אלחנן בעניני הכלל, אמר לו ר' יצחק אלחנן מה שאמר. אמר ר' אבא יעקב הכהן, אבל הרבי המהר"ל דיסקין לא אמר כך, ענה לו ר' יצחק אלחנן, בבריסק, הרב מבריסק צודק. וכאן אני צודק. התפעל מאד ר' אבא יעקב ואמר ראיתי שהוא צדק, שבבריסק הרב מבריסק צודק, ובקובנה הרב מקובנה צודק. ובאמת אמר החבל יעקב עולם התורה מכיר בגדלותו של מהר"ל דיסקין בפלפול ועיון, ואינו יודע מכחו הגדול בפסק ההלכה, ולעומת זאת מכיר בגדלותו של רבי יצחק אלחנן בפסקי הלכה, ואינו יודע שהיה שר התורה ושליט בכל ממנה כשהתמנה לרבה של קובנה נסובו עליו לומדי העיר אריות בתורה וחשבו להכנס עימו במלחמתה של תורה ולהקיפו פלפולים לאין מוצא, מה עשה הביא ראיות לדבריו מסדר קדשים והחל לומר בו מערכות עצומות, ומכיון שלא שלטו בסדר זה שמעטים יודעו, נאלמו דומיה ועטרוהו בכתר התורה.

טרח ללמוד בחל יצחק

מעשה רב שסיפר הגאון רבי יצחק ירוחם זצ"ל על גדולת אביו באהבת תורה, באחד הכינוסים שנחננו בירושלים לזכרו של המהר"ל דיסקין, את הסיפור הביא כלשונו אחד מן השומעים שנכח במעמד ה"ה רבי ישראל לב ז"ל הדברים שנאמרו באידיש תורגמו לשון הקודש בתרגום חפשי.

היה זה בשנת תרל"ד אאמו"ר הגר"ל זצ"ל ישב במסיבת תלמידי חכמים גדולי תורה, ואז הביא שליח מן העיר קאוונא מבית הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל לבית הרב אחד מספריו באר יצחק, נחל יצחק על שו"ע חושן משפט שיצא אז לאור, פניו קרנו מאושר שהרי הגאון רבי יצחק אלחנן הוא ידידו ורעו משחר ילדותו, שניהם ספגו תורה ויראה בבית הסבא רבי בנימין זכר צדיק לברכה.

הושיב אאמו"ר את השליח ליד שלחנו בין יתר התלמידים והחל מספר בשבחו ובתהלתו של המחבר וכמה גדולה המצוה להרביץ תורה בפרסום חדושי תורה, מתוך חביבות התורה ויקרת המחבר עוד בטרם ידע מהכתוב בספר הציע לפני המסובים שיקראו לפניו שלש תשובות מהספר הנ"ל עד שיתרגל וידע דרך למודו של הגאון המחבר, ואחר כל שאלה שהמסובים יציעו לפניו מתוך הספר יגיד הוא את התשובה על פי שיטתו ודרך לימודו של המחבר.

אחד מן המסובים הקריא לפני הרב שלש תשובות בדלוג מההתחלה מהאמצע ומהסוף, ואח"כ התחילו בנסיון בראשונה כוון הרב בדיוק נמרץ לכל מה שנכתב בספר וכן בשניה אך בשלישית נכשל ואמר חדושים נפלאים אך לא כמו שכתב בעל הנחל יצחק, קם הרב ממקומו בצער והכניס סכום כסף לקופת רבי מאיר בעל הנס וניסה בשנית אך שוב לא כוון.

חזר אאמו"ר והכפיל את סכום הכסף לקופת רמבעה"נ ושוב אמר מה שאמר ועדיין לא כוון, הצטער הרב צער גדול הסתובב אנה ואנה והכניס כפל כפליים לקופת רבי מאיר בעל הנס, או אז עלה בידו לכוון לדבריו בדיוק ושמח הרב שמחה גדולה עד מאד, ומה מאד גדלה שמחתו כשמצאו את דבריו שאמר בראשונה גם הם כתובים מן המחבר הנ"ל, אלא שהם נמצאים במקומות אחרים בתוך הספר הזה.

כשסיים הגאון רבי יצחק ירוחם זצ"ל את דבריו הוסיף ואמר, על גדולתו בתורה של אאמו"ר שכיון לדעת המחבר לא הפליאתני, אבל על זאת אתפלל החביבות התורה ואהבת רעים, כמה הביע את צערו כשלא יכול היה לכוון לדברי ידידו הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל, ולעומת זאת את גדל השמחה כשהצליח.

ומטייל בכל הש"ס

כשהגיע ספרו של הג"ר יצחק אלחנן באר יצחק לבית מדרשו של המהר"ל דיסקין, היו תלמידים שע"י ההרגל לשיעוריו החריפים של מהר"ל דיסקין לא ידעו להעריך את דרכו השונה של ר"א המבוססת על תבונה חודרת במרחבי הש"ס והפוסקים, אמר להם המהר"ל דיסקין מהספר ניתן לראות את כחו של ר"א שנוטל סברא של הרשב"א ומטייל עמה בכל מרחבי הש"ס.

שמעתי מש"ב הרה"ג רא"ו שליט"א ששמע מאביו זצ"ל.

החוקר הידוע אברהם משה לונץ שהשתייך לחוגי המשכילים בירושלים, ייסד בית כנסת בשכונת 'אבן יהושע' שברחוב אגריפס פינת רחוב 'מסילת ישרים'. וכמובן שחרדי ירושלים הדירו רגליהם משם.

ויהי היום, ותוך כדי הליכתו נזכר סביו הרב רבי ראובן אליצור זצ"ל שעדיין לא התפלל מנחה, והנה כבר קרוב מאד לשקיעה. ומכיון שעמד ממש ליד בית הכנסת הנ"ל החליט שאין ברירה והפעם יכנס לשם להתפלל.

כשראה אברהם משה לונץ אברך חרדי נכנס לביהכ"נ שלו החל לבוא עמו בדברים. אך הסבא החל להתוכח אתו, ובלהט הויכוח העליב אותו הסבא רבה תוך כדי שהוא מזכיר את מומו הגופני, ואמר לו, שכשם שהוא עור בעיניו הגשמיות, כך הוא עור בעיניו הרוחניות, וגם כינה אותו בכינוי מסוים. אחר שעה קלה בהגיעו לביתו שבבתי ברוידא, החלה לפתע בתו אסתר שהיתה אז ילדה קטנה לצעוק, שאינה רואה כלום. הסבא הבין מיד שדברים בגו, ומיד רץ לעיר העתיקה למהר"ל דיסקין, לשאול, אולי הדבר קרה ממה שהעליב את א"מ לונץ.

מהר"ל דיסקין הורה לשלוח מנין אנשים לכוותל המערבי שיתפללו עליה, והרגיע את הסבא רבה שבעזר השם היא תבריא ולעולם לא תסבול עוד על עיניה, וב"ה הבריאה ועד סוף ימיה לא כהו עיניה.

ואז הוסיף לו מהר"ל דיסקין משפט חשוב מאד: 'זאלט איהר וויסען זיין, אז פון א אום שולדיגען פעלער טאר מען ניט מאכן קיין חיזיק'. [הוי יודע, שממום [גופני] שאין האדם אשם בו, אסור לעשות צחוק].

הנה כי כן, מהר"ל דיסקין שלחם באברהם משה לונץ בכל האמצעים והכוחות שעמדו לרשותו, עד כדי כך היה זה מנודה בעיניו שלא סידר קידושין בחתונה שהשתמשו בכתובה... שנדפסה בבית דפוסו של לונץ; ולמרות הכל, כן היא ההלכה בהלכות אונאת דברים, שאסור להעליב אדם בשל מומו הגופני, גם אם זה א"מ לונץ.

ניכר שראו

הגאון הגדול ר' מענדל אטיק זצ"ל אמר שהיו ידוע בצעירותו שעוד היו אנשים שראו את המהר"ל דיסקין, וטענו שניתן לראות על האנשים האם ראו את המהר"ל או לא.

זהירות מתועלים

סיפר רבי שלמה יחיאל פרידמן זצ"ל, שפעם בערב יוה"כ כשאכל המהר"ל דיסקין סעודה מפסקת, הגיע אברך לבקש ברכה והניח את המחזור שלו על קצה השולחן שבו אכל המהר"ל דיסקין, והשולחן היה די גדול, ואפ"ה כשראה המהר"ל דיסקין ד"ז, לא רצה יותר לאכול ממאכלו, מפני שחשש כבר לתולעים. - מפי רבי דוד פרידמן שליט"א.

הדת תעמוד על תילה

על רבו סיפר הגר"ד בהר"ו: פעם נתקלה ברחבת חצר ביתו של הגאון מבריסק, אנשים ונשים קלי דעת במטרה להפגין נגד רבנו שגילה באותו הזמן התנגדות לבית חולים ידוע בירושלים, אשר בראשו עמדו שלוחי ההשכלה, הללו הקימו רעש והמולה, באמרם כי התנגדותו של המהר"ל עלולה להחריב את בית החולים, שהיה מהיחידים בירושלים, ולפתע יצא המהר"ל מביתו אל הגוזזטרא והכריז כלפי הנועדים, "מוטב יתגוללו החולים ברחובות עיר, והדת על תילה תעמוד".

ועוד סיפר: פעם קיבל בנו רבי נחום שטף דם בחטמו כשהוא בדרכו לשיבת אהל מועד, אותה שעה הציץ ר"ל החוצה דרך אשנב ביתו, וראה את ר' נחום מתבוסס בדם הנוזל מנחיריו ללא הפוגה, או אז פתח ר"ל את האשנב ופנה אל ר' נחום בקריאה "הכנס נא להיכל הישיבה ויעצר הדם", ואכן, מיד צעד ר' נחום פנימה ונזילת הדם פסקה.

אך המהר"ל בענוותנותו מיהר לטשטש את המאורע ו"התנצל" ואמר "היה זה חשבון בעלמא, ראיתי שככל שעובר הזמן טיפות הדם הולכות ומתקטנות וחישבתי שעד שיכנס להיכל הישיבה תיעצר זרימת הדם לגמרי..." כאשר נדרס בנו של הגר"ד בהר"ן ע"י גמל והיה חולה מסוכן הורה המהר"ל דיסקין זצ"ל להוסיף לו את השם בנימין, ויצא מכלל סכנת חיים אך נשאר ידוע סבל ומכאוב ונפטר ערירי. - מפי רבי דוד פרידמן שליט"א, בשם רבי אליעזר וויספיץ ז"ל.

הפחד והמורא ממנו

שח הגר"י אדלשטיין זצ"ל: שמעתי מר' משה מנדל וינקלר שראה במרתפים של בית היתומים דיסקין, ארגזים מלאים במחברות שהוא כתב, ומכתבים שהוא כתב, וכתבו אליו. וזה פלא שאף אחד לא מטפל בזה להוציאם לאור, הוא ראה שם מכתב שכתב אליו רשכבה"ג ר' יצחק אלחנן זצ"ל מקובנא, והיה שם על הגליון כתם גדול של דיו שנשפך, במכתב כותב לו ר' יצחק אלחנן שכבר שבועיים שהוא מנסה לכתוב לו את המכתב ובכל פעם שהוא מנסה להתחיל לכתוב את שמו של הנמען, רועדות לו הידיים מתוקף קדושתו של המהר"ל עד שפעם אחת החליט

כניסת שבת ב"ב 4:41

יציאת שבת ב"ב 5:42

גיליון 37

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת וארא

ביאורי תפילה

"שלח אותות ומופתים בתוככי מצרים בפרעה ובכל עבדיו".

יש להפליא ולדקדק במאמר זה "שלח אותות ומופתים בתוככי מצרים", שהרי היה צריך לומר **בתוך מצרים**. {ומדוע הוסיפו כ' וי'}

וב'דעת זקנים מבעלי התוס' ביארו ע"פ רש"י שכל מכה היתה חודש ימים {שלושים יום} - והם הם הכ' וי' המיותרים במקרא הזה שעולים בגמטריא לשלושים...

וז"ל הדעת זקנים מבעלי התוס' (וארא פנ"ה): פרש"י שכן היה דרך כל המכות שכל אחת היתה משמשת רביע חדש, והשלשה חלקים היה מתרה בו. נמצאת המכה עם ההתראה היה חדש שלם, מדכתיב שלח אותות ומופתים **בתוככי מצרים** שהיה יכול לכתוב **בתוך, הרי כ' י' יתרון** שעולין שלשים הרי חדש שלם. יעו"ש

החומרא באי הכרת טובה

אחד השופטים בערכאות פגש פעם את המשגיח הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל, וציטט בפניו את דברי הגמ' בכתובות קה"ב המספרת כמה עובדות על בעלי דין שהיטיבו בדברים קטנים לדיינים שלהם [כמו אדם שהפריך נוצה מעל בגדי הדיין], ומשום כך סירבו הדיינים לדון אותם. ושאל השופט 'וכי בשביל הנאות קטנות כאלו להיפסל מלדון?! איך זה שאנשים גדולים כל כך לא יכלו להתעלות מעל החישובים הקטנים האלו של טובת הנאה'.

השיב לו המשגיח "אילו בעל-דין היה מכניס לך במעטפה מיליון דולר, האם היית מרגיש את עצמך נוגע בדבר?"

השיב הלה "בודאי". המשגיח ואמר **"דע לך שאצל גדולי ישראל גם ההנאה הקטנה ביותר מחייבת אותם להכיר טובה למי שעושה להם את ההנאה הזו**. נמצא שהלוקח שוחד כל שהו אינו יכול שלא להיכשל בו, שהרי אם יתחשב בשוחד יכשל בסילוף הדין, ואם לא יתחשב בשוחד יכשל בחוסר הכרת הטוב שגם היא שחיתות".

"וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי" והגאולה העתידה

רבינו סעדיה גאון כתב שבשתי מילים הבטיח הקב"ה לאברהם שמלכות מצרים עתידה ליתן את הדין ואמר **"דן אנכי"**, ובזה התרחשו כל כך הרבה ניסים ונפלאות אותות ומופתים בשעת יציאת מצרים, על אחת כמה וכמה שיתרחשו ניסים ונפלאות בגאולה העתידה שכל כתבי הקודש מלאים בפסוקי הבטחות ונבואות.

הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל ביאר עד"ז את דברי הנביא שאמר **"ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך"**, שאם כל היסורים והרדיפות החורבנות והתלאות שעברו על עם ישראל נכלל ברגע קטן, אי אפשר לתאר כלל כיצד תיראה ההבטחה "וברחמים גדולים אקבצך".

למרות המצב הקשה בעם ישראל כל אחד הצטער על סבל השני

"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל" (ו,ה)

המפרשים עומדים על משמעות המילה **"וגם"**.

מספרים שפעם הגיע אל החתם סופר יהודי עשיר גדול שירד מנכסיו לבקש ברכה, אמר לו החת"ס, הרי יש לך אח עני מרוד שצריך לעזור לו, ענה הלה, רבי אני באתי לבקש על עצמי, אני ג"כ במצוקה. אמר לו החתם סופר, נאמר בפרשה **"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל"** הפירוש הוא שלמרות המצב הקשה ששרר בעם ישראל וקושי השיעבוד בכל זאת היה כל אחד מצטער וכואב על הסבל של השני, אמר הקב"ה **אם כך שבמצבכם אתם מרגישים וכואבים אחד את השני, אז גם אני שמעתי את נאקת בני ישראל....** כך א"ל החת"ס אם אתה היית שומע את הזעקה של אחיך יתכן ולא היית מגיע למצב הזה.

מה בין זקני ישראל לזקני עמי ארצות

"ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש ושמונים שנה בדברם אל פרעה" (ז,ז)

יש להבין מה מקום מצאה התורה לציין את גילם של משה ואהרן, דווקא כאן בהקשר לאותה פגישה עם מלך מצרים? ונראה לומר, כי דרך העולם ככל שהאדם מזדקן יותר כך הוא מסיר עול מעליו, פורש מתפקידיו כדי לישב בנחת ובודאי לא ליטול תפקידים גדולים חדשים. והנה לפנינו משה ואהרן בגילם המופלג מקבלים על עצמם את הנהגת כלל ישראל. תפקיד עם עול ואחריות כבדים מנשוא. [הלא ידוע כי כל הזקנים שיצאו עם משה ואהרן לפרעה נשמטו מפחד פרעה].

וכן כתב בספורנו "ומשה בן שמונים שנה ועם כל זקנותם השכימו והזדרזו לרצון קונם", כי גם מי שהגיע לשמונים בימים ההם כבר עבר ימי השיבה והגיע לגבורות, כמו שהעיד בתפילתו (תפלה למשה) באומרו **"ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה"** עכ"ל. כך נראים זקני תלמידי חכמים מנהיגי העדה לדורותיהם, וככל שמדקנים דעתם מתיישבת, עמלי תורה ומרביצי תורה ממשיכים בתפקיד מסירת התורה גם בימי זקנה ושיבה כל זמן שהרג דולק... אשרי העם שהם מנהיגיו.

הכרת הטוב אפילו על דבר מועט

"ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרן נטה את מטן והן את עפר הארץ" (ח,יב) וכתב רש"י **"לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה, לפי שהגן עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול לכן לקה ע"י אהרן"**

והנה אם נתבונן בענין זה, מה הועיל לו העפר, הרי מיד למחרת נודע הדבר כמו שאמר משה **"אכן נודע הדבר"** ומיד "וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרוג משה ויברח משה מפני פרעה" (ב,טו) א"כ לבסוף לא היתה למשה הצלה במה שטמן את המצרי בחול, ומדוע חייב בהכרת הטוב?

אלא יש ללמוד מכאן שגם הרגשה טובה של יום אחד בהיותו מדמה לעצמו שניצל מחרב פרעה על ידי הטמנת המצרי בחול - **גם על הרגשה מועטת זו נתחייב משה רבינו בהכרת הטוב לעפר אשר במצרים**.

ועל אחת כמה וכמה שאנחנו מחויבים בהכרת הטוב על מעשה הטבה של ממש, וביותר אם הטבה זו נמשכת שנים רבות כמו הטבה של הורים לבניהם שהחיוב גדול מאוד.

בענין הכבדת לב פרעה ושלילת הבחירה

"אתה תדבר את כל אשר אצוה... ושלה את בני ישראל מארצו. ואני אכביד את לב פרעה והרבתי את אותותי את מופתי בארץ מצרים" (ז', ג')

קושיית הראשונים מדוע פרעה קיבל עונש הרי הוכבד ליבו בעל כרחו וג' ביאורים בזה המכות ניתנו בגלל ההבטחה לאברהם 'וגם את הגוי דן אנכי' או כדי להראות שהקב"ה שולט על הבריאה

הכבדת לב פרעה והטעם שאעפ"כ נענש

פרש"י "מאחר והרשיע והתריס כנגדי וגלוי לפני שאין נחת רוח באומות עובדי כוכבים לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה לבו, למען הרבות בו אותותי ותכירו את גבורותי... ואעפ"כ בחמש מכות הראשונות, לא נאמר 'ויחזק ה' את לב פרעה', אלא 'ויחזק לב פרעה'". תמהו הרמב"ם האבע"ז והרמב"ן על מה שהקב"ה חיזק את לב פרעה כפי שהבטיח מתחילה, והרי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ומה חטא פרעה אחרי כי השי"ת חיזק את לבו לבל ישלחם?

ג' טעמים מדוע קיבל עונש למרות שהוכבד ליבו

א. כתב הרמב"ן שהטעם הראשון להכבדת לבו היא כי פרעה ברשעו שעשה לישראל רעות רבות חנם, נמנעה ממנו זכות דרכי התשובה ונידון לפי מעשיו הראשונים ובעדו, וכמש"כ הרמב"ם בהלכות תשובה.
ב. טעם נוסף כ' הרמב"ן הוא לפי שחמשת המכות הראשונות היו בפשעו דלא רצה לשלחם לכבוד ה'. אבל כאשר גברו המכות וגלאה לסבול אותם, רץ לבו והיה נמלך לשלחם מכובד המכות, ולא כדי לעשות את רצון בוראו, לכן הקשה ה' את רוחו ואימץ את לבבו למען ספר שמו והרבות בו אותותיו. (וכך משמע מפרש"י ז', ג')

ג. דרך שלישיית כתבו הספורנו והמלבי"ם שאמנם הקב"ה חפץ בתשובת הרשעים ולא במיתתם כאומרו "חי אני נאום ה' אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב הרשע מדרך".

אלא שה' הבוחן לבבות ידע את רוע לבו של פרעה ורשעותו, שמה שלא יתן להם להלך א"ז בגלל שישלול ממנו בחירתו, אלא שהוא מעצמו בבחירתו החפשית לא יתן אותם להלך, ורק כל ההכרח לשלחם הוא בגלל המכות והיסורין.

וה' רצה שהשילוח לא יהיה ע"י ההכרח, לכן חיזק את לבו שלא ירץ לבבו מפני היסורים ותשאור בחירתו החפשית ובאמת לא ניטלה ממנו הבחירה.

ב. עשרת המכות ניתנו כעונש למצרים או מפני ההבטחה לאברהם

בפרשת "בא" כתיב" כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו, למען שתי אותותי אלה בקרבן... ולמען תספר... את אשר התעללתי במצרים". (י', א')

ויל"ע וכי תכלית המכות היו להקשות את לבו שלא ישלח את בני" ואז יוכל להרבות באותות, הרי נאמר בברית בין הבתרים "וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי" ואמרו בעדויות (פ"ב, מ"י) שמשפט המצרים י"ב חודש הרי שנתקיים בהם דין, וא"כ מדוע נצרכה הכבדת הלב להביא עליהם עונשם שהיה בדין?

הכבדת הלב היתה שלא ישוב בתשובה

בספר "תורת בריסק" מובא שהג"ר מאיר סולוביצ'יק זצ"ל ביאר ש'התשובה' עומדת כתריס בפני הפורענות כדתן באבות (פ"ד מ"א) וכמו שייסד הפייטן "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה",

ועל כן אילו היה פרעה עושה תשובה היה מועיל בכך לבטל מעליו את הגזרה של עונשי השיעבוד.

לכן נצרכה הכבדת לבו למנוע ממנו התשובה שהיה בכוחה לפוטרו מעונשו, וזהו שאמר "למען שתי אותותי אלו בקרבן".

מה היא הכפילות 'אותותי ומופתי' ו'נתתי את ידי'

בספר 'משמיע שלום' כתב לבאר את הכפילות במה שנאמר "ואני אקשה את לב פרעה והרבתי את אותותי ואת מופתי בארץ מצרים", ושוב נאמר "ולא ישמע אלכם פרעה ונתתי את ידי במצרים", דמהם 'אותותי ומופתי' ומהו 'ונתתי את ידי'?

אלא שכאן נאמרו שני החלקים שבמכות, דמלבד התכלית שהיתה במכות לידע "כי אני ה' בקרב הארץ" ו"שאינ כמוני בכל הארץ" ושאר הלימודים שיש ללמוד מהמכות בענין התשובה (כמבואר להלן אות ג), היה במכות קיום ההבטחה ש'וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי'. וזה שחזר ואמר "ונתתי את ידי במצרים" ופרש"י "יד ממש להכות בהם" לדונם ולענשם על מעשיהם, וכמבואר במדרש תנחומא (ורא י"ד) שעשר המכות היו כולן מידה כנגד מידה על שמיררו את חיי בני".

ג. להודיע לבאי עולם שהקב"ה יכול למנוע התשובה מהחוטא

מטרה נוספת בהכבדת לב פרעה ומה שמשה רבינו נשלח לפרעה אע"פ שידע שלא ישלחם כמו שאמר "ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה'", וכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ו ה, ג) שזה נעשה כדי להודיע לבאי העולם שבזמן שמונע הקב"ה התשובה לחוטא, אינו יכול לשוב אלא ימות ברשעו שיעשה בתחילה ברצונו.

לפי"ז מבאר מרן הגרי"ז זצ"ל מה שנאמר "בא אל פרעה" אע"פ שבאמת אין תכלית ביאתך אליו שישלח את בני", כי אני הכבדתי את לבו" וגם לאחר שתבוא אליו יכביד עדיין ליבו ולא ישלח את בני" ממצרים. - מ"מ כל תכלית בואך אליו הוא רק "למען תספר באזני בנך ובן בנך", דהיינו להודיע לבאי עולם שבזמן שמונע הקב"ה תשובה מהחוטא אינו יכול לשוב אלא ימות ברשעו.

אולם לפרעה עצמו לא היתה זאת אלא התעללות וצחוק דמחד גיסא מתרין בו שיעשה תשובה וישלח את בני" כדי שלא יבואו עליו המכות, ובאמת כבר לא יכול לשוב ולהנצל מהם.

זה שמסיים הפסוק "את אשר התעללתי במצרים" דכלפי חוץ היתה כאן התראה וכביכול אם יחזור בו ינצל מן העונש, אבל למעשה כבר ניטלה ממנו הבחירה ולא יכל להמלט מן העונש וזוהי ההתעללות!

מדוע הכבדת לב פרעה זה סיבה לבקש ממנו שישלח את עמו"י

בזה ניתן ליישב את הקושי במה שנאמר "בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו" וכי הכבדת לב פרעה היא סיבה לבואו של משה אליו? הרי זו סיבה שלא לבוא אליו שהרי ידוע שלא ישמע לו?

ולמבואר מיושב דאדרבה מכיון שאני הכבדתי את לבו לכן בא אל פרעה, כדי להודיע לבאי עולם שבזמן שמונע הקב"ה התשובה לחוטא, שוב אינו יכול לשוב.

בסיעתא דשמיא עד עתה יצא לאור 'קובץ משולחן גבוה' ו' חלקים על התורה וג' חלקים על המועדים.

להשגת הקבצים, להערות והארות, ולרשימת התפוצה של הגיליון

ניתן להשיג בטלפון 05-48419094 או במייל mg036198046@gmail.com

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

דרשת הגאון הצדיק רבי שלמה ברעוודה זצ"ל

בענין יציאת מצרים ועשרת המכות

(מתוך הספר שיח שלמה בעריכת הרב תומר איזק)

מעשה במסכן ובאספן

הזוהר הקדוש בפרשת יתרו (סח.) מקשה קושיא: כתוב "וישמע יתרו", ומה הוא שמע, יציאת מצרים וקריעת ים סוף וכו'. וכי רק יתרו שמע וכולי עלמא לא שמעו? והלא כתוב "שמעו עמים ירגזון, נמוגו כל יושבי כנען", כולם שמעו את זה, אז מה המיוחד ביתרו?

מתרץ הזוהר: "אלא אינהו [יושבי כנען ושאר העמים] שמעו ולא איתברו [לא נשברה הקליפה הטמאה שלהם], איהו [יתרו] שמע ואיתבר, איתכפא קמיה דקוב"ה [נכנע לפני הקב"ה] ואיתקרב לדחלתיה [נתקרב לעבודת ה' למעשה]. וזו כונת הכתוב 'וישמע' יתרו, שהוא 'קיבל' את הדברים, אבל השאר רק 'שמעו' אותם ולא השתנו. יש לי משל על זה, שאני חושב שהוא ממש נפלא לענינו. על אדם מסכן שמסתובב ברחובות, מסכן מאוד, ללא אכילה ושתייה וללא קורת גג, ובלילות היה ישן בפארק תחת העצים. הוא מבקש נדבות לאכילה ושתייה ממש, ומי יודע אם ח"ו לא גונב לפעמים. יום אחד הוא מגיע לרעבון ממש, כי כבר שלשה ימים שלא הצליח לאסוף אף פרוטה, ולכן לא אכל ולא שתה כלום. מרוב יאוש הוא מרכין את ראשו, ומתהלך לו ברחוב בתקוה למצוא איזה מטבע שנפל ממישהו, אולי יהיו לו עשרה שקלים לקנות כוס קפה וחתית עוגה.

וכך הוא הולך ומתבונן, ופתאום מוצא מטבע. הוא מתכופף אליו, והנה זה עשרה שקלים! מאיר לו מזלו! הוא רץ תיכף למסעדה, מזמין כוס קפה ועוגה שאפשר לקנות בעשרה שקלים, משלם, אוכל ושותה ופוקח את עיניו, ואומר לעצמו: "אה, עכשיו אפשר לחיות עוד שלשה ימים!"...

בעל המסעדה לוקח את הכסף ושם בקופה, ובסוף היום הוא סופר את כל המטבעות, אורז אותם בחבילה, ומפקידם בבנק.

בבנק סופרים את הכסף שוב, אבל שם יש לפקידים ולפקידות עין אחרת כשהם סופרים: הם לא רק מחפשים זיופים, אלא בעיקר הם מחפשים מטבעות נדירים של אספנים. 'נדיר' זה לאו דוקא ישן מאוד, אלא לפעמים בשעת יצור המטבעות מתרחשת איזו טעות במכונה, ואז נהיה במטבע איזה חריץ או סמל לא רצוי. בד"כ תופסים את זה לאחר כמה רגעים ומשמידים אותם, אבל לפעמים לא תופסים מיד ומוציאים לאור את המטבע ומשתמשים בו, עד שאספן אחד רואה שזה חריג ומפרסם את זה, ואז נודע הדבר שיש עוד כמה חריגים בעולם, ומטבע של עשרה שקלים יכול פתאום להיות שווה אלף דולר, כי כל השגעון של האספנים בנוי על המילה 'חריג', שאם זה נדיר זה עולה כסף. למה? ככה זה!

הפקידה סופרת את הכסף, ומתבוננת בכל מטבע 'בעין טובה' והתבוננות עמוקה, עד שהיא מגיעה למטבע שמצא המסכן ההוא, ופתאום היא רואה שזה מטבע נדיר ביותר, ששווה עשרת אלפי דולר! כיון שהיא 'נאמנת מאוד', היא מוציאה מהתיק שלה עשרה שקלים ושמה במקומו, ולוקחת את המטבע הזה לעצמה. 'זו חליפתי וזו תמורת', זה צדק וזה יושר, עשרה שקלים תחת עשרת אלפי דולר...

הבה נניח שבאיזה אופן שהוא הגיעה הידיעה למסכן ההוא, שהמטבע שהוא מצא אז וכל כך שמח בו, ובזבז אותו בחמשה רגעים על קפה ועוגה, מטבע זה היה יכול לשמשו לכמה אלפי כוסות קפה ועוגה, גם לשאר הגילגולים שלו... ומישהו שואל אותו: "ראובן, בטלן שכמות! למה כשהסתכלת לא ראית שזה דבר נדיר?" - עונה לו ראובן: "אני לא אספן, אני מסכן! כשאני מחפש מטבע, נוגע לי רק המספר שעליו. שום דבר אחר לא נוגע לי, אני לא מתעמק להתבונן, ולא מתמצא בדברים כאלה כלל!"

מישהו אחר הולך לבעל המסעדה ואומר לו: "מרדכי, אתה כבר איש פיקח, אתה לא מסכן שמסתובב ברחובות, למה לא שמת לב למטבע הזה?" - והוא עונה: "אני בעל מסעדה! אצלי המטרה היחידה היא לתת שירות טוב ללקוחות, אני לא מסתכל על מטבעות! רק זה חסר לי, שעל כל פרוטה שאקבל אשב עם קטלוג וזכוכית מגדלת... זה לא העסק שלי! אבל חבל מאוד, אני באמת מצטער שלא ידעת".

יתרו חיפש את האמת

ועכשיו מורי ורבותי, נגיע כאן למעשה. חז"ל אומרים על יתרו שעבד כל ע"ז שבעולם, ולכאורה זה לגנותו. אבל יתכן שזה גם שבח, כי לפעמים אדם עושה פעולה כזו כיון שהוא מחפש את האמת, ולכן הוא הולך מאלוהי מואב לאלוהי בני עמון ולאלוהי מדין, וכך הולך לו מאלוהים לאלוהים, וכשמגלה שגם זה שקר מנסה עוד ועוד.

יתרו חיפש את האמת, ויום אחד הגיע למסקנא שכולם שקר, והתחיל לסבול מאוד מאנשי מדין. אבל הבא ליטור מסייעין אותו מהשמים, ופתאום מגיע 'איש מצרי' לביתו, זה משה רבנו. זו כבר סייעתא דשמיא עצומה, הלואי על כל אחד מאיתנו חתן כמו משה רבנו, אפילו קצת פחות גם כן היינו מקבלים נחת... ולאחר תקופה נוספת שהוא מחפש להגיע לתכלית האמת, הוא שומע על קריעת ים סוף ויציאת מצרים, ומי כמוהו מבין מזה שה' הוא האלוקים!

כשיתרו שמע ממה רבנו על עונשם של המצרים, התורה אומרת "כי בדבר אשר זדו עליהם", ומפרשים חז"ל שזה מלשון נזיד המתבשל בקדרה, שבאותם דברים שעשו המצרים ליהודים - באותה קדירה שבישלו הם נתבשלו מדה כנגד מדה. והנה התרגום אומר "די חשיבו עליהון", שזה רק מחשבה ולא מעשה, וצריך לבאר למה תרגם דוקא על המחשבה שחשבו לעשות. ביאר הרב מבריסק זצ"ל, שאצל אומות העולם אפילו מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה, ובזה [ע"פ פשוטם של דברים] היה ליתרו יתרון מסוים על פני משה רבנו לדעת ענין זה של מחשבה רעה של המצרים, כי חז"ל אומרים במסכת סוטה שג' היו באותה עצה של פרעה, בלעם איוב ויתרו. יתרו סו"ס מרד בפרעה וברח, איוב נשאר ושתק ונידון ביסורים מהשמים רח"ל, ובלעם המשיך באותה עצה. הוא נדון בעולם הבא כבר כמה וכמה שנים, חם ורותח לו שם...

נמצא א"כ שיתרו ידע גם את כל המחשבות שתכננו המצרים לעשות עם בנ"י. יתכן מאוד שלא זכו להוציא לפועל את כל מה שתכננו, אבל מחשבה רעה היתה להם, וכשהקב"ה מעניש את מצרים הוא מענישם לא רק על מעשיהם אלא גם על מחשבתם רעה, ואת זה ידע יתרו לכאורה [ע"פ פשוטו] יותר ממה רבנו שלא היה באותה עצה. לכן כשמשה רבנו מספר ליתרו חותנו את כל הפרטים של עונשי מצרים, למשל מאתיים וחמישים מכות על הים, מבחין יתרו איך שקבלו עונשים מדה כנגד מדה אפילו על מחשבה רעה. נמצא שהוא ראה יותר מכולם שה' הוא האלוקים, היודע מחשבות בני אדם ומעמידם לדין על כל מחשבה רעה, שהרי אפילו מלאך לא יודע מחשבה שבלב האדם, ורק בעה"ב היחידי יודע, כמו שנאמר "בינו בוערים בעם וכו' ה' יודע מחשבות אדם".

יתרו שומע את כל זה ורואה בבירור שה' לבדו הוא האלוקים, הוא בעה"ב היחידי על העולם והוא דורש דרישות, נותן שכר לצדיקים ועונש לרשעים, וכשהוא הגיע למסקנא הזאת, הוא פתח את פיו ברוב שמחה וברך ברכה גדולה של שבח והודיה.

וזוהי כונת הזוהר: יתרו חיפש את האמת, מצא אותה, ושמח עליה כמוצא שלל רב. ואז השליך מעליו את כל הקליפה הטמאה של ע"ז ונכנע לגמרי אל הקב"ה, והתקרב למעשה 'לדחלתיה', אל עבודת ה'.

תיאור מוחשי ממכות מצרים

ונעבור עכשיו לכנענים. כדי שהאדם יתרגל לאמת ויחיה איתה, עלינו לצייר את הדברים בציור מוחשי. יצר הרע שבדור הזה יודע איך להכניס השפעה ללב האדם. הוא יודע שסיפורים לא כ"כ משפיעים, אבל ציורים משפיעים מאוד. לכן יצרו יצה"ר והשטן גם יחד את הטלוויזיה ועוד מכשירים, שבהם תמונות העומדות לפני עיני האדם, ומשפיעים עליו מאוד מאוד לרעה. אותו יצר הרע עצמו רוצה שהמשפיעים בקדושה בדור הזה ידברו דיבורים גבוהים, מעין 'פילוסופיה קבלתית', 'מגדלים הפורחים באויר', דברים בלי ציור ובלי חוש, כדי שהאדם ישמע אותם וילך אח"כ לישון, וישכח את הכל. לכן אני מכביד לפעמים על השומעים בעקשנות, בדוקא לצייר ציורים. לא בידים - אלא בפה, אבל צריך ציור. וציור אי אפשר לעשותו כפי שהיה נראה בדורות ההם, כי אנחנו חיים בדורות שלנו. אז בואו ונתאר את מצב הכנענים שהיו אז, אנשי ה'נמוגו'...

הם יושבים להם בארץ כנען, זוללים, מגלי עריות, שופכי דמים ועובדי ע"ז. יש להם עיתונאים בהרבה ארצות תבל, וגם במצרים. פתאום שולח העיתונאי שלהם במצרים מאמר גדול מאוד, כי זה דיווח למוסף ערב שבת של העיתון, שבו צריכים לכתוב הרבה דברים מעניינים... וכך הוא כותב:

"קוראים נכבדים, אני יושב עכשיו במסעדה במצרים. לפני כמה ימים ניגשו איש יהודי ששמו 'משה', יחד עם אחיו, אל הוד מלכותו פרעה מלך מצרים עם מטה בידם, ואיימו עליו בשם מי שמכנים 'השם'. אני לא יודע מי הוא 'השם' הזה, חיפשתי בשבילכם בספריות ובאנציקלופדיות של 'אלוהימים' והוא לא נמצא שם, אבל כך הם אמרו שקוראים לו 'השם'... והם אמרו שאם פרעה לא יסכים לשלוח את בני מצרים לעבודת 'השם', הוא יביא עליו עונשים גדולים, ומכה ראשונה תהיה שכל מימי מצרים יהפכו לדם! ופרעה אמר להם: "צאתכם מכאן..."

והנה אני יושב היום במסעדה, ומדווח מה שאני רואה במו עיני: יהודי ומצרי יושבים ליד השולחן, ולכל אחד מהם ישנו קש בפיו שנכנס לכוס גדולה של מים. היהודי שותה מים מתוקים מהקש, והמצרי שותה - ופתאום יורק: "פו, פו, פו", והכל מלא דם! הוא מנסה עוד פעם, ושוב דם! אז הוא שואל את היהודי: "איך זה שאצלך יש מים ולי דם?" - והיהודי עונה לו: "תן לי עשרים דולר ויהיו לך מים". "עשרים דולר?!?! - "כן!". הוא מנסה לתת לו רק עשר דולר, והיהודי אומר: "לא, עשרים!". הוא נותן לו עשרים, ושותה מים.

אני הולך למקום אחר, ורואה שהרצפה מלאה דם. המצרי הזה התעקש מאוד, הוא יורק דם כל הזמן... והיהודים יושבים ושותים מים בשמחה! אני יוצא החוצה - ובכל החוצות יש דם, כל בריכה מלאה בדם במקום במים, המצב איום ונורא, אני רוצה לברוח מכאן!"

הכנענים קוראים את הדיווח בעיתון, ואומרים: "טוב לחיות בארץ, יותר מבמצרים!". הם שמחים שהם גרים בארץ כנען, וזה כל מה שיש להם לומר.

לאחר כמה שבועות הוא שוב מדווח ואומר: "אני כמעט יורד מדעתי. מה קרה? משה איים שוב על פרעה, שאם הוא מסרב יביא צפרדעים! אז חשבנו, מה זה כבר כמה מאות צפרדעים, אפשר להתמודד איתם, אבל 'התברכנו' בשכונה אחת בחמש מאות מליון צפרדעים! כל מצרי הולך עם צפרדע שמקרקרת לו בבטן... הן נכנסות לתנורים, לאוכל, לכל מקום, והם חיים וקיימים, לא יאומן כי יסופר!"

עוד הוא מדווח, שזה עוד לא הכי גרוע. הזוה"ק כותב שהעינוי הגדול והבלתי נסבל של מכת הצפרדעים לא היה רק מה שנכנסו לבטן וכו', אלא כיון שבאו מליוני צפרדעים וקרקרו יומם ולילה בלי הפסקה יום אחר יום, הרעש פשוט שיגע אותם, עוד מעט והיו מתמוטטים לגמרי!

והוא מוסיף: "אני עצמי ניסיתי לעשות הקלטה כדי לשלוח לארץ כנען, אבל באמצע התפוצץ המכשיר, גם הוא לא יכל לסבול את הרעש..." הכנענים קוראים את זה, ואומרים: "מסכנים המצרים!", והולכים לישון.

למה צחק המשגיח הזקן?

לאחר כמה שבועות, שוב דיווח: "עכשיו זה כבר בלתי נסבל לגמרי, צרות אחרונות משכיחות את הראשונות! אני הולך ברחוב, וכל מצרי מגרד את עצמו מראשו ועד רגליו, יש לו אלף כינים!"

אתם יכולים לתאר לעצמכם מה זה אלף כינים? אברך אחד נכנס פעם למשגיח הזקן רבנו יחזקאל זצ"ל בחדרו בפוניבז', וראה אותו יושב בפינה וצוחק מאוד, וזו לא היתה דרכו בקודש. ניגש האברך למשגיח ושאל אותו: "קרה משהו חדש, שהמשגיח צוחק?", והוא ענה לו שאלו השבועות שקוראים בתורה את מכות מצרים, אז הוא יושב לו ומצייר לעצמו ציור של מכת כינים, ורואה במו עיניו איך שיושבים עשרה מצרים, וכל אחד מתגרד ומתגרד... וזה מצחיק איך שזה נראה, ממש כל הידים והרגלים והראש, הם לא מפסיקים להתגרד! אז גם הכתב הזה מספר איך שזה 'מצחיק', ושולח את הדיווח לארץ כנען. הכנענים קוראים ואומרים: "נו, בארץ כנען אין כינים!" [עכ"פ אז לא היו...].

וכך הולכים ממכה למכה. הוא מדווח שפתאום יש כנס של כל מיני חיות רעות שהולכות ברחוב ועושות שרצות. כך יש דיווח כל כמה שבועות, והכנענים אומרים על הכל: "ברוך ה' [או ברוך מי יודע מי...] שאין את זה בארץ כנען!"

הוא מגיע למכת ברד, וכותב: "כבר ראיתי ברד בחיי, לא צריך לברך ברכה על זה, אבל יורד כאן ברד כזה שבכל חתיכה יש נר דולק באמצעה, ואש מתלקחת בתוכה! מי הכניס לתוכה את האש? איך זה לא נכבה? רצייתי לשלוח אחד לארץ כנען, אבל זה נשרף בדרך..."

מורי ורבותי, הענין הזה נמשך, עד שהוא מגיע למכת חושך, וכך הוא כותב: "הדיווח שלי לא הגיע למוסף של ערב שבת שעבר, כי אני עמדת, ובחושך הזה מי שעומד לא יכול לשבת... עמדתי כמו גולם, וכל אחד במצרים היה כך, חוץ מהיהודים, הם מסתובבים ואומרים שלהם יש אור! יוצר אור! איך זה? אף אחד לא מבין!"

"האיום הבא של משה הוא להכות כל בכור בארץ מצרים. ידוע על המצרים שהקשר בין האב והאם לבנם הבכור הוא מופרז מאוד, הוא היה החיים שלהם, ואם הוא מת לא יכלו להתנחם לעולם. לכן היו קוברים אותו באמצע הבית, והיו עושים ממנו דוגמא ושמים על הקיר, ותמיד הסתכלו עליו, ואלמלא זה לא יכלו לחיות. ולכן אם האיום הזה יצא לפועל, מי ידע אם לא יתאבדו המצרים או ישתגעו לגמרי!"

"זה" נתן את חן העם בעיני מצרים"

ועכשיו הדיווח הכמעט האחרון. הוא מדווח על מכת בכורות, וכך הוא מתאר: "בשעה שתיים עשרה בלילה בדיוק, מת כל בכור בארץ מצרים! אתם לא יכולים לתאר לעצמכם איזו צעקה שמעתי ממליוני הורים, אין בית שאין שם מת! החלטתי להכנס לביתו של אחד המצרים, כדי לדווח לכם באופן אישי מה שקורה שם, וכך אני רואה: הפגר של הבכור שוכב על הארץ, ואביו ואמו שוכבים עליו. בוכים, צועקים, מורטים את שערות ראשם, ומקללים בכעס באף ובחימה את היהודים על שפעם באו למצרים. והנה באמצע כל העסק הזה נכנסת שכנה יהודיה, מתקרבת למצרי ולמצריה, ואומרת: "שכנתי היקרה, אני צריכה לנסוע מחר לח'ל לכמה ימים, לעבודת ה'... ואני הרי הייתי שפחה כל הימים, ואין לי פרוטה, אולי תשאילי לי את התכשיטים של כסף וזהב שלך, ואת הבגדים הרקומים שלך?"

הם שוכבים שמה ומקללים את היהודים ואת חייהם ואת כל העולם, ופתאום שניהם קמים בחיוך, והאשה אומרת: "אהובליה, תקחי את הצמיד שלי, ואת הפרוה שלי, את השעון זהב המזויף שלי, ואת כל מה שאמא נתנה לי וסבתא נתנה לי!", והבעל אומר: "ולמה את לא נותנת מהאמא שלי? ומהדודה שלי?"... העיקר שנותנים ונותנים, יורדים למרתף ומביאים משם פשוט אוצרות, את שמלת החופה שלה, ושאר שמלות. כשהיא יוצאת משם לא רואים אותה מרוב שהיא עמוסה, והם מברכים אותה שתצלית. ושוב שוכבים על הפגר של הבכור, בוכים וצועקים ומקללים, אותו דבר כמו קודם! אז איך עשו הפסקה באמצע? אני לא מבין את זה!"

"זה" נתן את חן העם בעיני מצרים, אתם יודעים איך שזה היה נראה? באמצע הקללה היו מברכים אותם! והוא ממשיך לדווח: "פתאום הבעל קם ואומר: "אוי, שכחתי! יש לי מזודה בעלית הגג עם הרבה תכשיטים מסבתא של סבתא שלי!"... הוא רץ למעלה, מטפס על הסולם ומוריד אותה, רץ לשכנים ודופק: "יש לי עוד!"... ושוב חוזר הביתה, שוכב ובוכה צועק, מנשק לפגר של הבכור הזה ולא יודע מה לעשות עם עצמו... אני משתגע! אני יוצא מכאן, אני לא מבין את זה!"

למחרת יוצאים בנ"י ממצרים, וכל אחד טעון עשרות בעלי חיים טעונים כלי כסף וזהב כמו עשירים, רוקדים ושרים. לא יאומן כי יסופר, מי מבין מה שקרה כאן.

"וברוח אפיק נערמו מים"

אח"כ מגיע הדיווח הכמעט אחרון. הגיע שביעי של פסח, והרבה עיתונאים כבר הגיעו למקום... איזה מקום? קרוב לשפת הים, ליד ה'אלוהים' היחידי שנשאר מכל אלוהי מצרים, ששמו 'בעל צפון'. בספרי המקובלים מבואר שזה גימטריא של 'כלב רע', והצורה שלו היתה צורת כלב רע. המצרים השתמשו הרבה מאוד בצורה זו בכישופים שלהם, כמו שכתוב במדרש רבה פרשת בא שכשמשו רבנו רצה לקחת את ארונו של יוסף, יש דעה שהוא היה קבור בין מלכי מצרים, והם כיתרו את המקום עם כלבים מכושפים של זהב, שאם מישהו יגש לשם הם ינבחו וקולם נשמע בכל ארץ מצרים.

גם בפירוש הגאון לחד גדיא מפרש את המילים 'אתא חוטרא והכה לכלבא' - זה המטה של משה שהכה לפרעה, הרי שהכלב היה הסמל של מצרים. והנה את 'בעל צפון' זה השאיר הקב"ה, כדי להטעות את פרעה שיחשוב שהוא 'אלוהים גיבורים' שתופס את היהודים ולא מרשה להם לצאת.

וכך הוא מדווח: "אני רואה את כל היהודים מחכים שם ביחד, מלאים פחד מה יקרה איתם. פתאום רואים איך שפרעה מתקרב עם כל הצבא המזוין שלו, וכולם מתקרבים בכעס באף ובחימה. מה יכולים היהודים לעשות כנגד כח אדיר כזה? כלום! הם מתחילים לצעוק אל 'השם' הזה שמשה תמיד היה מזכיר לפרעה, ואני רואה איך שמשה הזה מניף פתאום את ידו עם המטה שלו על הים..."

"והנה, קוראים נכבדים, לא שתייתי היום, אני לא שיכור, ישנתי מספיק בלילה, ואני מעיד בדיוק על מה שאני רואה עכשיו: בתוך הים נוצרו פתאים ו"ב שבילים של יבשה, כבישים כאלה יבשים שכאלו היו יבשה מאז ומעולם, ובין כביש לכביש ישנה חומה כמו קרח או זכוכית, לא יודע איך זה נהיה. היהודים נכנסים בין השבילים האלה, והתינוקות צועקים שהם רוצים חלב דבש, ופתאום יש קיוסקים בדרך בחינם! מה שרק רוצים, מים מתוקים באמצע הים, ביסלי ובמבה ושאר דברים". "היהודים הולכים והולכים, ופרעה מתקרב ורואה מה שקורה, ומתחיל לצעוק: "מה זה, יבשה?! נתפוס אותם ברגע!", ומיד נכנס פרעה עם כל חילו, זה פשוט איום ונורא. הם לא מסתפקים במה שרודפים אחריהם, אלא מתחילים גם לירות אבני בליסטראות על היהודים".

"עכשיו אני לא אחראי במאה אחוז על מה שאני מדווח, כי הייתי קצת מסונוור. אבל פתאום אני רואה עמוד ענן ועמוד אש שעושים אחדות ביניהם, תופסים את האבנים שזרקו המצרים, וזורקים עליהם בחזרה! עד שהיהודי האחרון מגיע ליבשה, ופתאום המים מתחילים לחזור! ובמקום לברוח, פרעה דוקא נכנס אל תוך הים, הוא השתגע לגמרי! והנה הסוסים מתחילים לקפוץ, מה קורה כאן?"

והכתב ממשיך לדווח לקוראים: "אני רואה איך שהמים עומדים פתאום גושים גושים, ולכל גוש יש שכל! הוא ניגש למצרי, תופס אותו ומצוה: "תן לי את מספר הזהות שלך!" "בלית ברירה אומר לו המצרי את המספר. לגוש המים הזה יש מחשב כיס, הוא לוחץ על כמה כפתורים ויוצא משהו, והמים אומרים לו: 'אתה מצרי אכזר ביותר! היית מכה את היהודים על הראש בלי רחמנות!'. המצרי עומד שם ורועד מפחד. המים לוחצים על עוד כפתור ויוצא פסק הדין: 'אתה צריך חמש מאות טבילות, לפני שאתה טובל ונהיה טהור לגמרי... טוב, ניקח אותך', הוא מכניס את הראש של המצרי במים עד כדי חנק, ומוציא אותו ברגע האחרון, ועוד פעם, ועוד פעם, ועוד פעם, ואומר לו: 'סבלנות, צריך להגיע לחמש מאות, תספור!', ועוד פעם ועוד פעם, עד שהוא גומר איתו לגמרי ואומר לו: 'סיהרת', והמצרי יורד למטה..."

איך זה קרה? הפסוק אומר "ברוח אפיק נערמו מים", והתרגום מפרש "ברוח אפיק חכימו מים", דהיינו שהמים נהיו חכמים, דהיינו 'נערמו' מלשון ערמה. אומרים בשם הגאון מוילנא ששאל איך יכולים מים להיות חכמים? והוסיף לשאול איך אדם נהיה חכם, הרי הוא רק בשר ודם, אז איך יש לו חכמה? ותירץ שעל זה נאמר: "ויפח באפיו נשמת חיים - ויהי האדם לנפש חיה", ומתרגמין "לרוח ממללא", דהיינו כשרוח ה' נכנסת באדם הוא מקבל שכל. וכן גם כאן: "ברוח אפיק" - שנכנסה בהם, "נערמו" ונתחכמו גם המים!

והכתבה ממשיכה: "היו מצרים 'טובים יותר' שקיבלו רק מאתיים פעמים 'טבילה' [הרי גם לאחר מלחמת העולם השנייה כל גרמני אמר: "אני הייתי מהטובים"... רק הרעים הלכו, וכל הנשארים טובים... עליהם אמרו חז"ל טוב שבעמלק]. יש מצרים שהיו מכים בידם, אז הכו להם על היד עד שטחנו אותה, בקיצור המצרים קבלו מאתיים וחמישים מכות"... הכתב הזה מוגבל כמובן בכח התיאור שלו, והוא מסכם לבסוף: "אני רואה פשוט גיהנום כאן בעולם הזה! לא האמנתי שיש דבר כזה! לכו לישון, שבת שלום - ושולח את הדיווח שלו, הוא צריך קצת לנוח..."

"נמוגו כל יושבי כנען"

עוברים עוד כמה ימים, ובאמצע השבוע מגיע מברק דחוף לארץ כנען, וכך הוא כותב: "אני לא יכול להמתין עד ערב שבת, כי זה ענין בטחוני דחוף ביותר! פקוח נפש ממש! שמעתי את השירה ששרו היהודים לאחר שהמצרים טבעו. זה לא היה נראה בני אדם ששרים, אלא כמו מלאכים, אף פעם לא שמעתי דבר כזה! מישוהו תרגם לי את השירה, ובאמצע השירה הם אמרו פסוק כזה: "תביאמו ותיטעמו בהר נחלתך". שאלתי אותו "איפה זה הר נחלתך?", והוא ענה לי "בארץ כנען!". כבר לא עמדתי שם! תיכף רצתי להבריק לכם! תתכוננו, הם באים אליכם!!!"

המברק הגיע באמצע משחק כדורגל מכריע מאוד, ושם ברמת גן היו צריכים המסכנים האלה להפסיק את כל האירוע... לפתע הרמקול מכריז: "רבותי, הגיע דיווח מאיש נאמן שלנו, שאותם אלה שהטביעו את פרעה בים ועשו לו את שאר הצרות, הכריזו שהם באים לארצנו הקדושה! צריכים לעשות כנס התעוררות!"

עכשיו יש להם שאלה: האם להפסיק את המשחק הזה לגמרי, או קודם לגמור אותו ורק אח"כ לעשות את כנס ההתעוררות שלהם. אף פעם לא התברר לי מה שעשו בסוף... רק אומרים שזה קיבל התקף לב, וזה התחיל לכסוס את הצפורניים שלו עד שאכל גם את האצבעות, וזה נכנס לדכאון, וזה קיבל לחץ דם גבוה. בקיצור כל ארץ כנען 'נמוגו', כולם חולים, בתי החולים מתמלאים, הם נהיים ממש חולים מרוב פחד, אפילו הרופאים שוכבים על הארץ. מה יהיה הסוף?

המשגיח הזקן רבנו יחזקאל זצ"ל אמר לי פעם דבר יסודי מאוד: לפעמים יש לאדם ויכוח עם השני על דבר רציני מאוד, והוא רוצה להפחיד אותו, אז הוא נוטה לאיים עליו. אבל למרות שהאיום הזה מעורר בשני את מידת הפחד, מכל מקום זה לא עוזר לאורך זמן, כיון שפחד אינו ענין שיכלי אלא רגש. זו 'מידה' כמו כל המידות, ורגשות האדם ומידותיו משתנים משעה לשעה ומיום ליום. לכן גם אם אתה מאיים עליו - יתכן שיחדל ממעשיו ליום אחד מרוב פחד, אבל ביום השני יקום בבוקר וגאותו תתגבר על מדת הפחד, וביום השלישי תתגבר מדת התאוה על הגאווה, וחוזר חלילה ושוב יכנס לפחד. לאיים על האדם כל החיים זה לא עסק! אם הפחד היה דבר שכלי, היה מספיק להפחיד אותו פעם אחת וזה היה משפיע עליו לתמיד.

ע"פ דברי המשגיח אני רוצה לבאר גם כאן: אמנם בתחילה הם נמוגו, אבל לאחר חודש התאוששו. בכל זאת צריכים עוד לחיות, עדיין לא באו היהודים, ועוד לא גמרנו את משחק הכדורגל... ולאחר שנודע סוף סוף מי זכה בגביע, החליטו לעשות 'כנס התעוררות'.

ומה עושים בכנס? אני רציתי להביא להם את פלוני החוזר בתשובה הגדול, ואת יתרו, שינאמו לפניהם: "מורי ורבותי! ראיתם איך שה' הוא בעל הבית היחידי, אין טבע ואין דבר שעומד בפניו. אז אולי תפסיקו לעבור על שבע מצוות בני נח, אולי תפסיקו כבר לעבוד ע"ז ותאמינו שה' הוא האלוקים?"

אבל הם לא צריכים אותי... אחד מהם קם לנאום. הוא רואה 'בנבואה' את מה שיעשו כמה יהודים לאחר כמה אלפי שנים, וגם הם יעשו כך. הוא רוצה ללמוד מתושבי העיר 'ימית', שכשפינו אותם מסיני, ניגש אחד מהם לשר הבטחון [שאין לו בטחון...] ואמר לו, שהוא לא יכול לישון בלילות. למה? כי הוא מתאר לעצמו איך שאיזה מצרי ואשתו, הטמאים האלה עם בניהם יושבים בסלון שלו, שבו הוא אסף המון דברים מודרניים ושטותיים. הוא נסע לשם כך במיוחד לצרפת, לשווייץ ולשוודיה. יש לו אבנים שהביא מפסגה שוודית שכמעט נפל שם ונהרג, גם ארה"ב כולה מקופלת שם, ועוד כל מיני דברים כאלו שהוא שם בסלון. שמצרי יהנה מזה? הוא לא יכול לחיות! "אז מה אתה רוצה?" - שאלוהו - "תביאו כמה פצצות ותחריבו את הבית שלי, ואז אי אוכל למסור אותו!". וכך עשו כולם, ובן לילה ימית כבר לא היתה ימית...

בכנס התעוררות הזה החליטו הכנענים שככה יעשו עם ארץ כנען, כדי להתנקם ביהודים. מחר בבוקר יצא כל אחד לפרדס שלו, יעקור וישבור לחתיכות כל עץ פרי, ישרוף את כל התבואה שלו, אח"כ יוציא כמה חפצים מהבית וישרוף את כולו עד שלא ישאר ממנו כלום, וכך הם עשו! אתם שומעים, רבותי? האם זו 'חזרה בתשובה', האם זה כל מה שקיבלו מהלימוד שה' הוא האלוקים, להחריב את ארץ כנען? אבל חז"ל אומרים שכך עשו!

ודרך אגב, הקב"ה הרי צריך להסתדר עם זה, וכי יכניס את בניו לארץ חריבה? תשמעו מה קרה בהמשך: מה עשו הכנענים האלה למחרת ההרס? בטח הקימו להם אהלים כמו הערבים האלה במדבר, וככה חיו. ומה אכלו? אולי עשב ודברים דומים. אבל הקב"ה השאיר את בני' ארבעים שנה במדבר, וכנראה שבאמצע הארבעים שנה אלו נמאס לכנענים לחיות כמו בדואים. הם שוב עשו 'כנס התעוררות' מה לעשות, וקם אחד ואמר: "כנראה שזה שהוציא את היהודים ממצרים, ועשה לפרעה את כל הצרות, רק שם הוא גיבור, אבל הוא לא יכול להכניסם לארצנו הקדושה, ולכן הם נשארים במדבר! ממחר בבוקר כל אחד חוזר ובונה את ביתו, ונוטע כרמים וזיתים ותבואה!", וכך הם עשו. הם בנו מחדש את כל הבתים, וכשבנ"י נכנסו לארץ כנען הם מצאו את הכל מודרני ונקי וחדש ומסודר, לא יאומן כי יסופר!

הנמשל מהמסכן והאספן

ועכשיו נחזור אל המשל שלנו: אותו מסכן שהסתובב ברחובות, כונתו היתה רק לחפש מטבע שיהיה כתוב עליו עשרה שקלים, יתור מזה הוא לא חיפש. וכשמצא אותו - אין לו שום ענין להתבונן בו כלל, הוא רק קונה לו כוס קפה ועוגה. לעומתו האספן רואה מטבע, לוקח קטלוג וזכוכית מגדלת, ומתייעץ עם מומחים, עד שנודע לו שזה שוה הרבה יותר מעשרה שקלים. ומה הנמשל: מי שלא מחפש אמת, כמו הכנענים, שחיפשו רק לאכול ולשתות ושאר תאות, ולעבוד ע"ז ושאר הטומאות, כשהם שומעים פתאום דיווחים על מה שקורה במצרים, ובמברק האחרון הם שומעים שבאים להפסיק את מנוחת חייהם, ולעשות סוף לתאיתיהם, איך הם מגיבים? "אוווי! זה לא טוב!!!"... הם נהיים פשוט חולים, לא שחוזרים בתשובה! הם מצאו 'מטבע' לתאוה שלהם - וזה הספיק להם! הם לא התבוננו מי עשה את כל הדברים האלה, ולא הגיעו למסקנא שה' הוא האלוקים.

הרי אם תחזור בתשובה יצילו אותך! אשה אחת ביריחו, רחב, באמת חזרה בתשובה, וזכתה לסייעתא דשמיא כזו, עד שבגילה המבוגר נישאה ליהושע בן נון, ומצאצאיה היו נביאי ישראל המפורסמים! אבל אדם שלא מחפש את האמת, אפילו כשהוא רואה אותה מול עיניו - הוא לא מושפע, לא מבין, ולא משתנה, וזה מה שקרה עם הכנענים. הם היו מסכנים שמחפשים רק את התאוה שבמטבע, את כוס הקפה והעוגה, ולכן נשארו מסכנים מאוד מאוד. אבל מי שמחפש אמת כמו יתרו, כשהוא רואה את האמת - הוא מודה שזו אמת, נכנע לה, ומתקרב אליה, וזה מה שאמר הזוהר על יתרו. יתרו היה 'אספן', הוא חיפש את האמת כל חייו, וכשמצא את המטבע נתעשר מאוד.

ו. ו-ח. והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי ו-והבאתי.
ידוע ש'ד' כוסות הן כנגד ארבע לשונות של גאולה, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי. וקשה הרי יש לשון חמישית, והבאתי. ולמה לא תיקנו כשה תנודע? וי"ל שה'והבאתי' מתייחס לירושת הארץ כמו שכתוב כאן והבאתי אתכם אל הארץ וגוי' ונתתי אותה לכם מורשה. והנה עדיין לא קיבלנו את הארץ מורשה כי מפני חטאינו גלינו מארצנו, ולזה נזכר כי קשיבו משיח צדקנו ב"ב"א, ומטעם זה אנוחנו מוזהרים 'כוס של אליהו' ולא שותים אותה ככוס חמישית אלא רק כשאלהיו יבשר על הגאולה. להורות נתן.

ו יב. הן בני ישראל לא שמעו אלי וגו' ישמעני פרעה.
וברש"י זה אחד משמעי ק"ו שבתורה. יש כאן ק"ו אם בני ישראל לא שמעו מה יש לי לומר להם מהקב"ה א"ל פרעה ישמע! וקשה ביותר, הלא מקרא מפורש הוא כי לא שמעו אליו בני ישראל מקוצר רוח ומעבודה קשה, וא"כ יש לפרוך את הק"ו מה לבני ישראל שהיו בקוצר רוח ובעבודה קשה. ויש לומר שפרעה היה בקוצר רוח יותר מישראל, כי הרי פרעה כל היום התאפק שלא לצאת. מרבי ברוך מרדכי אזרחי.

ו יג. ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים.
יש להקשות אי כבר לעיל ד' י אמר משה לקב"ה לא איש דברים אנכי כי כבד פה וכבד לשון אנכי, ואמר לו הקב"ה אהרן יהיה לך לפה, וא"כ מדבר כאן חזר שוב משה על הבעייה אחרי שהקב"ה כבר הבטיחו שיהיה בסדר? וי"ל דמצינו ברמב"ם פ"ז מ'סיוה"ת דנביא צריך להיות שלם בגופו, וא"כ טעל משה טען שאין הוא איש דברים כי הוא לא מדבר טוב ואידך דבר לפני פרעה, וכעת הוא טען שיש לו מום שהוא ערל שפתים וא"כ הוא לא יכול להיות נביא ולא יתייחסו לנבואתו, ע"ז א"ל הקב"ה בפסוק הבא וידבר ה' אל משה ואהרן ויצוום אל בניי ופרעה, והיינו שהנבואה באה גם לאהרן ושוב לא יטילו דופי בנבואתו של משה. מגד יוסף.

ו כה. ואלעזר בן אהרן לקח מבנות פוטיאל אשה.
הטעם שכתב מבנות פוטיאל שמשמע שלקח כמה בנות ולא אחת, הוא משום שמבואר בב"ב קי'. ואלעזר נשא אשה ומתה. והרי אלעזר היה כהן גדול שאסור לו לשנות לא לאשה, ולפ"ז א"ל שנשא אחות אשתו. דודאי ראובן.

ו כו כז. הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם הם המדברים אל פרעה מלך מצרים וגוי' הוא משה ואהרן.
יש מקומות שמקדים אהרן למשה, ויש מקומות שמקדים משה לאהרן לומר לך ששקולים כאחד - רש"י. ויש לבאר שלכן באמירה שבני ישראל יוצאים ממצרים משה העיקר כיון שמשה הוציא את בני ישראל ממצרים, ולכן הקדים את אהרן לפני משה לומר שאהרן שקול כנגד משה בזה, אבל באמירה ששניהם מדברים לפני פרעה, אהרן העיקר דבר משה אמר לקב"ה שהוא לבד לא יכול לדבר לפני פרעה וענה לו הקב"ה שאהרן אחיד יהיה נביאך והוא יהיה לך לפה, ולכן כיון שלבני הדיבור עם פרעה אהרן העיקר, לכן הקדים בזה את משה לאהרן לומר שמשה שקול כנגד אהרן בזה. ונמצא ששניהם שקולים בכל. פרפרת משה לרבי משה רובינשטיין.

ז יא יב. ויעשו גם הם חרטומי מצרים בלהטיהם כן. וישלכו איש מטוהו ויהיו לתנינים. ולהלך בפסוק כב במכת דם כתוב ויעשו כן חרטומי מצרים בלטיהם.
יש לשים לב לשנינוי הלשון, אדילו בהשלכת המטה נאמר **בלהטיהם**, ובמכת דם נאמר **בלטיהם** וי"ל עפ"מ דאיתא בסנהדרין סז: בלטיהם אלו מעשה שדים. בלהטיהם אלו מעשה כשפים. ויש להבין למה במקל והתנין הם עשו זאת במעשה כשפים, ואילו בדם הם עשו במעשה שדים: וי"ל, אומר הבית הלוי, אדיתא בסנהדרין שם שאין השד שולט בדבר הפחות משעורה, כי יותר משעורה הוא יכול להביא ממקום אחר, נמצא שמעשה השד הוא להביא לכאן משהו ממקום אחר. מאידך כשפים הם אחיות עניינם, והיינו לעשות כאלו האדבר הנמצא כאן התהפך למשהו אחר. ואיתא שם בגמ' שאחיות עניינם (כשפים) זה דבר שבטל כשמגיע למים, ולכן בהפיכת המטה לתנין הם עשו במעשה כשפים כי זה הסיפק להם. אבל מכת דם שהיה על המים לא יכלו לעשות בכשפים כי מים מבטלים כשפים, לכן הוצרכו לעשות ע"י שדים.

ז יז. כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה', הנה אנכי מכה במטה אשר בידך. וקשה איך אמר זאת משה הרי לא משה הכה את היאור אלא אהרן הכה. וי"ל דהטעם שמשה לא הכה הוא בגלל שהיה לו הכרת הטוב ליאור שהגן עליו כשהיה בתיבה, ולא רצה להיות כפוי טובה. והנה אם ע"י ההכאה היה מתקדש שיש ופרעה היה משלח את בניי אזי אדרבה משה היה יכול להכות את היאור, כי זה טוב ליאור להרבות כבוד שמים. אך מאחר ומשה ידע שפרעה יחזק את ליבו ולא ישמע עליהם, א"כ לא יתרבה כבוד שמים ע"י היאור א"כ משה לא יכל להכות אותו. וזה מה שאמר משה בזאת תדע כי אני ה',

היינו שאם תדע בזאת כי אני ה', אז הנה אנכי מכה, אך מכיוון שלא יידע בזאת לכן הוא לא הכה בסוף.

ז יז. הנה אנכי מכה במטה אשר בידך על המים אשר ביאור והפכו לדם.
יש להקשות מדוע נכתב אשר בידך, אך יכה במטה אדם לא בידו? וכנ"ל יש להקשות להלך בפרשת בשלח יז ה' ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך, וגם שם קשה איך יקח אם לא בידו, וא"כ המילה 'בידך' היא מיותרת? וי"ל, אומר ע"כ רבי שמשון מאוסטרופלי, ששם הווי"ה, כשהוא נכתב כסדר, מורה על רחמים, ובא"ל היה הוא מורה על דין. וא"כ כשמשה נדרש להכות את היאור כדי להפכו לדם הוא נצרך לדין, והנה על המטה של משה נכתב שם הווי"ה ובכדי שיעשה דינים היה עליו להפוך את המטה מצד עליון שבו היה כתוב שם הווי"ה לצד תחתון כדי להפוך את שם הווי"ה שלא יהיה כתוב כסדרו ועי"כ יהיה דין על היאור ויהפך לדם, ולכן כאן הכינה במטה אשר בידו והיינו החלק שתמיד בידו, אתו הוא הכינה את היאור בשביל שיהיה על היאור דין ע"י שהמטה הפוך ושם הווי"ה לא יהיה כסדר. אבל בפרשת בשלח, ששם רצה משה שיהיה רחמים ולא דין, כי רצה להכות על הצור להוציא מים לישראל, שם אמר הקב"ה ומטך אשר הכית בו את היאור תקח בידך, היינו שהד שבו הכינה את היאור יקח הפעם ביד כדי שיהיה שם הווי"ה ישר ועי"ז יהיה רחמים.

ז כג. ויפן פרעה וגוי' ולא שת ליבו גם לזאת.
פרש"י גם לזאת הכוונה למופת המטה שנהפך לתנין, וגם למופת שהיאור נהפך לדם. ולכאורה קשה למה הזכיר עתה מופת המטה מה זה קשור לכאן? וי"ל ע"פ חז"ל (זוהר וארא כח) משה המטה שבלע המטות שלהם היה מופת גדול מאוד בעיני המצרים כי לא היה ביכולתם לעשות ד"ז, אך הם תרצו זאת שהמטה של משה היה בתחילה תנין והפכו למטה, ובעיקרו היה תנין, והנה איתא בסנהדרין סז: למה דבר המשתנה ע"י כישוף הוא חזר לקדמותו כשהוא נוגע במים, ולפ"ז עתה כשהכה במטה על מי היאור והמטה נגע במים הוברר שהוא מתחילה היה מטה ולא תנין, כי אילו הוא היה תנין מתחילה היה לו לחזור להיות תנין כי מים מבטלים כישוף, וא"כ זה מה שאמר רש"י למרות שגילה כעת שגם המופת של המטה נכון, גם לזה הוא לא האמין וגם לדם הוא לא האמין.

ז כז. הנה אנכי נוגף כל גבולך בצפרדעים.
ובמדרש: שהיתה מריבה בין מצרים לכוש על הגבול, היכן בדיוק עובר הגבול, וכעת בצפרדע הקב"ה התריע שיתמלא כל הגבול בצפרדעים והנה כשה קרה הוכר הגבול בין מצרים לכוש לרעת מצרים, ע"כ המדרש. אותו מדרש בדיוק יש גם במכת ארבה שגם שם כתוב **ארבה בגבולך**, וכתוב שם במדרש שבו היה בדיוק על הגבול להוכיח למצרים שהגבול שרבו עליו שייך לכוש'. ויש להבין למה צריך פעמיים להראות דבר שכבר הוכרע בצפרדע? וי"ל ע"פ ב"ב נו. שיש צמח שקוראים לו חצב, והוא מיוחד מאוד בזה שהשורשים שלו חודרים בידוק ישר עד למטה ומשמש לסיומן גבולות, ובו יהושע סימן את גבולות המצרים ע"כ. והנה אחר מכת צפרדע שמו את החצב הזה להראות הגבול בין כוש למצרים כפי שהתברר ע"י הצפרדע, כי גדר בלבד לא תועיל שהרי אפשר להזיזה בלילה, משא"כ צמח א"י לא להוציא ולהשריש בין לילה. אבל לאחר זמן הגיעה מכת ברד שהשחית את כל הצומח, כולל את החצב שסימן את הגבול, לכן הוצרכו שוב לראות איפה עובר הגבול ואת זה ניתן היה לראות במכת ארבה. ולפ"ז מובן מה שדוד המלך אומר בתהלים שבר ברד עץ גבולם, דהיינו החצב.

ח ה. ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים.
יש להקשות מה הטעם בכל המכות כתוב ויעתר, ואילו בצפרדע כתוב ויצעק; וי"ל, אומר השנתי חכמים, כיוון שבצפרדעים היה רעש גדול שהיה קרקרו חזק כמבואר בחז"ל (רש"י ז' כט), ולכן כדי להשמיע לאוזניו כדין כל תפילה שצריך לכתחילה שישמע לאזניו (ש"ע או"ח קא) הוצרך לצעוק.

ח יז ומלאו בתי מצרים את הערוב וגם האדמה אשר הם עליה.
מה התוספת הזאת 'וגם האדמה אשר הם עליה'? אז יש את היתרוץ של הגאון שהיתה חיה שהיתה מחוברת בטבורה לארץ וכדי שתוכל להגיע היה צריך להביאה עם האדמה שעליה. עוד תשובה מתרצים, דהנה איתא ביסוטה' ותצאנה שנים וארבעים דובים מן היער. רב ושמואל: חד אמר נס. וחד אמר נס בתוך נס. ומאן דאמר נס בתוך נס, היינו שלמרות שלא היו שם לא דובים ולא יער, הגיעו גם דובים וגם יער. ומקשינן בגמ' ולהוי דובים ולא יער. ומתריצין משום שהדובים מפחדים ואינם הורגים בלא יער, ופירושו שהחיה הורגת בסביבה הטבעית שלה ואינה הורגת כשהיא לא בסביבתה הטבעית, לכן הקב"ה הביא את היער כדי שיפעלו כמו שצריך. ולפ"ז מובנת כוונת הכתוב אצלנו, שבכדי שפרעה לא יאמר שאינו מפחד מהחיות משום שאינו בסביבתן הטבעית, הקדים משה והודיע לו שהם יבואו גם עם האדמה אשר הם עליה. (וידוע כשהרב אלישיב עבר את הטיפול הרפואי הידוע ע"י מומחה עולמי כאן בשערי צדק, ביקש הגר"י"ש שהרופא יביא אתו את כל הצוות וכל הכלים שאיתם הוא עובד בחו"ל,

כי כך תהיה לו יותר הרגשה טובה בניתוח וזו השתדלות להצלחה).

ט ג. הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאוד.
מכת דבר ממש ראשון היא נראית מכה מאוד קלה, בס"ה הקב"ה השמיד להם את כל הבהמות, וכן משמע לכאורה במדרשים שלא האריכו בזה כ"כ. אלא שההתבוננות בפסוק מראה שהתורה האריכה בזה מעבר לכל מכה, שהתורה היתה יכולה לכתוב במקנך לבד שזה כלל את כל בעלי החיים, ולשם מה הוצרכה התורה לפרט? וגם הפסוק מסיים דבר כבד מאוד, משמע הדבר, משמע שדבר זאת המכה הכי חזקה ששם נראה יד ה' יותר מהכל, וצ"ע מדוע? וי"ל שכשמתבוננים רואים שהמכה היתה קשה מאוד למצרים, היא פגעה והחריבה וקלקלה את כל אורחות החיים של המצרים וכפי שמבואר בפסוק. דבר ראשון זה פגע בסוסים, שהיו משמשים לרכיבה (ולהחמשת הדבר נתאר לעצמנו מה קורה כשכל כלי הרכיב במדינה מפסיקים לנוע ביום אחד). נמשך הלאה, חמורים. החמורים הם האמצעי לביצוע ההובלות. ביום אחד משתבשת האפשרות להוביל חבילות ומטענים וכל המסחר מושבת. הלאה: גמלים. הגמלים משמשים ככלי תחבורה למרחקים (כמו אניות ומטוסים). הלאה: בקר. הפגיעה בבקר משבשת לא רק את אספקת החלב לשתיה והבשר לאכילה. עם הבקר היו גם חורשים ועושים את שאר עבודות השדה - והנה מגיעה מכת דבר וכל הפעילות במדינה נעצרת, כמו הפסקת חמל כללית שמשביתה את כל המפעלים. ובנוסף לכל אלו הדבר פוגע גם בצאן. מהצאן היו עושים את החוטים והבגדים וכעת הופסק כל הייצור של הבגדים והחוטים. אכן, 'ביד חזקה' זה הדבר. כי הדבר שישב למצרים את עמוד השדרה הכלכלי והמחיה שלהם. האיחוד בחידוד.

ט יד. כי בפעם הזאת הנני שולח את כל מגפותי אל ליבך.
מבואר במכת ברד שזה מופנה אל הכל בשורה מכל המכות האחרות. והטעם בזה הוא משום שלא נבואו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב, ולכן בברד ש'ה' נתן קולות וברקים זה היה בשביל לפשט עקמומית הלב של פרעה וכמו שאמר אח"כ ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים. רבי אהרן כהן חתן הח"ח.

ט כז. וישלח פרעה.
בכל המכות כתוב 'ויקרא למשה ואהרן' חוץ ממכת ברד דכתיב וישלח פרעה. והיינו משום שבכל המכות קרא להם על ידי עבדיו ויד עבד כיד רבו, ולכן כתיב ויקרא, אבל בברד ששום מצרי לא היה יכול לצאת החוצה מוכרח היה לשלוח על ידי ישראל שהיו אצלו, כי להם לא הזיק הברד. טעמא דקרא.

ט כט. כצאתי את העיר אפרוש כפי אל ה'.
וברש"י: בתוך העיר לא התפלל כי היתה מלאה בגילולים. וקשה הא משה התפלל במכת כינים (ח ח) ובערוב (ח כו) ושם לא כתוב שיצא מחוץ לעיר, והא העיר היתה מלאה בגילולים? וי"ל, אומר ה'חנות התורה', שהעבודה זרה של מצרים היתה כבש. (דהא כששחטו את הפסח כעסו עליהם המצרים כי זה היה אלוהי מצרים) וכבש דרכו תמיד לרעות מחוץ לעיר, ולכן בכל המכות לא חשש משה להתפלל בעיר, כי הכבשים, שהם הע"ז של מצרים היו מחוץ לעיר, אבל בברד שכתוב הירא את דבר ה' הניס את מקנהו, וא"כ באותו הזמן של מכת ברד היו מצרים שהכניסו את אלוהיהם לעיר להגין עליהם מהברד, לכן הוצרך משה לצאת מחוץ לעיר.

ט לז. וירא פרעה כי חדל המטר וגוי' ויוסף לחטא.
יש לעיין למה רק במכת ברד נאמר ויוסף לחטא ולא בצפרדע ובערוב שגם אז פרעה חזר מהבטחתו? וי"ל שבברד זה המקום היחיד שפרעה אמר לו תוסיפון לעמוד והיינו שהבטיח ש**מיד** הוא ישחרר את עם ישראל, משא"כ בכל המכות הוא אמר שישחרר אך ל"א מתי ויכול לומר אני אשחרר עוד שנה. רבי אייזיק אוזבנד.

ט לג-לז. ויחדלו הקולות והברד.
וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקולות ויוסף לחטאו. יש לעיין מדוע נכפל כאן פעמיים ויחדל ואח"כ שוב וירא כי חדל. וי"ל שמשה אמר לפרעה (ט כט) שהקולות יחדלון והברד לא יהיה עוד, היינו שקודם ג'מרו הקולות ואח"כ הברד, והנה רואה פרעה שלא כך קורה אלא קודם חדל הברד ורק אח"כ הקולות, א"כ הוא טועה לחשוב שזה לא כדברי משה ולכן הוא מכביד את ליבו. אבל לאמיתו של דבר משה לא טעה בכלל כי ככה זה עובד: כמו שהברק והרעם נוצרים בבת אחת, ואנוחו רואים את הברק לפני ששומעים את הרעם משום שמהירות האור הרבה יותר גדולה ממהירות הקול, והדברים ידועים. וא"כ ה"ה הכא, הקולות באמת חדלו קודם, כמו שמשה אמר, אבל שמעו אותם אח"כ, כי מהירותם היתה איטית ממהירות הברד.

מידת העקשנות

בפרשה מסופר בהרחבה על מידת העקשנות של פרעה שלא לשמוע בקול ה' ולהוציא את בני ישראל ממצרים, גם במחיר של מכות קשות. ולמרות שבמכות האחרונות הקב"ה הקשה את לבו אבל במכות הראשונות הוא בעצמו הקשה את לבו. ורואים כאן את גודל הגנוט של מידת העקשנות עד כדי כך שאדם מוכן לסבול ולהמיט מכות נוראות על כל עמו העיקר להמשיך בעקשנותו ולא להיכנע. והאריך בזה המשגיח רבי יחזקאל לוויןשטיין באור ישראל בכרך על אמונה. אמנם כבר כתבו בספרים שמידת העקשנות היא מידה רעה עד מאד בדברים של בין אדם לחברו אבל העקשנות בעניינים של תורה ויר"ש היא מידה טובה עד מאד כמו שאמרו גדולי המוסר שרק העקשן יצליח וזהו יסוד ההצלחה. **בנועם אלימלך** בתוספת לצטיל קטן שלו כתב סגולה להנצל מעקשנות וז": מי שנולד בטבע של עקשנות ישבר את טבעו מן יום רצופים לעשות דוקא להיפך ממה שיעלה במחשבתו.

פעם אחת רבי ישראל סלנטר התקשר מעט, הוא ישב כל אותו יום בדאגה ובבלבול הדעת. כששאלוהו מדוע הוא דואג כל כך הלא אין חלילה שום סכנה רצינית לבריאותו? ענה ואמר לא על מחלתי הקלה שתקפה אותי אני דואג אלא על עדותו של הפסוק שמעיד עלי שאני עקשן במידותי כתוב צינים ופחים בדרך עקש, וחוששני שהצטננותי באה לי בתור עונש על עקשנותי, ועקשנות היא מידה מגונה מאד והנני בודק בנפשי למצוא את מקום התורפה של עקשנותי. רק בערוב היום אחרי שחיפש חיפוש מדוקדק בכל נטיות נפשו הזכה ולא מצא בה שום נטיה לעקשנות נתקרה עדותו.

בספר דרכי החיים הביא מרבי מיכל יהודה ליפקוביץ שיש לברוח מלהשתדך עם בחור שהוא עקשן כי אז הוא מנחל את ביתו באופן בלתי נסבל. וכן כותב רבי משה שטרנבוך בתשובות והנהגות א', תשלג אודות בירור בשידוכין: ויש לבדוק מאד במדות של המדוברת וכן יבדוק שאיננה עקשנית ח"ו שהיה המפריע הגדול לחיי אישות ושלוש בית. ובמקום אחר הביא כן בשם החזו"א דשני דברים יש לבדוק ולחקור היטב, אם היא זכירה בכיבוד אב ואם, ואם איננה עקשנית, שאז גרוע מאד.

בספר טיב המעשיות מסופר כדלהלן: יום אחד הגיע מבני ברק יהודי שנצרך בדחיפות אל רבי אהרן מבעלז. הוא מיהר מאוד והיה מוכרח לשאול בעצת קדשו בטרם ייצא לדרכו, אך לדאבון לבו הדלת הייתה סגורה ומסוגרת! פתח עמד הגבאי הנאמן והמפורסם רבי שלום פוגל שהודיע לכל שוחרי הפתח שכתע לא ניתן להיכנס אל הרבי בשום אופן ועליהם לשבת ולהמתין עד שתיפתח הדלת. ביתיים התאספו עוד ועוד אנשים שרצו להיכנס אל הקודש. בשעה מאוחרת מאוד באמצע הלילה נפתחה הדלת והרבי החל לקבל את פני הקהל. האורח מבני ברק שמח שסוף סוף החלו העניינים לזוז, וכך מצא את מקומו באמצע התור שהתקדם בזריזות אל עבר חדרו של הרבי. אך להפתעתו ואכזבתו הגדולה, בדיוק כשהגיע תורו להיכנס אל החדר ניגשו הגבאים לסגור את הדלת! מי שהיה כבר בתוך החדר ייגש עתה, ואילו שאר האנשים שבחוץ ייאלצו להמתין עד שתפתח שוב הדלת. האורח, שעמד בדיוק במפתח הדלת, לא היה מסוגל לוותר ולהמתין עוד כמה שעות על כך הוא דחף מהר את רגלו פנימה בטרם נסגרה הדלת בעדו. הגבאי ניגש תיכף לבדוק מה מפריע לדלת להיסגר, והנה פוגש הוא באותו אדם שמנסה להידיחף פנימה בכוח ולהתחבר עם הקבוצה שכבר בפנים. הגבאי ציווה תיכף להוציא את רגלו החוצה אבל האיש התעקש ולא הסכים לוותר. הוא הרים מעט את קולו וזעק, תוך שהוא מנסה לדחוף את הדלת. הוא טען שהוא כבר ממתין פה כמה שעות טובות, ושיניחו לו להיכנס פנימה! לשמע הקולות והדחיפות הרים הרבי את עיניו הקדושות מן הקוויטל שאחז בידו, ושרא: מה הם הקולות. ענה לו המשמש בקדוש שעמד לידו, שר' שלום ציווה לסגור את הדלת ואיש אחד מתעקש שם ומנסה בכוח להיכנס פנימה. הרים הצדיק את ראשו והביט אל עבר הפתח, וכראותו את האיש הנדחף בדלת פנה אליו ברכות: מבקש אני ממך לצאת החוצה. עתה לא נותרה שום בריחה בפני האיש, הוא הוציא בהכנעה את רגלו וחזר לאחוריו והדלת נסגרה בפניו. לא חלף זמן רב, והנה יוצא פתאום המשמש אל חדר ההמתנה ושואל אחר האיש שנדחף מקודם בדלת, וכשמצאו אמר שהרבי קורא לו ומבקש

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

שיכנס עתה! האיש נכנס לקודש פנימה ועמד מבובל מעט, תוהה ואינו מבין: מה קורה פה? מתחילה דחה אותו הרבי החוצה בשתי ידיים, ועתה פתאום נקרא אני להיכנס בהזמנה אישית? הרבי שהבין למחשבותיו והתלבטותו, אמר לו מיד: "אסביר לך! מתחילה ציוויתך לצאת החוצה מחמת כי יהודי צריך להתרגל שלא להתעקש עד הסוף.

כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים

כתוב בפסוק וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל, כתוב בספרים הקדושים 'וגם' - כי כך היא הנהגתו של בורא עולם, כאשר ישמע איש את צעקת רעהו ויתמלא רחמים עליו לעמוד לימינו להסיר ממנו כל צער ומכאוב ישמע גם ה' לקול נאקתו ויפלידה בדרך ישועה ורחמים: אל מלמלך בידרמן גיפצדון באר הפרשה הביא ע"כ מספר סיפורים: אל ה'חפץ חיים' בא יהודי ושמו רבי יענקל קראקובער הלה סיפר שהוא מתלמידיו מלפני ארבעים שנה, שאלו הח"ח לשלומו ולמצב פרנסתו, ויענהו ר"ח שנתברך בעשירות מרובה, וכיצד התעשר שאלו הח"ח, ענה כי חבילת

עצים אשר שווה ברוס"כ 10 רובל נמכרת בפולין תמורת 200 רובל, ובוה מסחרו להעביר עצים מרוס"כ לפולין מתחת עיני שוטרי הגבולות שלא יבקשו מכס העולה לחון תועפות. שאלו הח"ח וכי אתה לא חושש שמא יתפסו אותך שוטרי הגבולות. והרי הם חשודים גם על הרציחה על 'עבירה' כזאת, אמר לו ר"ח, ביום אחד שאלתי את שומר הגבול כמה הוא מרוויח בחודש, אמר לי השומר כארבעים רובל, אמרתי לו, שמע נא, אני נותן לך מעתה מאתיים רובל בכל חודש, שאלני השומר תמורת מה תיתן לי שכר עצום כל כך, אז קבעתי עמו כי בכל עת שאני עובר בין הגבולות יעשה עצמו כמי שלא ראני כלל... וכן הווה, ומשם באה עשירותי העצומה. לשמע דבריו אמר לו החפץ חיים, חזור על דברך ושוב לספר את המעשה. כך ג' פעמים. אחרי הדברים האלה ביקש ר"ח את ברכת הח"ח שהשומר הנכרי יאריך ימים על ממלכתו כי הלה הזקין לאחורנה ואיני יודע מי יהיה השומר הבא לאחריי ומה טיבו בעסקי השוחד. אח"כ אמר לו הח"ח, הבה נכנס יחדיו להיכל הישיבה, אף שבאותה תקופה כבר לא היה הח"ח נכנס לישיבה, כאן יצא מגדרו ונכנסו יחדיו, ויאמר הח"ח לר"ח עלה נא על 'ארון הקודש' במקום המיוחד לדרשנים' וספר להם את מעשה עשירותך, אך ר"ח התבייש. מכיון שכן, עלה הח"ח וסיפר את המעשה ולימד מזה, בכוחו העצום של 'שוחד' שעי' שהרוויח, שלא די שלא הרגוהו על גניבת הגבולות, אלא שזכה לעשירות עצומה. אף אנו פעמים שנראה לנו ברוב יאוש כי אין לנו מצוות, יבשים מבלי לא לחלוחית ואינם חשובים מאומה, אבל באמת פעמים שיבוא מלאך יגדיל וינפח אחת ממצוותיו עד שתגדל מעל כל עבירותיו יחדיו... וכשישאל האדם את המלאך איזו מצוה הגדלת כל כך, יענהו תפילת שחרית, שמא שחרית של יום הכיפורים, לא ולא, אלא שחרית של יום גילי מימי החול... ומדוע כי איש שיחד כביכול כלפי שמים, ומהו ה'שוחד' - כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים. כי ברחמיו על הבריות קנה לעצמו.

היה סיפור נורא על חתן אחד שהגיע לפני הרבי משינאווא וסיפר שבשבת הקרובה התקיים 'עליה לתורה' שלו, ואינו יכול להשית עצות בנפשו, הואלי ואינו יכול להגות כראוי את תיבות ברכות התורה וההפטר, ונפשו מרה עליו בגין הבושות שיהיו מנת חלקו מהמתפללים וממחוננו. אמר לו ה'שינאווער' שלא ידאג מאומה והכל יבוא על מקומו בשלום, בשבת זו הגיע הרבי לשבות בכפר שגר בו 'חתן דנך', ותיחוס כל העיר כי 'צדיק בא' לשכון בתוכם, בקריאת התורה שימש הרבי בעצמו כבעל קורא' כמנהגו, ומשהגיעה שעתו של החתן לעלות לתורה ואך החל לבדך את ברכות התורה בקול שבור ובהגייה שאינה נכונה, החל הרבי להתלהב בועקו אוי אוי אוי... והחל דופק על הבימה בקול רעש גדול עד שלא היה ביד הקהל לשמוע את קולו של החתן, כך חזרה אותה התלהבות בשעה שביד החתן את שאר הברכות, וכל הקהל עמדו רועדים בראותם את הרבי בוער בלבת אש, וחשבו שהנה כוונותיו הקדושות משוטטות להם כעת בשמים מעל, ולבד מאותו חתן לא ידע אף אחד שהתלהבות זו היא ממסירותו של הצדיק למען אל יבוש ולא יכזל נער בישראל.

מעשה שהיה בבית מדרשו של הרבי מסאטמאר באמצע קריאת התורה מצאו פסול בספר תורה, הרבי החל מתעמק בבדיקת הספר תורה, והורה שיביאו לפניו ספר פלוני ושו"ת אלמוני, ורק לאחר 'דרישה

וחקירה' רבה, אמר שאכן לכתחילה עדיף להביא ספר אחר לקרוא בו. לאחר מעשה שאלוהו מקורביו הרי היה פסלו גמור וברור בספר, מדוע האריך הרבי כל כך עד שהורה להביא ספר אחר, ואף לא 'פסק' שהוא פסול, ענה הרבי וכי לא ראייתם שהסופר אשר כתב את הספר הלו היה נוכח בבית המדרש, ואם הייתי תיכף קם ומכריז שהספר פסול מטעות סופר הוא היה בוש ונכלם, על כן הארכתי בדבר שייראה כ'חומרא' וכו', ובוה חסכתי בושה מאחד מאחינו בני ישראל.

פעם שאל הגאון הרב ואזנר את רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל כיצד זכה ל'כח' עליון כזה שברכותיו מתקבלות בשמים ופועלות פעולתה לטובה... תחילה ניסה ר"י לבטל את עצמו ושאל מנין שהם פועלים... אבל משלא נתקבלו תירוציו נענה ואמר, שמא כל זה ב'מידה כנגד מידה' כי קהל גדול בא אלי והנני שומע ומקשיב לכל יחיד ויחיד מהם ב'סבלנות' עצומה, אין איש היוצא מביתי מבלי שנשמעו כל דבריו באוזן קשבת, על כן גם בשמים אומרים נשמע בסבלנות את כל דבריו עד תומם ונמלא את בקשותיו ותפילותיו.

כשהיה רבי חיים שמואלביץ שומע על חולה כלשהו, היה פורץ בבכי מרוב צער. בהלווייתו של רבי חיים השתתף סומא בשתי עיניו. לשאלת חבריו למה השתתף ענה: הייתי אצל רבי חיים והוא התעניין במצבי וכשמעתי כי הרופאים רואים את מצבי כחסר סיכוי, שמעתי שפרץ בבכי נורא כעשרים דקות. במאות הזדמנויות היה תובע להשתתף בצער הזולת ולהפנין זאת ללא מבוכה. בפרשת אנטבה חלה מרוב צער והרעיש עולמות בתפילותיו ובקריאותיו להתחזק. כאשר גדולי ישראל נפלו למשכב, הקפיד רבי חיים להשתתף בכל תפילת ציבור שאורגנה ליד הכותל. היה משנה את שעות השיעור הקבוע שלו בשביל להשתתף בתפילות שאירגן לרפואת גדולים וצדיקים. ביום חתונת בנו הצעיר של רבי חיים שמואלביץ, כשעמדו לסמוע לחתונה, קרא אליו את אחד מתלמידי הישיבה, בחור מבוגר שהשתתה בשידוכים. ובמשך שעה ארוכה ישב והדריך את הבחור.

כשהיו ישינים אצל החזו"א בלילה היה החזו"א מפעם לפעם ניגש למיטת הבחור לבדוק אם הוא מכוסה היטב, עד אור הבוקר. ולא היה נותן שיעירו אותם מוקדם לותיקין גם כלא היה לו עשירי למניין. פעמים רבות היה יוצא באמצע הלילה לחוץ לראות אם יש מי שחפץ בברכתו או לאיזו ישועה ואמר אני לא מסוגל לישון בזמן שמישהו חפץ בעזרתי או בתפילתי. ואכן לא הסכים החזו"א שיעלו את דלתו כלל שמא מישוה זקוק לישועה או לעזרה וימצא הדלת נעולה. **בימי מחלתו** האחרונה של הגאון מטשבינ, כשהוא על ערש דודיו וקודר מחוס, בא אליו אחד מעסקני חסד בירושלים, מיד התרגש ואמר על משפחה פלונית שנמצאת במצוקה: 'אין לי מנוח אף רגע בגלל מצוקתם', ובדברו זלגו עיניו דמעות מרוב צער כאילו מדובר בעצמו. **בימי המלחמה** הראשונה, הלשינו פעם על אחד משכניו של הסבא מקלם שהוא מרגל ואסורוהו. במשך זמן רב שבת ממנו כל משוש. כאשר מי שהוא מבניביתו היה מעלה חיוך היה גוער בו ותמה: 'היאך אפשר לחזק בשעה שהמשפחה השכנה אבלה ושרויה בצער'. **מעשה והביא** הסבל ספרים מהכריכה, עמדו אנשים והסתכלו הסטיפלער גער בהם: איך יכול אדם להסתכל בעבודתו של חברו מבלי להושיט עזרה. לפחות צאו מן החדר, לכו למקום אחר, אך אל תעמדו ותסתכלו. והוא עצמו עמד ועזר וסידר את הספרים במקומם. **פעם עמד** ה'סבא' מסלבודקה לפני התיבה להתפלל תפילת מנחה, ובאומר את הקדיש התחיל לגגסם ולהוציא מילים מקוטעות, כאילו אינו בקי בקריאה זו. היה זה תמוה, לבסוף נודע שבביתכנסת זה מתפלל לפני התיבה אחד מבעליהבתים שהוא אבל, והוא מתקשה מאד בקריאה מן הסידור עד שהוא מעורר בכל פעם צחוק ולעג. ועשה זאת בשביל להקל בזה על בושות של אותו בעלית. **בטיילו בבגיש הראשי** בקלם שסללוהו אסירי המלך עובדי עבודת פרך, היה ה'סבא' מקלם מעלה תמיד במחשבתו את סבלם של אומללים אלה, ותמה: כיצד אפשר לאנשים לדרוך במנוחה במקום זה, שבני אדם סבלו בו תלאות כה רבות והשקיעו כאן את דמם וזיעתם. **רבי אלחנן סוויצקין** היה מקושר מאד לגר"ח מבריסק, פעם בליל ראש השנה בשעה 12 בלילה והנה דופק בנו של הרב מבריסק על דלת ביתו של רבי אלחנן. בוא מהר, אבא קורא לך. רבי אלחנן הלך עמו באישון ליל ראש השנה כשליבו דופק. וכי מה בוער עכשו באמצע

הלילה! כשנכנס אליו רבי אלחנן, התחיל הרב מבריסק לדבר איתו בעניו הקשור לילדי טהרן, ונתן לו הוראות מה עליו לעשות מיד אחרי ראש השנה. עכשיו אחרי צאת הלילה בראש השנה!" שאלו רבי אלחנן. - "כן, כן", ענה הרב מבריסק, "לא משנה הזמן ולא משנה השעה. כשמרגישים שצריך לעשות למען הכלל - כל שעה כשרה". **בעל "ברוך טעם"** עשה שידוך לבנו עם בתו של עשיר גדול. באותה תקופה שכנס חלה מאוד. ה"ברוך טעם" היה מצטער עליו הרבה ולא יכל להתרכז, ולא לאכול, והרבה בתפילות עליו. פעם אחת הגיעו המחונתנים וראו שפני אינן כתומלש'לשום. חשבו לעצמם שמא רוצה הוא לחזור בו מן השידוך. אמר להם: חלילה, זה בגלל שכני החולה. נכנסה המחונת לרב ואמרה לו: אמנם צריך להתפלל על החולה, אבל להצטער כלכך? נדהם ה"ברוך טעם" לשמוע דברים אלו ואחר כך ביטל את השידוך. "אם אין לאשה הזאת שום רחמנות ואינה מבינה שיש להצטער על החולה - אין זה מן הראוי להשתדך עמם". **על רבים מגדולי ישראל** שהיו בשנות השואה באירופה הבורעת מסופר שהיו יכולים להינצל ע"י מקורבים שהשיגו להם כרטיסים אל החופה אדם הם לא הסכימו להשאיר את קהל מרעיתם באירופה והם ייצאו לחופש. הגדיל לעשות רבי אלחנן וסרמן שהוא היה בפרוץ המלחמה בארצות הברית לטובת ישיבתו ומקורביו לחצו עליו להישאר שם, אך רבי אלחנן לא הסכים לשמוע ולא עזרו כל הצרותיהם של מקורביו. רבי אלחנן החליט שהוא

חוזר באומרו יש לי ארבע מאות תלמידים שם בתוך הכבשן ואיך אתם מעזים לבקש ממני כאלו בקשות? אני חייב להיות עמם בעת צרתם. ועלה חזרה לאנייה שהביאה אותו אל תלמידיו ולבסוף גם אל המוקד היידי.

יש תמונה מפורסמת של רבי אברהם גנחובסקי על סולם ברחוב אבטליון בבני ברק, כשהוא מדבר לילדים שנמצאים בתוך הבית בקומה הראשונה, והמעשה שמסתתר מאחורי התמונה הזאת הוא מפעם בעוצמה שהיתה לו ברגישות לזולת. וכך המעשה. באחד הלילות הרב גניחובסקי הוגה בביתו בלימוד והנה הוא שומע קול בבי של כמה ילדים, בתחילה אמר לעצמו שיש שם הורים שיעזרו, אך ככל שחלף הזמן והבכי רק גבר החליט רבי אברהם לנסות לראות אם הוא יכול לעזור, הוא יצא מביתו והוא ראה מספר ילדים בוכים בקומה הראשונה, הוא ישר עלה לבית וראה שהדירה שנהו, הוא נגש לחלון מלמטה, והילדים מספרים שיש חתונה לבן משפחה, וההורים השאירו אותם לבד והם מאוד מפחדים. אמר הרב גניחובסקי אני אשמור עליכם, הוא עלה לביתו לקח עמו סולם מספר ממתקים וירד לעבר בית השכנים, שם הוא העמיד את הסולם על הקיר וטיפס עליו, כעת הוא היה קרוב לילדים הוא חילק להם ממתקים, והחל לספר להם סיפורים ושר להם שירים, כך במשך שעה ארוכה, הילדים שהכירוהו מהשכונה נשכבו כולם סמוך לחלון שמעו את הסיפורים והשירים עד שנרדמו שנת ישרים.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

מתוקנת. הצביעות צועקת בפרט אחרי שהם נתנו לממשלה הרעה ששלטה עד עכשיו לעשות כל מה שרצתה למרות שעשו דברים הרומסים את זכויות המיעוט, ורק כשקמה ממשלה שאינה מאמצת את השקפת עולמם פתאום הם זועקים ודורשים להגן כביכול על זכויות המיעוט. והדבר בולט במיוחד בנושא זכויות המיעוט של הציבור החרדי, שמעולם לא נחשבו בעיניהם, ובחסות בתי המשפט איפשרו לרמוס ברגל גסה את זכויות היסוד שלנו לחיות כאן כיהודים, עד כדי כך שלא רק רודפים את עולם התורה אלא אפילו לא איפשרו לנו לנהל אירועים בהפרדה לציבור שלנו למרות שאין לה שום נגיעה לאורח החיים שלהם והכל בגלל השיטה המוטה הזאת שהשופטים בעצמם בוחרים אנשים עם דעות קיצוניות כמותם, וברור שאנו צריכים להתפלל השיבה שופטינו כבראשונה.

שאלה: השבוע נפטר רבי שמעון בעדני שהיה גאון קדוש מאוד שחי בדורנו, מה היתה הנהגתו בקודש שנוכל לקחת את זה לחיינו? **תשובה**: יש המון הנהגות מיוחדות שהיו לו, אך הנהגה אחת נכתוב כאן לציבור: סיפר לי רבי ידידיה זר (ההוא משבחי הרב זר) שלפני כמה חודשים שכרבי שמעון היה בן 94 הוא היה יישן בביתו עם מדרשו ברחוב רבי עקיבא בבני ברק והנה יום אחד נכנס רבי שמעון לבית המדרש בשעה 2 בלילה וביקש ממישהו שעון מעורר (צריך להבין שרבי שמעון למרות היותו גדול דור הוא התנהג כאחד האדם ועשה הכל בעצמו ללא משמשים) הוא ניגש לבקש שעון מעורר מאחד האברכים הלומדים בכולל חצות בבית מדרשו. אותו אברך כמובן הביא לו מיד את השעון, לאחר מכן הרב זר ניגש לרבינו וביקש אם יכול לעזור אמר לו רבינו כן אם אתה יכול להעלות לי את השעון לביתי והרב זר עלה איתו לבית כשנכנסו התיישב הרב בעדני על כסא, נשען לאחור וביקש מהרב זר שיניח השעון על ידו, אמר לו הרב זר את השעון מעורר אני אשים בחדר שינה ע"י המיטה של הרב, אמר לו הרב בעדני שהיה אז בן 94 אני יישן כאן, שאל אותו הרב זר מהדו? אמר הרב בעדני אם אני ישן על המיטה יהיה לי קשה לקום בבוקר, (כידוע הרב בעדני היה מתפלל כוותיקין והיה קם בשעה 5 בבוקר) לכן אני יישן על כיסא בשביל שלא יקשה עלי לקום בבוקר והרב בעדני היה בן 94 וחלוש נורא, למרות הכל עשה הכל בשביל לקום לתפילת ותיקין בזמן. ידוע שבשנה הראשונה לפטירת אדם גדול מי שלוקח מעט ממעשיו זוכה לקבל שפע אדיר מהשמים והנפטר מליץ יושר עליו. כולנו צריכים לקחת לעצמנו את העניין הזה של ההתאמצות לקום בבוקר, לא לדחות בעוד 2 דקות ואח"כ להתפלל תפילה חפזת, אי"א לבקש מאתנו לישון על כסא אבל לפחות כשקמים בבוקר להתאמץ.

שאלה: מה הדרך לשכנע אדם לכל עניין שהוא? **תשובה**: המדרש היא לעשות מה שאומרים חז"ל! אינו דומה שדבר לא רצויה. לדחינו, אם אדם רוצה לשכנע את השני בכל עניין שיש, הוא יפגש עימו וע"י קשר עין שראויים אחד את השני יכול להשפיע עליו ביותר. ושיכנוע ע"י מכתבים ומייל ודרך הטלפון, הסיכויים שהשני ישתכנע

שקשה לו לבכות בתפילתו יתפלל כמו שיכול הכי חזק מכל הלב וד"ץ הוא כמו שמוריד דמעות. וכן תפילה בציבור כשמתפלל כמו שצריך עם הציבור ולא מהפך ציניות ע"י דילוגים ואומר פסוקי דזמרה כמונה מעות אזי זוכה שאפי' אם לא מכווין מספיק, כיוון שנמצא עם הציבור תפילותיו יעשו פירות.

שאלה: מה מיוחד בחודש שבט יותר מבשאר חודשי השנה? **תשובה**: רבי חיים פלאג'י כותב שבחודש זה צריך יותר להקפיד בענייני בן אדם לחברו ושלום בין איש לאשתו יותר מכל מידות השנה וזיהר בזה מאוד. לכן יש לעשות את הרעיון של גדול"י שאדם שהדבר קצת קשה לו ישתדל מאוד לפחות שעה מסויימת ביום, שבה יזהר לא ללכת רכיל ולשמור על לשונו וע"י ירבה אצלו את עניין הבא"ח. עיתים לבניה.

שאלה: האם ראוי להפחיד אנשים מכל מיני מלחמות בשביל שיתחזקו בשמירת המצוות או שכיוון שזה גורם לפחד שיוצר דברי לא טובים עדיף לא להפחיד? **תשובה**: ידוע מהגאון כמדומני שדיבר על שکر ועונש ואחד התלמידים התעלף. הגאון המשיך לומר שכל הדברים הם ללא גוזמא בשביל שיהיה מהעונש הגדול שיש למעלה. בכ"א הסיפור שם הוא על אנשים גדולים תלמידי הגר"א, אנשים בדור שלנו שהם חלשים מצונו בזה כמה דעות. מלחמת המפרץ שפרצה לפני 31 שנים היתה בתחילתה מלחמה מאוד מפחידה כי הידיעות דיברו שיש לסאדם חוסיין נשק כימי שיכול להשמיד להרוג ולאבד מאות אלפים במיתות קשות. והיה חשש גדול שהוא יזרוק טילים עם גז כימי בתוך נקמה על זה שישראל השמידה תקופה קודם לכן את הכור האטומי שנבנה בעירק, ולא היה פתרון לה זה כלל מלבד להדביק טבק סלוטייפ בחלונות, ולבישת מסכות משונות. דעתם של רוב גדולי ישראל באותו הזמן שאנו נמצאים במצב שכנה, ועלינו להתחזק מאוד כי אולי שואה חדשה באה לעולם, ואכן בשיחותיהם הם מאוד עוורר את הציבור שיפחדו ממה שעלול להיות. רבי חיים קניבסקי אמר לכל הסובבים אותו שאין ממה לפחד כלל, וכשנשאל רבי חיים קניבסקי למה אומר זאת הרי זה גורם שאנשים פחות יתחזקו.. לאחר רבי חיים מכווין שהרבה אנשים ששומעים על המלחמה הם מייצרים פחד גדול, ופחד זה גורם הרבה מאוד נזקים לנפש האדם באופן בלתי הפיך שיהיה קשה מאוד לתקן זאת אח"כ ודעתו היתה שאי"ז רצון ה' שאנשים יכנסו לדכאוונות ופחדים וכל הזמן יהיה אומר צריך להרגיע את האנשים שלא יפחדו מזה. ואותו דבר היה לפני עשר שנים באחד המבצעים שהיו בארץ ג"כ נכנסו רבים לחדרה עצומה ורבי חיים כתב מכתב שאין מה לפחד כלל ואף כתב את ההבטחה שבבני ברק לא יפלו טילים.

שאלה: בימים ארץ עושים טו"ס קצת סדר ומנסים להוריד את השליטה של השופטים שונאי הדת בארץ. עד כמה שלטון השופטים כאן דורסני לעומת שאר מדינות העולם? **תשובה**: מה שהיה נהוג עד היום בארץ אין לו אח ורע בשום מדינה מתוקנת בעולם. המצב הזה שהשופטים בוחרים את עצמם, ושהיועצים המשפטיים שנבחרים ע"י אנשי השמאל הקיצוני לא נותנים לעשות איהה דבר שנוגד את השקפתם - אינו קיים באף מדינה

^[1] מתוקנת. הצביעות צועקת בפרט אחרי שהם נתנו

^[2] מתוקנת. הצביעות צועקת בפרט אחרי שהם נתנו

בכך הם פחותים בהרבה מאשר אם זה יהיה פנים מול פנים.

שאלה: מדוע הנשיא פוטר ממשך להילחם בכל עוז מול האוקראינים למרות הנזקים הגדולים שלו? **תשובה:** כידוע כשיצאו הרוסים למלחמה מול אוקראינה הם היו בטוחים שתוך יומיים שלושה הם יכבשו את אוקראינה בקלות, הן בגלל שהמערב התברר כחלש מול כוחות הרשע כאירן ודו' פעם אחר פעם הם לא עזרו לבעלי בריתם מול האירנים ועוד. והן בגלל הצבא העצום שהיה לו. הם לא ציפו שהאוקראינים יגלו עצמה ונחישות להלחם בלי להכנע, והנשיא האוקראיני האפור שהיה חסר ניסיון צבאי, הוריד את חליפתו והתלבש בגדי צבא ויצא לחזית בכל הכוח. המערב ראה את זה ונתן ונתן לו גב בכל הכוח. לבנתיים רוסיה נחלשת ומתרסקת. עשרות אלפי חייליו נהרגים בקרב, הכלי נשק שלהם אולדים והם כבר הרבה פחות מחצי ממה שהיה להם בתחילת הלחימה. ובנוסף אין להם מוטבציה, הם נסוגים מהמון חזיתות. רוסיה בודדה כמעט לחלוטין, המצב הכלכלי של המדינה שלו הוא בכי רע וגם הסינים, שהרוסים בנו עליהם שיעזרו להם בענין הכלכלי הפנו להם עורף, וכל יום שעובר היא מתרסקת עוד ועוד. ומאידך, אוקראינה מצליחה לספח עוד ועוד מקומות שרושה כבשה. ולכן מתבקשת השאלה: מה הסיבה שהרוסים הלוחמים כבר קרוב לשנה וסופגים כ"כ הרבה מפלות לא מסיימים את המלחמה? התשובה היא שהנשיא הרוסי לא טיפש הוא מכיר את המנטליות של ארצו ויודע שנשיא רוסי שמביא כישלון הוא מחוסל מיידית בידי מקורביו ומה הוא פוחד נורא. ואי"כ המלחמה היא על החיים שלו כפשוטו.

שאלה: כידוע כ- 15 אחוז מהאוכלוסיה סובלים ממעיים רגישים למרות שבבדיקות הכל אצלם תקין, מה לעשות כדי להרגיע? **תשובה:** קודם כל, צריך לדעת שאם לא מטפלים בזה זה יכול לגרום חיללה למחלה הקשה ר"ל. ויש כמה המלצות להקלה על מעיים רגישים. הטיפול הראשוני לזה הוא להעדיף ירקות מבושלים על פני ירקות טריים; לשמור על זמני ארוחות קבועים; לא לצייר מרווחים גדולים מדי בין הארוחות, ולא להגיע למצב של רעב; לאכול 3 ארוחות עיקריות ביום וארוחות קטנות ביניהן; לא לאכול ארוחות כבדות מדי, כמו כן חשוב לשמור על אורח חיים רגוע במידת האפשר ולהקפיד על שינת לילה מספקת.

שאלה: איזה אדם למרות שלומד תורה, עמוד התורה שלו סדוק? **תשובה:** מה ששוקם בתורה ולא עוסק בחסד, התורה שלו עצמה היא באיכות נמוכה, ואינה שלימה כי תורה הולכת עם חסד. מדברי הרב אלישיב.

בפרשתנו כצאתי את העיר אפרוש כפי. וברשי"א אבל בתוך העיר לא התפלל לפי שהיתה מלאה בגילולים ולא רצה להתפלל במקום הטינופת, דאסור להזכיר ש"ש במקום הטינופת. יש נידון באחרונים הנה שמו של הק"ה הוא שלום ואיתא מנכנסים ב' דאסור לארץ שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ. **ויש לדון** למי ששמו שלום אי שרי לקרוא לו בבית המרחץ. ולהלכה פסק במשנ"ב פד. שיר"ש יחמיר. ויש גם שהחמירו (בני יששכר וכן החיים) באמירת המילה שבת במקומות המטונפים (כיוון ששבת זה שמו של ה'). **עוד יש לדון** האם מותר לברך כנגד מי הנטילה של שחרית. בשערי"ת או"ח ד. ח. מביא מהברכי יוסף שהוא בכלל דבר המטונף שאסור לומר ע"י דבר שבקדושה. ויש שחלקו, והם הדברי חיים מצאנז וכ"ה בדברי יקותיאל, והמקל יש לו על מי

שאלה: השבוע יחול ראש חודש שבט, איזה עניינים ישנם בראש חודש? **תשובה:** ביום ראש חודש, זה יום של רחמים, התפילות מתקבלות ושערי שמים נפתחים והקב"ה ממתיק את כל הדברים, ונהגו להרבות סעודה בראש חודש ויש בזה עניינים גדולים, וזה סגולה לפרנסה ברווח ובשפע והמליצו ע"י את דברי הפסוק אז תתענג על השם ויתן לך משאלות ליבך. והכף החיים כתב העושה סעודת ראש חודש ותרם לעניים זוכה לעשירות והצלחה בעסקיו ובחוגיו נ"א בזאת, וכן כתב המגן אברהם שהנותן צדקה בראש חודש שכרו כפול ומכופל, ויש שכתבו שהאוכל בסעודת ראש חודש הוא סגולה לרפואה.

שאלה: האם אישה או בעל צריכים להיפגע מזה שהבן זוג לא משקיע למענם דברים שהוא עושה לאחרים? **תשובה:** ברור שע"פ התורה אדם צריך לעזור ולסייע דבר ראשון לבני ביתו ואין חולק ע"י, אך יש דברים שהם מאוד מאוד קשים לבן אדם הרחוק יותר כשמבקש את הדבר אם תאמר לו שזה קשה, הוא מיד יתפזר להיות שונא שלך ויאמר שאתה אכזרי ואנוכי ולעולם הוא לא יבין, ודווקא מהקרוב בגלל שהוא קרוב הוא מצפה שיבין אותו למה הוא לא יכול.

שאלה: ילד שקשה לו ללכת לחידר/ללימודים מה הדרך למנוע ד"י? **תשובה:** כשההורים בטוחים שחובת הילד היא ללמוד, והם מאמינים שהם הילד מעוניין ושחם בזה בגלל כל הסיבות שבעולם ובפרט שהוא רוצה לגדול ולהכחיש ולא להישאר עם הארץ, וזאת ההרגשה שנותנת לו, אז בכזה מקרה הוא ירוץ על ארבע ללמוד, כי טעם האדם לרצות להיות גדול, ולא להישאר עם הארץ. וכל הבעיה מתחילה כי פשוט ההרגשה שלו היא שכל הזמן מפצים אותו ע"י שהוא רוצה ללמוד, וקונים לו את הדברים הכי טובים כדי שישכים, וכך נכנס לו לראש שהלימוד הוא דבר קשה ואני עושה טובה שאני לומד, אז הוא באמת עושה טובה. ולכן צריך להאמין בו שהוא רוצה את זה וזאת ההרגשה שצריך לתת לו, ולהעביר אליו את האחריות להצלחה שלו, ואז ייראו את הילד הוא באמת פורח. (ערוך מתוך ספר 'חובת התלמידים להאדמו"ר מפיאסנצ'א)

שאלה: מה הוא חינוך ע"פ אמון בילד? **תשובה:** כמו שלמבוגר קשה הביקורת, כך לילד אפילו לילד בן שנה, קשה לקבל ביקורת. והדרך לפתח קשר היא לא ע"י הצלחות וכשנותנים לילד גיבוי **ומבינים אותו** שהוא לא בליתי במבחן, אבל יש לו אפשרות להצליח, ד"י מאוד משחרר ממבחן פנימי, וגורם לו לרצות להתאמץ ולהביא תוצאות חיוביות, וכשהורה ומחנך מאמינים בילד זה

הלכות

לסמוך. **עוד יש לדון האם מותר לעשות מצווה** במקום מטונף כגון לתת צדקה במקווה, ובשו"ת הלכות קטנות ב זו הביא ראייה שמותר מהא דמצנינו ששוחטים בבית המטבחנים למרות שהוא מקום מטונף ושחיתה היא מצווה, וכן מבינים שכוונתם עם ציצית לשוחטים, ומסיק ש"כ וכ"כ החיי אדם והט"ז שמעיקר הדין אסור כדי שלא יהיו מצוות בזווית עליו רק בדיעבד שרי. ובמשנ"ב בהלכות ר"ה סימן תקנח הביא בשם המטה אפרים שאסור לעשות מצווה במקום המטונף כגון מי שבבית הכסא ושמע קול שופר שלא יכווין לצאת ידי חובה. ולגבי מצוות צדקה כיוון שלי"צ כוונה הרבה מהפוסקים כתבו שאין בעייה לתת במקום המטונף. **לעניין הדין כשאדם התפלל** או עשה קידוש, או ברך ברכת המזון במקום שהיה שם טינוף, כגון התפלל ע"י

חידות

שינון **הפרשה לפי סדר הא' ב' א.** אשת אהרון אלישבע. **ב.** באיזה מכה היה אש? **ברד.** **ג.** באיזה ארץ לא ירד ברד? **גשן.** **ד.** איזה בעל חיים מת הראשון במכות? **דג** אשר ביאור. **ה.** איך פרעה ביקש ממשה ואהרון שיתפללו? **העיתרו.** **ו.** איך התורה כותבת שאהרון היכה? **ויק את המים.** **ז.** מה לא יכלו לעשות במצרים? **זבח.** **ח.** איך אספו את הצפרדעים? **חמרים חמרים.** **ט.** "ואתה עובדיך ידעתי כי _____ תיראון מפני ד' האלקים". **טס.** **י.** אשת עמרם. **יכבש.** **כ.** באיזה מכה אמרו החרטומים אצבע אלוקים היא? **כינים.** **ל.** את מה ד' הקשה? **לב פרעה.** **מ.** במה אהרון היכה? **מטה.** **נ.** אמר למשה אחיך אהרון יהיה – **נביאך.** **ס.** איזה חיה פתחה את דלתות המצרים? **סילונית.** **ע.** מה היה משה? **ערל שפתיים.** **פ.** במכת שחין, מה זרק משה לשמים? **פיח כבשן.** **צ.** מי נכנס לתנורים? **צפרדעים.** **ק.** למה בני"א לא שמעו אל משה? **מ- קוצר רוח ועבודה קשה.** **ר.** "וסרו הצפרדעים ממך ומבתך....ומעמד _____ ביאור תשאנה" **רק ש.** בן כמה משה דברו אל פרעה? **שמונים שנה.** **ת.** איך נקרא נחש בפרשה? **תנין.**

חידות בפרשה: **א.** במכת ערוב הגיעו כל סוגי החיות. היכן עוד נקבצו כל החיות לא בדור ההוא? **ב.** מילה בפרשה בת 10 אותיות. **ג.** 12 פרשות בפרשה: **ד.** 9 אברים בפרשה: **ה.** 8 בעלי חיים בפרשה: **ו.** מילה כפולה ברצף, פעמים: **תשובות:** **א.** תיבת נח. **ב.** סוף פרק ז'- 'ויבמשארותיך'. **ג.** וארא (ו ג) בא (ו יא) שמות (ו טז) קורח (ו כא) פנחס (ו כה) ראה (ו א) ויקרא (ו יא) במדבר (ו טז) אמור (ו יט) ויצא (ח ח) וישלח (ט ז) שלח (ט יט). **ד.** אצבע (ח א) לב (ח טו) כבד (יט כ) יד (ט ג) כפי

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431 לקבלת העלון בכפס יש להתקשר לטלפון 036180383

הכח הכי חזק והעזרה הכי חזקה לילד, וככל שמבינים אותו יותר ולא מלחצים אותו זה עוזר לו להתרומם.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: הרעיונות שנשלחו השבוע למדור זה: אפשר לשלוח שאלות ורעיונות למייל שבסוף העלון: א. בעניין נסיגת חניכיים: מומלץ מאד לנקות בין השיניים אחרי כל ארוחה בעזרת קיסמים דנטלים (מץ). בנוסף לניקוי, לעשות את החניכיים בעדינות ובהירות עם הקיסמים. כמובן, יש לשמור על שיגרה משמרת אצל השיננית במרפאה. **ב.** רעיון להחזיר חלב מהכוס לשקית. יקפל את שולי השקית פנימה לכיוון החור שממנו נמזג החלב, כך שיהיה כמין משפך לתוך השקית וישפוך לתוכו את החלב. **ג.** כשמחמם משהו על האש ומפחד שיגלוש, מה עושה? ניח מקל או כף מץ על הסיר למעלה (לא על המכסה אלא על הסיר) וכך לא יגלוש. **ד.** עניבה שהתפר שלה נפתח בצד הפנימי אפשר להדביק אותה בקלות עם דבק 3 שניות, מחזיק לכל החיים! **ה.** דיסק שנסרט שיהא אפשר להפיק ממנו תועלת במקום לזרוקו לאשפה: אפשר לשטוף עם סבון ולנגב היטב, ואח"כ פשוט להעתיק לדיסק אחר זה לוקח זמן אבל אח"כ החדש כמעט מיד עובד מצויין.

התורה חסה על ממונם של ישראל: א. כתבו פה הרבה פעמים שמרכז כביסה הוא הגורם לכתמים אפורים, א. איך מורידים את הכתמים האפורים הנייל? **ב.** אם אני רוצה שיהיה ריח נעים וטוב בבגדים מה כן מומלץ לעשות? **ג.** כיצד ניתן לגמול ילדה כבת שנתיים ממצצת אגודלים בשתי הידיים, כבר ניסינו מריחה ולחבוש את האצבע... **ג.** מה ניתן לעשות עם מיבש כביסה חדש שעושה ריח בבגדים לאחר ייבושם? יש לציין כי כבר ניסנו כדור קוצים שקונים מהחברה, מגבונים למיבש למיניהם שמוכרים בסופרים, וכן תרסיסי מרכז בעלי עצמת בישום... **ד.** אם אפשר לבקש עצה איך לנקות תא מטען של רכב ששפץ שם שמן על הרצפה. שלום, תודה על העלון הנפלא, נשמח לקבלו למייל. **ה.** עצה נגד קשקשים בראש מלבד השמפואים שלא עוזרים. **ו.** אשמח אם אתם יודעים עוד דברים לגבי ילדה שמאוד לא נח לה ללבוש בגדים, גרבינוים ונעליים. לוקח לה כל בוקר כל ההלבשה למעלה מחצי שעה עד שמסתדר לה וגם זה לא סופי. **ז.** נשמח לקבלת עצות מה אפשר לעשות לבלוטות שנהיות מהקור על האצבעות (חוץ מלבישת כפפות/ גרביים עבות). **ח.** מה עושים בחורף עם השמיכות פוף של הילדים שמתבלגנות כל יום מחדש, השמיכה זזה מהציפית (בתוך הציפית) וצריך כל יום לסדר הכל מההתחלה. **ט.** למי יש פתרון למי שיורד לו דמעות בעיניים מגירודים???

ילד עם טיטול מלוכלך בצואה, אז הדין הוא כך: אם התינוק בחדר ולא היה ממנו ריח ואין סיבה לחשוש שמא יש אצלו טינוף אינו חייב לגשת לבדוק, ולכן אף אם בסוף התברר שהיה שם טינוף אינו חוזר ומתפלל ומבדך. אבל אם יש ספק מכל סיבה שהיא, אז הוא חייב לבדוק ואם פשע ולא בדק אז הדין הוא כך: לגבי תפילה חוזר ומתפלל, ולגבי קידוש, ברכת המזון ושאר ברכות המשנ"ב נשאר בזה בספק וע"כ יצא יד"ח ממשיחו אחר. ואם ידע שיש לכלוך והתפלל וברך אז חוזר ומבדך ומתפלל. ובמקום שמסתפק האם הכללך היה קודם או לא ויש לו ע"מ לסמוך שיכול להיות שזה קרה רק כעת, אפשר לתלות שזה קרה יותר מאוחר ולא חוזר ומתפלל. וכ"א ישאל לרבותיו.

(ט כט) פני (ט ל) זרוע (ו ו) שפתיים (ו יב) עיני (ז כ). **ה.** סוסים, חמורים, גמלים (ט ג) כינים (ח יב) עז (י ג) דגה (ז כא) תנין (ח ט) צפרדעים (ז כז). **ו.** כה כה, חמרים חמרים (ז טו-זי).

חידות ידע תורני: א. איך יתכן שיברכו 7 ברכות שבועיים אחרי החתונה? **ב.** נפסק שמי שלא כיוון באבות לא צריך לחזור כי גם בפעם השניה הוא לא יכול- מתי אומרים לאדם שיחזור ויתפלל כי לא כיוון

תשובות: א. שרוע אה"ע נ"ה ג'- אם לא היה מניין בשעת הנשואין ולכן לא יברכו 7 ברכות, אז כשימצאו מניין אפילו אחר תקופה יברכו אז 7 ברכות. כיוון דהוי ברכת שבח על הזיווג ולא קשור לשבעת ימי המשתה. **ב.** כתוב שאסור לאחוז סכין בשעת התפילה אם אחז והתפלל צריך לחזור ולהתפלל כי עכשיו הוסר המפדע (במשנה ברורה סימן צו ס"ק ב לא יאחוז וכו' ובשער הציון שם)

חידות כלליות ולילידים: **א.** מה הגורם לאדם להרגיש מאד מגושם אף שהוא מאד עדין? **ב.** איזו תפילה ולע"מ הוא ברכה לעולם לא אומרים בבית הכנסת? **ג.** חידה מהבן איש חי. איזה דבר לא נהנים ממנו לא באכילה לא בשתיה לא בריח ולא בראיה, לא נתפס ולא נראה ומבשרים עליו. **ד.** באיזה אות תולים תמונה? **ה.** לבן ששותים כמים והוא לא מים ולא שלג? **ו.** איזה חודש הוא ראש למשפחה?

תשובות: א. ללכת בגשם. **ב.** תפילת הדרך. **ג.** ברכת הרעמים. **ד.** ז. ו. **ה.** חלב. **ו.** אב.

רמיון היצר ותענועיו

כך וכך, ועל ידי החטא, "בא נחש על חוה והטיל מה זהמא" (שבת קמו, א), אחרי החטא [לשון הנפש החיים], "היצר המפתה את האדם הוא בתוך האדם עצמו, ומתדמה להאדם שהוא עצמו וכו' ולא שאחר חוץ ממנו מפתהו".

לפני חטא עץ הדעת היה ברור שזה לא רצון שלי וזה לא קשור אלי, יש כאן מישהו אחר שמנסה לשכנע, והיה הרבה יותר קל להתמודד עם זה, אבל על ידי החטא שהטיל בה זהמא, מתדמה לו להאדם כאילו שזה רצונו.

ופה נמצא הקושי הגדול, כשאדם חושב שזה רצונו, וזה אם כל חטאת, כי אחרי שאדם חושב כך, ותכבד המלחמה, כי זה הרי אדרבה, אני רוצה כך והתורה אומרת לי הפוך. אבל העבודה שלנו היא לחזור ולהשריש אצלינו שזה לא נכון, שזה רק מתדמה לו.

הדרך להתמודדות היא השרשת ההכרה בתאוות כשעבוד חיצוני

לשון החוה"ל (שער יחוד המעשה פ"ה), "בן אדם, ראוי לך לדעת כי השונא הגדול שיש לך בעולם, הוא יצרן הנמסך בכוחות נפשך, והמעורב במזג רוחך, והמשתתף עמך בהנהגת חושיך הגופניים והרוחניים וכו', לבש לך בגדי הידידות, ועדה עדי האהבה לך וכו', והוא מורה אותך בחיצוי הממיתים לשרשך מארץ חיים וכו', ואם תשליך ענייניך אליו ותימשך אחר רצונו, לא ירף ממך, עד שיאבדך בשני העולמים וישרשך משני המעונים".

האמת היא כמו שכתוב כאן, שהיצר הוא השונא הגדול והוא מרמה את האדם, האדם חושב שהוא ידיד שלו, והאמת ש"צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו", היצר רוצה להרוג את האדם בשני העולמים ובשני המעונים, שלא יהיה לו לא חיי העולם הזה ולא חיי העולם הבא.

והתורה רמזה לנו איך צריך להיות היחס במלחמת היצר, כמו שבמצרים הרי אין שום ספק שכל מי שהיה שם שנא את פרעה, כי הבין טוב שהוא רוצה רק את רעתו, כך גם אדם שהולך אחר תאוותיו ורצונותיו, ידע שהוא לא הולך אחר התאוות והרצונות שלו, אלא של מי ששונא אותו ועומד מבחוץ ממנו ורוצה להרוג אותו, ועושק אותו מכל מה שהוא יכול.

קשה מאוד לפרט, לכל אחד יש את הנסיונות והמלחמות שלו, אבל נתפוס דוגמא, דברים שבעצמי ראיתי, וכל מי שעבר קצת מהחיים רואה.

פעם הזדמן לי להיות באיזו שמחה, והתיישב לידי יהודי מבוגר, שישב על כסא גלגלים בגלל שהורידו לו חלק מהרגל כי סבל מסוכר, והיום אסור לו סוכר, ופשוט וברור שיש סכנה ממשיית אם יאכל מאכלים מסויימים, והניחו שם על השולחן דברים שמסוכנים לו, והוא לא יכל לעמוד בזה...

תאוות האדם אינם רצונו האמיתי אלא דחף חיצוני של היצר

בפוסקים מובא הענין של שובבי"ם, המשנ"ב מרמז לזה (סי' תרפ"ב סק"ח), "ולענין תענית של שובבי"ם ת"ת עיין בבה"ט ובשע"ת", ומביאים ע"פ האריז"ל, שהשבועות שקוראים בהם את הפרשיות של שעבוד וציאת מצרים זה זמן שמסוגל לתשובה, זה מפורש מאוד בדבריהם, שהפרשיות האלו של "ואעלה אתכם מצרים" קשורות למלחמת היצר.

לשון הרמב"ם באיגרת (איגרת המוסר לבנו), "ויש לך בני לדעת, כי פרעה מלך מצרים הוא יצר הרע באמת, וישראל וכו' הם השכל האנושי, ומשה רבינו ע"ה הוא השכל האלוקי".

כתוב כאן בדברי הרמב"ם, נקודה מאוד יסודית וחשובה לכל אחד ואחד, זו ידיעה בסיסית, שאם אדם היה חושב עליה כסדר, ואם היה יודע את האמת כמות שהיא, חלק גדול מאוד מהנסיונות ומהמלחמות שיש לו היו בטלים מאליהם.

היסוד הוא, שבכל הדברים שאדם נלחם איתם, נדמה לו שזה רצונו ותאוותו, אבל האמת הפשוטה היא, שזה רק נדמה לו כך, אבל הוא עצמו לא רוצה את כל הדברים האלו, אלא יש מישהו אחר מבחוץ שמשעבד אותו, ואותו אחד מכריח אותו לעשות את מה שהוא רוצה.

ואם אדם היה מתייחס לזה כך, כמו שזה באמת, שיש מישהו אחר שרוצה שאני יעשה את רצונו, הוא לא היה מקשיב לו, כי הרי טבעו של אדם לא לעשות מה שפלוני אומר לו, וכל שכן אם זה דבר שלא כהוגן ושלא כדין.

אם רמזו לנו את מלחמת היצר בשעבוד מצרים, ודאי שגם הענין הזה כתוב. היחס למלחמת היצר הוא, שיש פרעה שמשעבד את האדם, "וימררו את חייהם בעבודה קשה", היצר הרע זה לא אני שרוצה, אלא זה מישהו אחר, ואותו אחד משעבד אותי וממרר את החיים שלי.

זה דבר שמחובת כל אדם לדעת ולהתבונן בזה כסדר, כי זה חלק עיקרי מהעבודה ומלחמת היצר.

בחטא אדה"ר התחדש שהיצר מתדמה לאדם כאילו זה רצונו

בנפה"ח בש"א (פ"ו בהגה"ה) כתוב מה התחדש בחטא של עץ הדעת, הרי גם לפני החטא היה לאדם בחירה לחטוא, והראיה, שהרי הוא עשה את החטא של עץ הדעת, [הירידה בין לפני החטא לאחר החטא, זה הרי השינוי הכי גדול כמעט שיש לנו בבריאה, כל הבריאה כולה התקלקלה, זה תיקון שרק במתן תורה חזרנו אליו, ומיד איבדנו את זה שוב].

אלא הנפקא מינה, שלפני עץ הדעת היצר הרע לא היה בתוך גופו, היצר היה מחוץ לאדם, והנחש היה צריך לבוא מבחוץ ולומר לו תעשה

וראים שזה לא כלום, אני באמת לא רוצה את זה רק יש מישהו אחר שעומד ומשעבד אותי, כמו שיש פרעה הרשע ששוחט ילדי ישראל, כך יש איזה פרעה לכל אחד ואחד שמשעבד אותו ורוצח אותו ומשרש אותו משני המעונים.

כתוב בפסוק (קהלת ז, כט), "אשר עשה האלוקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים", ולשון הרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל), "והלך ישר כמו שעשהו האלוקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם", הרמב"ם הוסיף את המילה 'עול', לכל אחד יש את החשבונות הרבים שלו, אבל זה עול, זה דבר שמישהו מבחוץ משעבד אותי, בדיוק כמו ששמים עול על גבי שור ומכריחים אותו לעבוד וזה לא נותן לו לזוז.

"כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ" (אבות פ"ג מ"ה), יש את העול מלכות הפשוט ועול דרך ארץ הפשוט, אבל במהר"ל שם כתוב [זה לא ממש מה שכתוב במהר"ל, אבל כך שמעתי מאדם גדול, קרוב לדברי המהר"ל], שיש עול מלכות ועול דרך ארץ, שאדם כביכול משועבד בלי שיהיה מלך שמשעבד אותו, זה עול שיש לאדם בעצמו, כאילו מישהו שם עליו עול שהוא צריך לעשות כך וכך.

למי שלא מקבל עליו עול תורה יש את העול של דרך ארץ, וחלילה וחס אם אדם מגביר על עצמו את העול, העול הזה לא נותן לו מנוחה, הוא משעבד אותו, לך תעבוד עוד יותר ועוד יותר, ומי שמקבל עליו עול תורה נפטר מהעול הזה.

ההולך אחר תאוותיו מגביר על עצמו חשקים נוספים בעל כרחו

כתוב ברמב"ם בפרשת נצבים (דברים כט, יח) על הפסוק "למען ספות הרוה את הצמאה", שאם אדם נמשך אחר תאוותיו, הוא מגביר על עצמו רצונות ותאוות שמעולם לא היו לו. כך הקב"ה ברא את העולם, שאם אדם עובר עוד פעם ועוד פעם, הוא מכריח את עצמו, וחלילה וחס הוא נכנס לזה יותר ויותר.

ואם אני בן חורין, אני פטור מזה, אני לא משועבד, לפלוני יש עול מלכות, לפלוני יש עול של קנאה, לפלוני יש עול של תאוה, לפלוני יש עול של דברים בטלים וכל כיצא בזה, ולי יש סדר של לימוד, אני יכול ללמוד מתחילה ועד סוף ברציפות ביגיעה ולחזות בנועם ה', כמה זה גישמאק, כמה זה נעים, גם בשעתו וגם אחר כך.

"אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארת נשברים", "ההימיר גוי אלוהים והמה לא אלוהים" (ירמיה ב, יא-יג), את מה ממירים במה? אדם יודע ומרגיש את זה, ואף על פי כן, בגלל שהוא מגביר על עצמו את הרוח שאינו נח ואינו שקט, לכן הוא חוזר לזה.

אבל, אם אדם יגיד, אני לוחם, אם אדם יעמוד בנסיון ויבין שזה לא אני, הוא יכול לשבור את כל זה, החובות הלבבות מאריך שם בשער יחוד המעשה (פ"ה), שהיצר הרע נדמה כחילות מרובות שאי אפשר לכובשם, אבל זה מובטח, שאם אדם רק ילחם הוא ודאי ינצח.

זה יסוד גדול בעבודת ה', שהיחס לדברים האלו צריך להיות, שזה מישהו אחר וזה לא אני, יש רוח, יש יצר, יש נחש.

בגמ' בתענית (ח, א), "אמר ריש לקיש, מאי דכתיב אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון (קהלת י, יא), לעתיד לבוא מתקבצות ובאות כל החיות אצל הנחש, ואומרים לו, ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל, אתה מה הנאה יש לך, אמר להם, ואין יתרון לבעל הלשון", וזה

עומד כאן רוצח ומשעבד אותו לשרשך משני העולמים ומשני המעונים, האדם משועבד, נדמה לו שהוא רוצה, והוא בכלל לא רוצה, רק עומד כאן איזה פרעה ומכריח אותו, תאכל את זה. אדם שידמיון לעצמו שזה ממש כמו שעומד כאן רוצח ורוצח פשוט להרוג אותו, ואומר לו אני רוצה שתאכל את זה, היעלה על הדעת שהוא היה עושה את זה!?

אם היינו מסתכלים כך בכל המלחמות שלנו, מבוקר ועד ערב, כמדומני שתשעים אחוז מהמלחמות לא היו.

המסילת ישרים כותב (פ"ד), שאם לא היתה קנאת איש מרעהו, אדם היה מסתפק במועט, בבגדים הכי פשוטים, במאכלים הכי פשוטים, ובדירות הכי פשוטות, הוא לא היה רוצה יותר ממה שהוא צריך, רק יש מישהו שמשעבד אותו ומכריח אותו ללכת ולעשות.

אותם אלו ששקועים בהבלי עולם הזה, אם הקב"ה היה מסלק מהם את היצר לרגע, הכל היה מתבטל כעפרא דארעא, מי לא יודע את מה שכתוב בגמ' (סנהדרין קב, ב) על היצר הרע של עבודה זרה, שמנושה אמר לרב אשי, שאילו היית בזמנינו, שהיצר לעבוד עבודה זרה היה כל כך חזק, גם אתה היית רץ לעבוד עבודה זרה, וברגע שאנשי כנסת הגדולה התפללו וביטלו את היצר הזה, אף אחד לא מבין בכלל מה היה, וכמו ביצר הזה כך גם בכל היצרים.

משיכתו של האדם לשיחה בטילה על אף החרטה וחוסר התועלת

נדבר על היצרים שנוגעים אלינו יותר. יש יצה"ר של דברים בטלים, של ביטול תורה, אבל, אצל כל אחד כמדומה ללא יוצא מן הכלל שמדבר דברים אסורים, לשוה"ר רכילות וכו', כשגומר לדבר הוא מרגיש מאוד לא טוב, אין מי שגומר שיחה של דברים בטלים ולא מרגיש מאוד גרוע.

הרב שך אמר בשם ר' איצ"ל פטרבורגר, "רשעים מלאים חרטות" (עי' נדרים ט, ב), היצר הרע לא מפרגן לאדם אפילו את זה, הוא שונא אותו כל כך, שהוא רק רוצה שיעשה את העבירה, וברגע שעשה אותה, אדרבה, הוא מכניס לו צער ועגמת נפש על זה.

ואעפ"כ, אדם שנכשל ודיבר דברים בטלים, יכול לחזור לזה שוב למחרת, וכמעט שלא יכול בלי זה. למה, כתוב בגאון במשלי (א, כג), שבכל דבר שאדם עושה, אם לטוב ואם למוטב, הוא בורא רוח, ואותו רוח אינו נח ואינו שקט, עד שיחזור לעשות את אותו דבר עוד פעם, ולכל דבר יש את הרוח כפי דרגא דיליה, כמה שהמצוה יותר גדולה כך יש רוח קדושה יותר חזקה.

הרוח שיוצא מלימוד התורה זה השפיץ, דברי תורה כל שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם (עירובין נד ב), כשאדם לומד תורה ביגיעה ובהתמדה, הוא מוסיף ומגביר על עצמו תשוקה עצומה ואהבת התורה, עד שהוא לא יכול בלי זה.

ולאידך גיסא, להבדיל, ה'זה לעומת זה' של לימוד התורה זה דברים בטלים, שזה דברים שאין בהם הנאת הגוף, [כך כתוב בחפץ חיים (פתיחה, לאוין ו), שלשון הרע זה חילול ה', בגלל שזו עבירה שאדם עושה בלי שיש לו הנאת הגוף אפילו בשעת המעשה, זה רק פריקת עול], אבל אדם שדיבר דברים בטלים, הוא יצר רוח, ואותו רוח אינו נח ואינו שקט עד שהוא יחזור וידבר עוד.

אותו רוח לא נותן לו מנוחה, יש מישהו שעומד מבחוץ ומשעבד אותו, רק הוא לא רואה, אבל אם היו פוקחים לנו את העיניים לרגע היינו

כולל את כל חטאי הדיבור וכל הפתיחה של החפץ חיים, אין לו בזה שום טעם כלל, הוא רק משועבד.

ישנם הרבה תאוות מסוכנות שכולם יודעים שהם סכנת גוף ואין בר דעת שיכניס עצמו לתוכם, אדם יקפוף לתוך אש? לא ידוע לנו על בר דעת אחד שמכניס את עצמו לסכנה.

אבל, ישנם הרבה דברים שעל פי שכל פשוט לא מובנים, ואעפ"כ אדם עושה אותם, כי הוא לא יכול אחרת, כי יש מישהו שמשעבד אותו, "למען ספות הרוה את הצמאה", נהיים משועבדים לעשות דברים שהשכל אינו סובל, ואני כבר לא מדבר על עולם הבא, רק על עולם הזה, לשרשך משני המעונים.

הרדוף אחר יצרו נעשה משועבד לו בדברים שאינם נתפסים בשכל

הרב שך היה אומר [אני לא יודע אם זה מדידה או מרביות], כתוב בפסוק (שמות ו, יב), "וידבר משה לפני ה' לאמר, הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים", וכתוב ברש"י מחז"ל, שזה אחד מעשרה קל וחומר שבתורה, אם בני ישראל לא שמעו, כל שכן שפרעה לא ישמע.

הוא שאל, הרי איכא למיפרך, אצל כלל ישראל יש טעם למה לא שמעו, "מקוצר רוח ומעבודה קשה", הם הרי היו משועבדים בחומר ובלבנים שזה דבר שגורם לאדם קוצר רוח שאין לו כח להקשיב, "כל מי שהוא מיצר רוחו ונשימתו קצרה" (רש"י שם ט), אדם ששרוי בשעבוד ובצרה אין לו מוח והוא לא מסוגל לשמוע מה שמדברים איתו, אבל פרעה ישב בכבודו של עולם, אם כן, איזה קל וחומר זה, א שטארקע קשיא.

והתירוץ עוד יותר חזק, דבר נפלא מאוד. כתוב בפסוק (ז, טו) "הנה יוצא המימה", וברש"י [אנחנו עוברים על הרש"י, וכמדומה שלא שמעו לב מה כתוב כאן], "שהיה עושה עצמו אלוה ואומר שאינו צריך לנקביו, ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו", פרעה רצה שמצרים יחשבו שהוא עבודה זרה, אז הוא יצא המימה רק בבוקר שאף אחד לא יבחין שהוא נזקק לנקביו.

נתבונן לרגע, זה לא להאמין, האדם הזה סבל סבל לא יתואר מסתמא עשרים ושתים שעות ביממה, הוא סבל לא פחות מכל יהודי שהיה במצרים, א משוענער, הוא מוכן לסבול, ולהכניס את עצמו ביסורים נוראים, כדי שאנשים יחשבו שהוא עבודה זרה.

אמר הרב שך, וכי זו לא עבודה קשה? זה לא קוצר רוח? זה שפיץ קוצר רוח! כלל ישראל משועבדים בחומר ובלבנים מסתמא בפחות זמן ובפחות קושי, ופרעה עושה את עצמו משועבד וסובל הרבה יותר, ה"קוצר רוח" וה"עבודה קשה" שלו היו לא פחות מבני ישראל. זה ממש דברים שלא נתפסים בשכל כלל, כמו שפרעה משעבד את ישראל, כך אצלו יש יצר של רדיפת הכבוד שמשעבד אותו.

מי שידע קצת, איך נראה בעולם אנשים שרודפים אחר הכבוד, אנשים שלא זכו ללמוד מוסר, שלא זוכים לעבוד קצת, זה כולל כל אחד כפי הנסיגות והמלחמות שלו, כמה מבוזה, כמה מגונה, כמה טיפשות, וכמה דברים שאין השכל סובל אדם עושה בגלל השעבוד הזה שיש לו, בגלל שהוא רוצה את הכבוד המדומה הזה ואת הכבוד המדומה הזה, קשה לפרט את הדברים, אבל כל מי שעבר קצת בחיים ראה בעיניים איך אנשים מבזבזים כסף, מבזבזים את הבריאות, ומבזבזים את הכל, בכל מיני חשבונות של שטות.

כשאדם מסתכל על השני מהצד, הוא בכלל לא מבין מה שקורה שם, כי לכל אחד יש את היצר ידידה, 'יצרו של אדם', ולי הרי אין את היצר של פלוני, אז כשמסתכל מהצד הוא לא מבין למה השני עושה את זה. לכל אחד מאיתנו יש את המלחמה שלו ואת השעבוד מצרים שלו, זה לא קוצר רוח? זה לא עול מלכות ועול דרך ארץ?

ע"י שעבוד לעבודת ה' נעשה בן חורין ונפטר מעול היצר

יסוד היסודות, שאדם לכל הפחות ידע את האמת הפשוטה והברורה, שאותו אחד זה לא אני, ושאת כל הדברים האלו אני לא רוצה, וכשאדם יתבונן כך הוא גם ירגיש את זה.

אני רוצה לשבת ללמוד ברציפות, אני רוצה להתפלל כמו שצריך, אני רוצה לקום בבוקר כמו שצריך, אני רוצה להיות שלם ונקי במידות טהורות, אני רוצה להיות שמור שהפה שלי יהיה נקי וקדוש, אני רוצה שלא לדבר דברים בטלים, כל שכן שלא לדבר לשון הרע ורכילות ואונאת דברים וכיוצא בן, וכל שכן שלא לצער אדם מישראל, אני לא רוצה את כל זה, אני רוצה חיים של אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, אני רוצה שיעבירו ממני את העול מלכות ועול דרך ארץ.

אם נחיה כך, זה מאוד מקל על המלחמה, נשריש לעצמינו את הדברים הפשוטים, זה לא אני, אני לא רוצה.

זה כמו שיבוא אלי בחור באמצע הסדר, ויגיד לי, נכון שאתה רוצה ללמוד עכשיו, אבל אני רוצה שתבוא החוצה ותדבר איתי דברים בטלים, וואס עפעס?! מה פתאום שאני יעשה את זה? אם אתה רוצה לדבר תסתדר לבד, אבל מה אתה רוצה ממני, וכי אני משועבד לך?!

יש מישהו שאומר לי את זה עשרים וארבע שעות ביממה, הוא עומד על גבי כשאני מתעורר בבוקר, ואומר לי, תמשיך לישון בגלל שאני רוצה שתמשיך לישון, אפילו שאתה באמת לא רוצה לישון, אתה רוצה ללכת להתפלל, אבל אני רוצה שתישן, אני לא רוצה שתלמד, אני לא רוצה שתעשה מצוות, אני רוצה שתדבר דברים בטלים, אני רוצה לאכול וכו' וכו', לב יודע מרת נפשו, כל אחד יודע את השעבודים שלו ואת העול שלו.

נזכור, "כולהו גופי דרופתקי" (סנהדרין צט, ב), אין שום אדם שפטר מעמל ומיגיעה ומעבודה, השאלה רק למי אני משועבד, "כי עבדי הם" ולא עבדים לעבדים, "הללו עבדי ה'" ולא עבדי פרעה, אדם יכול לבחור לעצמו, או שהוא משעבד את עצמו סתם, או שהוא משעבד גופו ומחשבתו לעבודתו יתברך.

ואם הוא נהיה עבד ה' ומשעבד את עצמו לכך, זה יציאת מצרים, זה חירות, "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה" (אבות פ"ו מ"ב), זה חירות ממלאך המות, ומבואר בנפש החיים (ש"ד סופ"ז מוה"ק), שהפשט בחירות ממלאך המות, זה חירות מיצר הרע, תורה משחררת אותנו, מוציאה אותנו ממצרים, לא להיות משועבדים.

אם אנחנו נהיה מהמקבלים על עצמינו את העול ואת השעבוד של התורה, אז יעבירו מעלינו את השעבודים האחרים, את "עול חשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם".

הקב"ה יזכינו להפטר מכל השעבודים האחרים, זו עבודה של חיים כמוכן, זה לא ביום זה לא ברגע, אבל כך צריך להיות היחס כסדר, שנחיה עם האמת הפשוטה הזאת, ושנזכה להיות מאלו שמקבלים על עצמם את העול של תורה, ונזכה ל"אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא".

בטאון רמת אלחנן

בס"ד, שבט תשפ"ג
גליון 374 - שנה 43

קול ברמה

לקבל במייל: 6776168@gmail.com

הופיע הכרך ה-5 של הסדרה
המאוד-פופולרית 'אחת שאלתי'
של הרב"ג רבי ארי' חזני

לעבור 10 ניתוחים עם חיוך

האם ילווה הרופא לבית החולים
את החייל שנפצע קשה, ושאר
החיילים יישארו בלי רופא?

זמן קצר לפני כניסת שבת נודע
לת"ח שהוא... גוי

ההוראה המרתקת של מרן
החזו"א בענין זמן תפילת 'הט'י'

ההוספות הפלאיות שנכתבו בדף
החידושים של הבחור הויזניצאי
ביום בו נהרג בתאונה

הגר"י זילברשטיין: מרן הגר"ש בעדני זצ"ל רק
שלא העליב איש; הוא גם לא ידע כיצד מעליבים

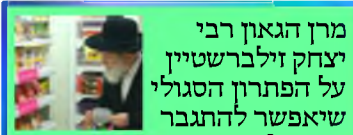
החזאים לא חזו, אבל כולנו התפללנו ובבית חלקיה
ירדו 105 מ"מ גשמים - ביממה אחת! נס להתנוסס

מרן הגר"י זילברשטיין מצטט את דברי מהרי"ל
דיסקין שאמר מי ינצל ממלחמת גוג ומגוג

מרן הגר"י זילברשטיין
בחן את אלפי חסידי גור
שלמדו 'מוזמנים', כפי
שהורה הרבי, והתפעל
מאוד מבקיאונתם

למה ביקש מרן האדמו"ר
מויז'ניץ מזהבסיד שיתקשר
אליו בשובו מחתונת-בני,
גם בשעה מאוחרת מאוד?

מרן הגאון רבי
יצחק זילברשטיין
על הפתרון הסגולי
שיאפשר להתגבר
על יוקר המחיה

033135014 - קו טלפון חדש המיועד לנשות רמת אלחנן ■ 'משמר
השכונה' חוזר לפעולה ■ הצלחה חסרת-תקדים במגבית חנוכה
של קופת הצדקה ברמת אלחנן. היערכות למגבית פורים

הנפילה/המשברים/חוסר-השמחה -
כל אלה ייהפכו לעלייה ולרעננות
גדולה. מנין לנו זאת? - מ...ט"ו בשבט

וכיצד זה קשור למאות הציפורים המקננות על עץ הברוש הגבוה
ברמת אלחנן? ■ כי האדם עץ השדה

כיון שמדובר באחד המקומות הרגישים ביותר בנוף, שכל ניתוח המבוצע שם עלול לגרום לסכנה גדולה רח"ל, וגם עצם הניתוח במקום זה נחשב לפעולה רפואית מורכבת, הרי שכל ניתוח שהת"ח הזה עובר הוא פרויקט של ממש, מכל הבחינות.

לא נאריך בפרטי 'התיק הרפואי' של מיועדנו זה, רק נאמר שהוא עבר לפני זמן-מה את הניתוח ה-10 שלו. שכניו, ורעיו לספסל התפילה בבית הכנסת בו הוא מתפלל, אפילו אינם יודעים על המצבים שהוא עובר, ואחד מהם שהתוודע לכך רק לאחר הניתוח ה-10, כמעט והתעלף על-המקום. כיצד זה יתכן??? – זעק בקולי-קולות!

"הוא יושב לצדי כל-כך הרבה שנים, ולא רק שאינו פולט אנחה, או איוושהי קריאת כאב, קול צער או תלונה כלשהי, ושום קריאת 'אוי' של כאב לא יוצאת מפיו, אלא תמיד כשאני מסתכל עליו פניו מחויכות ועליונות, שקטות ושננות. האדם הזה עבר 10 ניתוחים??? – אי אפשר להאמין. באמת שלא!"

אלא שלא רק החבר הזה, וכל אלה שהתוודעו לייסוריו הקשים, אינם מאמינים, גם הצוות המטפל בו בבית החולים, ניצב בהשתאות, כאשר הת"ח הזה עולה שוב ושוב על שולחן הניתוחים, עם כזה חיוך על הפנים!!!

נגלה כבר עכשיו שכמה מתוך אנשי הצוות, בחלקם בכירים ביותר וכאלה הנושאים בתארים רפואיים גבוהים, חזרו בגללו בתשובה שלימה, וילדיהם לומדים כבר בתלמודי-תורה – וכל זאת מבלי שמכובדנו זה ידבר איתם מילה אחת על הורה-בתשובה.

הם רואים לפניהם דמות-אדם, שהאמונה באלוקים עושה לו כל-כך טוב, ומביאה אותו לידי רוגע ושלווה גם במצבים הקשים ביותר, וגם כאשר מודיעים לו שבניגוד לכל המדדים הרפואיים הגידול נותר בעקשנותו,

עד כדי כך שהם כבר כמעט מרימים ידיים ואינם יודעים מה לעשות איתו – הוא מקבל את הכל בחיוך נרחב.

והדוגמא האישית הזו של יהודי מאמין, מביאה אותם להכרה שזה האויש האמיתי הגדול ביותר בחיים, וגם הם רוצים להגיע עדיו, ו...חוזרים בתשובה. וגם אלה שעדיין לא חזרו בתשובה שלימה, 'מוכנים להביך' שהתפילות עוזרות בפועל לתהליך הרפואי. לאחר אחד הניתוחים המסובכים, שנמשך שעות ארוכות, אמר לו מנהל המחלקה: 'תשמע ידידי, היום ראיתי שהתפילות שהתלמידים שלך מתפללים עליך, מסייעות לנו בפועל בכיוצו הניתוח'. הפציינט ביקש הסברים, והפרופסור הנודע הסביר: בשלב מסוים של הניתוח הנענו לצומת שבו לא ידענו כיצד לפעול. עמדו לפנינו כמה דרכים,

געגועי-אמונה של מאמינים שצלחו קשיים בשלום

לעבור 10 ניתוחים קשים באחד המקומות הכי- רגישים בגוף - ולהישאר עם חיוך על הפנים

**שוב ושוב אנחנו מתעדים יהודים
אמיצים, אמיצים באמונה
ובבטחון באלוקי ישראל,
המוכיחים שאפשר לעבור
את הנסיונות הקשים
ביותר, ולהישאר לא רק
בני אדם, אלא בני אדם
מחייכים, והחיוך הוא
אמיתי, כזה שמתחתיו
מסתתרת שלווה-תום, והתכנסות
אל תוך חיקו של אבא-שבשמים.**

הוא מתגורר באחת השכונות החרדיות בירושלים, ורבים מכירים אותו. תלמיד חכם אמיתי וירא שמים מרבים, מרביץ תורה ויראה, וזכה לגדל – ועוד יגדל בעז"ה – תלמידים רבים, הקשורים אליו בעבותות אהבה. דיבורו בנחת, תמיד מחייך, ואין מי שאינו מחבב אותו ואת הנחנות-המופת שלו.

לפני יותר מ-10 שנים התגלה אצלו גידול שפיר (לא סרטני) גדול במיוחד באחד המקומות הרגישים ביותר בגוף, והוא הוצרך לעבור ניתוח. הגידול שלדעת הרופאים היה אמור להיעלם כבר לאחר הניתוח הראשון, גילה עקשנות נדירה, וגדל שוב ושוב, גם לאחר שנחתו את הפציינט פעם שניה, שלישית ורביעית, וכן הלאה... והלאה... עד שהגיע הניתוח ה-10!

וממש נתקענו... התלכטנו קשות, אחד המנתחים אמר כך, השני אחרת, אני גרסתי בדעה שלישיית, והתנדודנו אנה ואנה, ולא ידענו מה עושים. כך במשך דקות ארוכות.

לפתע, כאילו האיר עלינו אור גדול מאושרהו מקום, וכולנו יחד הגענו להחלטה בהירה ומוסכמת, מושכלת ומוחלטת, על הדרך הנכונה להמשיך הניתוח. זה היה מפליא ביותר, אומר הפרופסור, כי ברגע הקודם אף אחד מאתנו לא ידע מה לעשות, והנה ברגע הבא כולנו הגענו למסקנה זוהה, וזה דבר שאף פעם לא קרה לנו. אין דבר כזה. כאילו משהו נכנס לנו אל המוח, וסובב שם איזה בורג, והביא את כל אנשי הצוות להחלטה גורפת.

אני בטוח שזה בגלל התפילות של התלמידים שלך, אמר הפרופסור, ואני – אמר לנו הת"ח – שמעתי והתמוגגתי מהנאה ומשמחה, וידעתי שגם בשמי-שמים מרוצים מאוד מכך... עוד קמע-של-אמונה נכבש זה-עתה בבית החולים היוקרתי והמפורסם, מה שמהווה ללא ספק קידוש שם שמים גדול!

כשאנחנו שואלים אותו 'איך בכל זאת מגיעים לדרגה כזו של אמונה ובטחון, הוא משיב ב...חיוך. כן, החיוך הכובש הזה אינו נעלם ממנו ולו לרגע אחד. אם אתה שואל אותי מה הדרך שמביאה לכך, התשובה היא פשוטה בתכלית. אבל ממש פשוטה.

כשאני עולה על שולחן הניתוחים, או כאשר מודיעים לי שהגידול מתעקש לגדול, אני נזכר בדברי 'הזוהר' הלבבות' האומר במלים פשוטות בשער הבטחון 'הקב"ה דואג לאדם יותר ממה שהוא דואג לעצמו. ובהרגשה כזו, ותוך כדי שינון הדברים חוזר-ושנן, אני עולה על שולחן הניתוחים, בידיעה גמורה שהשם יתברך דואג לי, יותר ממה שאני דואג לעצמי.

מי שמצליח בס"ד להגיע לאמונה ברורה ומוחשית בכך, יש לו עדיין ממה לפחד? – שואל הת"ח, ואנחנו מרגישים שהדברים יוצאים מפיו ומליבו, כאחד.

עוד זאת, הוא מוסיף, במהלך 10 השנים האחרונות, ולאורך כל 10 הניתוחים שעברתי, לא עליכם, התחזקתי מאוד-מאוד בדברי הו"ל ש'כל מה דעביד רחמנא, לטב עביד', והמסקנה המחשבתית שסיגלתי לעצמי מכך, היא שאינני צריך לתת להקב"ה עצות מה לעשות, וכיצד לרפא אותי ממחלתי. אם הוא דואג לי, ואם כל מה שהוא עושה הכל לטובתי, ה'משוואה' החותכת הזו, שכמובן מעוגנת היטב במקורות רבים בדברי הו"ל, גורמת לי

להרגיש שאני מצוי בחיקו של אבי-שבשמים, הדואג לי ושומר עליי, וכמו שתינוק קטן הנאחו בידי אימו, אינו פוחד ואינו בוכה, כך גם אני, וכך יכול להרגיש כל מי 'שמאמין בהש"ת'.

עוד הרוט באוזניי, ובליבי, מה ששמעתי מאחד מענקי המוסר שליוותי אותו במשך שנים רבות, שאמר לי כך: הגמרא במסכת יומא (פ"ג ב') אומרת שרבי מאיר היה דייק בשמא, דהיינו ששמו של האדם היה מגלה לפני רבי מאיר את מהותו הפנימית.

הגמרא מספרת שם שרבי מאיר נפגש עם אדם בשם 'כידור', ואמר: 'שמע מינה, אדם רשע הוא, שנאמר כי דור תהפוכות המה' וכו'. ואכן, רבי מאיר לא הפקיד בידו את ארנקו, ותנאים שלא סברו כרבי מאיר הפקידו בידי כידור את ארנקיהם, וכשביקשם בחזרה אמר להם לא היו דברים מעולם.

המשיך הגדול ההוא ואמר לי: אם השם מורה על מהות מי שקרוי כך, בוא ונבדוק מה שמו של אבינו שבשמים. איך אנחנו אומרים כל יום ב'מודים'? 'הטוב – שמך', ולך נאה להודות... הנה לנו אפוא ששמו של הקב"ה הוא 'הטוב', וממילא כל מהותו הוא להיטיב ולעשות טוב לבריותיו. וכמו שבבית חרושת בו מייצרים זכוכית לא מייצרים לעולם נעליים, כך הטוב לא יהיה אף פעם לא-טוב!

על לשוני של בן-שיחני שגור גם משפט ששמע פעם מהמשגיח ד'קול תורה, הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל, שאמר שהדין הוא ש'רשות היחיד עולה עד לרקיע, ואילו רשות הרבים נמשכת רק עד עשרה טפחים, ואפשר לרמוז ולומר ש'רשות היחיד', היינו מי שמאמין רק ביחידו של עולם, הוא עולה 'עד לרקיע', ומגיע להישגים. וזאת בניגוד ל'רשות הרבים', היינו מי שאינו מטיל את יתרו רק על הרבש"ע, אלא סומך גם על הרופא וגם על אנשי הצוות וכו', הוא מגיע רק עד לגובה נמוך...

זה לא קל, לפעמים אני נופל ברוחי, אומר לנו הת"ח, ומוסיף: 'אבל מיד אני מתרומם בס"ד בחזרה, ומוסיף אומץ על אומץ, חוזק על חוזק'. וכאשר איחלנו לו בסיום השיחה 'רפואה שלימה', הוא מעיר, כשהחיוך על שפתיו: 'אינני מתערב לאבא שבשמים בשום פרט, והנני נשען עליו בכל מאודי. הוא לא זקוק לעצות מאף אחד, והטוב – בעיניו יעשה'. ורק לחשוב כמה נחת-רוח נגרמת בשמים מדיבוריו של הת"ח המופלא הזה!

צריך להוסיף על הדברים הנ"ל ולומר, שהחזיונים שהת"ח ההוא חי בהם, מהזיקים את כל העולם כולו, ומביאים את כל בני האדם לחיים טובים, ולשמחות, ולכל טוב-סלה.

ראיה לכך מציאנו בירושלמי במסכת ברכות (נ"ג א') השואל שאלה קשה מאוד. כל הנביאים סיימו

דבריהם בנחמה, ואם כן מדוע דווקא מגילה איכה, מגילת החורבן, מסתיימת בפסוק 'כי אם מאוס מאסתנו קצפת עלינו עד מאוד?' (ונכון שאנחנו מסיימים את הקריאה ב'השיבנו ה' אליך ונשובה' וכו', אבל זה-גופא מדוע צריכים לסיום בפסוק של נחמה, והמגילה עצמה מסתיימת בפסוק כל-כך קשה המתאר איך השי"ת מאם בנו וקצף עלינו?

משיב הירושלמי: 'השיבנו - תחת כי מאוס מאסתנו!' ומסביר ה'חרדים' בפירושו על הדף בירושלמי: 'בשכר היסורין הרבים והגדולים שסבלנו כמה זמן (הרבה זמן), ולא המרנו דת (תגמול אותנו) אף על פי שאין בנו מעשים!'

ופירוש הדברים הוא כך: הפסוק 'מאוס מאסתנו' הוא הסבר לבקשה של 'השיבנו ה' אליך' שבפסוק הקודם. מדוע תשיב אותנו אל היקד? - כי מאוס מאסתנו. דהיינו, אנחנו פונים אל אבינו האב הרחמן ואומרים לו: אתה יודע מדוע אנחנו מבקשים 'השיבנו?' - כי גם אתה יודע שלמרות שמאוס מאסתנו וקצפת עלינו עד מאוד, והבאת עלינו יסורים נוראיים, אנחנו לא מרינו כך, ולא המרנו את דתנו, והמשכנו לשמור לך אמונים, ואם כן מגיע לנו שתקיים ותמלא לנו את בקשתנו 'השיבנו ה' אליך ונשובה'.

ואם ה'מאוס מאסתנו' הוא הסבר ל'השיבנו', אזי מגילת איכה מסתיימת בדברי נחמה שאין למעלה מהם! וכלשון ה'חרדים': 'נמצא שההתימה ב'השיבנו' ו'הקדש' היא, אלא שנתן טעם לדבר. דהיינו, מדוע תשיבנו אליך, כי מאוס מאסתנו, ואנחנו המשכנו לשמור לך אמונים!

כך או כך, למדנו מכאן שכאשר עוברים על האדם יסורים קשים, והוא מתחזק באמונתו, ושומר אמונים לאביו שבשמים, לא שואל שאלות ולא מבקש תשובות, ולמרות שלכאורה הקב"ה מואם בו וקוצף עליו - הכל ברור ונהיר לו, הרי שהאמונה הזו שהוא מאמין בבוראו תביא עליו את

הדברים ה טובים ביותר, עד כדי 'השיבנו ה' אליך ונשובה'.

ומה שייך לשמור אמונים לאבא-שבשמים יותר מאשר לעבור 10 ניתוחים, ולהמשיך לחייך, להחזיר בתשובה גם את הרופאים עצמם, ולהאמין באמונה שלמה שהקב"ה רוצה אך ורק בטובתנו!!!

הרי פשוט וברור שלא צריך לעבור דווקא את השואה רח"ל כדי להפגין את נאמנותי בבוראנו יתברך ויתעלה. גם לא צריך לעבור גזירות-שמד כדי להיקרא עבד נאמן.

שזו בנפשכם: ניתוח ועוד ניתוח, ועוד ניתוח, ואם הייתי יודעים באיזה מקום רגיש הכי-רגיש, בגוף, עבר הת"ח ההוא את כל 10 הניתוחים שלו, ועם כל זה, ולמרות הכל - לא לאבד ולו משהו מאמונת-התום שלנו, מהאמונה שהחזיקה את אבותינו ואבות-אבותינו בכל הדורות. זה בדיוק מה שאומר הירושלמי: "השיבנו - תחת מאוס מאסתנו"!!!

וזה בדיוק השכר שמגיע לאותו ת"ח!

וכמה מאושרים אנחנו שיש לנו על מי לסמוך, ועל מי להטיל את יחבנו. כמה יש לרחם על מי שהולך כערער בערכה, וכשקורה לו משהו לא-טוב בחיים הוא מאבד לגמרי את כל שמחת-החיים שלו!

ומאידך, אנחנו, באמונתנו ובחוסנו, יכולים להשפיע טוב והסד על כל כלל ישראל. שכן, כל אחד שמקבל את הגזירות הניתכות עליו באהבה, גורם לכך שהשי"ת ישיב לנו, לכל עם ישראל, ב'השיבנו'!!!

אנחנו פונים אל אבינו האב הרחמן ואומרים לו: אתה יודע מדוע אנחנו מבקשים 'השיבנו?' - כי גם אתה יודע שלמרות ש'מאוס מאסתנו וקצפת עלינו עד מאוד', והבאת עלינו יסורים נוראיים, אנחנו - לא מרינו בך, והמשכנו לשמור לך אמונים, ואם כן מגיע לנו שתקיים את בקשתנו 'השיבנו ה' אליך'!

מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א:

'מרן הגר"ש בעדני זצ"ל לא רק שלא העליב שום אדם בחייו; הוא גם לא ידע כיצד מעליבים' – – –

מה נוכל ללמוד מדמותו הכבירה של מי שאחז בפסגת מידת הענווה, אבל העם היהודי המזהה את גדוליו ידע להכתיר אותו כאחד מגדולי-הגדולים של הדור האחרון

עם מרן הגר"ש שפירא באחד הכינוסים

הוא עמד בסמוך לכותב השורות, בין ההמונים שביכו את פטירתו של מרן הגר"ש בעדני זצ"ל, ולא פסק מלכתוב. גם בין הספר להספר. הדמעות ניגרו מעיניו, כמים, ללא הפוגה. חשבנו שהוא קרוב-משפחה, או לפחות אחד התלמידים המובהקים של רבן שמועון. כאשר שאלנו אותו לסיבת בכיו המתגלגל, והתעניינו האם הוא קרוב או תלמיד, משך הלה בכתפיו לאות שלילה, וסיפר:

אם אתם מתפלאים מדוע אני בוכה כל-כך, אשיב ואומר: לא הכרתי אישית את הגאון זצ"ל. אינני נמנה על תלמידיו, לא על שומעי-לקחו וגם לא על קרובי-משפחתו. ובכל אופן, נשמתי נקשרה אליו באופן מיוחד. ואם תשאלו למה, אשיב שהכל קרה בגלל סיפור קטן בבוקר בהיר אחד.

משמיע דעת תורה צרופה

צעדתי ברחוב עם שני ילדי הקטנים, בלכתם לחיידר, והנה מגיע ממולי דמות של רב גדול, שאפילו לא ידעתי מי הוא. אבל, אחד הילדים אמר לי 'אבא, אבא, זה הרב בעדני, אני מכיר אותו מהרבינים' שמחלקים לנו ב'מתמידים'... תבקש ממנו שיברך אותנו שנגדל בתורה'...

אז לך תחפש אדם גדול...

מששמעתי כך, הודרתי לגשת אל הגאון, ואמרתי לו שאני מבקש שיברך את ילדי, ואותי, שנצליח בלימוד התורה. רבי שמועון הסתכל עליי, ועשה רושם כמי שאינו מבין מה אני בכלל רוצה ממנו... 'אני מבקש שהרב יברך אותנו שנצליח בלימוד התורה, חזרתי וביקשתי.

'אז מה אתה רוצה ממני? – שאל מרן הגר"ש, בעוונה טהורה כל-כך.

'אנחנו רוצים שאדם גדול יברך אותנו', אמרתי.

'אז לך תחפש אדם גדול, מה אתה רוצה ממני?!' – – –

ראינו במוחש, מה היא ענוות-אמת, וכיצד מי שזכה לכתר-תורה נוצץ, שולט בכל מכמני תורה ומנהיג את כל יהדות המזרח, אינו יודע – באמת-ובתמים – שהוא אדם גדול...

גם אנחנו התעקשנו, עד שלבסוף הרב זצ"ל בירך אותנו, בחום רב, לא לפני שאמר לנו 'אבל תדעו לכם שכדי להצליח בתורה צריכים לעמול ולעמול!'

לא ידע איך עושים את זה...

לא פלא אפוא שקרוב ל-150 אלף צעדו אחר מיטתו של מי 'שלא ידע כיצד להעליב בן-אדם', כלשונו של רבנו המורא דאתרא, מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א. כלומר, לא רק שברור שלא פגע מעורו באף יהודי, אלא גם לא ידע איך מעליבים, איך עושים את זה. גם בחייו

למרות שניסה להסתיר את עצמו, ביקשו הכל לשמוע את חוות-דעתו. גם כלי התקשורת הכלליים רדפו אחריו והאזינו למוצא-פיו צילומים: ממ צורן

היתה נשמתו משוטטת בעולמות עליונים, ומי שנמצא שם, ויודע להתהלך בין שרפי-קודש, אינו משתייך כלל לחבורת המעליבים. אין לו זמן להתעסק עם זה, כי חבל לו על כל רגע.

הגר"י זילברשטיין סיפר שכאשר היינו נכנסים מדי פעם לביתו, אפשר היה למשש את מידותיו הנעלות של בעל-הבית, מרן רבי שמעון זצ"ל, והוא אף היה מציע לנו דבר-מה לאכול ולשתות, כאחד האדם...

לאחר דברי הרב שליט"א, נוסף ונאמר, שאם ביקשנו לקחת לעצמנו משהו מתכונותיו ואישיותו הכבירה של האדם הגדול הזה, הבה נאמץ את המידה המופלאה הזו, במידת האפשר, ונשתדל גם אנחנו לא להחזיק מעצמנו, לבטל עד כמה שאנחנו יכולים את היש' הטבוע בתוכנו, ולהחזיק במידת הענווה.

כתר-תורה מונח לפני כל אחד

במציאות שבה אנחנו חיים, הדבר קשה עד מאוד, וכידוע... אבל בואו נלמד מרבי שמעון זצ"ל, שילדותו לא בישרה על כך שיצמח לאחד מגדולי ישראל, ובכל זאת הגיע לאן שהגיע, בזכות מידותיו הנעלות והתמדתו העצומה בתורה.

מדהים לשמוע שהרב בעדני נולד בחדרה בשנת תרפ"ח כבן הזקונים לאביו הרב דוד בעדני, שהתגורר באותם ימים בעיר חדרה. הוריו איבדו 6 ילדים מתוך 10, והוא היה הילד העשירי ועלה על כולנה. בתחילה למד בבית ספר ממ"ד, ורק משהגיע לשיבת חדרה בראשות הגאון רבי אלחנן פרלמוטר זצ"ל, החלה קרנו לזרוח.

לא באנו במאמר זה לסקור את דמותו הגדולה. אפשר לקרוא על כך בכל כתבי-העת שיצאו לאחר פטירתו. באנו רק לעורר על שני דברים חשובים ועיקריים. האחד, שגם מי שנחשב 'קטן' בעיניו, ואינו יודע להעריך את עצמו ומעלותיו, שייקח דוגמא מחייו של מרן רבי שמעון זצ"ל, ויידע שכתר-תורה מונח לפני כל אחד ואחד מעם ישראל.

והדבר השני הוא, ש'כדאי', מאוד כדאי, לאדם לתפוס במידת הענווה, כפי שראינו אצל הגר"ש בעדני. כי מי שהוא עניו באמת, ואינו מחזיק מעצמו, אין לו בעיה בשום דבר בחיים... הסבלנות תהיה מידת-האם שלו. הוא לא יצפה שישבחוהו על שום דבר; לא יחכה שמשהו יגמול לו טובה על טובה שגמל איתו; הוא באמת לא יחפש כבוד, ולא ייפגע מכל מילה שאומרים לו, ויוכל להעביר את חייו בהשקט ובטח.

פסגת הענווה - פסגת האושר

במלים אחרות: אם חיפשנו לעצמנו אי-של-שקט בים הסערות הפוקדות את עולמנו, כדאי לנו לדעת שמידת הענווה, שנראתה כל-כך במוחש אצל רבן שמעון זצ"ל, היא האמצעי העיקרי, והישייר, לרכישת השקט והשלווה המבוקשים בעולמנו. כי מי שהוא עניו באמת (ושוב, עד כמה שהדבר אפשרי בעולמנו... גם בענין זה לא דורשים מהאדם יותר ממה שהוא מסוגל!) - לא ייפגע ולא ייעלב מאף אחד, וממילא גם לא יסבול את סבלם הנורא של מחפשי-הכבוד למיניהם.

'מי שהסתכל עליו, הבחין במידת הענווה שלו, ועד כמה הוא באמת אינו מחזיק מעצמו', מרגיש שוב מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א, ומציין גם הוא את האושר והשלווה הבאים על האדם האוחז במידה זו. כמו שמובא

ביארחות צדיקים, בשער השני, שער הענווה: "עקב ענוה יראת ה'". השכינה שורה על הענוים, שנאמר (ישעיה נז טו): "אשכון ואת דכא ושפל רוח"; "כי רם ה' ושפל יראה"; מי שמשים לבו כבשר, תפילתו נשמעת וכו'; בוא וראה כמה גדולים נמוכי רוח לפני הקדוש ברוך הוא, שבזמן שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה - שבר עולה בידו, מנחה - שבר מנחה בידו. אבל מי שדעתו שפלה - מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקרבנות, שנאמר (תהלים נא יט): זבחי אלוקים רוח נשברה.

הבה נדבק כולנו במידה זו של ענוות-האמת, וטוב לנו כל הימים.

הירידה/המשברים/חוסר-השמחה - כל אלה ייהפכו להתרעננות גדולה. מנין לנו זאת? - מ...ט"ו בשבט

אחת העצות היעילות שתסייע בידינו לא להישבר מ'ירידה' כזו או אחרת, היא, לעקוב אחר פלאי הבריאה המופלאה של השי"ת ■ להתבונן על תקופת הפריחה של היקום, ולאחריה על ה'גבילה', ושוב להישיר את מבטנו אל הפריחה החוזרת ונישנית ■ כי האדם עץ השדה

פרידלנד, בחוליו אשר חלה בו, עודד במאוד את החולה לנצל כל רגע ורגע מן החיים. היה זה כאשר המשגיח זצ"ל לא היה מסוגל כבר ללמוד ולו מילה אחת, מפאת הכאבים שתקפוהו. התיישב מרן ליד מיטת המשגיח, והצביע על החלון, שמעבר לו היו עצים ופרחים.

'ראה נא, ר' חיים, את כל הטוב והיפה שברא הקב"ה בעולמו המלבלב, ואמץ את מוחך במחשבות-של-אמונה על כוחו של בורא כל העולמות, על חוכמתו הגדולה ושליטתו בכל חפצי-תבל, ועל רצונו הגדול להיטיב עם בריותיו, שהרי גם הפרחים הללו המשתקפים כאן לעינינו מבעד לחלון נבראו לטובת האדם ולהנאתו.

'גם זה נקרא ניצולו של רגע בחיים, ואם זאת תעשה, ותשמח על כך שיש באפשרותך לחשוב באמונתו של הבורא, ייחשב הדבר כאילו ניצלת את הרגעים הללו במיטבך, ותקבל על כך את מלוא השכר', אמר מרן זצ"ל.

כיון שהמכתב הנ"ל הגיע אלינו לקראת חודש שבט, עוררו בנו הדברים ביתר-שאת - לקראת ט"ו בשבט - את דברי הפסוק 'כי האדם עץ השדה', ובו דימוי של האדם לעץ, על כל מה שכרוך בכך.

הלב מתרונן

ומה ביקשנו ללמוד מכך? - הנה בעבודת ה', כמו בכל דרכי הנהגת האדם, יש עליות ומורדות. כל לומד-תורה באשר הוא, יוכל להעיד שיצרו מתחדש עליו בכל יום ויום, ומנסה לטוורו מן הלימוד ומעשיית המצוות בשמחה ובאהבה. ולכן כל יום הוא עבודה בפני עצמה. זו גם הסיבה שהשמחה הנראית היום על פניו של ה'עובד', כלל לא בטוח שתיראה גם מחר.

וגם זה חלק נכבד מעבודת השם, לא להיבהל ולא להיטרד מעליות וירידות, ולדעת שכשם שלפני העליה הנוכחית, היתה ירידה, ולאחריה, הרי, הגיעה העליה, כך יהיה בעזרת השם גם עם הירידה העכשווית. יהודי שייך את הידיעה הנכבדה הזו, צהלתו תהיה תמיד על פניו.

אחת העצות היעילות ביותר שתסייענה בידינו להתייחס בשוויון-נפש לעליות ולירידות, היא לעקוב אחר הבריאה הנפלאה. להתבונן על תקופת הפריחה של היקום, ולאחריה על ה'גבילה', ושוב להישיר את מבטנו אל הפריחה החוזרת ונישנית. ההתרעננות בכך, תביא אותנו להבנה מליאה ומוחשית ב'מעגלי העליות והירידות' שטבע הקב"ה בעולמו. התקופה המתאימה לכך היא אכן

נגלה את האמת: העילה לכתיבת מאמר זה הגיעה תוך כדי קריאת מכתב שהגיע מאחד התושבים, ובו דברים נרגשים אודות פלאי הבריאה. נצטט תחילה את לשון המכתב, ואחר-כך נמשיך בדברים נוספים שהתעוררו בעקבותיו. וזו לשון המכתב, שהיה מנוסח בצורה מרגשת:

רציתי לשתף את הקוראים בתופעה מרתקת המתרחשת בתוכי שכונתנו, ומן הסתם גם במקומות אחרים, ויש בה כדי להבליט את פלאי הבריאה. במשעול-הדרך המוביל מבתי הכנסת שלנו אל רחוב הרב עטיה, וסביבותיו, יש עץ ברז גבוה מאוד המגיע כמדומני עד גובהה של הקומה הרביעית בבניינים שלידו.

כתושב די חדש ברמת אלחנן, אינני מכיר את ההיסטוריה של עץ זה, אבל ברור לי שיש בו משהו מיוחד, כיון שענפיו וזרדיו סבוכים מאוד, ונראים כחטיבה אחת.

ומדוע אני מציין זאת? - כי פעמיים ביום, 20 דקות לפני זמן הנץ, ולאחר מכן בזמן השקיעה בערך, מתקבצות אל בין הענפים הללו מאות רבות של ציפורי-דרור, שהתכנסותן יחד אל עץ אחד, שהוא צר למדי, משמיעה מתוך הענפים קול-שירה בצורה שלדעתי לא נתקלים בה במקומות אחרים...

אין די מלים באוצר-המלים שלי כדי לתאר את הקולות הנשמעים שם ב-2 הזמנים הללו, הידועים כזמנים המעוררים את ציוציהן של הציפורים. המיוחד בתופעה שאני מדבר עליה הוא, כאמור, הציוצים המשותפים של מאות הציפורים הנשמעים כקולות-של-שבח-והודיה לבורא עולם.

מרן הגרא"מ שך זצ"ל הצביע על הפרחים שנשקפו מהחלון

הייתי מציע להורים להביא את ילדיהם למקום בזמנים הללו, ולשוחח איתם בהזדמנות זו על פלאי הבריאה. התופעה תמשוך ללא ספק את ליבם, ותהווה אטרקציה של ממש, וכך נוכל לטפסף על ליבם מחשבות של אמונה, והתפעלות מיפי הבריאה. עכ"ל המכתב.

נציין כהקשר ישיר לדברי המכתב את הסיפור דלהלן. מרן הגרא"מ שך, בבואו לבקר את הגה"צ רבי חיים

העונה שבה אנחנו מצויים, כשהעצים עדיין בשלכת, והיקום כולו מצוי עדיין בתרדמת-חורף שלו, אבל בט"ו בשבט רואים כבר את ניצני האביב המתקרב ובא.

וכיון שכך, והגם שהחורף עדיין לא חלף-עבר, דווקא עתה הלב יכול להתרונן, והנפש יכולה לקשור כתרי-שירה לעולמו היפה של הקב"ה. זו העת להתהלך בין העצים ולהאזין לאוושת הרוח הקלילה בין ענפי האילנות, להתענג על ריח הפרחים, ולהאזין לציצי הציפורים.

ובעת הטיוול הזה שאנחנו עושים, מצווה לחשוב ולהרהר בפלאי הבריאה שלפנינו. הרי גם המצב הזה שבו

מצויים העצים עכשיו - בן-חלוף הוא. עוד מעט ואיננו. העצים שהחלו אולי לפרוח במקצת, פריחתם לא תימשך אלא זמן קצר. שבוע-שבועיים הם יהיו בשיא-פריחתם, ומיד לאחר מכן יקמלו ויבלו.

עולם מסודר להפליא

יהודי ירא שמים רואה בשדות ובברמים המלבלבים את גילוייו של האחד והיחיד, הרם והנישא מעל הכל, שבכוחו ובגבורתו ברא את כל העולם, לגווניו השונים, והוא ממשיך להנהיג אותו עד היום בחן ובחסד וברחמים.

יהודי, בן למלך מלכי המלכים, עומד נפעם מול השלימות וההרמוניה שבבריאה ואף הוא ישתוקק לזכר את עצמו ולהגיע עד כדי שלימות הנפש לבל יפגום בהרמוניה מופלאה זו.

האיש המיושב בדעתו מתבונן בבריאה, בטבע המתעורר לחיים, ורואה לפניו עולם מסודר להפליא, מונהג לפי סדר עילאי, וחוקת-חייו מלמדת אותו לשאוף לחירות אמיתית. הכל מעוניינים לשאוף את הרעננות הזו הנראית בטבע. מרד הצמחייה הירוקה המכסה את האדמה, מלטף את פני האנשים הבאים בתחומו, הרחק מסאון הכרך.

בריאה שלא קלקלה

עוד מעט אדדת החורף תתקפל ותפָּקָה מקומה בקול מבשר לאביב הבא בתחומה. הינך תר אחר כל סימן ירק באילנות הערטייליים, הריח המשכר נמשך בנחיריך ומפיח בך משב-של-תקווה לכל ציפיותיך ומשאלותיך.

הינך נשרך לאיטך בשביל המתארך אל חיק הטבע, ואינך רוצה להביט אחריו, אל פניהם הנרגנות של בני האדם בעיר. הטבע הזה, שלא נגעה בו יד אדם, שלא ניכנס ל"מערכות המחשבים", נותר טהור כשהיה. זך ונקי.

כמה נעים להתהלך בתוך בריאה שלא קלקלה, שלא הושחת יופייה. אתה צועד בינות לפרחים הרכים, מביט בהם בקנאה, כאומר להם: "שישו ושמחו על טוהר טבעכם שלא נתחלף במאום. הנה אתם ניצבים לפני בוראכם כעת, בדיוק כפי שנבראתם בעת בריאת העולם".

הפרפרים המעופפים מפרח לפרח, הדבורים המוצצות את לחלוחיתם העסיסית - אינן מופעלות במערכת בקרה ממוחשבת. הן עושות כאן ככל העולה על רוחן, מעופפות בנחת, בשלווה, לחץ העולם הטורדני אינו מפריע להן כלל. הן חיות ביקום אחר לחלוטין. יקום טבעי.

הגבעות מסביב, נחלי המים השופעים בשוקקות-חיים, הצבי החמוד הזה המנתר בשובבות מסלע לסלע, האילנות המזדקרים עליהם עוף השמים ישכון, אשר שם ציפורים יקננו והברושים הזקופים עליהם בנתה החסידה את ביתה, ההרים הגבוהים ליעלים והסלעים המחסה לשפנים, כל חלקי הבריאה הללו אינם מזרימים מידע למאגרים ממוחשבים ואינם מקבלים ממנו את נתוניהם...

יחדיו ימיו כמקדם

אבל, צריך לחזור שבועיים-שלושה אחורנית, ולראות שהבריאה המופלאה הזו המתגלית עתה לנגד עינינו, לא היתה אז. והיא גם לא תהיה בעוד שבועיים-

שלושה. מי יאמין שבפרק-זמן כה קצר, העץ איבד את פריחתו המליאה, הססגונית.

ומי יאמין שבעוד פרק-זמן קצר יחדש העץ את ימיו כקדם. העלים המחודשים יהיו יותר וירקרים, יותר שמחים, חיות חדשה ומרעננת נושבת בהן. מי שיביט במראה המופלא יעמוד משתאה. רק תמול-ששום היה העץ פורח, בָּרָגַע קָמַל, וברגע פָּרַח שוב.

כי האדם עץ השדה. גם ה"ירידה" של היום, תיעלם מן השטח, והאדם יעלה, ישוב ויפרח, ישוב ויתרענן. ומי שיודע זאת מראש, לא יפול לעולם - גם בצוק העיתים.

עץ הברוש עליו מקננות מאות הציפורים

וואס הווען

שלא לדבר כבר על המוצרים 'המתוקים' ופריטי ה'מותרות', שאצל הילדים הם אינם מותרות כלל...

● מי שיורד אל העם, ומצוי בין שורותיו, מאבחן התחלה-של-בהלה. לא היינו רוצים לומר 'היסטריה', אבל במשפחות רבות מתחילים לשאול שאלות בנוסח 'מה יהיה', 'כיצד נסתדר' וכיו"ב. גם אם כל המוצרים, כולל כולם, מצויים כיום בשפע רב, ומדפי הצרכניות עמוסות וגדושות באלף-אלפי פריטים של מוצרים מכל הסוגים - גם מתוך השפע הזה צצה ועולה דאגת-מה, או במלים פשוטות: 'דאגת המחר'. מה יהיה אם חלילה לא נצליח לספק את צרכי משפחותינו.

● היום זו עליית מחירים בתעריף החשמל, ומחר בתעריף המים, אתמול במחירי הדלק, והסחרור אינו נעצר לרגע. אם יש עוד איזושהי רשת גדולה המוכנה שלא לייקר מחירים, גם היא 'חוטפת' אימים מהמוסדות הרשמיים של המדינה, ו...נכנעת. ואנחנו, אנה אנו באים? - שואלים הכל.

● השאלות ומתעוררות בקרב כל הקהלים, ועל אחת כמה וכמה אצל אנ"ש, המשופעים

● מרוב ההתייקרויות, והשלבים התכופים שבהם הן מתרחשות, איבדנו כבר את הפרופורציות הנכונות באשר לבהלה שהיתה צריכה לאחוז בנו עם כל עליית מחירים. שהרי גם בפעם שעברה המחיר כבר באמת האמיר לשחקים, ועם כל זה הרי המשכנו בס"ד ללכת למכולת ול'סופר', נו - אז גם הפעם נלך, ולא יקרה שום דבר.

● אבל המציאות בשטח מתקרבת לקטסטרופה. עד כדי כך שבמבט טבעי אין כל אפשרות להבין כיצד המגזר החרדי, ובמיוחד המשפחות ברוכות הילדים, עדיין מסוגל להביא הביתה לחם וחלב ויתר המצרכים הבסיסיים,

בהרבה פחות אמצעים כלכליים, וכידוע... גם מי שאינו אברך היושב ושוקד על תורתו ויראתו, אלא עובד לפרנסתו, לא משופע בדרך כלל במשכורות גבוהות מדי. מה-גם שכל בית חרדי ממוצע התברך במספר ילדים גדול בהרבה מהמקובל מעבר לגדר, וממילא דיאגרמת ההוצאות גדלה והולכת בצורה שלא היתה מעולם.

● בדיוק לשם כך ביקשנו מהמרא דאתרא, מרן הגאון רבי **יצחק זילברשטיין**, שישמע בפנינו השקפת-חיים באמצעותה ייקל עלינו לצלוח את התקופה הקשה הזו בה היוקר מאמיר לבלי רחם. מרן שליט"א, לצד בקיאותו הענפה בכל רזי ההלכה, גם אלה שהתחדשו בדור השכלולים והחדשנות של ימינו, משמש גם כאחת הכתובות הנודעות - בכל החוגים והעדות - לדיונים הלכתיים בענייני מסחר וכלכלה, על כל מה שכרוך בהם.

● והאמת, שכבר ברגע הראשון ובמשפט הראשון, זכינו לשמוע הדרכה ייחודית כיצד יש להסתכל על מה שקורה סביבנו בענין המחירים הגבוהים. כששאלנו את מרן הגר"ז כיצד לדעתו יש להיאבק ולקדש מלחמה בנושא, הוא משיב, במלים חותכות, שגם חותכות את ההשקפה המקובלת עלינו... 'לא צריך להיאבק עם היוקר; אדרבה, יש להתיידיד איתו', פוסק הרב.

● ומסביר בהדרת גאווה: ראשית, מה יעזור לנו להיאבק? וכי אם נילחם נגד מישוהו, או נגד משהו, זה יסייע למאן-דהו בהתמודדות הקשה מול היוקר? וכי יש לנו כוח נגד מוסדות השלטון המחליטים שרירותית השכם והערב על עליות המחירים? לכן, כדאי ללמד את עצמנו 'להסתדר' עם הבעיות הכלכליות, ולחפש את הדרך הנכונה ואת 'ארגו הכלים' המתאים לנו.

● הרב ממשיך ואומר, שהסיבה העיקרית שבכוחה להביא אותנו 'לחיות בשלו' עם יוקר המחירים, היא הנבואה שעלתה-ובאה בדברי חז"ל, נבואה המוכרת לכולנו גם מתוך הגמרא בסוף מסכת סוטה, וגם מתוך נתוני השטח... 'היוקר יאמר', ניבאו לנו חז"ל ברוח-קדשם וְצָפוּ במדויק את מה שיתרחש בתקופת חבלי-מישיח. כאשר

היוקר יאמר

בעיצומם של ימי היוקר הגיע מרן הגר"י זילברשטיין לקבוע מזוהז ולחנוך חנות שנפתחה ברמת אלחנן. הרב שליט"א עמד על דעתו שכדי לחנך את החנות הוא רוצה לרכוש מוצר כלשהו, ולשלם על כך בכסף מלא. בעל החנות נבדק קמעה, אבל בסופו של דבר רכש הרב חפיסת שוקולד לנכדיו...

אדם יודע, ומאמין בכל ליבו, שכל מילה שיצאה מפי חז"ל לא חזרה מעולם ריקם, והדברים הללו חייבים להתממש ולהתגשם מול עינינו, יהיה לו הרבה יותר קל להתמודד ולהסתגל עם יוקר המחיה המאיים עלינו מכל צד.

● **יך פועלים הדברים בנפש האדם,** מטעים הרב שליט"א; ברגע שאנחנו יודעים שזה המצב, ואין שום אפשרות שיהיה אחרת, נפסיק להילחם ולצעוק נגד ההתייקרויות, אלא נכיל אותן בהסכמה נפשית מליאה, מתוך התבוננות מעמיקה לאלתור פתרונות.

● **זאת לא אומרת, כמובן,** שהעסקים המצויים בתוך גופי השלטון, צריכים לשבת בידיים שלובות, ולהסכים לכל הגזירות... בוודאי שמוטלת עליהם חובת השתדלות לעשות מה שבידם על-מנת להקל מהציבור את טורח-החיים. הדברים מכוונים אל כל בעל-בית לכשעצמו, שבמקום להיבהל מַעֲלִיּוֹת המחירים חסרות-התקדים, ינסה בכל דרך שהיא להרגיע את עצמו ולהתמודד עם המצב, בודעו שמדובר במימוש דברי חז"ל, וכנ"ל. זו האמונה ה'פרקטית' ביותר.

● **מה שעוד שמעתי מרבתיי הוא,** שדרכי ההתמודדות צריכות להתבטא

בעיקר ב'סור מרע', דהיינו בעקירת הדברים השליליים, המונעים מאתנו את השפע הרב שהשי"ת מוכן להשפיע עלינו בכל רגע ורגע. כי כשאדם הולך בדרך ישרה, הולכים איתו מן השמים באותה דרך, והסיעתא דשמיא שתושפע עליו תגבר על כל המחירים וההתייקרויות... כך פועלים הדברים בעם ישראל, ואלו הן בעצם 'העצות הכלכליות' הכי-הכי טובות שאפשר לייצץ לציבור.

● **למה הרב מתכוון?** - שאלנו. מרן הגר"י זילברשטיין: אגיד לך בדיוק; אם נשים לב על מה שקורה בשווקים בעקבות היוקר המאמיר, נראה שאנשים רבים חושבים שאם יעשו 'פילשטיקים' ויתעסקו ברמאות, וינסו לעשוק את הצרכנים, הם ירוויחו מכך. והמציאות, כפי שכולנו יודעים, היא הפוכה מן הקצה אל הקצה. בסופו של התהליך, יתברר לו, לאותו סוחר המנסה להונות את לקוחותיו, שהפסדים גדולים יהיו מנת חלקו. ואם זה לא יקרה היום, זה יקרה מחר, ומחרתיים. אבל זה יקרה.

● **אוכל להעיד כאן, שבכל פעם שהייתי נכנס למורי-חמי, מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, והייתי מציג בפניו שאלות שהיו קשורות לשקרים ורמאויות, גם אם היה זה 'שקר קל', היה מו"ח מצטט לי את הפסוק של דוד המלך בתהילותיו (תהלים, ק"כ ג') 'מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה', והיה קובע באופן חד-משמעי שסוחר הנוקט בדרך זו - לעולם לא יצליח!**

● **עוד, זאת. עליות המחירים הגדולות, ממשיך הרב שליט"א ואומר,** גוררות אחריהן מריבות מיותרות ובעוברנו בשווקים ובבתי המסחר עולות ונשמעות צעקות ש'מאמירות' אף הן לטונים גבוהים בין המוכרים ללקוחות. ומה שכולנו צריכים לדעת הוא, שנכון שמותר לאדם לעמוד על שלו, ולתבוע את המגיע לו על פי דת ודין, אבל מי שמוותר לעולם אינו מפסיד. לעולם. זה כלל בדוק ומנוסה.

● **אין ספק שמצב הפרנסה המכביד-והולך גורר אנשים סוחרים לעשות דברים המנוגדים לדעת ההלכה,** אבל יהודי בעל-אמונה יודע שגם

בעתות-מצוקה, כאשר עול הפרנסה מוטל עליו והוא אינו בטוח שיהא בידו לספק את צרכי ביתו, מחויב הוא לשמור על כל מצוות התורה, ולא להקל בהן ולו כקוצו של יו"ד. גם אם השכר על כך לא מגיע מיד, אבל הוא מגיע... ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך.

● **אדם היודע שכל-כולה של הפרנסה - אמונה באלוקים חיים היא,** ואי אפשר להתעסק בפרנסה בלי להאמין שהפרנסה היא משמים - לא יהיו לו נסיונות רבים בענייני מסחרו! שהרי אם פרנסה משמים, גם הדרכים לעסוק בה, צריכות להיות נטועות באמונה תמימה זו. ומה שצריך להתחזק בעיקר הוא בענייני הגזל. גם אם תהיה בכיסו של אדם אגורה אחת לא כשירה, עלול מצבו הכלכלי להתדרדר.

● **בימים קדמונים, היה קל יותר להרגיש שהמזון מוגש לנו מאיתו יתברך. יצא אדם בשעת בוקר לערוגה שבחצירו וקטף כמה עגבניות, כך עשה גם עם המלפפונים ויתר מצרכי המזון שלו. בצורה זו אי אפשר שלא להרגיש את יד ה' המצויה בכל פרי ובכל ירק. היום, כשקונים את המצרכים במכולת ובחנות הירקות, חודרת ללבנו מבלי משים הרגשה שכביכול אני הוא הקובע את מזוני ולחם חוקי, והתחושה שהוא יתברך נותן לחם לכל בשר, רחוקה מעט מאתנו.**

● **אך כיהודים מאמינים חובה עלינו לדעת שגם הצרכניות, הסופרמרקטים, הקונדיטוריות וחנויות המזון המצויות ללא ספור במקומותינו - כולם שליחים הם מאת ה' לספק לנו את המזון. וכי בגלל שהיום קל יותר להשיג את המזון, נשכח מי הוא המפרנס אותנו?!**

● **ומי שעשה את אשר לא ייעשה, מה הן דרכי התשובה שלו? הרי הוא אינו יודע ממי גזל? - שאלנו. והרב השיב: אכן, שאלה במקומה. יש רבים שעשו מעשי שטות ומעוניינים לחזור בתשובה. מעשה מדהים אירע עם ספק מזון, שבמשך שנים שיוק סחורה לעשרות חנויות, ובא אלינו שנורה לו את הדרך לחזור בתשובה. כשנשאל על**

● ואנחנו נוסף, כיהודה ועוד לקרא, את מה ששמענו מהמשגיח דכפר חסידיים, מרן הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל. פעם ניגש אליו יהודי וסיפר שהוא וחבירו פתחו שתי חנויות, האחת ליד השניה, ובעוד שאצל חבירו מצויה הפרנסה בשפע רב, והקונים נכנסים בהמוניהם לחנותו, הרי שלחנות שלו כמעט ולא נכנסים לקוחות. הוא שאל את המשגיח מה הוא מייפץ לו לעשות...

● והשיב לו המשגיח: אם ברצונך לפעול שהלקוחות יכנסו גם אליך, העצה היעוצה לכך היא שבכל פעם שתראה שהחנות של חבירך עמוסה בקונים, תאמר בפה מלא 'אה, כמה טוב שלחבר שלי יש פרנסה; מי יתן והקב"ה יעזור לו גם להבא'... וגם אם אתה מרגיש, המשיך המשגיח להדריך את היהודי הממורמר, שהדברים שהנך מוציא מהפה הם מן השפה ולחוץ, המשיך והמשיך לומר כך הרבה פעמים, עד שבהכרח יכנסו הדברים אל תוך ליבך, שהרי כך מבטיח הפסוק, 'האמנתי - כי אדבר'. אמונה אמיתית נכנסת בליבו של אדם, רק אם הוא מדבר ומוציא הדברים מפיו. ואם תחשוב כך, ותראה בהצלחתו של הזולת, יצליח ה' גם את דרכך-שלך, אמר המשגיח.

● כותב השורות מכיר אישית את הסוחר ההוא, ושאלנו אותו כמה פעמים האם הצליח ליישם את הצעתו של המשגיח, ואם כן - איך הדברים פעלו בשטח? התשובה שלו היתה בסגנון שאינו משתמע לשתי פנים. 'בהתחלה זה היה לי קשה מאוד, וממש עשיתי זאת מן השפה ולחוץ, מבלי שאני חש איזושהי הרגשה אמיתית בענין. אבל, הוא מדגיש, כבר אז, גם בשלבים שבהם האמירות הללו היו חיצוניות לגמרי, חל שיפור במצבי הכלכלי. הקונים החלו להיכנס גם אליי, והתרבו מיום ליום.

● 'אסיים ואומר, שהעצה שקיבלתי מהמשגיח היתה השיטה היעילה והפרקטית ביותר. לא היה שייך משהו 'משחרי' יותר מזה! אם העצות והאסטרטגיות ה'מקצועיות' הניתנות בקורסים כלכליים, מעניקות לאדם את העוצמה להשגת מטרותיו, וכבישת פסגות מסחריות, וכפי שהם קוראים לזה 'להיות מוביל ולא מובָּל' - הרי

רוצה להרוויח ולעשות חיל בפרנסה! - 'תפרגן' לסוחרים המתחרים
מרן המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל על מקומו בחיכל ישיבת כפר חסידיים

האיש ממקומו ושאל את רעיתו: "אולי נמכור את הדירה היפה שלנו, ובסכום שנקבל נפרע את כל החובות?" לא לקח לאשה זמן רב עד שגם היא ניאותה לבצע את העיסקה שהיתה כרוכה מבחינתם בהקרבה ובמסירות נפש עצומה.

● אנשים שחיו כל שנותיהם בדירה נאה ומטופחת להפליא ייאצו להעביר את שארית שנותיהם בדירה שכורה. והעיסקה בוצעה. כשעמד האיש לצאת, קמתי לכבודו והכרזתי: "אתה מסבך על עם ישראל במעשיך. יהודי המקיים מצוות עשה של השבת הגזילה במסירות נפש שכזו צריך לקום בפניו, ואין ספק שמעשה זה יכפר עליו".

מה הוא מבקש לשוב, סיפר הספק על עוולות נוראות שביצע בשנות עבודתו.

● "הייתי מחלק את הסחורה בחבילות גדולות, ומכל חבילה הורדתי מעט מהכמות שהוזמנה, ולמשל במקום עשרים לחמים במכולת הייתי מניח רק שבעה עשר". האיש סיפר שבחישוב מהיר שביצע, הסתכמו איסורי הגזילה הללו בסך עתק שהגיע למאות אלפי שקלים. הוא ורעייתו לא ידעו מה לעשות. כיצד יוכלו להוציא מכיסם בבת אחת סכום של מאות אלפי שקלים? השאלה היתה קשה.

● לא היינו אנשי בשורות. "מה אוכל לעשות למענכם? גולתם - צריך להשיב את הגזילה", פסקנו. פתאום קם

הרה"ג רבי מרדכי בלוי (הקרוי בפני-כל 'מוטקה בלוי'), עם נכדו ירוחם דב בער גור-אריה, בן לחתנו, אצל מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א, לקראת כניסת הנכד בעול המצוות

משתתפי המניין ברמת אלחנן בתפילה בכותל המערבי

המערבי וארגנו מנין משלהם לתפילה. מתפללי מנין זה מאוגדים יחדיו בחבורה, ומדי חג ומועד הם נוסעים לכותל ומתפללים בצוותא.

קצת", והמשיך להיות שקוע בגמרא שהחזיק בידיו. מה שמלמד שוב ושוב, שהנסיון מלמד שכאשר אדם אוהב את התורה בכל ליבו, לא יהיה שום דבר בעולם שיפריד בינו לביתה. כל התירוצים ותירוצי התירוצים הנשמעים בענין התמדת התורה, מקורם הוא, ראשית לכל, באי-חשק ללמוד... ברגע שיהודי רוצה ואוהב ללמוד, הוא יגיע תמיד לשיעורים ולחברותות שלו, ומאומה לא יעכב בעדו. והמסקנה, שכאשר אנחנו נעדרים לפעמים מהלימוד הקבוע שלנו, כדאי לבדוק דבר ראשון את מידת אהבתנו וחיתנו לתורה, וזה פשוט.

באחד מימי החנוכה עלו מתפללי מנין 'הנץ' בבית המדרש בני תימן לכותל

הגר"א נבצל עם הספר ביד, ואנשי ה'הצלה' שואלים אותו אם הוא מעוניין להיבדק

שאני, בכוחה של העצה ההיא של המשגיח, הגעתי לשיאים של ממש! גם שיאים כלכליים ורווחיים, ובעיקר - הגעתי לשיאים רוחניים.

● 'מעולם לא יכולתי להאמין שאוכל להגיע לרמה כזו של 'פרגון' לעסק מתחרה. זה היה נראה לי למעלה מכוחותיי. אבל המשגיח עודדני והמריצני לכך (הייתי אצלו כמה פעמים בנושא זה), והוכיח לי שזו הדרך היחידה עם 100% של הצלחה. והנה ניסיתי והצלחתי, והקב"ה עזרני להגיע למצב שבו אני יכול לחזק אנשים אחרים, ולשכנעם באמיתותה של העצה הנפלאה שקיבלתי מהמשגיח'.

● אחד הקוראים הנאמנים העביר לנו תמונה עם מסר מפעים במיוחד. הגאון ר"א נבצל רבו של הרובע היהודי נסע ברכב שעבר תאונה בצומת רמות בירושלים. הרכב נפגע בצורה קשה, אך ב"ה לא היו נפגעים. אנשי ההצלה שהוזעקו והגיעו במהירות, נתקלו במחזה מרתק, שכמעט אי אפשר היה להאמין שהוא מתרחש מול העיניים... על הכביש אפשר היה להבחין בחלקי הרכב שהתפרקו בשל עוצמת החבטה, עד כדי כך שגם כריות-האוויר נפתחו (וכידוע הן אינן נפתחות רק במקרה חרום!) - ובפנים הרכב יושב הגר"א נבצל ולומד כאילו לא אירע מאומה...

● בתיעוד שהועבר אלינו שומעים את אנשי ההצלה השואלים את הגאון האם הוא רוצה להיבדק, והוא משיב בשלילה, ואומר ש"רק הרגליים כואבות

את נפשו לקיום מצוות השמיטה, ומשם תרדו לבני ברק לקברו של החזון איש. עודד קוראקין ואנשיו עשו כך, ומיד לאחר מכן ירדו גשמים והרוו את האדמה. נס.

עודד קוראקין בשדות החיטה

נוסיף כאן את מה שאמר רבנו מרן הגר"י זילברשטיין במהלך החודש, שרופאו האישי של אחד מגדולי ישראל המצוי במצב קשה אמר לו שאם היו יורדים גשמים, גם אתה היית מתרפא מחוליך, שכן הגשמים הם הגורם החזק ביותר המונע את החידקים מלהתפשט ביקום, ובהיעדרם מוצאות המחלות את הנתבי הישיר אל החולים. יש לזכור שאת הדברים הללו אמר רופא, ולא רב גדול בישראל. גם הם יודעים שהגשמים הם עלית הבריאות של היקום כולו. ועל כן צריכים להתפלל ולהתחנן קדם בוראנו שיעתיר עלינו את שפעת-טובו.

זה מה שיוצא מלימוד משנה אחת, רק אחת, מדי יום ביומו. בתמונה זו אפשר לראות את הגאון רבי יאיר גולדשטוף מסיים שתי מסכתות, טבול-יום וידיים, ומיד לאחר-מכן החלו בלימוד מסכת עוקצין, ובימים הקרובים יחלו במסכת ברכות. אחד הלומדים מממן בכל סיום כיבוד משמעותי ללומדים. השיעור שעבר בחודשים האחרונים להיכל בית הכנסת המרכזי צובר תאוצה, וכיום משתתפים בו עשרות ת"ת. כה לחי!

ולהתעמק בדברי הגמרא והסוגיות, אסור לו ללמוד פחות בעיון, וצריך הוא לנצל את כל כישוריו ולהוכיח שהוא עושה את מה שהוא יכול.

באחד העמודים בחוברת זו הבאנו את הנס שאירע לחקלאים במושב בית חלקיה בירידת הגשמים באמצע החודש, כאשר החיטה שנזרעה מיד לאחר השמיטה צמחה כבר, והיתה זקוקה להשקיה, ואלמלא הגשמים כל החיטה היתה נרקבת. בהזדמנות זו נצטט כאן סיפור נוסף ששמענו, על החקלאי ר' עודד קוראקין, שזורע חיטה על אדמות קיבוץ 'יקום' ליד נתניה. עם תום השמיטה נתקל עודד בבעיה ולא ידע היכן ניתן להשיג זרעים שאין עליהם חשש שביעית, הווי אומר זרעים מגידולי השנה הששית. חיפש חיפש וחיפש, ולא מצא, והזמן חולף ועובר, והנה עוד מעט-קט מאחרים את הזריעה. בסופו של דבר, אם כי באיחור רב, מצא עודד כמות מספקת של גרעיני חיטה מהששית, וברוב שמחה והודיה זרע את השדה, וכל מה שנותר לו לקוות הוא שיירדו גשמים במהרה. אבל אלה התעכבו... הימים חולפים, וימי החנוכה מתקרבים, והגשמים בוששים מלהגיע, והגרעינים עלולים להירקב. עודד, השומר על קשר רציף עם הגאון רבי ישראל יצחק מנדלזון, גאב"ד קוממיות-ירושלים, ונשיא 'קרן השביעית', והם באו למענו כדי לבקש עצה.

צריכים להתפלל, השיב הגאון שליט"א. הנה אתם כאן בירושלים, צאו לכותל המערבי, ומשם תסעו להר המנוחות, לקברו של אבי, הגאון רבי בנימין זצ"ל, רבה של קוממיות, שמסר

מרן הגר"י זילברשטיין בצום עשרה בטבת, מסביר את השיטות לאי-אמירת תחנון

והיום עדיין לא הגיע! דעתו של מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, היא, שבמקרה כזה אומרים את כל הסליחות, אבל דעת רוב הפוסקים אינה כך, אלא עוצרים ב'הרחמים והסליחות', כמו במקרה שהתפילה היא ביום. וכיון שזו דעת רוב הפוסקים, גם אנחנו ננהג כך, ונקצר באמירת הסליחות, אמר מרן הגר"י זילברשטיין.

נספר כאן דבר ששמענו על אחד הת"ח בשכונתנו, מתמיד נורא, הזוכה לסיים את הש"ס כולו מדי שנה בשנה, ולאחרונה ערך סיום-ש"ס גם באמצע השנה. מששאלוהו מתי למד את הש"ס עליו הוא עורך את הסיום, השיב שיש לו סדר-לימוד מיוחד בשבת קודש, וב'סדר' זה הצליח - בתוך 3 שנים בלבד - לסיים את הש"ס פעם נוספת.

למרות שת"ח זה אינו ראהי לכל צורב, ומדובר באמת בתופעה נדירה גם במקומותינו, אבל מי שמכיר את האיש ואת שיגו, יודע שמדובר באדם שנראה 'כמו כולם', ממש כמו כולם, ואי אפשר להבחין בשום פעולה חריגה (רק בעצם התמדתו החורגת מכל פרופורציה) ומכאן חשיבותו ואיכותו הייחודית.

ומכאן גם נלמד כולנו, כל אחד ואחד מאתנו, לנצל את כוחותיו-הוא ואת כישוריו-הוא, ולהשתדל למצות את היכולות שלנו בעבודת השם ובלימוד התורה. אף אחד אינו דורש מהאדם לעשות את מה שאין הוא מסוגל לעשות. אבל מה שהוא כן מסוגל, את זה דורשים ממנו, ומזה אין הוא יכול ואין הוא מורשה להתחמק. אם אדם יכול ללמוד 4-5 שעות ביום, אסור לו ללמוד פחות; אם הוא יכול ללמוד בעיון,

גבריאאל שנק דאג לענין המקוואות בעשרות רבות של ישובים. והאחים שליט"א סיפרו על היותו בעל-תקיעה במשך יותר מ-60 שנה בעיר תל אביב, ועל ההקפדות שנהג במצווה זו, כמו על קול השופר המיוחד שהצליח להוציא, והחריד את לב השומעים.

● הבנים מציינים את העובדה שכל דבר נעשה אצלו בשלימות הראויה, מבלי להחמיץ פרטים כאלה ואחרים בקיום המצווה. בשיעורו השבועי ספד לו מרן הגר"י זילברשטיין ושיבח את הקביעות-עתים לתורה שלו, ואת הארת-הפנים שלו לכל אחד. הרב שליט"א הוסיף שבזכות שהיה 'רחים רבני' זכה שבניו תלמידי חכמים, ובזכות שהיה 'מוקיר רבני' זכה לחתנים ת"ח, והוא עצמו היה 'דחיל רבני'. מרן הרב הדגיש בשיעורו שעליו נאמר שכשאחד מבני החבורה שמת צריכים כולם לחזור התשובה, והרב שמעון לוסטיג היה האחד והמיוחד שבבני החבורה, הדגיש הרב שליט"א בצער.

● נציין שבמהלך ימי ה'שבעה' שאל בנו של הנפטר, הרב יוסף שליט"א, מפארי כולל 'נחלת משה', את ראש הכולל הגאון רבי ברוך דב דיסקין כשהגיע לנחם, מה הטעם שמותר לאבל ללמוד ב'דברים הרעים', דהיינו, הלכות אבלות וכדומה; הרי הסיבה שאסור ללמוד היא מפני שהלימוד משמח, וזה בגלל עצם קדושת התורה, ואם כן, מה הטעם שמותר ללמוד ב'דברים הרעים'?

● הגרבי"ד נהנה מהשאלה, והזכיר ששאלו את החזון איש האם כשירמיה הנביא כתב את מגילת איכה היה עצוב או שמח? לכאורה הוא היה עצוב, שהרי איך שייך להיות בשמחה כשכותבים דברים כאלה? אבל מאידך, אם נאמר שהיה עצוב, כיצד שרתה עליו רוח הקודש, שהרי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה! והחזון איש השיב: בודאי שירמיה היה בשמחה, כי יהודי יכול להיות בצער ולהיות בשמחה.

מזל טוב, מזל טוב

נחמד לברך בברכת מזל טוב נאמנה את משפחת הגאון רבי ישראל אולמן, המרא דאתרא דשכונת 'משכנות' לאירוסים בנם המופלג מאיר-יהודה שזכה לעשות שידוך חשוב עם משפחת מובשוביץ משכונת בית-וגן בירושלים. בני המשפחה מספרים שלפני האירוסין השתטח החתן על קברו של מרן החתם סופר בפרשבורג, שמשפחת אולמן היא נצר ישיר שלו. הגאון רבי ישראל שליט"א שהתגורר ברמת אלחנן במשך עשרות שנים, והיה מפארי-פאריה של שכונתנו, עד שנבחר למלא את מקום אביו, הגאון רבי שלמה זלמן זצ"ל, ברבנות 'משכנות'. נאחל לו, ולכל משפחתו, נחת ושמחה מכל יוצאי-חלציהם, ויארץ ימים על ממלכתו מתוך בריאות הגוף ונהורא מעליא בתמונות. החתן מגיע לרמת אלחנן לקבל את ברכות הרבנים למעלה, אצל מרן הגר"י זילברשטיין. למטה, מקבל את ברכת מורנו הגאב"ד הגאון רבי יהודא סילמן

מגיעים לשיעורים אלה. 'במשך 20 שנה אני נמצא בקביעות בשיעור הדף היומי, רק בגללו. הוא פשוט סחב אותי לשיעור', סיפר ת"ח אחד בבכי.

● ספר עב-כרס אפשר למלא על דמותו הייחודית של רבי שמעון זצ"ל, על ה'הצנע לכת' המופלא שלו, כיצד היה מארגן את השיעורים, אבל הוא-עצמו ישב בירכתי בית המדרש; על מצוות כיבוד-אם עליה הקפיד בכל רמ"ח ושס"ה שלו; ועוד חזון למועד.

● בימי ה'שבעה' סופרו דברים מופלאים על מצוות שקיים בסתר, ואיש לא ידע על כך. במשך שנים נע-ונד בארץ ובמסגרת ארגון שהקים הרה"ג רבי

● כולנו רוצים לקיות, ולכן כדאי לצטט כאן מה שהביא מרן הגר"י זילברשטיין בשיחת-המוסר הקבועה שלו בעת רעוא דרעוין בשבת פרשת 'יחי'. בפסוק הראשון בספר 'שמות', ואלה שמות בני ישראל וכו', כותב בעל הטורים: ואלה שמות בני ישראל, ר"ת: ואדם אשר לומד הסדר שנים מקרא ואחד תרגום, בקול נעים שיר, יחיה שנים רבות לעולם!

● כולנו מכירים את מאמר חז"ל הידוע במסכת ברכות (ח' א') 'לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום וכו', שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו'. אבל נראה שבעל הטורים כותב כאן בהדגשה מיוחדת 'יחיה שנים רבות לעולם!' וכל זאת בתנאי שיקרא את השנים מקרא ואחד תרגום בקול נעים. אז הנה לנו דבר שאינו קשה במיוחד, אבל דורש עקביות מדי שבוע בשבוע, והבטחה של בעל הטורים, בצדו. לא דבר קשה, וכדאי להשתדל בו.

● רבים-רבים הגיעו לנחם את מכובדנו הרה"ג רבי שלמה לוסטיג יבדל לחיים עם פטירת אחיו המופלג הרה"ג רבי שמעון זצ"ל, שנפטר בשם טוב מן העולם, מדום-לב פתאומי. הנפטר הדגול היה בין משתתפיו הכי-קבועים של השיעור הוותיק של רבנו מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א ב'דברי שיר', ועם מעברו של השיעור לרמת אלחנן, הגיע כמובן גם לבית מדרשנו. בני המשפחה מספרים שכל-כך היה דבוק בשיעור זה, שהכל ידעו שביום זה אין שום סיכוי שהרב לוסטיג יגיע לשמחות משפחתיות, אפילו אם מדובר במשפחה הקרובה ביותר. למה? - כי אני נמצא היום בשיעור.

● ולא רק בשיעוריו של הגר"י היה דבוק. גם בשיעורים של הגאונים רבי אשר וייס ורבי ישראל מאיר שטרן, היה מקפיד ללכת בקביעות, ולא להחסיר ולו פעם אחת. היו ת"ח רבים שהעידו שהרב לוסטיג, בדרכו לשיעורים, היה 'סוחב' אותם יחד איתו, ואלמלא הוא לא היו

את חידושי, הוא משרטט על הנייר את השיר הידוע באידיש על 'החנוכה הנעלה והמרום, שאין כמוהו', ואח"כ כותב בפרוטרוט את נוסח הברכות של הדלקת נרות חנוכה, מה שמעיד על אש-התבערה שליטה והתלקחה בתוך ליבו של חיים בקדושת ימי החנוכה. אבל עוד לא סיימנו.

החברותא מציג בפנינו את הדף שנשאר בידו לאות ולזכרון, וידיו רועדות כשהוא מצביע על המלים שנכתבו לאחר הברכות. 'שערי שמים פתח, ואוצרך הטוב לנו תפתח'. החברותא כבר אינו מסוגל לעמוד בפרץ ההתרגשות, ומסיר את סכרי הדמעות ובכי נסער מזדעק מליבו, ואחריו כל הנוכחים בבית המשפחה. גם עיני הסבא זולגות דמעה, תוך שהוא מצליח לסנן ולומר 'כן, כן; בדיעבד התברר שהוא ביקש שיפתחו לו את שערי השמים, בבואו לשם בליל זאת חנוכה, ליהנות תחת כנפי השכינה'. והתפילה הזכה שלו, נענתה'.

זה היה 'המצב המתוח' של חיים ורטהיימר, וה'מתח' הזה הורגש לא פחות גם אצל בן-דודו נתן-נטע רוזנבוים, ועל כך מספר האב היקר,

בעל-המידות המופלאות, הרה"ח ר' מאיר נחמן הי"ו. סיפור זה מצטרף אף הוא לשלל היראות' וה'רמזים' שהורגשו בהנהגותיהם של שני החבורים.

תשמעו סיפור מרטיט: חסידי ויז'ניץ מכירים מזה שנים את

ה'שעות-צעטיל'. אלו הן שעות הלימוד הנלמדות מחוץ לסדרי הלימוד בשיבה, בכל ימות השנה וכמובן ביומי דפגרא כגון ימי החנוכה, חוה"מ וכדו'. אם בחנוכה עסקינן, הרי שכל בחור כותב על פתקה את השעות שבהן למד בימי החנוכה, ומגיש את הסיכום לרבי. את הפתקה הזו, כך יודעים הכל, מגישים רק בי'את חנוכה', לאחר שתמו שמונת הימים, עם הסיכום הסופי של שעות הלימוד.

והנה, באמצע ימי החנוכה מתרחש דבר מוזר. אפילו מוזר מאוד. נתן-נטע רוזנבוים מרגיש גם הוא מן-הסתם ש'המצב מתוח', ורוצה להגיש לרבי את הפתקה כבר עכשיו. הוא ניגש אל ראש הישיבה שלו, הגה"ח רבי אליעזר שלומוביץ, ומבקש שיעביר את הפתקה לרבי. 'אבל יש עוד כמה ימים, ואתה יכול ללמוד עוד ועוד', התפלא ראש הישיבה. והבחור משיב במתק-שפתיים: 'השלמתי כבר את השעות המתבקשות, וברצוני למסור זאת לרבי'.

בסופו של דבר, הגיש נתן-נטע בעצמו את ה'שעות-צעטיל' לרבי, כשעבר לידו בקבלת ה'חנוכה-געלט', וסיפר להוריו שוב ושוב עד כמה שהרבי נהנה ממספר השעות שלמד.

האם יש הסבר טוב יותר מדוע דווקא הן שלי החליט להקדים הפעם את מסירת הפתקה, ומדוע עשה זאת דווקא בשנה זו, ולא בשנים קודמות, אם לא ה'רמז' שנתנו לו מן שמיא, שיקדים לעשות זאת, כי בי'את חנוכה' הוא כבר לא יהיה כאן?! - קדמץ הרב רוזנבוים.

אבל הסיפור הפלאי שהיה עם מרן האדמו"ר בעצמו, עולה על כולנה. האירוע התרחש בבית מדרשו של מרן האדמו"ר מויז'ניץ, באותו לילה בו התרחשה התאונה.

כמה דברים עוררו את תשומת-ליבם של אלפי החסידים שהיו בבית המדרש באותה שעה, ועוד לפני ההתרחשות האיומה בכביש 6 שחו הכל על מה ולמה ראה מרן האדמו"ר שליט"א לשנות מהרגליו במהלך ה'ישי' לאחר הדלקת נרות חנוכה, שלא לדבר כבר על המלים המצמררות שהושמעו באותה שעה.

מרן האדמו"ר סיים לנגן את הזמירות הנאמרות לאחר הדלקת הנרות, ולפתע חדלו הלבבות מ'פעום כשהרבי פרץ בבכי ועשה סימן שהוא רוצה לומר דבר-מה, מה שלא עשה מעולם במעמד זה.

אפשר היה לחוש את נשימותיהם של אלפי החסידים שנעתקו, והכל שומעים את הרבי אומר שמדובר בזמן גדול ומסוגל מאוד של 'זאת חנוכה', תוך שהוא מזכיר ש'לפני 77 שנים פעל דודי, הרה"ק בעל ה'דמשק אליעזר' זי"ע, ישועה להרה"ח רבי שלמה זלמן מוזס להיפקד בוש"ק בליל זאת חנוכה, לאחר 10 שנות נישואיו, כמובא בבני יששכר שזהו יום מסוגל לישועות'.

הרבי המשיך ואמר שלפני מספר שנים 'שרנו וזימרנו כאן ביום 'זאת חנוכה' את הניגון 'פדה בשלום נפשי', ולמחרת יצא הרב שלום מרדכי רובשקין מבית האסורים. אף אחד לא הבין עדיין למה חותרים הדברים, כמו שאף אחד לא שיער מה מתכוון הרבי לומר במלים הבאות. כל העם ראה רק דבר אחד: שהרבי בוכה ובוכה, ואינו פוסק מלבכות.

גם עכשיו, בזאת חנוכה היום, נדרשת ישועה גדולה בעניין מסוים, ולא אוכל לפרט באיזה ענין מדובר, אבל אני מקווה שבזכות שנשיר גם עכשיו את השיר 'פדה בשלום נפשי', תבוא הישועה'.

למותר יהיה לציין את ההתרגשות העזה שניכרה בלבבות, כשהחסידים מביטים איש ברעהו, ותמהים למה התכוון הרבי. 'בבית המדרש, מספר לנו הרה"ח ר' שמואל כהנא, מבכירי העסקנים בויז'ניץ, המתגורר באלעד, פרצה שירה אדירה שאינה זכורה משנים קודמות. 'פדה בשלום נפשי' הוא השיר של בעל 'התניא' שכאשר ניגן אותו בבית האסורים, באו להודיע לו שהוא משוחרר.

כיון שלמילות השיר אין לכאורה כל קשר לחנוכה, והשיר גם אינו קשור לחסידות ויז'ניץ, הורגשה בחלל בית המדרש תמיהה ופליאה באופן שאי אפשר לתארו במלים, במיוחד כשהרבי המשיך כל העת להזויל דמעות, וקם בעצמו לרקוד, ובירך שעם ישראל יזכה לכל הישועות, ושנוכה לעשות את רצון אבינו שבשמים.

הקברים הטריים

מרן האדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א

מרן בעל ה'אמרי חיים' זי"ע בהגיעו לביהמ"ד ויז'ניץ ברח' רבי טרפון, להכתרת נכדו - מרן האדמו"ר שליט"א - כרב ביהמ"ד

כאמור, עוד לפני האירוע הנורא שהתרחש שעות ספורות לאחר מכן, דיברו הכל על 'ההדלקה המיוחדת' אצל הרבי שליט"א. כשהגיעה הבשורה המזעזעת על הילקחם בחטף של שני בחורי-החמד, 'הובנו' הדברים ביתר-שאת. ביום שאחרי, נרמזו כל העת סימנים בקהילות ויז'ניץ, לאמר: מה היה עלול עוד להתרחש, אלמלא ה'פדה בשלום נפשי' - - -

■

אבל אם דיברנו על מרן האדמו"ר מוויז'ניץ, כדאי להוסיף סיפור נוסף ששמענו, בעת ביקור התנחומין בבית האבלים, מפני אחד מבכירי החסידות בעיר אלעד.

באחד מימי החנוכה השתתפתי בכינוס מיוחד שנערך בבית הרבי לכ-30 מבכירי העסקנים הוויז'ניצאיים ברחבי הארץ. במהלך כינוס זה מחלק הרבי 'חנוכה-געלט', ולפני שיצאתי מביתי באלעד ביקשה ממני רעייתי תחי' שאבקש מהרבי שייתן גם לה 'חנוכה-געלט'... 'אני גם רוצה להחזיק אצלי מטבע של הרבי', אמרה עקרת-הבית.

ניסיתי להתחמק ואמרתי לה שאני מבין את רצונה, אבל מעולם לא קרה דבר כזה שחסיד ביקש את המטבע עבור רעייתו, ומעולם לא קרה שהרבי נתן מטבע לעקרת-הבית! ובכל זאת, מבקשת ממני הרעייה שוב, 'אם תוכל, ואם זה יסתדר לך, תבקש מהרבי. אם הרבי ייתן - מה טוב, ואם לא - אדע שלפחות ניסיתי'...

מרן האדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א עם הילד חיים ורטהיימר ז"ל, ואביו, בביקורו בבייתם

בסוף הכינוס עוברים עשרות המשתתפים לפני הרבי, וכל אחד מקבל 'חנוכה-געלט'. אני, מספר העסקן הבכיר מאלעד, הייתי ה-8 בתור. למותר לציין שאף אחד לא ביקש מטבע עבור אשתו, והייתי בטוח שלא יהיה לי את העוז למלא את בקשתה של רעייתי.

והנה מגיע תורי, וכמובן שאני שותק ואין בי את האומץ להזכיר את הבקשה המיוחדת. רבי מגיש לי את ידו, ואני מסתכל... כמעט מתעלף מרוב צמרמורת. 2 מטבעות היו שם, ואז הרבי אומר לי: 'יש כאן 2 מטבעות, האחת עבורך, והשני עבור רעייתך' - - עדיף להשאיר את הקוראים בתחושות-הקודש, מאשר להוסיף ולו מילה אחת. לא כן?

המשך בעמוד 46

מדוע מסיבה לאחזקת- תורה נחשבת ל'קצת' צער? - ההגדרה המאלפת של מרן ה'שפע חיים' זצ"ל

בבטאון 'צאנז' מצאנו מכתב מרתק של כ"ק מרן האדמו"ר מקלויזנבורג שנשאל אודות השתתפות בשנת-אבל במסיבת לאחזקת תורה. הרבי זצ"ל, שהיה ידוע ומפורסם לא רק בתורתו וביראתו שקדמה לחוכמתו, אלא גם בחוכמת-החיים הכבירה שלו, משיב בדברים הללו:

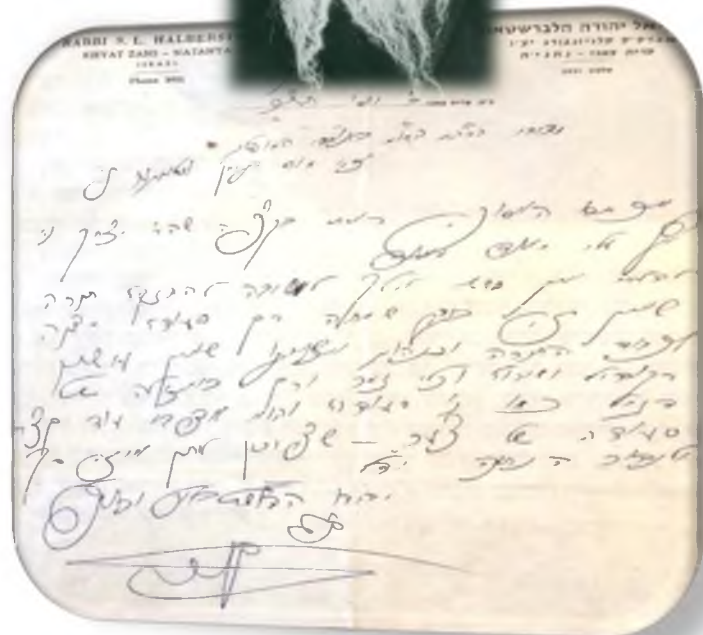
**'לדעתי, אין חשק לילך למסיבה
להחזקת תורה, שאין זה בגדר
שמחה, רק סעודה מזווה לכבוד
התורה, וכנהוג
אלכלו שאין עושים
ריקודים ושירות
וכלי-זמר ורק
בטעימה (?) של
דגים כמו ג'-
סעודות. והוא
אדרבה, עוד קצת
סעודה של צער,
שצריכים ליחן**

איזה סך ולנדור הנתינה, וד"ל.

חושבנו שאין צורך להאריך בהסבר התשובה, ובחוכמתו של מרן הישפע חיים, שירד לדקי-דקויות של עומק-הנשמה, ונדלה משם את התובנה הפשוטה-לכאורה, שאדם המגיע למסיבה שנועדה לאיסוף-כסף, אינו בא לשם בשמחה שלימה... אלא ב'קצת צער'...

ולמדנו עוד משהו
{כך אמר לנו הרה"ג
רבי אברהם נשרי
שגם המציא לנו את
המכתב}: שצריך
לחיות עם שתי
רגליים על הקרקע,
ולדעת את
המציאות כפי שהיא

משתייכת אלינו, וכן, כן, גם הוצאת כסף מהכיס לצרכי אחזקת תורה, נחשבת, כפי שכתב מרן זצ"ל, כ'קצת צער', כי לא מדובר כאן על אנשים רמי-מעלה המכירים בחשיבותה ובערכה של תרומה כזו, אלא באדם מן הישוב שגם אם הוא יודע שהכסף שלו מיועד למטרה הכי-הכי גבוהה, אבל יש לו קצת צער מזה, שהכסף יוצא ממנו...

והלוואי שזנכה ללכת בדרך זו, ולהכיר את פנימיותנו כפי שהיא, לא לטפס על סולם גבוה מדי, ולא להלך בין כוכבי נוגה למאדים, אלא לנגוע אך ורק בחיים האמיתיים, בנקודות הנוגעות אלינו. אין לשער איזה אושר יהיה בלבנו במצב כזה!

כי כאשר אדם מכיל את מצבו ומדרגתו, ויודע אל-נכון לאן לשאוף בחיים, ולאיהו כיוון ללכת, הוא מרגיש מסופק ושבע-רצון. ואז, מגיע גם תורו של האושר ותורה של השמחה להימצא בלבבו.

ההוראה של מרן החזו"א בענין זמן תפילת 'הנץ'. כדאי לעיין!

אם בעבר, לפני 20-30 שנה, לא היה עניינה של תפילת 'הנץ' שכיח כל-כך, ולא רבים השכימו ליותיקין, הרי שכיום יש בכל קהילה, וכמעט בכל רחוב, תפילת הנץ ברוב-עם, והקהל מגיע לתפילה זו גם כאשר שעת התפילה היא מוקדמת מאוד.

ברם, מתוך קטע שסיפר הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל, אפשר ללמוד על היחס הנכון שצריך להיות לתפילה זו. אבא שלי ז"ל, כך סיפר רבי ראובן, היה בעל תפילה אצל מרן החזון איש, שהתפלל כידוע כל ימיו במנין 'הנץ'. מפאת חולשת-גופו היה החזו"א נכנס לתפילה באיחור, ויהא זה מיותר לומר שהתפילה החלה רק כאשר נפתחה הדלת ומרן זצ"ל נכנס לחדר.

בשל האיחור בהתחלת התפילה, התקצר כמובן הזמן שבו אפשר

להתפלל עד זמן 'הנץ', והתעוררה שאלה כיצד לנהוג. האם להאיץ את קצב התפילה, כדי להספיק להגיע לתפילת שמונה-עשרה בזמן הנץ, או שמא להתפלל בקצב הרגיל, וכתוצאה מכך לאחר את הזמן. הענין חזר והתעורר כל פעם שהחזו"א נאלץ להיכנס באיחור לתפילה. בקרב יתר המתפללים היו חילוקי דעות בענין; חלקם אמרו כן, וחלקם אחרת. אבא שלי, המשיך 'הגר"ר קרלנשטיין בסיפורו, החליט לגשת אל החזו"א ולשאול אותו- עצמו כיצד ראוי לנהוג.

והחזו"א השיב בדברים נחרצים. אין כאן שאלה כלל. תפילת ותיקין בהנץ החמה, זו מעלה בתפילה, אבל אינה מעצם הדין! אולם תפילה חפוזת, אינה תפילה כלל! קודם-כל צריך להתפלל, ואחר-כך אפשר להוסיף מעלות והידורים לתפילה. אבל אם התפילה חסרה מעיקרה, מה הערך לכל אותן מעלות והידורים!?

השאלה המרגשת של האלמנה הצדיקה

התבקשנו להעביר אל מרן המרא דאתרא שאלה של אלמנה, והיתה זו שאלה מרגשת במיוחד.

בעלי זצ"ל, היא מספרת, היה תלמיד חכם גדול ומתמיד מופלא, ואני לקחתי על עצמי את כל עול הבית והפרנסה, ביודעי שבכך יהיה לי שכר על לימוד התורה שלו.

וברצוני לשאול: האם עתה, לאחר שנפטר, הכל נגמר? או שעדיין יש לי שייכות עם התורה שהוא לומד בגן עדן? - שאלה האלמנה.

תשובת הרב היתה כדלהלן. אם יש לאלמנה בנים, שתמשיך לעודד אותם בלימוד התורה; אבל גם בלי זה - היא ממשיכה לקבל שכר כאילו שבעלה חי וקיים, וממשיך להתמיד בתורתו.

שהרי הקב"ה יודע שאם בעלה היה חי, היא היתה ממשיכה לעזור לו, וממילא אצל הקב"ה נחשב כאילו בעלה עדיין חי.

לקבל את היסורים בכ"י נגינה...

כותב לנו ת"ח גדול אחד, בעל יסורים: שלא יבואו יסורים על אף אחד מישראל, ושנוכח כולנו להתבשר רק בבשורות טובות ישועות ונחמות. אבל, אם חלילה באו יסורים על האדם, מציאה גדולה מצאתי בספר שמירת הלשון של החפץ חיים (שער התבונה, פרק ח'), וזו לשונו:

אם יסורין באין על האדם, יעמוד בהם ויקבלם, למה? שאין סוף למתן שכר. (תהלים, ל"ז ז') "דום לה' והתחולל לו", קפה להקדוש ברוך הוא, אם הביא עליך יסורים, אל תהי מדעט בהם, אלא הוי מקבלין כחלילין (פרוש, כלי זמר).

החפץ חיים מעורר שם את האדם גם בענין סבילת העלבונות, ואם מעליבים אותו שיקפוץ על המציאה ולא יגיב, כי סבילת העלבון הוא בכלל יסורין כנ"ל, "עושין מאהבה ושמחין ביסורין"!

אז הנה לנו דרך ברורה בחיים. לא צריך כמובן להתפלל על יסורים שיגיעו, וכמו שאמרו 'לא הן ולא שכרן', אבל אם חלילה וחלילה באו על האדם יסורים, שלא ימכור את המתנה הזו לאף אחד, אלא יקבל אותם בתזמורת, בתופים ובמחולות, שאין לך מכונת-כביסה טובה יותר לעוונוות ולחטאים יותר מהיסורים.

וכמו-כן, אם מאן-דהו ביזה אותך ברבים, והעליב אותך 'כמו שצריך', התחזק מאוד ואל תגיב במילה וחצי מילה, ואז כל השכר יהיה שלך, וימחלו עוונותיך ופשעיך. וכמו שכותב החפץ חיים להלן:

כי אפילו אם לא היו מוחלין לו בשביל זה אפילו על עברה אחת בשלמות, ורק להקל עניו, גם כן כדאי הוא לו וכן"ל. וכל שכן אם מוחלין לו בשלמות עבור עברה אחת, ועל אחת כמה וכמה בזה שידוע לנו, שמוחלין לו עבור זה

על כל עברות שיש לו, אפילו לאותן הנקראים בשם פשע, רק שיזהר מכאן ולהבא שלא לעשותם. כמו שאמרו חז"ל (יומא כ"ג), כל המעביר על מדותיו, מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר (מיכה ז') "י"ח), "נשא עון ועבר על פשע". למי נושא עון? למי שעובר על פשע.

אך מי שהוא רוצה שהקדוש ברוך הוא ימחל לו אפילו על פשעיו, יזהר גם כן שהוא לא יקפיד כלל, אפילו יודע בודאי שעשה חבירו נגדו צמרד ובמעל, וכו'.

לא לדבר על אף אחד מישראל, מטוב עד רע

מוסיף הת"ח וכותב שמצא בספר 'שמירת הלשון' דבר חשוב נוסף, והוא מה שכתב (שער התבונה, פרק ג') שלא לדבר על אף אחד מישראל, מטוב ועד רע. וזו לשונו הקדושה:

ירגיל את עצמו שלא לדבר אודות אנשים, יהיה מי שיהיה (לכד מאותן שינאו מן הכלל לכפר בה' והמלעיגים על דברי חז"ל, שאותם מזהר לגנות, וכמו שכתבנו בספר חפץ חיים בכלל ח' סעיף ה').

ואם לפעמים יהיה מוכרח לדבר אודות מי, יהיה בתכלית הקיטור, ולא יאריך את דבורו בזה, כדי שלא יבוא לידי איסור. וכזה שמעתי על הגאון ר' רפאל מהמבורג, שארבע שנים קדם פטירתו, סילק מעל עצמו עול הרבנות, וכשהיו אנשים נכנסים אלכו, ביקשם שלא ידברו בביתו אודות שום איש.

וכזה שמעתי על גדול הדור אחר, שהיה זהיר מאד שלא ישמע על פיו שום שם איש, והכל מטעם הג"ל.

ואם נחשוב לרגע, נראה שהדבר אינו מדי קשה גם לאנשים בדורנו... צריך רק להתרגל, ואז נצבור לעצמנו זכויות אינסופיות.

בגלל הכיבוד-אם, והסכמת הבן להישאר לַצָּדָה של אימו כשלא הרגישה בטוב, זכה להתפרנס בבבד ■ גם 5,000 דולר לא סייעו לאיש לרדת מהעץ. למה? ■ והסיפור המופלא עם הדב

והנה, באותו יום הוא פוגש את מר דאונינג, שהופתע לראות את הצעיר היהודי שביקש את התשלום המוקדם בגלל נסיעתו. "הרי אמרת לי שאתה חייב להפליג למסע דחוף?" טען הנוכרי. "נכון, השיב ר' משה נפתלי; כך אמנם היתה התוכנית, והייתי אמור לנסוע היום, אלא שאימי שלא הרגישה טוב, ביקשה ממני לדחות את הנסיעה, ושמעתי בקולה".

כהכוחה לרבריו הציג בפני דאונינג את כרטיס הנסיעה שהיה מיועד לאותו יום. "נשאיתי בגלל אמא..."

מר דאונינג שאל אותו איך יהיה שייך ליצור איתו קשר בתקופה הבאה, ור' משה נפתלי השיב שבזמן שהותו בליטא, לא נראה שתהיה אפשרות לכך. רק מאוחר יותר, בהמשך נסיעתי לעיר גרוסווארדיין, תוכל להתקשר בטלפון המצוי בבית בן-דודי המתגורר שם, אמר.

■

כשהגיע ר' משה נפתלי למגורי קרובו הנ"ל, כבר נודע לו שמר דאונינג מחפש אותו. כשהתקשר אליו בחזרה, אמר לו הגוי שהוא רוצה להיפגש עמו בבלגיה באופן דחוף, בנוגע להצעה עסקית חשובה.

עם שובו לאנטוורפן, מציע לו דאונינג, לתדהמתו, את המינוי לנציגות בקניית יהלומי תעשיה במקומ-הוא, 'שכן קשה לי כבר לנסוע מעבר לים', אמר.

לתמיהתו של ר' משה נפתלי מה ראה על כך לבחור דווקא בו מכל לקוחותיו, השיב הגוי שהתראש ממנו מאוד, 'זאת הרושם הגדול עשית עליי בשעה שוויתרת על נסיעתך שכל-כך נכספת לה, מפני בקשתה של אמך. מי שְׁמֵאֲמִין ערכי-חיים כאלה, ראוי לאימון מלא, ולכן בחרתי בך כנציגה של החברה'.

כך, בגלל הכיבוד-אם שלו, והסכמתו להישאר לצידה כשלא הרגישה טוב, זכה להתפרנס ר' משה נפתלי בכבוד, במשך השנים הבאות!!!

■

את הסיפור השני שמעתי מידיד שהוא 'בעל מגן' ידוע בשם ר' שלמה-שמחה סופרין, יהודי חסידי יקר ונעלה שהיה מתגורר בשעתו בטורונטו. פעם הזמינו אותו לשיר בחתונה צנועה שהתקיימה בעירנו, ביום ל"ג בעומר, והוא הסכים וקבע עם בעל השמחה.

אחרי זמן-מה התקשר אליו איש אמיד ממנהטן, וביקשו להופיע בחתונה שהוא עושה לבנו, שתתקיים באותו יום שבו סיכם עם החתונה הקודמת. מידעיו אמר שהוא מצטער מאוד, אבל באותו יום יש לו כבר הזמנה לשמחה אחרת.

בגליון שעבר כתבנו על ההערכה שצריכה להיות לנו למכבדי-ההורים למיניהם, העושים כל שביכולתם על-מנת להעניק לאביהם ולאימם יחס חם וראוי. נצטט כאן הפעם שני סיפורים מאלפים בעיני כיבוד הורים שהופיעו במאמרו של הרה"ג רבי משה קנר, מטורונטו, ופורסמו בתוספת התורנית של 'המודיע'.

וכך כותב הרב קנר: בהשגחה פרטית נודע לי ממקור נאמן על סיפור מפעים ביותר בנושא כיבוד אב ואם. וזה דבר הסיפור: תלמיד חכם גדול היה מתגורר בניו יורק, איש מורם-מעם וגיבור-רוח בשם הג"ר משה-נפתלי אולמן זצ"ל. ילד אנטוורפן שבבלגיה היה, בן-זקוניו של רבה הראשון בקהילה החרדית שם, הגאון ר' נח צבי זצ"ל.

ר' משה נפתלי התייתם בגיל צעיר מאביו הגדול, בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה. כל ימיו הצטער על שלא זכה לִכְבְּרוֹ יותר. בכוחות עצומים התמסר ללימוד התורה תוך כדי השתדלות לעזור לאמו האלמנה בפרנסת הבית. לתקופה מסוימת גלה למקום תורה ולמד בישיבת החפץ חיים זי"ע בראדין.

שעות ספורות ביום עסק בסחר היהלומים, ובשאר היום למד בהתמדה רבה, וכך גדל לתלמיד חכם מובהק. מצעירותו כבר הגיד שיעורים נפלאים מדי יום. בכל שנה היה נוסע לחודשי אלול-תשרי לישיבת מיר בליטא, ולאחר מכן שהה אצל דודו הגאון ר' שלמה זלמן אולמאן זצ"ל בעיר ביסטריץ שב רומניה. שם, במזרח אירופה, קנה הליכות-עולם מגדולי התורה והמוסר.

■

בשנת תרפ"ח אירע הדבר. לפרנסתו עסק אז בתיווך יהלומים מיוחדים לתעשייה. נוכרי אחד מארה"ב בשם דאונינג, שהיה נציג חברת-הענק "ג'נרל-מוטורס", נמנה על לקוחותיו, ורכש אצלו את אבני היהלומים לצורך ייצור מכוניות.

פעם, לפני נסיעת-החיוזק השנתית שלו למזרח אירופה, גמר עסקה עם דאונינג, וביקש ממנו שלא יעכב את התשלום, שכן הוא צריך להפליג לתקופה ארוכה. הלה הסכים, למרות שבדרך כלל היה קונה באשראי.

כשהגיע יום הנסיעה ביקשה ממנו אמו שידחה את נסיעתו, שכן איננה מרגישה בקו הבריאות. לא קל היה עליו למלא את בקשתה, ולשנות את תכניתו. כה נכסף היה ל'בילוי' של החודשיים הללו במקום תורה. ברם, מפני כבוד-אימו החליט על-אתר להישאר, כפי שביקשה.

הוא אמא! מאמע, מאמע... ליד עריסתי עמדת על המשמר כפי שרק אמא יכולה. ימים ולילות, ירחים ושנים דאגת לי בכל תוקף חמלת-אם, בהמשך רצוף של נתינה. אמא! התמסרת כל כך לכולנו, לאבא החולה, ללא הפוגה. לעצמך לא בקשת אף פעם דבר ולא חצי דבר. עכשיו נפתח לי פתח להכיר לך טובה. לא אחליף זאת בשום פנים, בכל ממון שבעולם...

וכאן סיים הזמר את סיפורו בעיניים מצועפות בדמעות: "אל החתונה הזאת הגעתי ברצון ובהתלהבות. שרתי ושימחתי בכל הנשמה, במלוא התנופה. לבי דפק בעוז. ידעתי גם ידעתי מה מסתתר מאחורי כל זה. זו היתה שמחה יהודית מרוממת עם כל הפנימיות של תוכן יהודי. כאן עומד להיכנות בית על יסודות נאמנים, על מושגים נשגבים מעולם נעלה. זה היה משהו אחר לגמרי..."

מדהים: מי חילץ את שומר היערות האוקראיני שנפל לתוך מלכודת חיות ביער?

את הסיפור הבא - כפי ששמע במו-אוזניו מבעל המעשה - מספר מחבר הספר 'אבולוציה ויהדות', והוא התרחש בתקופת מלחמת העולם הראשונה.

רקע. כאשר כבשו הרוסים כפרים ועיירות, חששו שהאוכלוסייה המקומית תתמרד, והמציאו "פוטנט": לקחו בשבי אנשים בעלי השפעה, והללו שימשו כבני-ערובה להתנהגות הטובה של התושבים. אם התושבים לא התנהגו יפה, היו מלקים את בני הערובה או תולים אותם.

את הסיפור שמע מחבר הספר משומר יערות אוקראיני, שהרוסים הגלו אותו כבן-ערובה בסיביר. במקום הגלות הותר להם לנוע בתוך שטח מסוים. האוקראיני יצא לצוד ארנבות או חיות אחרות, ולפתע שוד ושבר! הוא נפל לתוך בור מלכודת ובו דוב סיבירי גדול ממדים.

ציירי סיביר נהגו לחפור בורות, לכסותם בענפים דקים ובנפול עליהם השלג כוסו ללא היכר. כאשר עבר במקום דוב, או חיה כבדה אחרת, היא נפלה לתוכו וכך לכדוה. כך מצא את עצמו איש זה לכוד עם דוב-פרא. נוכל לתאר לעצמנו את חרדתו של האיש הזה.

המתח גבר כאשר הרוב קרב אליו ושם את כפת-ידו על כתפו השמאלית בלחץ עצום. "למזלו לא ארכה החרדה האינדיאנית זמן רב. לא עברה שניה והרוב הניח את כף רגלו השמאלית על כתפו הימנית ובתנועה זריזה - שאינה מתכוונתו האופיינית של דוב מגודל - התרומם אל-על, הצליח

העשיר ניסה להתעקש ואמר שייתן לבעל השמחה הראשון, שכבר קבע איתו, סכום של 3,000 דולרים על-מנת שיוותר, ויאפשר לו לקחת את הבעל-מנגן. ר' שלמה-שמחה העביר את הדברים לבעל השמחה הראשון, ונתקל בסירוב. למרות סכום הכסף הגדול שהוצע לו, הוא לא הסכים לוותר בשום אופן.

היהודי העשיר ממנהטן המשיך להתעקש, והעלה את המחיר שוב ושוב, עד לסכום גבוה מאוד, ובכל זאת לא הצליח להזיז את הראשון מסירומו. המענה היה ונשאר שלילי, והאיש סירב לוותר בשום מחיר שבעולם על ר' שלמה-שמחה.

'אני מצידי לא הבנתי מה קורה כאן', אמר לי המנגן. הכרתי את האיש עימו סיכמתי בתחילה כאדם צנוע ועדין-נפש, שהיה רחוק מעקשנות, ובפרט על עסקי נגינה. הוא גם לא היה 'בעל יכולת', ובסכום הענק שהוצע לו על ידי העשיר היה יכול לכסות את כל החתונה, ואף יותר מזה...

התמיהה שלי היתה כה גדולה, עד שניגשתי אליו ושאלתי אותו לפשר הדבר. 'הרי ההצעה הזו של העשיר היא לטובתך, אמרתי לו; 'וכי לא תוכל למצוא מנגן אחר? מדוע הנגינה שלי כל-כך חיונית לך, ולמה לא תוותר לר'?

וכאן בא המענה המדהים שהשאיר את ר' שלמה-שמחה נסער עד עומק נפשו. גם אני, כותב הרב קנר, שהאזנתי בשקיקה לדבריו, התרגשתי ביותר למשמע הנימוק מדוע הוא עומד על דעתו בעקשנות שכזו...

אמא יקרה יש לי, פתח בעל השמחה בקול נרגש כשהסביר את הדברים לר' שלמה שמחה. היא התמסרה אלינו תמיד בכל לבה ונפש. כשאבי חלה ונהיה מוגבל ל"ע, הקריבה את נפשה למענו יומם ולילה. מעולם לא ביקשה וציפתה לשום דבר. כל ימיה חיה למען הזולת בלבד. צרכי עצמה, נוחותה והנאות העולם בכלל, לא תפסו אצלה מקום אף פעם...

כששירד זה נחלט למזל טוב, שוחחנו יחד על תכניות החתונה. שמעתי אז מאמא תוך כדי שיחה, בדרך אגב ממש, קטע של משפט: כמה טוב יהיה אם ר' שלמה שמחה יהיה המזמר והמשמח בחתונה שלנו... הבנתי שהיא נהנית מהשירה שלך, מהרגש היהודי של פעם היוצא מליבך. זו היתה הפעם הראשונה ששמעתי ממנה רמז כלשהו, פליטת פה, משאלה קטנה לעצמה...

"ובכן, זו היא ההזדמנות שלי להכיר לה טובה ולו אף לבקשה המזערית שלה. לפני עיניי חלפו כל ימי חייה של אמא רצופי-ההקרכה העצומה.

חשתי את עוצמת מסירותה ואת אהבתה לבית, והחלטתי שזכות זו אינני מוכר בעד כל הון דעלמא. כיבוד-האם שלי אינו עומד למכירה, ואת ההזדמנות הזאת אינני רשאי ואינני יכול להחמיץ... זוהי סיבת ה"עקשנות" שלי על בעל מנגן. שירת חיי היא זו...

הדוב הציל את מצילו

המשך מעמוד 40

אנחנו צריכים להיות מאושרים על-כך שגם בדורנו רואים את קדושתם וטהרת-ליבם של מנהיגי קהילות ישראל, כימי קדם. ללמדנו, שגם בדור שכוה, על כל הסיאוב הנראה בראש כל חוצות, אפשר להגיע למעלות נשגבות, כמו שסיפרו לנו אבותינו שחיו בדורות הקודמים!

וכמובן, כל אחד ודרגתו-הוא! אבל, כל זה מחייב גם אותנו להתאמץ ולהבין שגם היום הזה, אם נתאמץ לעלות בסולם-בית-השם, ונטהר ונקדש את מחשבותינו, נוכל להגיע בס"ד למעלות ולמדרגות שאנחנו אפילו לא חולמים עליהם.

הרבי מבקש מהחסידי שיתקשר אליו בשובו מחתונת-בנו, גם אם יהיה זה מאוחר מאוד

עוד אנחנו מנסים לקלוט את הסיפור הנ"ל, וכבר ניגש אלינו ת"ח ויז'ניצאי נוסף, עם סיפור עוצמתי לא פחות. 'אני מכיר את הסיפור הזה ממש ממקור ראשון', הוא אומר. אברך מחסידי ויז'ניץ השיא את בנו, ולפני החתונה הוא מקבל הודעה מהרבי ש'כאשר אתה חוזר מהחתונה לביתך, תתקשר אליי, ויהיה זה באיזו שעה שיהיה!'

האברך תמה מאוד, ושאל את הרבי: 'הרי הרבי יודע באיזו שעה אנחנו חוזרים מהחתונות, אחרי המצווה-טאץ' וכו', ואם כן איך אעז להתקשר אז לרבי? אבל הרבי חוזר שוב: אני מבקש ממך שכאשר אתה חוזר, תתקשר, גם אם יהיה זה בשעה מאוחרת מאוד.

נו, הרבי אומר, אז עושים... החסיד שב לביתו לאחר החתונה לקראת השעה 3 בלילה, ומתקשר בידיים רועדות לביתו של הרבי. והרבי עונה. ומה הוא מבקש לדעת? - איך היתה החתונה, האם הגיעו הרבה אנשים, האם התזמורת ניגנה כראוי, האם השמחה התלהטה וכו', וכו', שאלות מענייני החתונה. כך שוחח עימו הרבי כמעט במשך חצי שעה.

גם המקורבים תמחו מאוד לעצמם על מה ולמה ראה הרבי לעשות מה שעשה, במיוחד לאחר שביקש מהם שאם תגיע שיחה מהחסיד ההוא, שיעירו אותו מיד.

והרבי הסביר להם את פשר הדבר. חסיד זה הוא אלמן רח"ל, רעייתו נפטרה עליו לפני כשנה. הוא חוזר לביתו מהחתונה, ואין לו עם מי לחלוק את החוויות השמחות מהחתונה. הוא חוזר אל קירות הבית... לכן, אמר הרבי, ביקשתי ממנו שיתקשר אליי, כדי שבשיחתו עימי יוכל לפרוק את כל החוויות, ולהשתחרר...

ואם תרצו, זה הוא ה'מופת' הגדול ביותר. מופת המידות.

שיעור הדף היומי ב'גינות דוד'

ניתן להצטרף לשיעור הדף היומי

המתקיים 5 ימים בשבוע - בימים א-ה

ומסיימים את כל 7 הדפים השבועיים

שכונת גינות דוד בנין 6

בבית הכנסת הספרדי

בין השעות 19.10-20.00 בדיוק

לתפוס את שפת הבור, השתחרר ממלכודתו ונמלט. האיש ניצל אמנם מציפורני הדוב ושיניו, אך נשאר לכוד וציפה לנס... והנס הופיע... כעבור שעות מספר ראה האיש עץ מחטני משתלשל לתוך הבור. חיש מהר עמד על המתרחש: הדוב עמד על שפת הבור ושלשל לתוכו שיח שהצליח לעקרו. בעזרת שיח זה הצליח מיודענו להשתחרר מ'כלאו'. ממש לא ייאמן.

מקרים כאלה נדירים אמנם, אך הם קיימים ומעידים על רגש העזרה ההרדית המצוי אפילו אצל יצורים נחותים ופראיים". מי שמתעניין קצת בטבע ובעלי-חיים, נחשף מיד לתרבות הטרף, החזק מחסל את החלש וכו', אך אנשים לא מעלים על דעתם שהמלחמות הן רק חלק אפסי לעומת העזרה ההרדית הקיימת בטבע! קיימים אין ספור מחקרים בתחום, ואף ספרים שלמים שמוקדשים לנושא.

אין ספק שקיימת מלחמה אכזרית בטבע, אך היא כלל וכלל לא מהווה את הגורם המכריע בהתפתחות העולם וקיומו! האם כל מציאות ההרדית בעולם היא בכדי? אומר הגה"צ רבי יואל שורץ צוק"ל, משגיח ישיבת 'דבר ירושלים' - 'שהסתלק לאחרונה לבית עולמו.

המדרש (פר' משפטים) אומר: "בוא וראה; כל בריותיו של הקב"ה לווין זה מזה. היום לווה מן הלילה, והלילה מן היום... הלכנה לווה מן הכוכבים, והכוכבים מן הלכנה... האור לווה מן השמש, והשמש מן האור..."

הווה אומר, שזו היא עצם מציאות הבריאה, הנובעת מכך ש"עולם חסד יבנה". ויתירה מכך, אומר הסבא מקלם צוק"ל: האדם נברא באופן כזה שלצורך חייו וחיותו הוא חייב לקיים יחסי הרדיות עם הסביבה. הוא יוצר עבור אחרים, ואחרים יוצרים עבורו.

הוא מייצר בגד ונותן אותו לאופה, שבתמורה נותן לו לחם ומקבל את הבגד - וכן על זה הדרך. צורת החיים איננה בדרך "מקרה", אלא שהחיים בנויים תמיד על לקיחה ונתירה, כי כל מציאות הבריאה היא של עולם חסד יבנה...

והנה עוד דוגמא של הרדיות הטבע, אשר קשורה לכל אחד ואחד: אדם, או בעל-חי, נושם. בכל נשימה ונשימה הוא צורך חמצן, המעניק לו את האנרגיה הדרושה לעצם החיים. מיד לאחר הנשימה הוא נושף החוצה את האויר, אך כידוע כבר לא מדובר באותו אויר.

הוא נושם חמצן, ופולט תחמוצת פחמן. מה קורה עם תחמוצת הפחמן? עולם הצומח קולט אותה, ונכנה באמצעותה. "בתמורה" מייצרים העצים, ושאר הצמחים חמצן... שוב אנו נושמים אויר, צורכים את החמצן שיצרו הצמחים, ומחזירים להם בתמורה את תחמוצת הפחמן...

באותה מידה שהחמצן הכרחי לגוף, כך הכרחית תחמוצת הפחמן לצומח. בעל חי נושם לא יכול להתקיים ללא חמצן, וצומח לא יכול להתקיים ללא תחמוצת הפחמן. ההרדיות בעצם מקיפה את כל עולם הטבע, וכאן התייחסנו רק לקצה הקרחון של עולם חסד יבנה!

מתוך 'מוסף שב"ק' של 'יתד נאמן'

חיזוק

מאמרי חז"ל בהם בחר מרן הסטייפלער זצ"ל, וקבע שהם מאמרי-חיזוק!

אם נרצה לקבל חיזוק אמיתי, אין לנו אלא לעיין במאמרי חז"ל המובאים בקטע זה. מי שקבע זאת, היה מרן הסטייפלער בכבודו ובעצמו, שבסוף ספרו 'חיי עולם' כתב: 'נמצא אצלי רשימת איזה מאמרי חז"ל, אמרתי להדפיסם כאן, ויהי רצון שיהיה לתועלת!' עצה טובה היא אפוא להעתיק את המאמרים שהדפיס מרן זצ"ל ולקוות שאכן יהיה לתועלת, כדבריו, ונזכה להחדיר את הדברים אל לבנו.

אם נתבונן במאמרים המצוטטים, ונשימם על לוח-לבנו, נראה שלא לחינם בחר רבן-של-כל-בני-הגולה, שעוד זכינו להתחמם לאורו, דווקא בציטוטים אלה. המסר העולה מכל אחד מהמאמרים הוא עצום, וצריך רק להתבונן בהם במנוחת הרעת, ולנסות ליישם, ולו במשהו, את הנאמר שם. אנחנו מצטטים את הדברים מילה במילה, מתוך ה'חיי עולם'.

א. בפרשת יתרו, ועתה אם שמוע תשמע בקולי וכו'. פירש"י ז"ל 'ועתה, אם עתה תקבלו עליכם, מכאן ואילך יערב לכם, שכל התחלות קשות'.

ב. אתה וליבך יודע מעשים שעשית, ויסורים שהבאתי עליך - שלא לפי מעשיך הבאתי עליך את היסורים. מכילתא יתרו.

ג. ממכה עצמה מתקן רטיה. שמות-רבה פכ"ו.

ד. טוב אחד בצער, ממאה שלא בצער. אבות דרבי נתן פרק ג'.

ה. שנים אוכלין מקערה אחת, כל אחד ואחד טועם לפי מעשיו. אבות דרבי נתן, פרק ל"ז.

ו. אין אהבה כאהבת התורה. אבות דרבי נתן, ריש פרק כ"ח.

ז. ולקטו דבר יום ביומו. מי שברא היום, ברא פרנסתו. מכילתא בשלח.

ח. אין לך חמור בכל איסורין שבתורה יותר מעונש הגזל. ויקרא-רבה, פרק ל"ג, ועיין סנהדרין צ"ז.

ט. אין לך אדם בלא יסורין. אשרי מי שיסורין באין עליו מן התורה (פירוש, שסובל עבור התורה ומצוותיה). מדרש רבה פרשת מקץ, פרק צ"ב.

י. נכנס דבר ליצנות, יוצא כנגדו דבר של תורה. מדרש שיר השירים, פסוק 'לריח שמניך טובים'.

י"א. אף חוכמתי עמדה לי. חוכמה שלמרתי באף, עמדה לי. קהלת-רבה פרק ב', והרמב"ם ז"ל פרק ג' מהלכות תלמוד תורה, הלכה י"ב.

כמה תירוצים היו לו, ובכל זאת התעקש הגר"י שוורץ זצ"ל להתפלל במנין אחר!

אדם שאוהב דבר-מה וחפץ להשיגו, ישיגנו בכל מחיר בס"ד. הוא ירדוף אחרי הדבר ההוא, ויעשה את כל המאמצים כדי להביאו אליו. גם אם יהיה עייף ורצוף, גם אם לא יהיה לו כוח, גם אם חלילה יפול למשכב - הוא, את הדבר הזה ישיג. כי - הוא אוהב אותו. נקודה.

וכן להיפך. כשרואים שמחפשים תירוצים, שמשמטים ממילוי המשימה, וכל תירוצי הופך להיות מחיצה מהשגת הדבר, אות ברור הוא שאנחנו - איך אומרים - לא ממש אוהבים את הדבר, ולא ממש מחפשים אחריו, ולכן כל דבר שיכול להיות עבורנו עילה לבריחה מבית הספר, נתפס על ידינו כקושי וכמחסום בלתי-עביר.

וכבר כתבנו על ענין זה כמה וכמה פעמים, והבאנו פעם ראייה מתלמיד חכם מובהק האומר שיעור ברמת אלחנן, והשיא את בנו בירושלים, שלא ויתר על השיעור גם ביום-החתונה, ומיד לאחריו נסע לחופה, והגיע בזמן... והכל היה בסדר... למה? - כי התורה, והרבצתה, היא בנשמתו של אותו ת"ח, וממילא גם אם אני משיא את בני, זו עדיין אינה עילה שלא לומר שיעור!

יתכן שמדובר בדוגמא 'גבוהה' מדי, אבל העיקרון היוצא ממנה ברור לחלוטין. אם אני נמשך לדבר מסוים, ארצה לקיימו בכל מחיר.

הדברים נכונים גם באשר לכל מה שקשור לתפילה. אדם שמוצא טעם בתפילתו, כי הוא יודע שבעומדו לפני המלך יוכל למצוא הכל-מכל-כל, ולא יזדקק יותר לסיוע של בשר-ודם, לא ישתמט מתפילה, וגם לא מתפילה במנין, גם אם יעבור עליו מה.

גם אם יקום 'על צד שמאל', והראש והצלעות יכאבו לו, והבטן עוד יותר, ויתכן ששָׁשֶׁל כך הוא גם לא נרדם בכלל בלילה, ומרגיש סהרורי לגמרי - למרות הכל כשיגיע זמן תפילה הוא ירוץ לבית הכנסת, כדי לזכות ברגעים הנכספים הללו של העמידה לפני המלך. ומצד שני, אדם שאינו מרגיש טעם בתפילה, והיא נחשבת אצלו למשא

הגאון רבי חיים יעקב שוורץ זצ"ל

הגאון רבי חיים יעקב שוורץ עם מרן הגר"ש אלישיב

תירוץ לא ימנע אותו מלעשות זאת. בבחינת מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ונהרות לא ישטפו!

מה שצריך להוסיף הוא, שבדוראי מדובר בדרגה גבוהה עד מאוד, שנרכשה בעמל של עשרות שנים, ואולי לא כל אחד מסוגל לעשות כך. אבל מותר גם מותר ללמוד מהנהגות אלו, ולתפוס אותן במדרגה שלנו. לפחות שלא נצטרף למנין האוחז כבר אחרי 'ברכו', בכרכות קריאת שמע... הרי יש לנו כוח בס"ד לחפש מנין אחר...

הרב מגיע לבית החולים באמצע ליל-הסדר

הסיבה שאנחנו מצטטים כאן כמה עובדות על אותו גאון וחסיד, היא, כדי ללמוד שעמל התורה מזכך את מידותיו של האדם, והופכו לשליט השולט על עצמו ועל הלכי-הנפש שלו בכל מצב, גם אם יהיה נתון אז בקשיים עצומים. 'מסכת מידות', שהיא הקשה שבש"ס, היתה שגורה על פיו, מלבד כל חלקי התורה כולה... ישוב-הדעת שלו, דאגתו לכל יהודי, ענוותנותו המופלגת והסבלנות והוותרנות שאפיינו אותו, הן-הן המתנות שאדם מקבל

כבר, שצריכים 'לעבור אותו איכשהו', הרי כל כאב-ראש הכי-קטן ישאיר אותו בבית, וימנע אותו מלהגיע לתפילה במנין. ולא משנה לצורך הענין, שכמה דקות לאחר מכן, כשתגיע אליו הודעה שבמקום מסוים הוא יכול להרוויח (לא מיליון דולר, לא חצי מיליון, וגם לא מאה אלף, ולא חמישים אלף, ולא עשרת אלפים, אלא -) כמה מאות דולרים, הוא ייקח את רגליו וירוך מהר-מהר לאותו מקום. כי כפי שאמרנו הכלל הוא אחד, והוא בא כבר ליד ביטוי ברברי חז"ל שאמרו 'אין דבר העומד בפני הרצון'. וכדי לרצות, צריך לאהוב את הרבר ההוא.

את כל האמור לעיל לא הבאנו אלא כדי לספר כאן מה ששמענו בבית האבילים על הגאון רבי חיים יעקב שוורץ זצ"ל, הדיין של חסידות צאנז בנתניה, והרב היחיד שזכה לעשות 'שימוש' אצל מרן ה'שפע חיים', ומי שזכה לקרבה מיוחדת אצל כל גדולי הדור, ובמיוחד אצל מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, שהעריכו עד למאור, וכשנכנס פעם הדיין לשיעורו ב'תפארת בחורים' קם לפניו מלוא קומתו, מה שלא עשה לאף ת"ח אחר.

הגר"ח זצ"ל נפטר במיתת נשיקה בעת שיצא מה'טיש' של הרבי בליל שבת 'וישלח'. בשבועיים-שלושה האחרונים לחייו פקדוהו כאבים חזקים, וברגעי היסורים אפשר היה לשמוע אותו אומר 'איי, איי, תודה לך השם יתברך'. במקביל להבעת הכאבים, לא שכח לומר תודה לאלוקיו.

למרות חולשתו, המשיך להקפיד על כל קוצו של יו"ד. שבועיים לפני פטירתו שהה עם רעייתו הרבנית בבית החולים 'אסותא' באשדוד, והיה ער כל הלילה. לקראת תפילת שחרית השתהה מעט, ועד שירד לבית הכנסת התחילו כבר הציבור את 'הודו'.

המנין היה אפוא ממש בתחילתו, בתחילת 'הודו'. כל אחד מאתנו היה משתלב במנין זה, לא כן? אבל הגר"ח סירב, באמרו שבמשך כל ימיו הוא מקפיד לומר במנין את הקרבנות לפני התפילה, ולכן גם עכשיו הוא אינו רוצה לוותר על כך. לא היתה לנו ברירה, מספרים הבנים המופלגים, ולמרות הקושי הגדול שהיה לו בתזוזה, לקחנו מונית שהסיעה אותו ל'קהל חסידים' באשדוד, שם הגיע לפני תחילת המנין.

אם נחשוב לרגע, כמה סיבות היו לו שלא לעשות זאת! הוא לא ישן כל הלילה; היה במצב של חולשה אמיתית ונסיעה במונית למנין אחר היתה משימה מאוד קשה עבורו; הוא גם שהה ליד אשתו החולה; והעיקר - שהרי המנין היה ממש בתחילתו, והתפילה זה-עתה החלה! אז מי מאלץ אותו לחפש מנין אחר?

מה יקרה אם לא יאמר הפעם את הקרבנות בציבור, ולצורך הענין לא חשוב אם זו הלכה מפורשת, או חומרא/מנהג, וכל כיו"ב. אז פעם אחת אל תעשה כך, מכוח כל התירוצים והסיבות שנמנו!

אבל לא! רבי חיים-יעקב זצ"ל לא מוכן לוותר! כי הוא מייקר את כל מה שקשור לתפילה! וכשהדבר יקר, שום

מלעילא כאשר הוא שוקד על התורה יומם ולילה, ומזדכך בטהרה.

ואם הקרבה למען הזולת, מספרים לנו הבנים שליט"א דבר נוסף, מופלא מאין כמוהו, שהתרחש באותו ליל-סדר נורא, לפני עשרות שנים, בעת הפיגוע המזוויע במלון 'פארק' בנתניה. מרבית הנפגעים הובאו לבית החולים 'לניאדו', וכמובן שאבא ניצח על המלאכה המבעיתה, כאשר בלילה הקדוש - שהיה אצלו בכחינת 'לילה כיום יאיר' - הוצרך להשיב על שאלות רבות שהתעוררו בחדרי הניתוחים וכו'.

את ליל הסדר התחלנו רק לקראת חצות, והנה בשעה 2.30 לערך מתדפקות כמה אחיות מבית החולים ומספרות שלא קיימו עדיין את מצוות הלילה. הסתכלנו על אבא, ולא ידענו מה יעשה עתה.

צריך להבין שכפי שאמרנו בליל הסדר אבא היה הופך ל'מלאך', ומראה-פניו היה פֶּלֶת-אש, ועד שאסף את עצמו לאחר הפיגוע שגבה עשרות הרוגים רח"ל, מגיעות האחיות הללו ואומרות שלא יצאו ידי חובה...

והוא, עם כל רטט-הקדושה שלו בלילה זה, משיב להן: 'נו, אז מה הבעיה, שִׁכְנָה ליד השלחן, ואני אתחיל את הסדר מהתחלה, ואז תצאו גם אתן ידי חובה' - - - זה היה כבר יותר מהשגתנו, מְרַטְטִים הבנים. איך? איך אפשר כל-כך לרדת אל העם? ועוד מגובה עצום שכזה???

ואולי עוד משהו על ליל הסדר... אברך בר-אוריין שנכנס לנחם את המשפחה, מספר, שלפני כמה שנים אשתו היתה מאושפזת ב'לניאדו', והגעתי בליל הסדר לבית הרב לשאול כמה שאלות, והרגשתי שהמצב איננו חמור, והרופאים שבעי-רצון מהשיפור שחל במצבה.

הרב ענה לי מה שענה, וחזרתי לבית החולים, לשהות ליד מיטת החולה.

לאחר שעה-וחצי אני רואה לתדהמתי את אביכם מגיע אל החדר בו היתה אשתי מאושפזת. 'אפשר לדעת מה מצבה, וכיצד היא מרגישה?' - שאל הרב בעגה רחמימאית ואוהבת שאין כמותה.

הייתי כל-כך מופתע שכמעט לא יכולתי להשיב מרוב תדהמה... פניתי אל אביכם הגדול, ואמרתי לו: הרי ציינתי בפני הרב שהמצב איננו חמור, ואם כן מדוע הטרחתם את עצמכם להגיע לכאן?

ומה משיב לי הרב: לגביך המצב לא היה חמור, אבל אני הרגשתי כל הזמן שהלב דופק לי מרוב חששות על מצב החולה... הבנים מאשרים שאכן באותו ליל-הסדר אבא שלהם היה מתוח וניכר עליו שהוא איננו רגוע...

וכל זה בגלל שמאן-דהו בא לשאול שאלות באשר למצבה של אשתו...

התורה הקדושה, שהרב יגע כל-כך בעמלה, זיככה את מידותיו באופן שאי אפשר לתאר.

גם לאחר כל מה ששמענו מפי בני, והיה ברור שמדובר באחד משרי התורה המופלגים ברור האחרון, שגדולי-הגדולים של פוסקי הדור סמכו את ידיהם עליו כבר מגיל צעיר מאוד, גם לאחר כל זה, כשירדנו לאחר-מכן בחדר המדרגות במעוננו, ברחוב החוזה מלובלין 26 בקרית צאנז בנתניה, ושמענו את סיפורו של האברך שהגיע לנחם, נעטפנו בתדהמה רבתי!

לפני יותר ממחצית יובל שנים, הוא מספר ודמעות זולגות מעיניו, היתה אשתי מאושפזת ב'לניאדו' במצב מסוכן, והרופאים המליצו לה לעבור ניתוח. היא שומעת את הדברים, ואומרת 'לאו' פֶּסְקָנִי; 'עד שלא אשמע שמרן הגאון הסטייפלער בכני ברק ייתן לכך את אישורו, לא אסכים לעשות את הניתוח', חתכה במלים ברורות.

ברור חֶסֶד-התקשורת ההוא, היה ברור שצריך לנסוע לבני ברק, לעמוד בתור לפני חדרו של הסטייפלער, לשטוח לפניו את הסיפור, ולבקש אישור על הניתוח. עכשיו תשמעו מה קרה, מספר האברך שאינו פוסק מלבכות. לאחר שנכנס לדירת האבלים, הוא פונה אל הבנים הגאונים שליט"א, ואומר: אבא שלכם, כרב בית החולים, היה אז בחדר, בעת הדין-ודברים של הרופאים עם אשתי החולה, ושמע כמו כולם את דבריה שלא תסכים לניתוח עד לאישורו של הסטייפלער.

הגאון רבי חיים-יעקב שוורץ לא אומר לאף אחד מה הוא מתכוון לעשות. הוא לוקח את הכובע והמעיל שלו, ויורד למטה. שם הוא מזמין מונית, ואומר לנוכחים: תודיעו בחדר הרופאים, שנשעתי לביתו של הסטייפלער בכני ברק... כל מי שהיה נוכח באותה שעה במקום, נכנס להלם. שומו שמים על זאת!!!

מי ביקש ממנו, כרב וכתלמיד חכם כה מופלג ומורם-מעם, לשמש כשליח לנסיעה לבני ברק? וכי אביכם לא היה יכול למנות שליח למילוי המשימה הזו?! - אבל הוא, כאמור, לא שאל אף אחד, ונסע. כי אם צריכים לעזור ליהודי, ועוד בענין של פיקוח נפש, אם כן אני הראשון שעושה זאת.

נמצאנו למדים שכאשר כל גדולי הדור המובהקים סמכו עליו את שתי ידיהם, ואמרו 'יש לכם פוסק שכזה בנתניה, ואתם באים אלינו'??? - ה'סמיכה' הזו הכילה גם את מידות-הנפש המזוככות של הגאון רבי חיים-יעקב זצ"ל, שמלבר גאונותו הנדירה בתורה הקדושה שהיתה משוש-חייו, עד שהפך לחריף ובקי בכל חדרי תורה, והיה נזר הרבנים ופאר הדיינים, ידע להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד, והיה לו תענוג מיוחד לסייע לכל יהודי באשר-הוא, גם אם הדבר דורש ממנו הקרבה בל-תתואר.

לעשות את הכל בשמחה

ספרי השמחה של מרן הגר"י זילברשטיין

'לחנך בשמחה'

הספר מיוסד על העקרון שבדורנו אי אפשר לחנך ללא שמחה ואהבה. האנשים והמוסדות שרכשו את הספר, דיווחו אחר כך שהמורים/ות קיבלו מכך תועלת מרובה עד מאוד, והדברים שנכתבו שם - סייעו להם במלאכת החינוך באופן בל-יתואר. בספר מובאים מאות סיפורים ודוגמאות, קטעי מוסר ופנינים, המתבססים על הנושא הנ"ל, וכמו כן - מתפרסמות בספר גם מאות תשובות בהלכה של הגר"י זילברשטיין, בנושאי חינוך, הכי-מרתקים שיש.

'שמחה בבית'

הספר, על 920 עמודיו, הוא אחיו-התאום של הספר 'לחנך בשמחה', והפך אף הוא לרב-מכר של ממש בקרב הורים ומחנכים. 'שמחה בבית', נסוב בעיקרו על האושר והשמחה הספוגים בין כתלי הבית היהודי, והביטוי העיקרי בספר מוקדש לרוממותו של הבית, במונחים של תקופתנו, וכן לערכיותה הנשגבת של המשפחה - בכל מה שקשור למנוחת-הדעת והאושר הפנימי המקנים בה! בספר מופיע קונטרס-הדרכה מפורט של מרן הגר"ח קניבסקי בענייני שידוכים, וכן הרחבת-דברים של מרן שליט"א על אגרתו הידועה של מרן החזו"א בענין הבית. כל זה יחד עם מאות סיפורים ודוגמאות כיצד ניתן להתגבר על כל הקשיים המתעוררים בדורנו, קטעי מוסר ופנינים, המתבססים על הנושא הנ"ל, בסגנון הכי-מרתק שיש.

'מצוות בשמחה'

שני הכרכים של הספר 'מצוות בשמחה' עם דבריו המופלאים והמרתקים של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, בנויים אף הם על סדר הפרשיות, אבל לא לפי סדר הפסוקים, אלא לפי סדר 'שרשי המצוות' של 'ספר החינוך', העוסקים כידוע בעניינים מוסריים, ומסגנונם הקולח נדמה כאילו נכתבו בימינו. גדולי המחנכים מעידים על התועלת המרובה שהביאו ספרים אלה, וזאת בשל ייחודיותם של לקחי-המוסר וסגנון הדברים המתאים מאוד לבני הדור הזה. כך יוכל אבי-המשפחה - וכמובן גם המורה והמלמד בכיתותיהם - לספר לילדים על המצוות בהן עוסקת הפרשה, ולהסתעף מזה אל רעיונותיו וסיפוריו המאלפים של הגר"י זילברשטיין - דבר שלא היה עד היום, כשכל הספרים התמקדו בפסוקי הפרשיות.

'שבת בשמחה'

ספֵּרנו זה יוצא לאור-עולם בס"ד כדי להנחיל את הידיעה החשובה שמי שידע כיצד לנצל את ה'מנוחה' הניתנת לנו בשבת, בדרך שהשי"ת רוצה שננוח בדור זה, בְּדִגְשׁ על 'דור זה', לא יצטרך לחפש מִדֵּי שבוע 'בית הארחה' אחר להתארח בו בשבת. הוא יוכל לנוח בביתו-שלו, ו'לנפוש' שם במשך השבת על בסיס 'אש"ל ופנסיון מלא'. הוא יוכל להתפלל בבית הכנסת שלו, ולאכול את סעודות השבת בסלון-ביתו, ולהרגיש שהוא נמצא במלון שוויצרי המעוטר ב-5 כוכבים. מטרתנו העיקרית בספר זה, היא להנגיש את מושגי השבת לפני כל יהודי באשר-הוא, שיהא באפשרותו להגיע למימוש מעשי, פשוט ככל האפשר, של קדושת-השבת וטהרתה. לפני 'המושגים הגבוהים', השבת הוא יום של מנוחה. מנוחת-הדעת. יום של 'וינפש'. ובמונחים שלנו: יום של שחרור מהעומסים הכבדים ולחצי-הנפש הפוקדים אותנו בכל ששת ימי המעשה. ומי אינו מעוניין בשמינית-שבשמינית של מנוחת-הדעת, בעולם כה סוער ורוגש שבו אנחנו חיים???

לפרטים: מ. מ. צורן - 053-310-3388
מייל - 6776168@gmail.com

גם דמעות-השמחה השקו את החיטה

מי שיצא - לפני הגשמים שירדו בתחילת החודש - אל שדות החיטה במושב בית חלקיה, יכול היה לספוד לחיטה ולבכותה ■ מיד בצאת השמיטה חרשו את השדות, זרעו את החיטה, שהגיעה כבר לגובה 5 ס"מ, ועקב איחור הגשמים נוצר חשש של ממש שהחיטה תירקב ■ גם החזאים לא חזו כלל את פרק-הגשם החזק כל-כך, אבל אז הגיעה ההכרזה להתחיל בתפילת 'עננו' ■ עם ישראל התפלל, התפילה התקבלה והגשמים ירדו, ובעוז רב שכמותו לא זכור שנים רבות ■ בעוד הרצליה, למשל, קיבלה רק 29 מ"מ של גשמים, בבית חלקיה ירדו לא פחות מ-105 מ"מ בתוך יום אחד ■ כיון שמדובר בשנה השמינית גם בכך מתקיים הפסוק 'וציוותי את ברכתי'

כדי להביא את סיפור-הגשם הזה לעיני כל עמך בית ישראל, כבר היה כדאי, אומר הרב כהנא, ומצוין שוב ושוב את העובדה שמדובר בשנה השמינית. הגר"ש פולק אינו יכול לעצור בעד התרגשותו, ומוסיף ש"הרב דסלר היה אומר שאם היצר הרע משתמש בסוגים רבים של מראות [מלשון ראי ואספקלריה] כדי להחטיא את האדם, גם אנחנו צריכים להשתמש במראות הללו כדי לחזק את לבנו בהתעוררות לעבודת השם, וככל שהדברים יהיו יותר מוחשיים, בבחינת אספקלריה המאירה, כך תרבינה זכויותינו. אז הלכנו לראות.

גם בשנים רגילות, כל טיפת גשם יש בה קידוש השם, אבל כיום, לאחר השמיטה, שמו של אבינו שבשמים מתקדש ביותר, אומר הרב כהנא, ודמעותיו מלחלחות את פנינו. כל החיטה המחייכת... כל זה ממחיש את קיום ההבטחה האלקית של יציאותינו את ברכתו. מצד אחד המצב בשדות היה בכי-רע, ומצד שני כיון שהאנשים המתגוררים בערים הגדולות אינם מצויים כלל בשטח, אף אחד לא היה מודע לחומרת המצב. לאחר ששמעו בבית חלקיה את הכרזתו של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א הבינו שעתה יש סיכוי גדול שהמצב ישתנה לטובה.

היתה לנו הרגשה וודאית שהתפילה הנאמרת על ידי ציבור כה גדול של יראי השם, תתקבל לפני אדון-כל, מספר ר' משה כהנא. ואכן, רק החלו להתפלל, וכבר מטרת-העוז שפעו על השדות, גשמי ברכה פקדו בסדר גודל לא-ייאמן פקדו את הארץ. במרחב השדות שבין קיבוץ חפץ חיים ובית חלקיה (ובעצם בכל מרחב נחל שורק, והיישובים החרדיים באזור), היה אחד האזורים שבו ירדה כמות גשמים ענקית.

מיד לאחר פרק-הגשם המבורך הזה שאלו החקלאים את הגר"ש פולק 'האם הגשמים סייעו לחיטה? והרב - שהוא מגדולי הרבנים בארץ, שעוד זכה להציג את שאלותיו לפני מו"ח החור"א - השיב להם, שהגשמים לא סייעו לחיטה, אלא עשו אותה, בסיעתא דשמיא! אלמלא הגשמים הללו, לא היתה חיטה כלל...

ועכשיו שזכינו, עלינו להודות להשם יתברך. לראות את כוחו הגדול וזרועו הנטויה, ולבטוח בו בכל לבנו.

הרב משה כהנא מבית חלקיה פורס ידיו לשמים בתחושה של הודיה

זה קרה 48 שעות לפני הגשמים העזים שירדו בתחילת החודש. הרב משה כהנא, מנהל ענף החיטה בבית חלקיה, התקשר אל החזאים עימם הוא עומד בקשר רציף, ושמע מהם באופן חד משמעי: רואים גשם באופק, אבל לא מה שאתם מצפים. משהו שלא יצליח להרוות את החיטה שהחילות לזרוע לאחר השמיטה.

הרב כהנא כבר ידיו בתסכול-מה. מיד לאחר השמיטה הוא יצא לחרוש את שדות החיטה בבית חלקיה, והחיטה הגיעה כבר לגובה של 5 ס"מ, ולא צריך כבר להיות חקלאי גדול כדי לדעת שאם לא יירד עתה גשם וישקה את השדות, המצב עלול להיות קריטי.

אבל הגשם התאחר, התמהמה. מדי בוקר הסתכלו החקלאים שומרי השמיטה לשמים, לראות האם יש חדש מבחינתם, והתאכזבו. כיון שמדובר בשנה השמינית, שלאחר השמיטה, המצב היה עלול להיות גם בבחינת חילול השם. היתדות של החקלאי היתה מבחינתו של הרב כהנא משהו 'שחור' שהוא לא ציפה לו.

אלא שבדיוק באותו יום הכריז רבה של רמת אלחנן, הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, להתפלל על הגשמים. ההכרזה הזו פורסמה בכל המקומות והתפשטה במהירות בכל רחבי הארץ, והציבור החל להתפלל, ובכוונה גדולה.

ואז זה הגיע, ובכמויות כאלו שבאמת לא ציפו להן. לא רק החזאים, אלא גם החקלאים.

בעוד שהרצליה למשל קיבלה רק 29 מ"מ, בבית חלקיה ירדו לא פחות מ-105 מ"מ, כמות שאינה זכורה כבר שנים רבות. הרב כהנא, ועימו יתר החקלאים שומרי השמיטה, יצאו אל השדות, ולא האמינו למראה עיניהם. אם עד תמול-שלשום הם חשבו שהחיטה כבר לא תצמח כלל, הנה שמע השי"ת את התפילות רוויות-הדמע, והכל הגיע בזמן.

גם המרא דאתרא בבית חלקיה, הגאון רבי שלמה פולק שליט"א, הביע את שמחתו הגדולה למול המראות שנצפו בשדות החיטה. האירוע הגשום שהיה בתחילת השבוע נחשב משהו בסדר-גודל עולמי, שאיננו זוכר מאז בואי למושב לפני שנות-דור, אומר הגר"ש פולק, כשהאחראי על ענף החיטה בבית חלקיה, הרב משה כהנא, מחרה-מחויק אחר דבריו של המרא דאתרא. 'מה שהתרחש כאן, בשדות, הוא בבחינת נס להתנוסס, ואם לא נוצר עיתון חרדי אלא

רב המושב, הגאון רבי שלמה פולק, בשדות החיטה

הירדן יסוב לאחור

לפנינו פרשה מזעזעת שנמשכה שנים ארוכות, וממש בימים אלה הסתיימה בטוב, ע"י אברך ת"ה, תושב בני ברק ■ המדובר בטיילת שנשללה לאורכו של הירדן, אחת היפות והאטרקטיביות בארץ, שמתכנניה ביקשו לחבר בין המטיילים ובין ה'מקורות',

והחליטו לחרוט פסוקים מהתנ"ך בהם מוזכר 'הירדן' על רצפת הטיילת!!! ■ במשך שנים היה במקום זה חילול השם נורא, כשהמטיילים הרבים שהגיעו לטיילת דרכו על הפסוקים ברגליהם ■ מי שהצליח להסיר את החרפה היה הרב יוסף יחזקאל, בנו של מיוזענו הרה"ג רבי מקבציאל יחזקאל תושב רמת אלחנן, שלאחר שביקר במקום עם משפחתו, החליט להיאבק על הסרת הפסוקים, ולא להרפות ■ במשך תקופה ארוכה התקשר לכל מי שרק היה אפשר, אבל כולם

התחמקו ■ הרב יחזקאל המשיך והמשיך למחות, ולהפעיל גם גורמים נוספים שיתקשרו למשרדי המועצה האזורית, ואכן לא הרפה מהנושא ■ לפני ימים אחדים הגיע אחיו-התאום למקום ומצא את פועלי המועצה בעיצומה של העבודה להחלפת האבנים ■ ומה הן התובנות שאפשר ללמוד מכך?

הרעש שנשמע בהמשך-הדרך שייך כל-כולו למפל הגדול של אפיק הירדן. בין הטיילת לירדן משתרעות מדשאות נאות עם פינות פיקניק, ולאורך השביל פזורים 'ספסלי נחת'; פשוט לשבת וליהנות. זו היתה מטרת סלילתה של הטיילת.

אבל, שלומי אמוני ישראל שהגיעו במהלך השנים אל הטיילת המדוברת, נחשפו לדבר מועז. אנשי המועצה האזורית גליל עליון, שיזמו ותכננו את הטיילת, החליטו לשלב שם פסוקים מהתנ"ך, בהם מוזכר הירדן. גם יוזמה זו היתה יכולה להיות חיבור מועיל ויעיל בין ציבור המטיילים לארץ ישראל, אלמלא היו הפסוקים מסותתים על גבי שבילי ההליכה של הטיילת.

כן, ממש כך!!! רבבות אנשים כבר עברו שם, ודרכו על הפסוקים שנחרטו על אבני השיש של הטיילת. כאשר ביקרנו אשתדך במקום, הזדעזענו לראות את המוני המטיילים דורכים ברגליהם על הפסוקים, המופיעים על מרצפות הטיילת. הפסוקים מצויים במרכז הטיילת ושבילי ההליכה, כך שאי אפשר שלא לדרוך עליהם. המראה המזעזע, גרם במשך שנים רבות לשברון-לב לכל המטיילים שומרי המצוות שביקרו במקום.

הקוראים אולי זוכרים את הכתבה שפרסמנו בזמנו, בה הבענו את הזעזוע הנורא. בכתבה ההיא צוטטה ראשת המחלקה לפניות הציבור של המועצה האזורית גליל עליון, שהודתה בשיחה שאנחנו בעצמנו, כאשר תכננו את הטיילת, חשבנו שאולי זה לא כל-כך יפה לחרוט פסוקים על

יכולים 170 ראשי רשויות לחתום על איזה מסמך שהם רוצים. יכולים לחזור בהם, או לא. לא זה מה שישנה את דפוס החשיבה של האנשים בשטח, או בלשוננו: העם שבשדות. תשמעו סיפור מדהים שהגיע אלינו היישר מהמקור... והמוכיח בצורה ברורה שבעבודת הסברה סיופית, הנעשית בצורה רציפה וחד-משמעית, מגיעים אל התוצאות המקוות.

המדובר באחת הטיילות היפות ביותר בארץ, שנשללה ממש על גדות הירדן. ומי שהיה שם, יודע. הטיילת בין הקיבוצים 'שדה נחמיה' לכפר בלוס, והסמוכה לקיבוץ 'עמיר', נסללה בצמוד לירדן, כדי לתת למטיילים את ההרגשה שהם צועדים כמעט בתוך המים. אורכה של טיילת זו, הנקראת בשני שמות – 'טיילת הירדן' ו'טיילת עמידים', הוא כקילומטר וחצי, והיא מתאימה בעיקר לטיול נעים בשעות בין הערביים.

הנוף עוצר-הנשימה שמסביב, המים הזורמים גם בימי הקיץ, המפל המרשים בדרך, ועצם העובדה שהמסלול מתאים לכל המשפחה, כולל ילדים קטנים מאוד, וקשישים, הפכו את הטיילת הזו לאחד המקומות המטוקלים ביותר בישראל. גם אם התעייפתם קצת, אפשר תמיד לעצור למנוחה על אחד הספסלים בדרך.

שעות הפתיחה הן ללא הגבלה, והכניסה ללא תשלום. העצה הטובה ביותר היא לחנות במגרש של כפר בלוס, לחצות את הגשר מזרחה, ומשם לפנות צפונה אל הטיילת.

הרצפה, ולא התעצלנו והתקשרנו אל אחד הרבנים באזורנו, ושאלנו האם לעשות כך, והרב השיב שאם שם-השם אינו מופיע בפסוקים, אין בכך בעיה...

רבנים וזמורי הוראה אליהם התקשרנו בזמננו, אמרו שאין הם מבינים כלל את הצידוק בטענותיו של הרב הנ"ל, והביעו את דעתם שיש בכך בזיון נורא של פסוקי התנ"ך. ואיש אינו מעלה בדעתו מה היה קורה אילו היו שם 'פסוקים' אחרים...

המצב היה יכול להימשך כך עוד שנים רבות, אלמלא ביקר במקום אברך ת"ח מבני ברק, וגם הוא - ככל קודמיו - הודיע למראה הפסוקים שנחרטו על הרצפה. האברך, הרב יוסף יחזקאל, תושב שיכון ה', בנו מידענו של הרב"ג רבי מקבציאל יחזקאל שליט"א, תושב רמת אלחנן, החליט שהוא לא מוכן לשתוק על חילול השם הנורא, והתקשר לכל הנוגעים בדבר.

וכשאמרנו 'כל הנוגעים', הכוונה היא שהרב יחזקאל לא הותיר גוף אחד שהיה יכול להתקשר, ולמחות בפניו על התופעה, ולא עשה זאת. זה התחיל כמובן מהמועצה האזורית, ועבר לכל הגופים האחרים שהיו יכולים להיות קשורים לענין. אבל כל אחד, בשפתו ובלשונו, דחה את הבקשה. היו שאמרו 'נראה, נבדוק', היו שטענו ש'אין בכך שום בעיה', והיו שסתם מילאו פיהם נגד הציבור החרדי. הם גם הוכירו את העובדה ששם-השם לא מופיע בפסוקים על

רצפת הטיילת, וציינו את הפרט שהוזכר לעיל, שהתכנון הראשוני היה לסתת את האבנים עם כל הפסוק, עם שם-השם, ורק לאחר הפסק של הרב ההוא, 'הסכימו' להוריד את שם-השם מהפסוקים. 'אז למה ממשיכים לדרוש דברים נוספים?'

אבל הרב יחזקאל לא הניח את הענין לרגע. הוא התקשר גם לכל מי שקשור לענייני הגניזה, כדי שגם הם, בתוקף תפקידם כעוסקים בנושא זה של שמירת כבוד הפסוקים והספרים, יתקשרו אל הגורמים הרלוונטיים וינסו לשכנעם להסיר את החרפה הנוראה.

כך במשך תקופה ארוכה. ואם התפלאנו על כוח-עקשנותו של האברך הבני-ברקי הנ"ל, כדאי להדגיש שהוא-עצמו אמר לנו השבוע שלא האמנתי שיהיה ביכולתי להזיז את הענין, ולהביא לעקירת הפסוקים מהטיילת, אבל עשיתי זאת כדי למחות בתוך-תוכי על הענין, וכדי שלא אתקרב בענייני יראת-שמים וקידוש-השם, אומר הרב יחזקאל.

ההפתעה העצומה הגיעה ממש בימים אלה. אחיו התאום של הרב יוסף יחזקאל, הרב ישראל יחזקאל, עבר גם הוא בטיילת, ובתוך-כדי הליכתו במקום הוא מבחין בפועלי המועצה האזורית העוקרים את אבני-השיש עם הפסוקים, ומחליפים אותן באבנים חלקות!!! האח-התאום, שידע על מאבקו של אחיו, לא האמין למראה-עיניו, אבל את המציאות אי אפשר היה להכחיש. האבנים החלפו.

ללמדנו שני דברים עיקריים. ראשית, שלא צריך להתייאש כל-כך מהר מליבם ואמונתם של יהודים, בני אברהם יצחק ויעקב, שגם אם עשו את אשר לא ייעשה, וגם אם במשך תקופה ארוכה סירבו לחזור בהם, ולהוציא את האבנים ממקומן בטיילת, הנה הגיעה השעה והגיעה העת שבה הם חושפים את הויק האמוני שבתוכם, ועושים את אשר צריך להיעשות. והדבר השני שברצוננו להדגיש, תלוי כבר בנו, החרדים לדבר ה'...

כאשר אנחנו נתקלים בתופעות שאינן ראויות, וברור שצריך להיאבק נגדן בכל התוקף, אסור להרים ידיים ולהתייאש מראש, ולומר 'איך אני הקטן אוכל לפעול נגד רשויות החוק, ונגד ראשי-מועצה שהחליטו לעשות כך וכך'...

כמובן שהדברים צריכים להיעשות במחשבה תחילה, ולא בהפעלת כוח וכיו"ב. אבל מי שמתעקש, סופו להצליח. במוקדם או במאוחר.

הנה הרב יוסף יחזקאל לא התייאש, לא הרפה ממאבקו, והצליח בס"ד.

אחת האבנים שכוסתה בשכבת בטון

ליד מי הירדן

מזעזע. פסוק על הרצפה

משפחה חרדית בטיילת

קצת ערים

להסתובב מאירוע לאירוע ולא התרכזנו בעצמנו כדי להודות ולהלל להשי"ת.

אכן, 'לא חשבנו' כי מי שחושב ומשקיע מזמנו כדי לדעת מה השי"ת מבקש ממנו לעשות כאן בעוה"ז, מגיע מהר מאוד אל המסקנות הנאותות, ואינו שוגה ואינו מחליף את תכליתם של הימים, ימי המועדים השונים, שנועדו לחזק אותנו ביסודות היהדות.

לא חשבנו. כי כדי לחשוב, צריך קצת-קצת מנוחה. וכשמדברים על מנוחה, לא מתכוונים אל המושג השגרתי 'לנוח', עם תיאור ציורי של אדם היושב ב'כסא נוח' על הגזזטרה, וכוס קפה בידו. הכוונה היא למנוחת-הדעת, לשחרור מהלחצים הפוקדים את האדם בן-דורנו האפוף באינספור משימות ומבצעים, תפקידים ושליחויות, ומרגיש שכל העולם עומד עליו ועל הפרויקטים שלו, ואלמלא הוא - השמים יפלו, האדמה לא תצמיח את זרעיה, ולא יהיה קיום לעולם...

אנחנו חסרי-מנוחה, ולכן המחשבות אינן עולות בידינו. כוח-המחשבה לא פועל, ולא מפעיל אותנו כראוי. זו הסיבה שכאשר מגיעים ימי

החנוכה נראה לנו שאם לא נמלא את כל 8 הימים באירועים משפחתיים כאלה ואחרים, לא נצא ידי חובה. כך יוצא שאכן כל 8 הימים חולפים עלינו ביעף, ללא שהצלחנו ולו פעם אחת לקיים את המצוה שהוטלה עלינו ע"י חז"ל - 'להודות ולהלל'.

ומדוע חזרנו לנושא? - מפני שהחנוכה היא נכונה לא רק בימי החנוכה, אלא ממש בכל יום ויום מימי חייו. האדם צריך ללמד את עצמו 'לעמוד על הקרקע', ולא לרחף באוויר במחשבות ובמשימות שאינן שייכות לו, שאינן עומדות במדרגתו, וממילא אין הוא מחויב כלל להתעסק בהן.

כל בן-תורה העומד על דעתו, ומגיע לאיזושהי דרגה בלימודו ובעבודת-השם, צריך לעצור ולבחון את

מי שאינו 'עומד על הקרקע', מנוחת הדעת תהיה ממנו והלאה. ולעולם הוא לא יצליח להגיע לסיפוק ופשי

מהתגובות המרובות שהתקבלו אודות המאמר 'פשוט לומר תודה' שהתפרסם בגליון שעבר, נמצאנו למדים עד כמה הדברים שנכתבו שם מסעירים ומייסרים את בני הדור שלנו

התגובות המרובות שהגיעו אודות המאמר שפורסם בגליון הקודם, 'פשוט לומר תודה', לא הפתיעו אותנו... ועוד מעט נסביר מדוע... נדגיש שהיו אלו תגובות חריגות, גם בכמותן וגם באופיין. משפחות רבות, מכל רחבי תבל, הגיבו ואמרו שנהנו מאוד למקרא הדברים, 'וישתדלו לנהוג כפי שהיה כתוב שם', ואף ביקשו לשלוח להן את המאמר בנפרד כדי שיוכלו לשלוח אותו לילדיהן, ולקרוביהן.

מה כתבנו שם? -

פשוט מאוד. הכי-פשוט שיש... שלא כדאי להחמיץ את ימי החנוכה ולבזבזם על דברים שאינם חשובים, אלא להשתדל לנצל את 8 הימים, שהם ימי 'הלל והודאה', על-ידי ישיבה במנוחה ליד הנרות, ולהודות להשם יתברך על כל מה שעשה, עושה ויעשה עמנו. בקיצור: 'פשוט לומר תודה', כלשון הכותרת.

בתוך כדי הדברים הדגשנו שכדי להגיע למצב שבו נוכל להודות, כדאי לשבת במנוחה ליד הנרות, להוריד מעל עצמנו טיפ-טיפה את העול היומיומי, ולהיות במנוחת-הדעת. רק אז תוכלנה מחשבות-ההלל-וההודאה לרוץ בתודעתנו.

מרבית התגובות היו בסגנון 'עד היום לא חשבנו על כך, לא חשבנו שזו היא מטרות ימי החנוכה; העדפנו

המאמר שפורסם בגליון שעבר

עצמו מה מתאים לו, ומה לא. ואם הוא אינו יכול לבחון בעצמו את עצמו, שיבקש מרבו שידריכו בנתיבות החוכמה, כדי שלא ירעה בשדות זרים.

עד כמה שהמושג 'לרעות בשדות זרים' נחשב אצלנו כדבר פסול וחמור, גם מי שלא רועה את עצמו בשדה הנכונה, וקופץ למושגים שאינן בהשגתו, נחשב כרועה בשדות זרים. כי השדה הזו, זרה לו.

הלחץ אשר החיים לוחצים אותנו

ומי שנמצא במקום הלא-מתאים לו, לא יצליח לעולם להגיע לסיפוק נפשי, ולשמחה. האושר יהיה ממנו והלאה. ואם הדברים היו נכונים בכל דור, בתקופתנו רבת-הנסיונות על אחת כמה וכמה. באווירת הלחץ בה אנחנו נתונים, גם מבחינה גשמית, ונתפלאו לשמוע – גם מבחינה רוחנית, צריך להתפלל בכוונה גדולה שהקב"ה יציל 'נפש מבהלה'.

ובאמת, כל דור והצרכים שלו, כל דור והפתרונות שלו. חובה עלינו לדעת שאין להקיש מדור לדור, ואין ללמוד מהעצות שניתנו בדורות שעברו, לעצות ולהדרכות הצריכות להינתן בתקופה כשלנו. כי אחד המאפיינים המובהקים לדור שלנו הוא – כידוע – הלחץ אשר החיים לוחצים אותנו.

וכשאמרנו 'החיים' התכוונו לחיי השגרה היומיומיים. כן, גם הם לוחצים. כי אנחנו נלחצים כיום לא רק בעונת-שידוכי-הילדים, וגם לא רק בתקופת החיפוש אחר המוסדות החינוכיים המתאימים לילדינו.

כל חיי השגרה, כמות-שהם, הפכו להיות לוחצים ומטרידים. אם תמיד ובכל תקופה היה צריך ה'מסילת ישרים' להזהיר אותנו שלא נהיה 'כסוס שוטף במלחמה', הלא בימינו הדברים ניכרים ממש בכל פינה. ואנחנו חייבים לתת לעצמנו מעט רוגע.

הלחצים שלנו אינם טבעיים

ה'מסילת ישרים' הביא (בפרק ב') את הדוגמא הזו של הסוס-השוטף כדי להמחיש בפנינו את מה ש'רמיהו' היה מתאונן על רוע בני דורו, שמפני היותם נגועים בנגע המידה הזאת, שהיו מעלימים עיניהם ממעשיהם בלי ששימו לב לראות מה הם, הלהיעשות אם להיעזב?

'ואמר עליהם (ירמיה ח'): אין איש ניחם על רעתו לאמר וגו' שב במרוצתם כסוס שוטף במלחמה. והיינו, שהיו רודפים והולכים במרוצת הרגלם ודרכיהם, מבלי שיניחו זמן לעצמם לדקדק על המעשים והדרכים, ונמצא שהם נופלים ברעה בלי ראות אותה'. לשון ה'מסילת ישרים'.

אבל בתקופה כשלנו צריך להזהיר את בני-דורנו לא להיות כסוס שוטף במלחמה, בגלל עצם הדהירה הזו, כשאדם לא נותן לעצמו לנוח, ולא מאפשר לעצמותיו להיות רגועות. כך הוא מאבד את שפיות-הדעת, את מנוחת-הנפש, ואת היכולת לעשות את שמוטל עליו.

וכי זה נורא כל-כך לשבת כמה דקות על ספסל רגוע, במקום רגוע, ולהיות עם עצמנו??? וכי נשגב הדבר מבינתנו לדעת שהדקות הספורות הללו עשויות להעניק לנו כוחות מחודשים, וגם יכולת-התמודדות עם נסיונות, שלא יבואו על אף אחד מ ישראל???

מרב הדהירה בשגרת החיים, והמרוצה אחר הבלתי-נודע, יש אנשים רבים שאינם יודעים בכלל מה פירוש המושג 'להיות עם עצמם'. הם מעולם לא עשו את זה. כל הזמן רק התקדמו ודהרו, לא נתנו לעצמם רגע-של-מנוחה. ואם תשים אותם על הספסל ההוא, הם לא יידעו מה לעשות שם... ובאמת לא צריכים לעשות שם כלום... רק להירגע...

'ואולם, כותב ה'מסילת ישרים' שם, הנה זאת

באמת אחת מתחבולות היצר הרע ועורמתו, להכביד עבודתו בתמידות על ליבות בני האדם, עד שלא יישאר להם רווח להתבונן ולהסתכל באיזה דרך הם הולכים', וכו'.

כמה נכונים דברים אלו לתקופתנו. אנחנו מכירים כמה ת"ח מופלגים, המקפידים, בצד התמידות העצומה בלימוד, לקיים את ההוראה האמורה של ה'מסילת ישרים'. ונכון שלא תמיד יש צורך 'לצאת למקום כלשהו' כדי להתבונן על דרכינו ולהשקיף על תהלוכות-חינוך אפשר לעשות זאת גם במקום בו אנחנו נמצאים. אבל חובה עלינו לדעת, שמדי פעם צריך לנשום אוויר, ו...להירגע.

מי שיודע למצוא את הזמן המתאים, והמקום המתאים, יוכל לספר עד כמה הפעולה הזו מסייעת בידו לחזור אל הסטנדרט ואל הלימוד במלוא המרץ והתנופה. הוא יודע שזה עצמו הלימוד. שהרי כך חונכנו תמיד שכל מה שמסייע ללומד בלימודו, הוא-עצמו הלימוד.

אי אפשר לעשות שום דבר מתוך לחץ!

אי-אפשר לעשות שום דבר מתוך לחץ. הדברים לא עובדים. כדי להבין זאת, נסביר שלא מדובר בלחץ שפקד את אבותינו ואבות-אבותינו בגלויות השונות, בעת שהצוררים ערכו בהם פוגרומים מזעזעים.

הלחץ ההוא, עם כל הכאב והיגון שהיו טמונים בו, היה לחץ טבעי, דהיינו לחץ אמיתי, שנבע מעצם הצרות שפקדו את הדורות ההם. לחץ כזה, הוא אמנם מכאיב מאוד, ולפעמים האדם עלול בגללו לצאת

תלמידי החכמים בדורות-עברו, לא לקו בלחצים נפשיים ומלאכותיים, והעבודה האינסופית שלהם לא הביאה אותם לחוסר-מנוחה-הדעת, וממילא גם המנוחה שעליה אנחנו מדברים כאן, כמעט ולא היתה נצרכת להם.

אבל אנחנו - זקוקים מדי פעם להירגע, להחליף כוחות, ולערוך 'חישוב-מסלול מחדש', כדי לדעת מה תפקידנו בעולמנו. מעטים מאוד הם האנשים בתקופתנו שיכולים לומר שהם לא זקוקים לכך. הם אולי לא מודעים לצורך הזה, ואם היו מקיימים אותו - רמת-החיים הרוחנית והגשמית שלהם היתה משתפרת לאין-ערוך.

השקט עליו אנחנו מדברים, אינו סותר שצריך לדעת לעבוד קשה ולהתאמץ בעמלנו, בכל תחום שהוא. גם אדם העובד עבודת-פרך, יכול להיות שקט ומאושר, אם הוא בטוח שזה בדיוק מה שהוא צריך לעשות!

כך או כך, מהתגובות המרובות שהגיעו על המאמר ההוא, למדנו עד כמה הדברים שנכתבו שם מסעירים ומייסרים את בני דורנו. כי חוסר-השקט-הנפשי המאפיין אותנו, איננו מתבטא רק במובנים הגשמיים. גם בבואם של הלומדים לעסוק בתורת ה', הם עלולים להיכנס לשורה ארוכה של לחצים. אם פעם הוגדרו לחצים אלה ב'עלי שור' של הגר"ש וולבה כקנאה בחבר, הידע לשאול שאלות טובות בשיעור, ואילו אני יושב ודומם

ואינני פוצה פה, הלחצים הרוחניים של ימינו הם הרבה-הרבה-יותר גדולים.

די אם נתבונן בכל התוכניות של הארגונים השונים היוצאות לאור חדשות-לבקרים, שבדאי חלק גדול מהן אינן מתאימות לכל אחד, כדי להבין לאיזו מידה של לחץ עלולים להיכנס אלה שמידותיהם אינן תפורות ל'תוכניות הגדולות', אבל מצד שני הם מציצים על כל החברים שלהם ורואים שהם כן נכנסו לתוכניות אלו, ו...מקנאים ו...נלחצים.

ומי יוציא אותם מכל הלחצים הללו??? מי ילחש באוזניהם שאם התוכניות הגדולות לא מתאימות להם, אולי הפרויקטים הקטנים יותר כן מתאימים למדרגתם. וגם אם אף תוכנית לא מתאימה, אזי אפשר עוד לשאוב שמחה וסיפוק מ'סתם לימוד'!

הרי כל מילה בתורה שקולה כנגד כל המצוות וכשלומדים שתי מילים, זה פעמיים כנגד כל המצוות! ושלוש - זה שלוש פעמים! ולכן, גם מי שלא מתאים לכל תוכנית, עדיין יש לו הרבה-הרבה מה לעשות בבית המדרש. אבל הצעירים הללו (וגם המבוגרים...)

מדעתו, אבל דווקא משום שהוא נובע מהמציאות האמיתית של החיים, מתוך האירועים המייסרים בשטח, היה כוח ביד האדם-הנלחץ לשאת בכוחות-על את מה שעובר עליו.

אבל הלחצים שלנו אינם טבעיים... הם כל-כך מלאכותיים עד שלפעמים אנחנו-עצמנו עומדים משתאים ושואלים את עצמנו - 'מה כל הלחץ הזה??? מה קרה??? מדוע היינו צריכים לשבור את כל הכלים בגלל סיפור שכזה???

אי אפשר להגיע להכרעות

הלחצים של הדור הזה באים במקרים רבים לא דווקא מפני שאין לנו פרנסה, או בגלל מחלות, או צרות אחרות. לא. לא תמיד זו היא הסיבה. טרדותיו של דור זה, ומועקותיו, באות לפעמים בגלל 'שטויות', ובעצם למה במרכאות... צורת-החיים ואופי-ההתנהלות של האדם בן-דורנו, ריבוי המכשירים האלקטרוניים (ולא רק אלה הקשורים לתקשורת ולטלפונים), המשימות המיותרות שהאדם נוטל על עצמו, והרדיפה אחר מותרות ודברים שאינם בהישג-ידו, הם-הם ה'רודפים' אותו, ולא מאפשרים לו להעביר את חייו במנוחה ובשלווה.

ומפני שהכל מלאכותי, ולא-אמיתי, האדם בן-ימינו נשבר וקורס הרבה יותר מהר. כל לחץ קטנטן עלול להוציא אותו משיקול-הדעת באופן מוחלט.

ואם היינו יושבים זמן-מה עם עצמנו, רחוקים מהאווירה הסואנת,

ומשתדלים להתרכז בחובתנו בעולמנו, וחושבים מה מתאים לנו לעשות, ומה לא, הרי שבזמן קצר היינו מגיעים להחלטות אופרטיביות, והיינו גם מסוגלים להוציא לפועל את כל מה שאנחנו באמת צריכים לעשות.

אבל לכל ההחלטות הללו זקוק האדם לפלטפורמה של שקט ושלווה נפשיים. אי-אפשר להגיע להכרעות של ממש מתוך סער.

המשימה הזו של השגת-המנוחה, היא אחת הקשות ביותר בתקופתנו הסוערת. ובל נחשוב לרגע שהצורך ברוגע נפשי, סותר, ולו במקצת, את כל מה שאנחנו לומדים בספרי המוסר על כך שאדם צריך לשאוף ולשאוף להגיע למדרגות רוחניות, ולא לעצור לרגע.

גם כל הסיפורים ששמענו אודות גדולי ישראל, ושהוכיחו על כך שכל חייהם עברו עליהם ב'עבודה אינסופית', וללא מנוחה ומעצור - אינם קשורים לתובנה שאנחנו מבקשים לדבר עליה בקטע זה. אין כל קשר בין הדברים. כי גדולי ישראל, ובעצם כל

אינם עומדים בלחץ. הם רואים את חבריהם עולים ומתעלים (?) עם התוכניות השונות, ואילו הם נשארים כביכול בתחתית המדרגה... ואיך אפשר ללמוד ולעמוד בלחץ כזה?

את המלים 'גם המבוגרים' הכנסנו בסוגריים, אבל בעצם גם המבוגרים, והפעם ללא מרכאות, נכנסים ללחץ מחבריהם. כי מי אומר שלימוד הדף היומי מתאים ממש לכל אחד?

אחרי כל המעלות והיתרונות הכבירים של לימוד זה, שבא לעולם ע"י ארזי הלבנון, הרי פשוט וברור שאפשר גם להשתתף בשיעור של 'סתם דף גמרא', או ללמוד את ה'סתם דף גמרא' עם חברותא, ובנינוחות!

אבל המציאות היא, שאין הרבה שיעורי-גמרא בהם לא לומדים הדף היומי. יש, אבל לא הרבה. ואדם המעונין למצוא שיעור כזה, צריך לחפש היטב... ולפעמים השיעור הספציפי לא מתאים לו, מסיבות שונות, ואז הוא מגיע בעל-כרחו לשיעור הדף היומי, שממש לא מתאים לו, ולהספקי-המוח שלו.

והסיפוק ממנו והלאה.

'לחצים' אלה התחדשו בדרגנו. וגם אותם צריך לפתור, ולשחרר...

ומעניין, שהנקודות הנ"ל שאנחנו מעלים כאן, אינן באות לידי ביטוי בשום אכסניה. לא מצאנו מאמרים שמטרתם לעודד את אלה שאינם מתאימים ל'פרויקטים', ולומר להם 'גם לכם יש חלק בתורת ישראל', לא פחות מכל אלה הגומאים מאות ואלפי דפים; 'גם אתם יכולים לעלות ולהתעלות, לא פחות מכל אחד אחר'.

נכון שלא רואים מאמרי-עידוד כאלה? יודעים מדוע? - כי זה לא 'טרנד'. אף אחד לא רוצה לתת במה ל...בינונים. ולא רבים יודעים שרוב-רובו של כל קהל, מורכב מאותם בינונים.

אמר לנו איש חינוך וותיק, שעבר תפקידי הוראה ופיקוח מגוונים: רוב-רובה של כל כיתה-לימוד, ועברתי עשרות רבות של כיתות כאלו, מורכב מתלמידים בינונים. רק מיעוט קטן ניחון בכשרונות מצטיינים ובמוחות מבריקים, בתפיסה מהירה ובהבנה מליאה.

ולצער, ממשיך איש החינוך שבערוב תקופת-החינוך של ו' שימש גם כמשגיח בשיבה, המורים והר"מים מפנים את עיקר מבטם אל התלמידים הכשרוניים, אלה שיודעים 'לשלב את הכיתה' בסברות מופצצות. והבינונים מרגישים שהם נופלים בין הכסאות, וחשים היטב את האפליה ביחס של צוותי ההוראה.

אחר-כך באים הפרויקטים התורניים של הארגונים השונים, המכילים משימות שהן קשות לביצוע עבורם, ומורידים אותם עד עפר. כי הם באמת אינם מסוגלים לשעבד את המוח הבינוני שלהם לתוכניות שכאלו. והסיפוק? - מהם והלאה. גם השמחה והברק בעיניים.

ואז, כשאדם לחוץ כזה מגיע לימי החנוכה, הוא נקלע לאחת משתי אפשרויות: או שהוא חושב (ווכך הוא גם שמע בשיחות-מוסר המושמעות לפני החנוכה) שבימים אלה צריך להעפיל גבוהה-גבוהה; או שנראה לו שהוא אינו מתאים כלל לעבודה רוחנית! מבחינתו, אין דרך-אמצע. או שאני כאן, או שאני כאן.

וממילא ימי החנוכה עוברים אצלו באכילת סופגניות ולביבות, אירועים משפחתיים, וזהו. כך הוא מעביר את כל 8 הימים.

אבל לחשוב שבימי חנוכה צריכים להודות ולהלל, וזו משימה שגם הוא יכול לעשות, ובקלות יחסית - על כך הוא אינו חושב כלל. כי המוח שלו עלה בחלודה מרוב לחץ, ובגלל שלא הרגיל את עצמו לחשוב.

וכפי שאמרנו, זה קורה לא רק בחנוכה, אלא בכל שלב בחיים.

פינת-חמד ברמת אלחנן, עם פירות הדר ודשא ירקרק. בואו נשמור על הנקיון ועל צורת החצרות והבתים

הילד הנכה התדפק על בתי הקיבוץ והתחנן: 'אני רוצה בית כנסת'!

שהפעם לא וויתרו אנשי הקהילה המסורתית, וניגשו להחתמה מסודרת בית אחר בית, משפחה אחר משפחה, תוך שהם מצהירים שייסודו של בית הכנסת לא יגרום למהפך באופיו של הקיבוץ.

מי שלזכותו אפשר לזקוף את הקמת בית הכנסת בחפצי-בה, שהצטרף למלאכת השכנוע וסייע מאוד לקבלת ההחלטה החיובית היה ילד בן 7, נכה. הילד הקטן הסובל מנכות קשה, הביע את רצונו להסתובב בין הבתים, ולדפוק על דלתה של כל משפחה,

ולנסות לשכנע בעד הקמת בית הכנסת.

הילד אכן התדפק על בתי המשפחות, וסיפר בבכי עד כמה היה רוצה להתפלל ולשפוף-שיח לפני האלוקים. 'הוא היה מספר לי תמיד, אומר דודו, שבלילות הוא מתייחד עם האלוקים ואומר לו, תגלה לי מדוע באתי לעולם, וכיצד אעבוד אותך אם חסרים לי איברים כה חיוניים. את הדברים הללו היה הילד מספר גם לחברי הקיבוץ, שליבם יצא למראה הפעוט שכל כך מירר בבכי וביקש מהם להסכים לבניית בית הכנסת.

הילד פנה אל התושבים יחד עם אימו, שהיא חברת הקיבוץ, וביקשם לחתום על הקמת בית הכנסת. הם הדפיסו פתק לחברים, ועברו מבית לבית, ולא וויתרו על אף אחד, תוך שהם מנסים לשכנע את החברים שבית הכנסת יהיה טוב לכולם.

ראו נא גם ראו איך הקב"ה מגלגל את העולם. הוא בורא ילד נכה, הסובל משיתוק חזק במיוחד, ושותל בתוכו נשמה עם געגועים לרוחניות. הילד הזה, בגיל כל-כך קטן, מתייחד עם אלוקיו, ממש כך, ומתייפח בבכי כדי שיגלה לו מה הוא יכול לעשות בעולם.

ואסור לשכוח: מדובר בילד שנולד להורים חילוניים לגמרי. מהיכן הוא יודע שעליו לעבוד את בוראו, עד כדי כך שהוא מבקש מהקב"ה שיגלה לו מה תפקידו בעולם? - כל השאלות הללו לא קשות כלל וכלל, כשאנחנו רואים מה התגלגל מזה, ושזו היתה הדרך היחידה לבניית בית כנסת באותו ישוב חילוני.

אין כאלוקינו. אין כאדוננו. אין כמלכנו. אין כמושיענו. מי כאלוקינו!

כיצד גלגל הקב"ה בניית בית כנסת בקיבוץ שהיה פעם סמל לחילוניות? - לקרוא, ולא להאמין

הרב שלמה רענן בקביעת המזוזה בקיבוץ

זה פשוט לא להאמין איך שהקב"ה מגלגל את עולמו... צמד הקיבוצים 'בית אלפא' ו'חפצי-בה', הסמוכים זה לזה, ונטועים בעמק חרוד, אומר הרבה לאנשים המשתייכים לחוג מסוים, אבל אם היו מספרים לנו עד לפני זמן קצר שבישובים אלה יהיה בית כנסת, באמת שלא היינו מאמינים.

שני קיבוצים אלה היו סמל לכל מה שהיה כאן בארץ ישראל בשנים ההן, הלא-טובות, ולא היה בהם אפילו ריח של יהדות, אפילו קורטוב של יראת שמים. וכיום הזה, לא רק

שיש שם בתי כנסת, אלא מתגבשת - באמצעות ארגון 'אילת השחר' - קבוצה של חברים שומרי מצוות, שבית הכנסת של הקיבוץ שווה להם יותר מכל מבנה אחר בישוב. ומי שלא ראה את הכנסת ספר התורה שהיתה כאן, לא ראה שמחה של נפש יהודית מהי. כל החברים השתתפו בשמחה, והילדים כרכרו וקיפצו לקול צלילי התזמורת, כשהלפידים בדיהם.

ואת הדרמה הזו אפילו לא מנסים להסתיר... שלא כמו פעם, כשהיינו מעלים סקירה כמו זו, צריך היה לחשוש 'שלא להרגיז' את מי שלא צריך, הפעם קיבלנו הודעה מראש מ'הגורמים הרשמיים' שאין מה להסתיר, 'ואתם יכולים לכתוב בפירוש שיש בית כנסת בקיבוץנו'. יש בית כנסת, וסגנון התפילה הוא אורטודוקסי לחלוטין, עם מחיצה בין היכל התפילה לעזרת הנשים, ואין פרץ ואין יוצא ואין צווחה ברחובות הקיבוץ.

'המאבק להקמת בית הכנסת בחפצי-בה נמשך לאורך 12 שנים ברציפות', מספר לנו הרב שלמה רענן מ'אילת השחר', כשלאורך כל התקופה נערכו שוב ושוב הצבעות בנושא זה בקרב חברי הקיבוץ, וכולן כשלו. יחד עם זאת, כשהגיעה תקופת הימים הנוראים של ראש השנה ויום הכיפורים, קראו לנו תמיד לארגן מנין ברוב-עם, והקיבוץ נעתר לכך ואף הקצה את חדר האוכל הענק שלו לקיום התפילות.

ההתפתחות

המשמעותית בחפצי-בה היתה כאמור עם הקמתה של שכונת ההרחבה, כשלאוכלוסיית הקיבוץ הצטרפו משפחות מסורתיות שביקשו להקים בית כנסת, ושוב נערכו להצבעה בענין, ושוב נרשם כשלון. אלא

נופים בעמק חרוד

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

גליון מס' 351
טבת תשס"ג

תהיה יותר משלושים מטר, וגם מתבוננים אם החוט מתרופף מותחים אותו שוב. דברים אלו ניתן לעשות רק בעירובים שכונתיים שיש בהם מעט צוה"פ, שהממוצע לעירוב שכונתי עד 20 צוה"פ, משא"כ בעירוב עירוני שיש יותר מ 100 צוה"פ, לא ניתן להקפיד כל כך, ונאלצים לסמוך על המקילים. לאחר שהמשכנו לבדוק את העירוב והגענו למקום אחר, שוב ראינו חוט מתנדר, אמנם לא למרחק גדול, אבל בדאי יותר מרוחב העמוד. הרב שוב התפלא, והחל לחשוש שמא לא הקפידו מספיק בעשיית העירוב החדש. אך אמרנו לרב מתוך ההיכרות עם המציאות בשטח, שהעובדים בדאי עשו את המאמצים כמו שצריך, ועם כל זאת אי אפשר שלא יהיה נדנד נדנד. הוראה של הבד"ץ היא למתוח את החוטים עד שלא יתנדנדו ברוח, אבל אין מנוס מכך, כשמדובר כאן בעיר עם מאות צוה"פ! זה אחד מהדברים שיש בעירוב שכונתי, שאין אותם בעירוב עירוני.

המעלות של העירובים הפנימיים בעודים שמתקמים ועוד
כמו כן בענין עמוד עקום, שהוראת הבד"ץ היא שיהיה עכ"פ ישר למראה עין, ובעירובים שכונתיים מקפידים יותר שיהיה ישר באופן שהחוט יהיה מכון כנגד תחתית העמוד, כמו שמבואר מדברי החכמת שלמה (סי' שס"ב סי"א) ומדברי החזו"א. אבל בעירוב עם מאות עמודים, והם עומדים בשטח פתוח שעוברים בו כלי רכב כבדים, בדאי שיש גם עמודים שמתקמים [יותר מרוחב העמוד, וגם יותר משיעור הנכיר לעין רגילה], ולא שייך לתקן אותם מיד באותו שבוע, לעומת זאת בעירוב שכונתי, שיש מעט עמודים, והם נמצאים באזורים בנויים ולא בשטח פתוח, ורובם צמודים לקירות, אינם מתקמים כל כך, וכשמעמידים אותם מתקנים מיד ע"י לחי, שמעמידים אותו מכון תחת החוט והוא משמש במקום העמוד. לכן מסיבות אלו ומסיבות הלכתיות נוספות, בדאי יש מעלות גדולות לעשות עירוב שכונתי, גם כאשר המפקחים על העירוב העירוני הם בודקים מסורים שידעו את ההלכות, כי בכל אופן העירוב השכונתי מוסיף להכשיר גם בדברים שהם רוצים להקפיד בהם ולא יכולים, מלבד הלכות נוספות שבעירוב העירוני לא מקפידים, כגון הכנסת שטחי קוצים, שמן הגר"ש אלישיב זצ"ל הורה שדינם כקרפף שאוסר את העירוב.

לעירוב העירוני יש מעלה אחרת, שכאשר הוא מפקח טוב הוא מציל את האנשים שמטלטלים בכל רחבי העיר, במקומות שאי אפשר לעשות בהם עירוב שכונתי. אלא שכל משפחה לעצמה, אלו שידעו לשאול ולברר, ויודעים שהם לא מתפשרים על הכשרות גם כשהם נמצאים בישוב או בעיר רחוקה, צריכים שיהיה עירוב שכונתי כדי לטלטל, כי בלעדיו הם יישארו בבית עם התינוקות כל השבת.

פירצה בעמוד שיצמוד לגדר נמוכה

בשבוע זה התחלנו בעבודות בתיקון העירוב, והעמדנו כמה עמודים חדשים, על מנת להרחיב מעט את העירוב, ולעקוף מקומות שהיו בהם קצת בעיות באחד מהעמודים היו צריכים להצמיד את העמוד לגדר חדשה, שהיא בנויה מקיר קטן ועליו גדר ברזל כמו סורג. והתעוררה שאלה איך לחבר את העמוד, אם לחבר אותו בקרקע שלפני הקיר, הרי יהיה פירצה בין העמוד למחיצה, כיון שהקיר נמוך ואינו מחיצה, והגדר מברזל נמצאת עמוק על הקיר, ויש רוח ג' טפחים מהגדר עד העמוד שיהיה צמוד לשפת הקיר. ואם נאמר שיצמידו את העמוד לגדר הברזל מעל הקיר, הרי העמוד יהיה גבוה מהקרקע ג' טפחים, כגובה הקיר, והרי זה כמו מחיצה תלויה, כמו שכתב החזו"א (סי' ע' סס"ק י"ח) בעמוד שנמצא על מדרגה בגובה ג' טפחים, [כשאין ברוח המדרגה לפני העמוד שיעור קרקע שהוא ד' על ד' טפחים].

הידוש העירוב השכונתי בעיר צפת

בשבוע זה יצאו צוות מוקד העירוב להתחיל בפעילות לחידוש עירוב שכונתי בעיר צפת העתיקה, לאחר שבס"ד זכינו להשלים את המלאכה בהקמת העירוב השכונתי בטבריה. יש לציין שבעיר צפת כבר היה עירוב פנימי במשך שנים, והיה מפקח ע"י ת"ח חשוב הגר"ש שליט"א, שהתמסר לבדוק ולתקן אותו במסירות רבה, גם בימים שמזג האוויר השאיר את כולם בבית, הוא יצא לקשור חוטים ולסגור פירצות, בצורה שאנו לא יודעים להעריך כלל וכלל. עם השנים הוא השקיע יותר בתיקון העירוב הכללי של העיר, שדרש ממנו עוד יותר מאמצים, עד שהוא החליט שישקיע יותר בעירוב הכללי, ועזב את העירוב הפנימי.

לפני חמש שנים תרמנו לו כמה אלפי שקלים מקופת מוקד העירוב, כדי להוסיף תיקונים בעירוב הפנימי של העיר העתיקה, וזה עזר לתקופה מסוימת שבה הוא המשיך להחזיק אותנו, עד שבשנה שעברה הוא החליט שזה על חשבון דברים אחרים חשובים, וגם הרגיש שהעירוב הכללי כבר יציב יותר בכשרותו, והניח את המצוה הזו של העירוב הפנימי למי שיזכה בה.

אהרי השיפוצים בעירוב הכללי, האם הוא כמו עירוב שכונתי

בשנה האחרונה עשו עוד שיפוצ לעירוב הכללי, והוסיפו בו עוד כמה עשרות עמודים, כדי להעלות את דרגת הכשרות שלו. לאחר סיום השיפוצים, עברנו יחד עם הבדק ועם אחד מרבני הבד"ץ על העירוב, על מנת לשים עין אם יש עוד דברים שכדאי לתקן בו. לאחר סיור של כמה שעות, שאל הרב האם אחרי כל השיפוצים וכל התיקונים כבר אין צורך בעירוב שכונתי בצפת, כי כל העיר כבר מסודרת כמו עירוב שכונתי. אמרנו לרב שליט"א, שעם כל המאמצים וההשקעה שאני מעריך אותה מאוד, עדיין זה לא כמו עירוב שכונתי, כי יש כמה דברים שלא שייך להקפיד עליהם בעירוב גדול של עיר שלמה. ואני לא מדבר על שכירות מגויים, שזה גם בעירוב שכונתי לפעמים נותר ללא תתרון, [וצריכים לציין את הדבר לכל השואלים ועל גבי המפות, שידעו כיצד לנהוג], אלא יש עוד דברים בכשרות המחיצות וצוה"פ שאי אפשר להקפיד עליהם ברמת עירוב שכונתי, ואף לא כפי שהיו רוצים האחראים העירוניים. הרב התפלא ושאל מה לדוגמה ההבדל.

ניגשנו יחד עם הרב אל העמודים הקרובים, ונשאנו עינינו אל החוטים, וראינו שהחוט מתנדר בצורה ניכרת לעין. הרב התפלא מדוע החוט מתנדר, הרי עכשיו עשו חוטים חדשים ומתחו אותם בצורה מקצועית. והרב ציין שיגיד לבדק למתוח שוב את החוט הזה.

שיעור הנדנוד המעכב בחוטי העירוב, והמציאות בשטח

והנה נחלקו האחרונים בדיון חוט המתנדר ברוח, האם יש בו פסול של מחיצה שאינה עומדת ברוח. המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) הביא שהמחיצה השקל מתיר גם חוט מתנדר, והמשכנות יעקב פוסל, והמשנ"ב לא הכריע בדיון זה. בחזו"א (סי' ע' סק"י) נקט שחוט מתנדר ברוח פסול, [ונפסל גם כשאין רוח, מדיון מחיצה שאינה עומדת ברוח]. אמנם במשנ"ב לא התבאר מהו השיעור של הנדנוד שפוסל, והחזו"א כתב שהשיעור הוא אם אמצע החוט יוצא מכנגד רוחב העמודים, מפני שאז החלק הזה של החוט נמצא כביכול מהצד של העמודים. ולפ"ז כיון שרוחב העמודים של העירובים בזמנינו הוא רק 9 ס"מ, והחוט נמצא באמצע עובי העמוד, א"כ כאשר הרוח מנדנדת אותו 5 ס"מ לכל צד, כבר יוצא החוט יוצא מרוחב העמודים.

המציאות היא, שבעירוב עירוני שיש בו הרבה צוה"פ, הרבה חוטי עירוב, וגם החוטים ארוכים יותר משלושים מטרים, לא ימלט שיהיה חוט שמתנדר אפילו יותר מרוחב העמוד, משא"כ בעירובים השכונתיים מתמודדים עם זה ע"י הלחיים, שכיון שהם נמוכים אפשר לעשות אותם רחבים, הרוחב המקובל הוא כ 30 ס"מ, ואז גם אם החוט מתנדר עשר ס"מ לכל צד אינו יוצר מרוחב הלחיים, ובנוסף משתדלים שהצוה"פ לא

שמחזיק אותם היה בתוך הגדר, יותר למטה כחמש עשרה ס"מ. וא"כ החוט שהוא הוסיף בגובה חמש עשרה ס"מ מעל ראשי הברזלים, הוא לבדו רק לראשי הברזלים, ולא לברזל השוכב. ועדיין צריך ביאור מה הבעיה, הרי סוף סוף אין כאן חור של ג' טפחים. אבל בחזו"א מבואר שיש פסול שנקרא "לבוד ללבד לא אמרינן", כלומר, רק בדבר ממשי אפשר לומר לבד, אבל לבדו למה שרק נחשב סגור מדין לבד לא מועיל. והחזו"א נותן דוגמא של שתי שורות מסמרים, שביניהם יש רק שני טפחים, אבל בין העמודים שהם נעוצים בו, יש יותר מג', ואומר החזו"א שכיון שהלבד הוא רק בנקודה שבה יש מסמר, ובין המסמרים [שרק כאילו סגור] אין אומרים לבד, יוצא שהמקום פרוץ, אע"פ שאין חור ג' על ג' טפחים.

עומד מרובה בערב, ודין גדיים בוקעים בהלל צר

אמנם החזו"א מוסיף שבמקרה שהבעיה הזו קיימת בתחתית הגדר, כגון בגדרות מהסוג הזה, כאשר למטה יש חלל שני טפחים לראשי הברזלים, ויש יותר מג' עד הברזל השוכב התחתון, יהיה היתר אחר מדין "עומד מרובה בערב", שכאילו החלק העליון של הגדר יורד וסוגר כלפי מטה (שר"ע סי' שס"ח ס"ח), ולא מדין לבד. ואע"פ שמבואר בגמ' ובמשנ"ב שם שאם יש חלל ג' טפחים בתחתית המחיצה לא מועיל עומד מרובה בערב, היינו משום שנעשית מחיצה שהגדיים בוקעים תחתיה, אבל כאשר יש את ראשי הברזלים הבולטים למטה, הרי יש רק חלל בגובה ג' וברוחב פחות מג', ובה אין גדיים בוקעים, [ונקט שהגדיים צריכים גם רוחב ג', וצ"ע], ולכן באופן זה אפשר להתיר ע"י עומד מרובה בערב, למרות שאין היתר של לבד.

אבל אמר האחראי הידען, שכאן גם את ההיתר הזה כאורה אין, כי כשמדובר על הצד העליון, יש עוד הלכה בעומד מרובה בערב, שכתב המשנ"ב שם, שאם יש רק חוט או פס דק למעלה, אומרים "אתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה", וא"כ החלקים בחוט שיש כנגד בין הברזלים, מתבטלים, ושוב אין אפשרות לומר עומד מרובה בערב, כשאין משהו שסוגר בראש המחיצה כדן.

והנה יש לדון האם אפשר לומר לבדו באלכסון, מראשי הברזלים אל כל אורך החוט, ואז יתכן שישאר רק חללים קטנים שאין בהם לבד, ואז יהיה בהם עומד מרובה בלי מצב של אתי אוריא, ויש להאריך בזה, ואכמ"ל. אבל אמרנו לאחראי שהטענה צודקת, וציינו לשבח את עבודתו ואת עירנותו. גם כאן האחראי לא חסך מאמץ, והלך שוב והוסיף עוד חוט בקצה ראשי הברזלים, ואז יש לבדו לכל אורך הגדר, מהחוט התחתון שצמוד לברזלים, עד החוט העליון שגובהו עוד שני טפחים. וכך העירוב הוכשר בצורה טובה ללא חשש.

צורת הפתח שעוברת על מרגלות תל המתלקט

דבר נוסף שהיה לו לתקן בעירוב בסמוך לאתר ההוא, במקום שסמכו על גדר איסכורית לבנה המצויה באתרי בניה, ופתאום היא נפלה ונטתה בקטע של כמה מטרים. האחראי מיהר לעשות צורת הפתח, אבל כעת התעוררה שאלה כיון שהגדר שנופלה היתה בסיבוב, והיא עדיין עומדת בקטע מסוים בשיעור המתלקט, ותחתית הגדר נמצא תחת החוט של צוה"פ, האם זה נחשב שיש מחיצה תחת צוה"פ.

הוא העביר את השאלה למוקד העירוב, והתשובה היא, שאמנם החלק התחתון הוא תחילת מחיצה, אבל אין המחיצה גודרת אלא בגובה י', והצוה"פ שעוברת על מרגלותיה, אינה מחולקת במחיצה, ואין בה בעיה כלל.

בשורה משמחת לתושבי טבריה

ביום שני ר"ח שבט תשפ"ג

יתחילו עשרות אברכים בלימוד העירובין למעשה

בשיעורים ברורים ומלווים בשקופיות עם תמונות מהשטח

שיעור הפתיחה יתקיים בעו"ה בשעה 8 בערב

בבהמ"ד המרכזי בשיכונת נוף מנרת פוריה

נצל את ההזדמנות - לצאת עם עירובין ביד!

הפתרון למקרים אלו להעמיד את העמוד על הקרקע שלפני הקיר, כדי שלא יהיה בעיה של מחיצה תלויה, ובנוגע לפירצה שבין העמוד לגדר, מוסיפים עוד ברזל באמצע הרווח, שיעשה לבדו בין העמוד לגדר. בשעת העבודה, לאחר שהעמידו את העמוד, ביקש העובד להוסיף ברזל שהיה לו בהישג יד, ואורכו היה רק כשבעים ס"מ. אמר העובד שיחבר את הברזל הזה, למרות שאין בו י טפחים, אבל ביחד עם הקיר הנמוך יש י טפחים.

אבל האברך שהתלווה אליו ולמד בשיעורים, העיר מיד שזה לא יספיק, אלא צריך שיהיה בברזל בפני עצמו י טפחים בלי צירוף הקיר. והביאור בזה, כיון שהברזל הנוסף מיועד לעשות מחיצה לרוחב הקיר, לסגור את השטח שיש על גבי הקיר, א"כ צריך שיהיה גובה י' ביחס לשטח שעל הקיר, [ועוד יש לבאר, שהקיר הנמוך הוא מחיצה לכיוון אחר, הוא מבדיל בין המדרכה למקום שמחוץ לגדר, (לדוגמא בין צפון לדרום), אבל הברזל שמוסיפים מיועד להבדיל ולעשות מחיצה בין חצי הרוחב והמדרכה שבעירוב לחצי השני של המדרכה שמחוץ לעירוב, (בין מזרח למערב), ובכיוון הזה לא שייך לצרף את גובה הקיר]. העובד ציין לשבח את עירנותו, והוציא מהרכב ברזל אחר ארוך יותר, שיהיה בו שיעור מחיצה כראוי.

אמנם עדיין הוא התפלפל בעבודתו, ולקח ברזל שגובהו 80 ס"מ, ואין בו גובה מסר כשיעור מחיצה לחזו"א. שאל האברך איך הוא מסתפק בשיעור כזה. הפעם היה תורו של העובד להשיב, והוא הראה לאברך שהמרחק בין העמוד לגדר הוא פחות מ 28 ס"מ, א"כ לשיעור חזו"א יש לבדו, ואין פירצה ואין כלל צורך להוסיף ברזל, ומה שצריך להוסיף היינו לפי שיעור הגר"ח נאה, שברוח של 24 ס"מ כבר אין לבדו בין העמוד לגדר, ולשיטתו מספיק שהמחיצה תהיה בגובה 80 ס"מ, במצב כזה יש לומר ממה נפשך העירוב מהודר.

הזדמנות להיות שותף בזיכוי הרבים

בהקמת העירוב השימונתי בצפת

עלות כל העבודות 13,000 ש"ח

השבוע כבר השקענו 4100 ש"ח

נותר לך לזכות ב - 8900 ש"ח

צלצל עכשיו וזכה לעצמך - 0548483320

עירוב המהולק בין הגתים בעיר אלעד

בשבוע שעבר פנו אלינו אחראים על העירובים השכונתיים בעיר אלעד, עם שאלה חדשה ומעניינת ברחוב הראשי של העיר [רחוב רבי יהודה הנשיא, ליד המע"ר]. יש קטע שהעירוב השכונתי מסתמך על הגדר שעומדת על אי תנועה, וצד אחד של הכביש אינו בעירוב השכונתי, מחמת הקושי להבדיל אותו מהשטח של המע"ר שהוא אתר גדול שלא עוברים בו. ולכן הדגישו אותם מהשטח של המע"ר שהעירובים השכונתיים, שיש לשם לב לעבור בנתיב הנגדי שמובדל מהמע"ר. בחודש האחרון עובדי העיריה שידרגו את האי תנועה, והוסיפו עציצים על הגדרות, וגם הוסיפו בקרקע אדמה ודשא. האחראי על העירוב גילה בעירנותו, שהתוספת הקטנה הזו, פוסלת את העירוב, כיון שגובה הגדר היה מטר בדיוק, וכעת שהוסיפו אדמה והגביהו את הקרקע, יוצא שלא נשאר בה גובה י' טפחים. וכיון שמדובר בשינוי בקטע ארוך בגדר, יש כאן פירצה ארוכה, פי כמה מי' אמות, ואין בה היתר של עומד מרובה.

האחראי לא היה יכול להוסיף להגביה את כל אורך הגדר עם מוטות ברזל, וכמובן גם לא עם קרשים, אבל הוא לא התעצל, ועשה מיד פתרון מהיר, הביא מוטות קטנים וחיבר לעמודי הגדר, ומתח מעליהם חוט חזק. הפתרון הזה לבד לקח לו יותר משעתיים, כיון שמדובר בגדר ארוכה מאוד.

לבדו ללבד בגדר שמסתיימת בראשי ברזלים ללא מסגרת לאחר התיקון התעוררה לו שאלה הלכתית שאולי התיקון אינו מועיל, כיון שהגדר עשויה כמו סורג, אבל שונה מסורג רגיל שיש לו מסגרת ברזל, כאן הברזלים העומדים בלטו למעלה ללא מסגרת, [והברזל השוכב

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 115 | פר' וארא תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

שמחת נישואי נכד מרן הגר"א לז"ר ר"י שכר שכיר וחבר מועצת
זמין הגר"ח ש' קרליץ זצ"ל גאב"ד שארית ישראל

הגר"מ ש' אדלשטיין והגר"א י קרליץ

הגר"א גרבוז

הגר"נ פלאי בריקוד

הגר"נ פלאי בברכה אחריתא

הגר"י אזרחי בסידור קידושין

הגאון רבי עמרם פריד

הגר"ע פריד

סב החתן בברכה אחריתא

סב החתן בריקוד

רבינו שליט"א נשא את המושא המרכזי במעמד לזכרו של הגרש"מ יונגרטן זצ"ל מייסד המוסדות בזכרון יעקב במלאות עשור לפטירתו בהשתתפות מאות אברכי הקהילה, וכן מסד שיעור מיוחד בהיכל הישיבה הגדולה.

במעמד סיום שנת השמיטה של "מסורת השמיטה" שתחת חותם רבני העיר בני ברק הגאונים רבי שבח צבי רוזנבלט ורבי חיים יצחק איזיק לנדא שליט"א, שהתקיים במוצש"ק כ'דר' ויחי הוקראו מכתביהם המיוחדים של גדולי ישראל שנשלחו במיוחד לכבוד המעמד האדיר.

מִדָּוָה הִגֵּד לְנֹדָדוֹ שְׁלִיטָא בִּירֵךְ אֶת הָנֶאֱסָפִים וּבִתְבָּ:

”אֲנִי מִצִּדִּיק בְּזֶה בְּרַכּוֹתַי וּדְגִשְׁתִּי הַקּוֹדֶמֶת לָהֶם וּלְכָל אֲשֶׁר לָהֶם שְׂוִיעֲלִיחוֹ

בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנוּ וְיִרְדּוּ נַחַת מִצְאֲצִיחֵם בְּרִיאוֹת וּשְׁלוֹת הַשְּׁקֵט לֹא ט”

20
 ארבעת הימים. הנאמרים ונכבדי עם המאמץ הזה בראש
 הימים הנאמרים יבנו היום בלילה זכום תוקדו ואשר זכור
 סיום שדולא יצא המאמר הזה יבנו בך, והנאמרים
 והמאמרים ששאלו במסירה מזהב ארבעה ימים מזהב
 המאמרים בראש היום ולמחרת כפי המאמרים הנאמרים בראש
 במסך את המאמר ואחריו -
 יבנו המאמרים בראש היום ולמחרת בראש היום
 וכל אשר יבנו בראש היום ולמחרת בראש היום
 המאמרים בראש היום ולמחרת בראש היום
 המאמרים בראש היום ולמחרת בראש היום

תלמידי ת"ת באר יהושע בבחינה
אצל מרן רשכבה"ג הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מרן פוסק הדוד הגר"מ שטרנבוך בכתובת אותיות

בכתובת מכתב חיזוק מיוחד
ממרן גאון ישראל הגר"ד לנדא שליט"א לשיבת רוח חיים

המשגיח הגה"צ רבי דוד דוד גולד שליט"א
במסירת ועד במוצאי שבת

מרן הגר"מ גדינימן שליט"א

בהספד בבית מדרשו של הגאון הגדול רבי שמעון בעדני זצ"ל

בניחום אבלים אצל בני הגר"ש בעדני זצ"ל

**הכנסת ספר תורה לבית הכנסת המדכזי בגני איילון
בראשות המרא דאתרא הגרש"צ רוזנבלט שליט"א ומורינו הרב הגר"י לנדו שליט"א**

**מעמד הנחת אבן הפינה לבית המדרש סלבזדקה באלעד
בהשתתפות מודן ורבנן ראשי הישיבה מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו ומרן הגרמ"ה הירש**

מעשה רב:

מרן פוסק הדור שליט"א מצטרף לתכנית "כל ישראל ערבים המושלם" לשם מצוה לנישואי היתומים ולכלכלתם

גילוי נורא ממרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א:

"המהרש"א כותב (שבת ל"א) שכשיהודי יעלה לבית דין של מעלה ישאלו אותו "האם עסקת להשיא יתום ויתומה".

והרי הוא נורא נוראות, כי לפי המצב היום אי אפשר לו ליתום להתחתן אם אין לו "כל ישראל ערבים - המושלם", אזי כשיהודי יעלה לבי"ד של מעלה זה יהיה השאלה הראשונה שישאלו אותו, ואם זכה להיות חבר ב"כל ישראל ערבים - המושלם", בוודאי ובבירור יוכל לענות "כן!"

השאלה

שישאלו אותך בבי"ד של מעלה:

"האם היית חבר בכל ישראל ערבים המושלם?"

כל ישראל ערבים
ה"מושלם" חזק!
1.500 ש"ח - כל חודש
לכל יתום!

כל ישראל ערבים
ה"מושלם" חזק!
400,000 ש"ח
לכל יתום!

כל ישראל ערבים
ה"בסיסי" חזק!
200,000 ש"ח
לכל יתום!

2 אפשרויות לקיום חובת האיש לביתו:

טופס ידידותי בעמדות:

במוקד הטלפוני:

נדרים פלוס

02-5019136

דואר אלקטרוני:
A025019136@gmail.com
פקס: 02-6550399, ת.ד. 50112-י

עם"י הוראת הרבנים:
ניתן להצטרף לכל תכניות "כל ישראל ערבים" מכספי מעשר לנתחילה

התכנית של גדולי הדור
להקמת
קרנות ליתומים בדרך כבוד
כל ישראל ערבים
המושלם - לכלכלתם

מיסודם של
ועד הרבנים לעניני צדקה בארה"ק
וקופות הצדקה בארץ ישראל

במקום הישועות קבר רחל
ייערך תיקון שובבי"ם
המסוגל לישועות
לפי סדר כוונות האר"י הק'
וחפילת עננו להרש"ש
עם פדיון נפש המסוגל

תיקון שובבי"ם בקבר רחל

אשורגף

להעברת שמות בכל שבוע משובעות השובבי"ם עד יום חמישי בשעה 15:30

*8631

ישועות
אצל אמא
בכל עת

